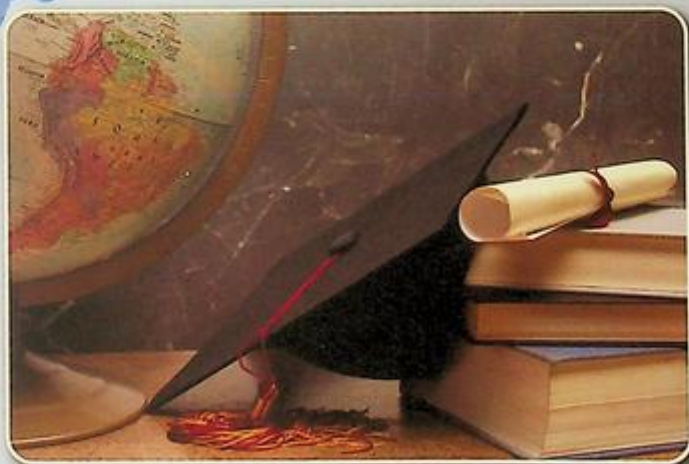

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Akademik Sözcükler

Sosyal Bilimlerde Derlem
Tabanlı Bir Çalışma

Dr. Burak TÜFEKÇİOĞLU

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Akademik Sözcükler

Sosyal Bilimlerde Derlem Tabanlı Bir Çalışma

Dr. Burak TÜFEKÇİOĞLU

Dr. Burak TÜFEKÇİOĞLU

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE AKADEMİK SÖZCÜKLER Sosyal Bilimlerde Derlem Tabanlı Bir Çalışma

ISBN 978-605-241-245-9

DOI 10.14527/9786052412459

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2018, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten uluslararası akademik bir yayınevidir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan WorldCat ve ayrıca Türkiye'de kurulan Turcademy.com ve Pegemindex.net tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Mayıs 2018, Ankara

Yayın-Proje: Ayşe Açıkgöz

Dizgi-Grafik Tasarım: Ayşe Nur Yıldırım

Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Özyurt Matbaacılık

Büyük Sanayi Zübeyde Hanım Mah. Süzgül Cad. No: 9

İskitler/Altındağ/ANKARA

Tel: (0312) 384 15 36

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 13385

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

Dr. Burak TÜFEKÇİOĞLU

Yazar, 1986 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. İlköğretimini Mersin Şevket Pozcu İlköğretim Okulu'nda, liseyi Mersin Tic. ve San. Odası Anadolu Lisesinde (MTSO AL) tamamladı. Uşak Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği programından 2009 yılında mezun oldu. 2013 yılında Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi yüksek lisans programından mezun oldu ve aynı yıl Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Doktora Programına başladı. 2018 yılı ocak ayında Prof. Dr. Nurettin DEMİR danışmanlığında "Yabancı dil olarak akademik Türkçe: Sosyal bilimlerde akademik ve teknik söz varlığı" başlıklı tez çalışmasıyla doktora programını tamamladı.

Başlıca çalışma alanları Türkçe eğitimi, iki dillik ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi olan yazar, 2011-2012 eğitim öğretim yılında Erasmus programı kapsamında Almanya Duisburg-Essen Üniversitesinde bulundu. Bu dönem içerisinde Katharina-Henoth-Gesamtschule, Ricarda-Huch-Gymnasium ve Berger Feld Gesamtschule okullarındaki 12-15 yaş grubu iki dilli (Türkçe-Almanca) çocukların Türkçe yazılı anlatımlarındaki söz varlığı üzerine araştırma yaptı.

Yazarın Türkçe eğitimi alanında, "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Farklı Türlerdeki Cümlelerde Vurgulu Sözcükleri Belirleyebilme Becerilerine Yönelik Bir Araştırma", "Yazma Becerisinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi" ve "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Tiyatro ve Drama Uygulamaları Dersine Yönelik Görüşleri Üzerine Bir Araştırma" başlıklı makaleleri bulunmaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Etkinlikleri ile Sözcük Öğretimi Üzerine Bir Araştırma: Çukurova Tömer Örneği", "Yabancı Dil Olarak Türkçe Okuma Becerisinin Yöntem ve Materyal Açısından Geliştirilmesine Yönelik Bir Çalışma" başlıklı makaleleri bulunmaktadır. Ayrıca, ikinci editörlüğünü yaptığı, "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar - Yöntemler - Beceriler - Uygulamalar" adlı kitapta "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Sözcük Öğretimi" başlıklı bölüm yazarlığı bulunmaktadır. Yüksek lisans tezi olan "Derlem Tabanlı Çevrim İçi Türkçe Öğrenici Sözlüğü -Ön Adlar A Madebaşı-" adlı çalışması da "Türkçe Üzerine Derlem Dilbilim Uygulamaları" başlıklı kitapta bölüm olarak yer almaktadır.

Bunlarla birlikte "Dilsel Değişmelerin Dil Ekonomisi Bağlamında İnternet Ortamındaki Yazışmalara Yansımaları" başlıklı bir makalesi daha bulunan yazarın Türkçe Eğitimi, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Dilbilim alanlarında ulusal ve uluslararası düzeydeki sempozyum ve kurultaylarda sözlü bildirileri de bulunmaktadır.

Yazar 2013 yılında başladığı Çukurova Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma merkezinde, Öğr. Gör. Dr. olarak çalışmaya devam etmektedir.

ÖN SÖZ

Yabancı dil öğretiminde öğrencinin amacı, dil öğretiminin kapsamını etkileyen önemli bir değişkendir. Yabancı dil öğretimi, öğrenci amacına uygun olarak günlük iletişim odaklı, iş odaklı veya eğitim odaklı olabilmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kapsamında düşünüldüğünde yurt dışında, Yunus Emre Enstitüsünün öncülüğünde genel iletişim odaklı Türkçe öğretimi ile birlikte yurt içinde üniversiteler bünyesinde Türkçe öğretimi yapılmaktadır. Yurt içindeki üniversiteler bünyesinde yapılan Türkçe öğretimi, daha çok eğitim hayatlarını Türkiye'deki üniversitelerde devam ettirecek öğrencilere yöneliktir. Bu öğrencilere genel iletişim odaklı Türkçe öğretiminin yanı sıra eğitim amaçlı akademik Türkçe derslerinin verilmesi de ayrıca önem arz etmektedir.

Dil günlük hayatta da akademik hayatta da en önemli iletişim aracıdır. Bu bağlamda akademik amaçlı dil öğretimi, günlük iletişim amaçlı dil öğretimi gibi dil becerileri olarak adlandırılan okuma, dinleme, konuşma ve yazma kapsamında yürütülmektedir. Ancak günlük iletişim amaçlı dil öğretimiyle akademik amaçlı dil öğretimi arasındaki en önemli fark, öğrencilerin akademik okuma, dinleme, konuşma ve yazma etkinlikleri kapsamında karşılaşacakları dil materyallerinin ve içeriklerinin farklılığıdır. Bu farklılık ise en fazla sözcükler bazında olmaktadır. Öğrenciler akademik hayatlarında (okul, seminer, konferans vb.) dil becerilerini farklı metin ve kavramlarla karşılaşılarak sürdürmektedir. Bu durum da akademik ortamlardaki Türkçede öğrencilerin karşılaşacakları metinlere ve bu metinlerdeki sözcüklere yönelik çalışmalara ayrı bir önem yüklemektedir.

Sosyal bilimler alanındaki akademik sözcüklerin ele alındığı bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Doktora Programında, Prof. Dr. Nurettin DEMİR danışmanlığında tamamlanan "Yabancı dil olarak akademik Türkçe: Sosyal bilimlerde akademik ve teknik söz varlığı" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir. Çalışmada, Türkiye'deki üniversitelerde sosyal bilimler alanında lisans ve lisansüstü düzeyde öğrenim görecektik öğrencilerin hangi sözcükleri ve hangi yapıları öğrenmeleri gerektiği üzerine bilgiler verilmiştir. Ayrıca Türkçenin sosyal bilimler alanında bilim dili olarak geldiği nokta, üretilen ve Türkçeleştirilen kavramlar üzerine de çıkarımlar bulunmaktadır.

Son olarak, çalışmamı tamamlamamda bilgisi ve yönlendirmesiyle her zaman destek olan danışman Hocam, Prof. Dr. Nurettin DEMİR'e, tez izleme komitelelerinde bilgileri ve yönlendirmeleriyle destek olan Prof. Dr. Emine YILMAZ ve Doç. Dr. Fahri TEMİZYÜREK Hocalarıma ve tez savunmamda değerli görüşleriyle çalışmama katkı sağlayan Doç. Dr. Faruk YILDIRIM ve Doç. Dr. Mustafa DURMUŞ Hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Dr. Burak TÜFEKÇİOĞLU

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iv
Giriş.....	1
Akademik Söylem	2
Akademik Söylemin Özellikleri.....	4
Akademik Dil Öğretimi Açısından Yabancılara Türkçe Öğretimi.....	6
Sözcükbirim	12
Sözcük Yapma Yolları.....	15
Türetme	15
Birleştirme.....	16
Sözcük Ailesi.....	16
Kısaltma.....	17
Karma	17
Kopyalama.....	18
Örnekseme	19
Sözcük Türleri.....	19
Adlar	20
Sıfatlar	24
Zarflar	24
Zamirler.....	25
Edatlar.....	25
Bağlaçlar	26
Fiiller.....	26
Fiillerde Zaman	26
Şimdiki Zaman	27
Geçmiş Zaman.....	28
Gelecek Zaman	29
Geniş Zaman.....	29
Fiillerde Kip/Kiplik	29
Fiillerde Görünüş	30
Fiillerde Kılınış	30
Birleşik Fiiller.....	31
Fiillerde Çatı	32
Ekfil.....	32

Akademik Sözcük Listesinin Elde Edildiği Derlemin Yapısı.....	32
Antropoloji Alanındaki Değerlendirmeler.....	33
Felsefe Alanındaki Değerlendirmeler.....	38
Arkeoloji Alanındaki Değerlendirmeler.....	42
İletişim Alanındaki Değerlendirmeler.....	46
Siyasal Bilimler Alanındaki Değerlendirmeler.....	50
Spor Bilimleri Alanındaki Değerlendirmeler.....	54
İlahiyat Alanındaki Değerlendirmeler.....	57
Tarih Alanındaki Değerlendirmeler.....	61
Psikoloji Alanındaki Değerlendirmeler.....	64
Coğrafya Alanındaki Değerlendirmeler.....	67
Sanat Alanındaki Değerlendirmeler.....	70
Sosyoloji Alanındaki Değerlendirmeler.....	73
Şehir Planlaması Alanındaki Değerlendirmeler.....	77
Turizm Alanındaki Değerlendirmeler.....	80
Eğitim Bilimleri Alanındaki Değerlendirmeler.....	83
Ekonomi Alanındaki Değerlendirmeler.....	87
Dilbilim Alanındaki Değerlendirmeler.....	91
Edebiyat Alanındaki Değerlendirmeler.....	94
Sosyal Bilimler İçin Akademik Sözcük Listesi.....	97
Sonuç.....	119
Kaynaklar.....	125
İnternet Kaynakları.....	129

GİRİŞ

Sosyal hayatın gelişmesi, iletişim olanaklarının çoğalması ve toplumların birbirlerine daha da yakınlaşmasıyla birlikte yabancı dil öğrenme ihtiyacı artmış ve çeşitlenmiştir. Bireyler farklı bir ülkede yaşam, ticaret, eğitim gibi nedenlerle yabancı dil öğrenmeyi isteyebilmektedirler. Yabancı dil öğretimi de bireylerin ihtiyaçlarına yönelik olarak düzenlenmekte, ihtiyaçlara göre programlar oluşturulmaktadır. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler dikkate alındığında, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında, Türkiye'deki üniversitelerde öğrenim gören yabancı öğrenci sayısı 108076'dır (istatistik.yok.gov.tr). Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenci sayısı, çeşitli kurumların (Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları, TÜBİTAK, YÖK, Yabancı Elçilikler gibi) verdiği burslarla gelen ve öğrenim giderlerini kendisi karşılayan öğrencilerle birlikte her yıl artmaktadır. Türkiye'deki üniversiteler bünyesinde kurulan dil öğretimi uygulama ve araştırma merkezleri çoğunlukla, öğrenimlerini Türkiye'deki üniversitelerde devam ettirecek olan öğrencilere Türkçe öğretimi hizmeti vermektedir. Eğitim amacıyla Türkiye'de Türkçe kursuna katılan öğrencilere temel iletişim becerilerini sağlayacakları Türkçe yeterliliği kazandırıldıktan sonra akademik Türkçe eğitimine geçilmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda akademik Türkçe öğretimi, genel bir ifadeyle, öğrencilerin Türkiye'deki eğitim hayatlarında karşılaşacakları Türkçenin öğretimi olarak tanımlanabilir. Türkiye'de üniversite eğitimi alacak olan öğrenciler için genel iletişim amaçlı Türkçe öğretiminden sonra akademik amaçlar için Türkçe öğretiminin yapılması, öğrencinin akademik başarısına ve derslere uyumuna katkı sağlayacaktır. Akademik Türkçe dersleri açısından düşünüldüğünde öğrencilerin akademik sözcük bilgilerini genişletmek en önemli eğitim amaçları arasındadır. Bu noktada Türkiye'de, sosyal bilimler alanında yükseköğretim görecekt yabancı öğrencilerin akademik derslere başlamadan önce sosyal bilimler alanını kapsayan genel amaçlı akademik sözcükleri belirlemek çalışmanın genel çerçevesini oluşturmaktadır.

AKADEMİK SÖYLEM

Sözlü veya yazılı akademik metinler, genel olarak belli uzmanlık alanlarına yönelik, bilgilendirici metinlerdir. *Metin* kavramı, sözlü ya da yazılı olabilen, metinselliğin yeni ölçütünü (bağlaşıklık, bağdaşıklık, amaçlılık, benimsenirlik, bilgisellik, durumsallık ve metindeşlik) içeren iletişimsel oluşum olarak tanımlanmaktadır (İmer, Kocaman ve Özsoy, 2011, s. 193). Metin kavramı, dilbilimsel terim olarak *söylem* kavramı yerine de kullanılabilir.

Söylem, boyutuna bakılmaksızın iletişim değeri olan, tümceden büyük birimdir (Kocaman ve Osam, 2000, s. 107). Gündelik dildeki söylemlerden ayrı olarak akademik söylem/metinler genel olarak bilgi¹ değeri taşırlar. Bilginin oluşması için de dışdünya-düşünme-dil etkileşimi temel koşuldur (Çotuksöken, 2010, s. 18). Bilgi aktarıcı akademik söylemlerin kullanım amaçları, uzmanlık alanlarında okuyucuları/dinleyicileri bilgilendirmek veya akademik bir alanda var olan bir kanıyı değiştirmek ya da "çürütmek" olarak düşünülebilir. Akademik söylemler, genellikle bilimsel söylemin rapor ve yorumları, yöntemi, kaynakların ve çıktılarının değerlendirilmesi, zıt iddialar ve verilerin dikkate alınması etrafında dönmektedir ve örneklerin temsiliyeti, bulguların doğruluğu ve yorumların geçerliliği hakkında tartışmalar içermektedir (Diani, 2009, s. 135). Bunun yanı sıra gündelik dilde olduğu gibi akademik dilde de dilin kullanım amacı, kullanım yeri ve dili kullanan kişiler akademik dilin özelliklerini belirleyen faktörlerdendir.

Dilbilimsel kurallar, dil bilgilisel üretim, sözcük ya da öbekselle özellikler "doğru" dil kullanımının üst kurallarını belirtirken; sosyal bağlamlar, samimiyet, nezaket, verilen işlere bağlılık gibi durumlarla ilgilenmektedir (Heller ve Morek, 2015, s. 181). Bu nedenle *akademik dil* terimi etkileşimsel, söylemsel ve resmi dil kullanımlarını içerirken *akademik söylem uygulamaları* kavramı etnometodoloji, bilgi sosyolojisi ve antropolojik dilbilim içeriklerini de kapsadığı için önerilmiştir (Heller ve Morek, 2015, s. 182). Akademik dil üzerine yapılan çalışmalar, akademik dilin yapısal özelliklerini betimler ve akademik dilin kullanıldığı sosyal bağlamlarla ilgilenir. Bu nedenle akademik söylem uygulamaları terimi akademik dildeki yapısal değişimlerle birlikte uygulama alanına da geçtiği için akademik dil kullanıcılarının sosyal ve resmi bağlamlardaki iletişim amaçlarına yönelik kullanımlarını da kapsamaktadır. Ancak alanyazın incelendiğinde akademik İngilizce çalışmaları

1 İletişim genel olarak bilgi aktarımıdır ve *bilgi değeri* gönderimsel ifadelerin dinleyici açısından eski veya yeni olma durumu olarak tanımlanmaktadır (Turan, Ü. D., 2013: 117-118). Ancak bilgi felsefesi açısından bilginin tanımları 1. grupta gerekçelendirilmiş doğru inanç, 2. grupta canlı bir mantıksal süreç, 3. grupta ise matematik gibi değişmez olanı konu alan, zihnimize dolaylı olarak konu olan şeyler olarak üç başlıkta toplanmaktadır (Cevizci, A., 2015: 15-18). Çalışmada, *bilgi* kavramı Cevizci (2015) tarafından tanımları verilen *bilimsel bilgi* olarak kabul edilmektedir.

rının daha çok yazılı metin temelli, akademik dilin yapısal betimlemeleri üzerine olduğu görülmektedir. Akademik Türkçe çalışmaları açısından bakıldığında, hem yapısal akademik dil incelemelerinin hem de toplumdilbilimsel çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir. Oysaki akademik dilin iletişim, bilgi aktarımı, sosyo-sembolik işlevi vardır ve akademik söylem uygulamalarına katılanlar, hem güncel sözcük ve sözdizimsel formlara katılırlar hem de genellikle resmi ve sosyal aktörler tarafından kullanılan dil türünü kullanırlar (Heller ve Morek, 2015, s. 175-179). Bu nedenle akademik dil öğretimi için öğrencilerin hedef dilde iletişim kurma yeterliliklerini kazanmış olmaları gerekmektedir.

Akademik dilde kullanılan kavramların ve kategorilerin özellikleri akademik söylemin taşıdığı bilimsel içerik ile yakından ilgilidir. Akademik metinlerde, kesin yargılar yerine sebeplerden hareketle belirli sonuçlara ulaşıldığını ifade eden yargılar bulunmaktadır (Tok, 2014, s. 381). Yine de akademik söylemin bilimsel bir yasa mı teori mi yoksa varsayım mı taşıdığı, söylemin dil bilimsel özelliklerine yanıtacaktır. Bu nedenle bilgileri aktarmada bilimin yanlışlanabilirlik özelliği dikkate alınarak kesin yargılar verilirken dikkatli bir seçim yapılır. Bulguların aktarımında ne kadar dikkatli olursa da yorumlar, bulgulara bağlıdır ve bulguların anlamlandırılması, kişisel yargılardan geçer. Ayrıca söylemler belli bir kültürel merkeze aittir, akademik söylemlerde tarafsız gözlem, deneysel kanıt ve hatasız mantık yollarıyla elde edilen bilginin sunumunda nesnellik ve doğruluk vardır ancak her söylem, yazıldığı toplumun düşünce dünyasıyla çevrelendiğinden akademik söylemlerde bunu yakalamak kolay değildir (Hyland, 2006, s. 39). Bununla birlikte bilim insanlarının içinde yer aldıkları söylem toplulukları, çalıştıkları kurumlar, yayınlar, kongreler ve internet aracılığı ile oluşturdukları bilimsel bağlantılar, bilimsel söylemin niteliğini etkileyen faktörler olarak belirtilebilir (Ayata-Şenöz, 2014, s. 20). Okuyucuların ilk amacı üretilen metinleri anlamaktır. Bu nedenle akademik dil dersleri sonucunda öğrencilerin üretilen akademik metinleri, anlayabilmeleri ve anlamlandırabilmeleri sağlanır. Ancak anlamın oluşması için sadece dilsel yetkinlik yeterli değildir. Akademik metinlerde anlamın ortaya çıkması, bilginin üretim yeri, süreci, vericinin kültürel durumu, yaşı, cinsiyeti, sosyal çevresi gibi bireysel özellikleri ve alıcının kültür durumundan kullanılan koda ya da göndergelerin doğru kavramsallaştırılmasına kadar birçok dil içi ve dil dışı değişkenle ilişkilidir (Günay, 2007a, s. 342). Farklı kültürden gelen öğrencilerin akademik derslere katılımında, bilimin evrensel niteliği kolaylık sağlayabilir. Bu nedenle üretilen bilimsel metinlerde evrensel, genel-geçer bir dil kullanımı ve evrensel bir düşünüş tarzı, anlamın oluşmasında kültürel farklılıklardan doğan güçlükleri azaltacaktır. Ayrıca akademik dil açıklayıcı ve işaret edici bir dildir (Tok, 2014, s. 378) ve akademik dilin açık oluşu, anlamın oluşumunda ve akademik öğretimin gerçekleştirilmesinde bir diğer önemli kolaylıktır.

Akademik dilin uygulama alanları makaleler, ders kitapları, bilimsel kongreler (sözel bildiriler, poster bildiriler, panel, konferans) sempozyum, kollekyum, bial, seminer (Erkuş, 2009, s. 187) ile birlikte okullar (ilkokul, ortaokul, lise, üniversite) da sayılabilir. Ayrıca anlatıların, aktarım metinlerinin, betimlemelerin, tanımlamalarının, açıklayıcı makalelerin ve araştırma metinlerinin de okullarda kullanılan dili örneklediği, her türün kendine özgü özellikler barındırdığı ancak yine de ortak akademik amaçlardan dolayı okul dilini yansıtan türlerde ortak özelliklerin bulunduğu belirtilmektedir (Schlepppegrell, 2001, s. 432). Akademik dilin kullanım alanlarına göre *genel amaçlar* için kullanılan akademik dil ve özel amaçlar için kullanılan akademik dil olarak ayırım yapılabilir. Hyland'a göre (2006, s. 9) genel akademik amaçlar, tüm alanlar için ortak olan beceri, dil formları ve çalışma aktivitelerini ayrı tutma eğilimindedir. Bununla beraber genel amaçlar için akademik dil öğretimi tüm disiplinlerde ders dinlemeleri, seminer ve derslere katılım, ders kitabı, makale ve diğer materyalleri okuma, deneme, rapor, tez, araştırma yazıları yazma gibi alanlarda yetkinlik kazandırmayı hedefler. Özel akademik amaçlar ise belirli disiplin ve bölümlerdeki dil ve becerilerin öğretimi ile ilgilidir. Özel amaçlar için kullanılan akademik dil, ait olduğu alana özgü dil formlarını içerdüğinden daha yapısal bir özellik taşıyan genel amaçlar için kullanılan akademik dil, nezaket kurallarını ve derslerdeki öğretmen-öğrenci tutumlarını da içerdüğinden daha toplumdilbilimsel özellik taşır. Genel olarak okul dilindeki kullanımlar düşünce biçimini, ilişkiler arası rolleri, konuşmacı veya yazarlar tarafından farklı bağlamlarda yanıt olarak verilen yerleşik söylem öbeklerini yansıtır (Schlepppegrell, 2001, s. 435). Akademik dil üzerine yapılan çalışmalar yapısal ve toplumdilbilimsel olarak ayrılabilir. Ancak dilsel seçimler, konuşmacıların sosyal bağlamdaki (belli konulardaki görüşmeler, konuşmacı-dinleyici, yazar-okuyucu arasında) seçimleri üzerine temellendirilir (Schlepppegrell, 2001, s. 432). Bu nedenle akademik dilin yapısal özelliklerinin araştırıldığı betimsel çalışmalarda kullanıcıların dil özellikleri dikkate alınır. Toplumdilbilimsel bir çalışmada ise katılımcıların bağlamsal dil kullanımlarından yapısal dil özelliklerine ulaşıldığından, her iki özellik (yapısal ve toplumdilbilimsel) beraber değerlendirilir ve bilimsel sonuçlar yapısal ve toplumdilbilimsel özelliklere göre raporlandırılır.

Akademik Söylemin Özellikleri

Bilimin amaçlarından biri önceki çalışmalardan yararlanılarak yeni ve yararlı bilgiler üretmek olduğundan, bilimsel çalışmalarda ilgili konulardaki diğer yayınlardan önemli ölçüde alıntılar ve atıflar bulunur. Bu noktada metinlerdeki farklı düşünceleri konu edinen söyleşimlilik ve çokseslilik kavramları dikkate alınabilir. Söyleşimlilik (dialogie) ve çokseslilik (polyphonie) kavramları metni üreten yazarın dışında, yazarın etkilendiği, yararlandığı farklı düşünür ya da yazarların varlığı

ğına işaret eder. Bu bağlamda *söyleşimlilik* her sözcenin kendisinden önce üretilmiş ve kendisinden sonra üretilebilecek sözcülerle kurabileceği ilişkilere gönderme yaparak söylemde “başka”sının varlığına işaret ederken; çokseslilik, bir söylemin, başka bir söylemin sözlerini, düşüncelerini aktarması ve belirtmesidir (Kıran ve Eziler-Kıran, 2013, ss. 348-358). Çokseslilik, farklı görüş açıları tüm içerikleriyle beraber ortaya konulan biçimsel bir yapıdır ve söyleşimlilik bir bilinmezliğe, bir kararsızlığa açılırken çokseslilik kaynağı belirgin özel seslerin oluşturduğu bir anlam bütünlüğüdür (Eziler-Kıran, 2013, ss. 357-358). Ancak bilinmektedir ki bilimsel çalışmalarda dikkate alınması gereken en önemli konu, bilimsel etik kurallarıdır. Bilimsel etik kurallarına göre bilimsel metinlerde yapılan alıntılarının sahipleri mutlaka belirli bir atıf sistemi içerisinde belirtilmelidir. Bu bakımdan bilimsel metinlerde söyleşimlilikten ziyade çoksesliliğin varlığı belirgindir.

Flottum (2009, s. 112) akademik metinleri açıkça ben dili kullanımı olanlar ve ben dili kullanımı olmayanlar şeklinde ayırarak ben dili kullanımı olan akademik metinlerde “ben” dilini kullanan yazar rollerini, *yazar, araştırmacı, tartışmacı, değerlendirci* olarak aşağıdaki gibi sınıflandırmaktadır.

“Yazar rolündeki metinlerde, betimleme, tartışma, açıklama, genel olarak, tekrar, gösteri, başlangıç, ilerleme, odaklanma ve sonuç olarak gibi söylem eylemleri kullanılarak açıklama yapılır. Örn.: “Ben mümkün olan her bakış açısını tanımlamaktayım...”.

Araştırmacı olarak yazar, araştırma sürecinin doğasında, analizdeki gibi, varsayıldığı gibi, dikkate al-, seç-, karşılaştır-, araştıır-, bul-, takip et- sınırla-, çalış-, test et-, kullan- gibi eylemleri kullanmaktadır. Örn.: Önceki gibi ben sağlık kazancını hesapladım., Ben İspanyolcadaki bu görüşmelerde bağlantı kurdum...

Tartışmacı yazar durum eylemleri kullanarak ilgili durum ve tutumları, kanıtlama çabasını, destekleme veya reddetme gibi görüşleri tartış-, iddia et-, karşı gel-, onayla- gibi eylemleri kullanarak açıklar. Örn.: Ben bu çalışmada şunu tartışmaktayım ..., Ben iddia ediyorum ...

Değerlendirci yazar hisler, içerik, bulgular gibi çeşitli duygusal ya da değerlendirci yapıları açıklar. Örn.: Ben değerlendirilen bulgular hakkında kuşkuluuyum., Ekonomik göstergelerin dağılımı sonucunda çarpıldım.”

Atıflar incelendiğinde Flottum (2009: 115), atıfları (A1) Bütünleşik Olmayan Atıf Sarı Deniz kirlendi [1], (A2) Belirli Bütünleşik Atıf Sarı Deniz kirlendi (Clark 1999), (A3) Yarı Bütünleşik Atıf Clark (1999) sarı denizin kirlendiğini gözlemledi., (A4) Tam Bütünleşik Atıf Clark (1999) iddia etmektedir: “Sarı Deniz kirlendi.” şeklinde dört başlığa ayırmıştır. Aynı çalışmada A1 türü atfın sağlık alanındaki yazar-

lar, A2 ve A3 türü atıfların dilbilim ve ekonomi alanındaki yazarlar, A4 tipi atfın ise küçük bir grup dilbilimciler ile daha da azınlıkta ekonomi alanındaki yazarlar tarafından kullanıldığı belirtilmektedir.

Bilimsel çalışmalarda üzerinde durulan bir diğer konu da önceki çalışmaların değerlendirilmesi, sonuçlarının tartışılması ve mevcut çalışmadaki sonuçlarla önceki çalışmalardaki sonuçların karşılaştırılmasıdır. Belirtilen tüm bu süreçlerde alandaki farklı çalışmalar, farklı ses olarak dikkate alınmaktadır. Herhangi birinin, başka birinin sözcüğünü alması ve kullanması ya da iletişimin doğal bir ögesi olarak düşünmesi dinamik bir süreçtir (Bondi, 2009, s. 83). Bu nedenle ilgili diğer çalışmaların varlığı bilimsel yazılara “düşünce tartışması” niteliği kazandırmakta bu da okuyucunun isteğini arttırmakla birlikte yeni düşüncelere ve araştırmalara da zemin hazırlamaktadır. Öne sürülen düşünce okuyucunun yazar ya da konuşucu ile arasındaki güvenilirlik durumuna göre reddedilebilir ancak bu durumda “dayandırma”, farklı kaynaktan gelen bir durum önerisidir (Bondi, 2009, s. 84). Bilimsel çalışmalarda ortaya konulan bir sav kendinden önceki çalışmalarla desteklenirken sonraki çalışmalara desteği ve sonraki çalışmalardan geri dönüşü de dikkate alınmaktadır. Bu noktada dildeki söyleşimli yapı çoksözlü dil öznesinin varsaydığı en az bir başka sese karşı çoksesli bir söyleşime girmesiyle oluşur (Kantar, 2003, s. 157).

Bilimsel metinlerde açıkça yapılan atıfların yanı sıra metin içine sindirilmiş kapalı çokseslilik de bulunabilir. Kapalı çokseslilikte kabullenmeler, olumsuzlama kipliği; *ile*, *veya*, *fakat* bağlacı ile oluşturulan yapılar da sunulabilir (Fløttum, 2009, s. 119). Metnin anlam bütünlüğü ve akıcılık özelliği korunarak farklı yazarlara ait düşünceler metnin belli bölümlerinde dile getirilebilir. Yazarlar ve sesler arasındaki farklı seslerin kimlikleri ve kabul etme/reddetme gibi gerçek ilişki kaynakları, iletileri metinle bütünleştirir ve bu etkileşim metnin bir bütün olarak yorumlanmasının temelini oluşturur (Fløttum, 2009, s. 119). Aynı çalışmaya göre çoksesli yaklaşımlar göstermiştir ki birinci kişi zamininin kullanıldığı araştırma makalelerinde yazarların daha fazla varlığı vardır ve bu durum aktarılan söylem yapılarında bibliyografik atıf tanımlamalarında daha açık görülmektedir.

AKADEMİK DİL ÖĞRETİMİ AÇISINDAN YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Akademik dil öğretimi, yabancı/ikinci dil öğrenenlerin akademik ihtiyaçlarına yönelik yapılan dil öğretimidir. Eğitim hayatlarını Türkiye’de sürdürecektir olan öğrencilerin fakülte veya enstitülerde karşılaşacakları Türkçeye yönelik ihtiyaçları göz önüne alınarak akademik Türkçe öğretimi planlanmalıdır.

Eğitim amacıyla farklı ülkeye giden bir öğrenci için öncelikli amaç elbette iletişimini sağlamaktır. İletişim gereksinimlerini karşılamak için yapılan yabancı dil öğretimi, beceri (okuma, konuşma, dinleme, yazma) temelli bir eğitim kapsamında sürdürülürken dil becerilerinin öğretiminde yanında dil bileşenlerinin (dil bilgisi ve sözcük öğretimi) öğretimi de yapılmaktadır. Dil becerilerinin ve dil bileşenlerinin öğretiminde temel amaç öğrencilerin yabancı bir ülkede yaşadıkları süre boyunca toplumdilbilimsel ihtiyaçlarını karşılamaktır. Ancak öğrencilerin gündelik hayatta (yurttta, markette, kafede, sokakta) karşılaştıkları dil ile fakülterde ve enstitülerde karşılaştıkları dilin içerik, konu ve bağlam açısından farklılık gösterdiği bilinmektedir. Dil kurslarında anlama ve anlatma becerileri kapsamında yeterlilikler üzerine yoğunlaşılırken, öğrenciler bölümlere gittiklerinde, sunum yapma/dinleme, topluluk önünde konuşma, rapor ve makale yazma gibi öğrencilerin dili kullanma türleri de farklılık göstermektedir. Akademik dil öğretimi derslerinde beceri öğretimine farklı oranlarda da olsa ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir (Adzmi, vd., 2009, s. 171). Akademik Türkçe derslerinin okuma, dinleme, yazma, konuşma becerileri ile dilbilgisi ve sözcük öğretimi kapsamında sürdürülmesi gereklidir.

Dil öğretiminde, dikkate alınması gereken bir diğer nokta da dil eğitiminin bireysel ihtiyaçlarla mı yoksa profesyonel amaçlarla mı yapılması gerektiğidir. Dil öğretiminin amacını belirleyen en önemli aktör öğrencilerdir. Dil dersleri, yabancı dil derslerine devam eden öğrencilerin öğrenme amaçlarına uygun olarak tasarlanmalıdır. Bireysel amaçlı dil öğretiminde iletişim boyutu ön plandayken profesyonel dil öğretiminde, profesyonel yönelimler öncelenmektedir (Kazakova, 2015, s. 979). Ayrıca derslerin tasarlanmasında öğrencilerin yaşları, amaçlanan dildeki bilgi alt yapıları, cinsiyetleri, geldikleri ülkeler ve dil öğrenim amaçları dikkate alınması gereken değişkenlerdir. Bu değişkenlerden amaç dildeki bilgi alt yapıları sınıfın düzeyini belirlerken, öğrenme amaçları da derslerin içeriğini belirleyen önemli değişkenler arasındadır. Farklı bir ülkede eğitim göreceğ öğrenciler için öncelik elbette iletişimlerini sağlayacakları temel dil becerilerini sağlayabilmektir. Ancak aldıkları genel iletişim amaçlı dil derslerinin akademik kariyerlerini devam ettirecekleri lisans ve lisansüstü derslerde yeterli olmadığı görülmektedir. Akademik dil dersleri bu noktada öğrencileri akademik derslere hazırlayan dil dersleri olarak belirmektedir.

Akademik dil dersleri kavramsal olarak alanyazında farklı açılardan değerlendirilmektedir. Kocaman ve Osam akademik dili, akademik amaçlı İngilizce madde başında, özel amaçlı İngilizcenin yan dallarından biri olarak tanımlayıp özellikle üniversite bağlamında öğrencilerin belli alanlara yönelik dil kesitine ilişkin akademik nitelikli sözcük, yapı ve yazım kurallarını içerdiğini belirtmektedir

(2000, s. 7). Kazakova, özel amaçlar için İngilizce öğretimini akademik, ticari ve iş İngilizcesi olarak sınıflandırarak benzer ayrımın Rusça için de geçerli olabileceğini ve dil öğretiminin fonksiyonuna göre genel amaçlı, iş amaçlı, akademik amaçlı ve özel amaçlı dil öğretimi gibi ayrımların olduğunu belirtmektedir (2015, s. 979). Akademik dil bazen özel amaçlı dil öğretimi ile kesişebilir ama temelde günlük dil ve farklı uzmanlık alanları arasındaki iletişimsel bir araç olarak kullanılmaktadır (Heller ve Morek, 2015, s. 175). Akademik dil, farklı alanlardaki ders, seminer, konferans, sempozyum, makale gibi alanlarda kullanılan dili içerse de adı geçen etkinliklerin tamamının da bir iletişim türü olduğu unutulmamalıdır. Bu açıdan bakıldığında akademik dilin iletişim yönü de önemlidir. Okuma, dinleme, konuşma ve yazma gibi dil becerileri akademik dil derslerinde kullanılan becerilerdir. Ancak içerik açısından iletişim becerisinden çok bilgi aktarıcı ve bilgilenici bir işlev taşıdığından akademik dil öğretimi derslerinde, katılımcı öğrencilerin uzmanlık alanları derslerin işlenişleri ile birlikte akademik dil derslerinin ders malzemeleri ve materyallerinin belirlenmesi için de önem taşımaktadır. Genel iletişim amacı için kullanılan İngilizcede yetersizlik yaşayan öğrencilerin, dilin bütünlük doğasından dolayı akademik İngilizce ortamlarında da sıkıntı yaşayacakları düşünülmektedir (Bunch, 2014, s. 71). Bu nedenle yabancı dil öğrencilerinin iletişim amaçlı dil öğrenimini tamamlamaları ve ardından akademik dil öğrenimine devam etmeleri yararlı olacaktır.

Öğrencilerin derslere katılım düzeylerinin eğitimde başarı oranını etkilediği bilinen bir gerçektir. Dil eğitiminde olduğu gibi eğitim bilimlerinde de söylemsel beceriler anahtar rol oynar çünkü öğrencilere derslerdeki söylemlere katılma olanağı sağlar. Eğitim hayatlarını yurt dışında sürdüren öğrencilerin eğitim aldıkları dilin akademik kullanımlarını öğrenmeleri, anlamlandırabilme düzeylerini geliştirmeleri öğrencilerin eğitimdeki başarılarını önemli ölçüde etkilemektedir. Yurt dışında eğitim alan öğrencilerin gündelik iletişimlerini sağlayacakları ve temel gereksinimlerini karşılayacakları gündelik dil ile birlikte akademik dilde de yetkinlik kazanmaları önemlidir. Öğrencilerin eğitim ortamlarında karşılaşacakları dil yetkinliği için alanyazında bilişsel akademik dil yetkinliği, akademik söylem ve okul dili gibi terimler kullanılmaktadır. Bu terimlerin kavramsal değeri, öğrenme amacını gerçekleştirmek, bilgi yapısını oluşturmak ve eğitim işlevini sağlamak olarak kabul edilir; akademik söylem *iletişim*, *bilgi* ve *sosyal kimlik* fonksiyonları arasında farklılık gösterir (Heller ve Morek, 2015, s. 175). Akademik dilde de iletişim temel işlevdir. Öğrencilerin ya da uzmanların akademik konularda okuma, dinleme, konuşma, yazma becerileri kapsamında iletişim kurma gereksinimleri vardır. Bu nedenle akademik dil eğitiminin temel amacı, öğrencilerin veya uzmanların akademik konularda iletişim becerisini, yani anlama-anlatma yeterlili-

ğini sağlamaktır. Akademik dilin en önemli özelliği verilen iletilerde bilimsel bilgi değeri taşımasıdır.

Liseden sonra eğitimlerini yükseköğretimde devam ettiren öğrencilerin, oluşturdukları metinlerde, öne sürdükleri düşünceyle savundukları tez arasındaki açık bağlantıyı iyi bir şekilde belirtebilmeleri her alandaki öğrencilerin akademik başarılarını etkilemektedir. Metin yorumlaması, kurs ve sınavlarda öğrenci başarısının bir göstergesi sayılmaktadır. Öğrencilerin farklı alanlardaki başarıları bilginin hiyerarşik ve geleneksel yapıda sunulabilmesine bağlıdır. Ancak bilinmektedir ki akademik dil yetkinliği kolay kazanılabilecek bir beceri değildir, ikinci dilde dil yetkinliği için 2 yıla ihtiyaç varken akademik dil yetkinliği için destekleyici öğretimle beraber 5 ila 7 yıla ihtiyaç vardır (Roessingh, Kover, ve Watt, 2005). Bu bakımdan dil öğretiminin bir süreç olarak düşünülüp zamana yayılması gerekmektedir. İletişim odaklı ve zamana yayılan dil öğretiminde öncelik, dil öğrencilerinin okuma, dinleme, konuşma ve yazma gibi dil becerilerinde yeterlilik sağlamalarıdır. Oysaki öğrencilerin dilbilgisel ve sözcüksel yetersizlikleri olduğunda, öğrenciler karmaşık ve kapsamlı düşüncelerin sunumunda başarısız olmaktadırlar (Schleppegrell, 2001, s. 435). Akademik söylemlerin dil bilgisi ve sözcük yapısı özellikleri, taşıdıkları iletilerin özellikleri nedeniyle günlük dilden farklılık göstermektedir. Akademik söylemlerin yapısal incelemelerine yönelik çalışmalar ile birtakım verilere ulaşılabilmektedir. İngilizce üzerine yapılan çalışmalara göre, sözlü akademik İngilizcede 4000 sözcük ailesi, isim ve kullanımı düşük sözcükler, söylemlerin %96,05'ini kapsamaktadır ve %60 ve üzerinde bir anlamının gerçekleşmesi için metinlerdeki sözcüklerin %98'inin bilinmesi gerekmektedir (Dang ve Webb, 2014, s. 66). Aynı çalışmada, İngilizce sözlü akademik sözcüklerin oranı %4.41 olarak belirlenmiştir. Metin tipi gibi birçok değişken kavramayı etkilese de sözcüklerin kapsamı anlamayı etkileyen önemli bir faktördür ve sözlü akademik dilde öğrencilerin akademik başarılarını geliştirmek, akademik dili edinmek için gerekli sözcük boyutunu araştırmak gereklidir. Aynı durum Türkçe için de söylenebilir. Betimsel çalışmalar sonucunda elde edilen sayısal değerlerden dil öğretimi programlarının tasarlanmasında yararlanılabilir. Özellikle dil becerilerinin ve dil bileşenlerinin derslerdeki ağırlıklarının kapsamının belirlenmesinde bu betimsel çalışmalarla önemli sonuçlara ulaşılmaktadır. Ayrıca betimsel çalışmaların araştırma konusu yaptığı dilin genel yapısı, bilimsel işlenmişliği hakkında da bilgiler vereceği açıktır. Bir toplum, bilimsel alanda çalıştıkça ve bilimsel açıdan üretim gerçekleştirdikçe dil de bilimsel açıdan işlenmiş ve anlatım olanakları çeşitlenmiş olacak ve bu çeşitlilik araştırma sonuçlarına yansiyacaktır.

Akademik dil öğretimi *anlama odaklanma, dile odaklanma ve kullanıma odaklanma* şeklinde bölümlenebilir (Cummins, 2000, s. 274). Anlama odaklan-

ma kapsamında amaçlanan dilin biçimsel özelliklerine odaklanılır, etkili öğrenme stratejileri geliştirilir ve amaçlanan dilin güncel kullanımları sağlanır. Bir dilin temel dilbilgisi özellikleri bilinmediğinde anlamın oluşması mümkün olmamaktadır. Akademik metinlerde söylemlerin anlamları öğrenciler tarafından anlaşıldığında öğretmenlerin öğretme stratejileri başlamaktadır. Metinlerin anlaşılması ile bilgilerin kavranması aşamasına geçilir; bu da öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci etkileşimiyle öğretme stratejilerinin kullanılmasıyla kaçınılmaz hale gelmektedir. Ayrıca akademik metinlerde bilginin güncelliği önem taşıdığından akademik dil derslerinde öğrenciler amaçlanan dilin güncel kullanımlarıyla karşılaştırılır. Anlama odaklanma, dilsel girdinin sağlanması ve eleştirel okuryazarlık gelişimini kapsamaktadır. Dile odaklanma da dil biçimlerinin ve kullanımlarının farkındalığı ile bilgilerin eleştirel analizini içermektedir. Akademik söylemler bilgi değeri taşıdığı için anlam net bir şekilde oluşur ve okuyucuda/dinleyicide yanlış anlaşılmalara olmaz. Bu nedenle yazarın aktardığı bilgiler her söylem biçiminde (yazılı, sözlü) net olarak anlaşılır. Anlam oluştuktan sonra yeni üretici dil becerileri ile düşünceler dile getirilir ve yeni bilgilerin analizleri ikinci dilde düşünülerek gerçekleştirilir. Bu aşamadan sonra kullanıma odaklanma gelmektedir. Kullanıma odaklanma, yeni bilgilerin birleştirilmesini, edebiyat ve sanat yaratımlarını ve sosyal ilişkilerdeki hareketleri içermektedir. Bu üç aşamadan sonra bilgiler tamamlanıp yeni üretimler yapılır ve meslektaş grupları arasında bilimsel tartışmalar yapabilmeye yeterliliğine öğrenciler ulaşmış olur.

Akademik dil karmaşık ve bilişsel olabilir. Bu nedenle akademik dil öğretiminde sözcükler bağlamsal kullanımlarıyla birlikte verilirken öğrenim sırasında öğrencilerin sosyokültürel özellikleri dikkate alınır. Sosyokültürel yaklaşımda konuların çoklu sınıflandırılması, alan başlıkları, dil türleri, söylem ve katılımcı özellikleri sınıfta dikkate alınmalı ve dil gelişimi ile öğrenme, etkileşimli konuşmalarla gerçekleştirilmelidir (Bunch, 2014, s. 72). Akademik dil eğitimi, sosyolinguistik, eğitim bilimleri, dil öğretimi gibi alanlarla ve öğrencilerin yaş grupları, sınıf söylemleri ve dilin diğer bağlamlarda kullanılış biçimleriyle ilişkili olup açıklama, sebeplerini belgeleme, tartışma, anlatı gibi gerçek bağlamlardaki dil kullanımı ile ilgilidir (Heller ve Morek, 2015, s. 182). Akademik dil eğitiminde alanlar arası çalışmalar önemli katkılar sağlayacaktır. Akademik dil becerilerini geliştirmek için yabancı dil öğretiminde grup tartışmaları yaptırılabilir, kendi alanlarına özel tartışmalar yapmaları sağlanabilir, konuya özgü materyallerle öğrenciler çalıştırılabilirler (Kazakova, 2015, s. 981). Akademik Türkçe için de çalışma becerileri okunan materyal türüne göre okuma hızını ayarlama, bağlamdan bilinmeyen sözcüklerin anlamını tahmin etme, sözlük kullanma, grafik, şema ve sembol yorumlama, not alma ve özet çıkarma gibi etkinlikler uygulanabilir. Dilin

akademik amaçlar için öğretiminde işlev oldukça önemlidir çünkü öğrenciler akademik veya iş hayatlarında bu dili kullanacaklardır. Dolayısıyla akademik dil öğretiminde işlevsel dil öğretiminden yararlanılmalıdır. İşlevsel dil öğretimi, analiz, açıklama, karşılaştırma, sınıfta belli amaçları yerine getirme gibi birleştirilmiş dil kullanımına odaklanılan çalışma olarak tanımlanmaktadır (Bunch, 2014, s. 73). Akademik dil öğretiminde ders içerisinde bilimsel konularda analiz, açıklama, karşılaştırma, proje ödevleri gibi etkinliklerle çalışılabilir, dil öğrencilerinin öğrendikleri bilgileri derslerde uygulama alanlarına geçilmesi sağlanmalıdır. Yorumlayıcı denemelerde tez, belgelerle desteklenir; niçin o tezin önerildiği açıklanır, kanıtlarla yargılar ve örnekler desteklenir, öğrenci ana yapıyı adapte eder, bilgi ve görüşü kendi kendine sunabilir (Schleppegrell, 2001, s. 435). Dil kullanıcılarının bağlamaştırma, metinleştirme ve belirleme amaçları vardır ve *bağlamaştırma* dil kullanımının (yazılı/sözlü) farklı koşullardaki kullanımını; *metinleştirme* ardışık ve evrensel tutarlılıkları, belirli tematik yapıları kurma gerekliliğini; *belirleme* ise öykülerde, makalelerde kullanılan grafik, sözlü, yazılı veya söz dışı (paraverbal) iletileri anlamlandırmayı ifade eder (Heller ve Morek, 2015, s. 181). Akademik dil öğretiminde öğrenilen sözcüklerin uygun bağlamlarda kullanımı, öğrendikleri bilgileri konuşma ve yazmalarında metinleştirmeleri ve iletileri anlamlandırma ve yorumlamaları sağlanarak düşüncelere katılmalarını veya reddetmelerini, nedenleriyle birlikte açıklamaları istenebilir. Unutulmamalıdır ki bilimsel çalışmalara alıcı ve üretici düzeylerde katılım, öğrenciler için ana dilinde de kolay değildir.

Öğrencilerin akademik sözcük dağarcığını geliştirmede akademik sözcük listeleri önemli katkı sağlamaktadır. Ayrıca akademik sözcük listeleri, dil kurslarındaki akademik dil öğretim süreçlerinde kullanılan sözcüklerin seçiminde, öğrencilerin bağımsız çalışmalarında kullanabilmeleri açısından, öğretici ve materyal tasarımcılarının metin seçimlerinde kritik rol oynayabilir (Coxhead, 2000, s. 214). Ayrıca öğrencilerin akademik söz varlığının gelişmesi, akademik yazmalarına da katkı sağlamaktadır (Khani ve Tazik, 2013, s. 212). Akademik Türkçe öğretiminde veya iş Türkçesi öğretiminde terim anlamlı sözcüklerle sıklıkla karşılaşılacaktır (Temizyürek, vd., 2015, s. 108). Akademik sözcük listeleri, öğrencilerin kendi alanlarında karşılaşabilecekleri terimleri öğrenci ve öğreticilere göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Akademik söz varlığı, özel amaçlı akademik söz varlığı ve genel amaçlı akademik söz varlığı şeklinde de ayrılabilir. Her iki akademik söz varlığı da akademik metinlerdeki sözcük sıklığını ifade ederken kullanışlılığı açısından farklılık bulunmaktadır. Özel amaçlı akademik sözcükler *matematik* gibi belli alandaki sözcükleri kapsarken genel amaçlı akademik sözcükler *incelemek* sözcüğü gibi çeşitli disiplinlerde ortak olarak geçen sözcükleri kapsamaktadır (Beach vd., 2015, s. 37).

Nation ve Newton'a (1997) göre akademik sözcükler, akademik metinler, lise ve üniversite ders kitapları ve dergilerinden oluşurken; teknik sözcükler hukuk, matematik, kimya ve felsefe gibi alanlarda kullanılan terimlerden oluşmaktadır. Yang (2015, s. 28) da aynı düşünceyle akademik sözcüklerin genel metinler dışındaki akademik metinlerdeki söz varlığını; teknik sözcüklerinin ise özel alan ve belirli disiplinlerdeki sözcükleri temsil ettiğini belirtmiştir.

SÖZCÜKBİRİM

Sözcükler dilin her alanına dağılan göstergelerdir. Düşüncemizdeki kavramlar ve nesnelere, bir sözcüksel düzen içinde bir araya gelerek dilde anlamlı ve anlaşılır hale gelir. Bir sözcükbirimin belli bir bağlam içinde sunduğu içerik ya da kavram, o sözcükbirimin anlamını oluşturmaktadır (Kıran, 2015, s. 59). O halde *anlam*, *kavram* ve *sözcük* terimlerinin birbiriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Bu üç terimden kavram, ortak özellikler taşıyan bir dizi olgu, varlık ya da nesneye ilişkin genel nitelikli bir *anlam* içeren, değişik deneyimlere uygun düşen, dilsel kökenli her türlü tasarım, imge, *gösterilen* (Vardar, 2007, s. 132) şeklinde tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere kavram, zihnimizde oluşan bir imge niteliğindedir. Bu nedenle kavram terimi dilbilimsel açıdan beynimizdeki zihinsel içeriklere yönelikken *anlam* söz konusu olduğunda bakış açımız sözcük ya da tümce niteliğindeki bir dilsel birime yönelik olur (Huber, 2008, s. 143). Bu noktadan hareketle alanyazında *anlamın* dildeki bir birimin gerçek ya da düşsel dış dünyayla bağıntılı olarak zihinde uyandırdığı kavram, tasarım, düşünce (Kocaman ve Osam, 2000, s. 9; Çotuksöken, 2012, s. 23) şeklinde tanımlanmıştır. Tanımda anlam ile kavram terimlerinin yakın ilişkisi gözlenmektedir. *Kavramlar* tek tek ya da küçük öbekler halinde zihnimizde canlanırken, *anlam* zihnimizde canlanan kavramların bir bütün halinde sonlanmış şeklidir, diyebiliriz. Her dilsel gösterge, öncelikle bir anlam değeri taşımaktadır ancak göstergelerin taşıdığı anlam değeri birbirinden geniş, dar veya bir biri ile aynı değerde olabilir. Batılı araştırmacılar anlam konusunda farklı ayrımlar da yapmışlardır. Bunlardan biri Sinn-Bedeutung (İng. Sense-Meaning) ayrımıdır. Huber bu ayrımda, sözcüğün özellikler kümesi ve bağlandığı dil dışı nesne olmak üzere iki ayrı şeyi canlandırdığını ileri sürer ve Türkçede henüz terimleşmediğini belirterek Sinn karşılığı olarak *sözcük anlamı*; Bedeutung da *ad öbeği anlamı* olarak Türkçeleşebileceğini belirtir (2008, s. 147).

Anlam sınırları belirli dil göstergeleri, sözlüklerde madde başı olarak yer alırlar. Bu noktada sözcükbirim "sözlüklerde madde başı öge niteliği taşıyan, kesinleşmiş veya yaygınlaşmış yazım ve söyleyiş biçimleri olan, çekim, türetim, birleşme vb. gibi dilsel işlemlerde yeni dil birimleri." olarak adlandırılır (Yılmaz, 2014, s.

97). Sözlükbirim, çalışmalarda sözcük, sözcükbirim, kelime, söz, kelimecik, bağımsız sentagm, anlambirim, biçimbirim, gösterge kavramı ile eş tutulmaktadır (Günay, 2007b, s. 284; Yılmaz, 2017, s. 30). Sözcük kavramının terimsel çeşitliliği, tanımlarının çeşitliğinden kaynaklanmaktadır. Sözcük kavramının terim olarak tanımı araştırmacıların bakış açılarına göre farklılık göstermektedir. O nedenle sözcük teriminin kapsamını ve dildeki konumunu anlamak için, sözcük tanımlarının incelenmesinde yarar vardır.

Sözcük, Ergin tarafından manalı en küçük dil birlikleri olmakla birlikte bu tarif ile, *için* gibi tek başına anlamları olmayan ancak diğer kelimelerle birlikte kullanılırken manalı vazife gören kelimeler de düşünüldüğünde gramer vazifesi olan en küçük dil birlikleri şeklinde tanımlanmıştır (2013, s. 95). Bu tanımda sözcüğün taşıdığı veya cümlede diğer unsurlarla birlikte ortaya çıkan anlam değeri ön plandadır. Ediskun ise sözcükleri yapı ve anlam bakımından incelemiş ve yapı bakımından *kök durumunda, türemiş kelimeler ve bileşik kelimeler* şeklinde üç gruba ayırırken işlev bakımından kelimeleri *isim, sıfat, zamir, fiil, zarf, edat, bağlaç, ünlem* şeklinde sekiz kelime sınıfına ayırmıştır (Ediskun, 2007, s. 103). Bu tanım da sözcüklerin anlam boyutuyla birlikte cümle içerisindeki yapısal niteliklerini de ele almaktadır.

Sözcük için alanyazında oluşturulan farklı diğer iki tanım ise, bir ya da daha çok sesbirimden oluşan, belli bir anlamı olan, sözdiziminde özel bir görev yüklenen dil ögesi (Çotuksöken, 2012, s. 193) ve kendisinden önce ve sonra boşluk bulunabilen, anlam taşıyan birim (İmer, Kocaman ve Özsoy, 2011, s. 234) şeklindedir. Bu iki farklı tanımda sözcüklerin anlam taşıma özellikleri ortak olarak belirtilirken, ilk tanımda sözcüklerin sözdiziminde özel bir görev yüklendiği; diğer tanımda ise kendisinden önce ve sonra boşluk bulunabilmesi özellikleri belirtilmiştir.

Yılmaz ise sözcük tanımı yapmanın zorluğunu belirtmekle birlikte genel bir ifadeyle sözcükleri birbirinden ayrılamayan anlambirimlerin oluşturduğu özerk bir dizim şeklinde tanımlamıştır (Yılmaz, 2017, s. 25). Bu tanım ise sözcüğün bileşenini oluşturan anlambirimleri ve özerk kavramıyla da sözcüğün bağlı olduğu cümledeki diğer unsurları kapsamaktadır. Bu nedenle yukarıdaki tanımda sözcüğün anlam değeri ve cümledeki işlevsel özellikleri belirtilmektedir.

Farklı bir çalışmada ise Uzun, sözcüklerin sessel ve yazımsal özelliklerinin olduğunu belirlemiş ve yazımsal sözcükler, yazıda iki ucuna boşluk verilerek yazılan ögeler; sesbilimsel sözcükler ise konuşma dilinde ünlü uyumları, vurgu gibi sesbilimsel ölçütlerle belirlenebilen (Uzun, 2006, s. 14) unsurlar olarak tanımlanmıştır.

Bir başka tanımda ise Delice tarafından sözcük tanımının mantıksal ve dilbilgisel anlam esas alınarak yapılabileceği belirtilerek mantıksal anlamda sözcük,

kavramların ses veya ses birleşimleriyle karşılanması; dilbilgisel anlamda ise duygu, düşünce, durum ve olay aktarımı için kullanılan dil birlikleri olduğu belirtilmiştir (Delice, 2012, ss. 3-4). Bu tanımda ise sözcükler, kavramların göstergeleri olarak mantıksal düzlemde tanımlanırken sözcüklerin ileti özelliği dilbilgisel anlam olarak değerlendirilmiştir.

Demir ve Yılmaz da sözcüğün genel geçer tanımını yapmanın zorluğunu belirterek sözcüğü, sahip oldukları özelliklere göre tanımlamışlardır. Demir'e ve Yılmaz'a göre sözcük, vurgusu ve kelime aralarını gösteren sinyallerle birbirinden ayrılan sessel özellikleri; araya konan bir boşlukla sınırları verilen yazı özellikleri; yapıma ve çekime taban oluşturan, aldığı eklerle kendi içinde bir birlik meydana getiren unsurlar olarak biçimbilimsel özellikleri; cümlede yeri kaydırılabilen başkalarınınca değiştirilebilen parça olarak sözdizimsel özellikleri; sözlüklerde kodlanmış bağımsız en küçük anlam taşıyıcısı olarak da anlamsal ve sözlüksel özellikleri barındıran birimler olarak tanımlanmaktadır (Demir ve Yılmaz, 2012, s. 197). Demir'in ve Yılmaz'ın yaptığı tanımdan sözcüklerin sessel, yazımsal, biçimbilimsel, sözdizimsel ve anlamsal özelliklerinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Alanyazındaki sözcük tanımları incelendiğinde, sözcük tanımı yapmanın bakış açısına göre çeşitlenen ve sözcüğün dilbilimsel görevi nedeniyle karmaşıklaşan bir iş olduğu görülmektedir. Her ne kadar sözcüğün tanımlanmasında belli zorluklar olsa da ana dili konuşucuları sahip oldukları dilsel yetinin getirdiği sezi gücü sayesinde sesli dilde sözcükleri tanımda zorluk çekmezler ancak dilbilimsel sözcük tanımda, ses veya harf birlikteliklerinin sözcük olarak kabul edilebilmesi için bazı ölçütlere sahip olmaları gerekmektedir. Alanyazındaki sözcük tanımlarında yer alan bu ölçütler genel olarak değerlendirildiğinde sözcüğün anlamlı olmasını esas alan *anlamsal ölçüt*; sözcüklerin olası duraksamalarla ayrılabilceği savına dayanan *sesbilimsel ölçüt*, bağıntılı dillerde belli ekleri bulundurmasına dayanan *biçimbilimsel ölçüt*, sözcüklerin oluşturduğu biçim düzenine dayanan *sözdizimsel ölçüt* olarak sıralanmaktadır (Balci, 2016, ss. 70-72). Ayrıca tanımlardaki bakış açılarına göre sözcük teriminde farklılaşma ve sözcükbilimin gelişmesi ile birlikte sözcük kavramının ilişkili olduğu diğer kavramlarda da çeşitlenme görülmektedir. Biçimbilim açısından bakıldığında, sözcük yerine kullanılan, sesbilimsel gerçekleşmesi, olası her biçimleniş ile sağlanan ve bu biçimlerin tümünü birden temsil eden soyut bir üst terime *sözcükbirim*; sözcüklerin olası her biçimlenişine de *sözcükbiçim* denir (Uzun, 2006, s. 19). Sözcük bilgisi alanında diğer önemli kavram ise *sözlükbirimdir*. Sözlükbirim, sözlüklerde madde başı öge niteliği taşıyan, kesinleşmiş veya yaygınlaşmış yazım ve söyleyiş biçimleri olan, çekim, türetim, birleşme vb. gibi dilsel işlemlerde yeni dil öğelerinin oluşmasına kaynaklık eden, anlam bakımından bağımsız dil birimleri olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2014,

s. 97). Bir sözcüğün zamanla sözlükbirim olarak kullanılması için *sözlükselleşme* sürecini tamamlaması gerekmektedir. Sözlükselleşme, dilde bulunan veya farklı yollarla oluşturulmuş sözcük ya da söz öbeklerinin var olan anlamlarıyla birlikte yeni anlamlarının basılı veya elektronik bir sözlüğe dahil edilmesi sürecidir (Bozkurt, 2017, 34). Ayrıca sözcükler, *sözlük sözcükleri* ve *söylem sözcükleri* şeklinde de ayrılabilir ve *sözlükbirim* bir sözcüğün tüm dökümünün bir bileşkesini sunarken, *sözcükbiçim* onların bir öbek veya tümcede kullanılmış, somut olarak gerçekleşmiş fiziki biçimlerini ifade eder (Sebzecioğlu, 2016, s. 115). Tüm bu tanımlar dikkate alındığında, sözcüğün dildeki işlevselliğinin ve bu işlevselliğe bağlı olarak da farklı bakış açılarının olduğu görülmektedir.

SÖZCÜK YAPMA YOLLARI

Dilin zamanla geliştiği, bilinen bir gerçektir. Sözcükleri kavramlara, düşüncelere, nesnelere ve hareketlere ad olarak düşündüğümüzde, dilin gelişmesi ile birlikte söz varlığının da gelişmesi kaçınılmazdır. Bu nedenle her dil kendi yapısına veya kullanıcıların kabulüne uygun sözcüklerle söz varlığını zenginleştirmektedir. Yeni sözcüklerle söz varlığını zenginleştirme işleyişi, Banguoğlu'na göre halkın pratik ihtiyaçlarla dilin yapısına uygun olarak icat ettiği yeni sözcüklerle yapılan *halkça yapım*; ilim, din ve sanat hayatının gerektirdiği yeni kavram ve karşılıklardır ki yine dilin yapısına uygun olarak ilgili aydınlarca oluşturulan *bilgince yapım* şeklinde iki türde gerçekleşmektedir (Banguoğlu, 2015, s. 155). Sözcükleri dil dışı olguların yerini tutan, değişik uzunluktaki göstergeler olarak düşündüğümüzde, sözcükler biçimce de içerikçe de değişmeye uygundur (Vardar, 2014, s. 353). Bu açıdan bakıldığında eklerle yeni sözcük türetme, var olan sözcüklere yeni anlamlar yükleme, birleştirme, harf veya hece seçerek kısaltma, uyarlama, kopyalama gibi tekniklerle birlikte *Behçet hastalığı*, *selpak* gibi bazı kelimelerle de belli bir adın anlamı olarak yeni sözcük oluşumu sağlanabilmektedir (Demir ve Yılmaz, 2012, s. 199). Aşağıda sözcük oluşturma teknikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Türetme

Eklerle sözcük türetmek, Türkçenin eklemeli yapısından dolayı, sıklıkla başvurulan bir yoldur. Bilindiği gibi Türkçe sondan eklemeli bir dildir ve ekler sözcüklerin sadece sonlarına gelir, sözcük önüne ek gelerek oluşan *bi-çare*, *bi-vefa* gibi örnekler Türkçeye başka dillerden kalıp olarak kopyalanmış sözcüklerdir (Demir ve Yılmaz, 2012, s. 186). Türkçede sözcüklerin kök ya da gövdelerine yapım ekleri eklenerek yeni sözlükbirimler türetilir. Ancak *girdi*, *çıktı*, *yüzde*, *sözde* gibi bazı özel durumlarda çekim ekleriyle de yeni sözcükler türetilmiş (Demirci, 2014a, s.

147); yine -CA eki gibi bazı durumlarda çekim eki mi, yapım eki mi olduğunun kararına kesin bir şekilde varılmadığı; -sXz gibi yapım eki olarak kabul edilmesine rağmen bazı durumlarda çekim eki gibi davranan; -mAk, -mA, -(y)Xş ekleri gibi eklendiği sözcüğü kalıcı isim yapmaktan çok isim, sıfat, zarf yapan ve çekim ekleriyle benzer özellikler taşıyan ekler de bulunmaktadır (Demir ve Yılmaz, 2012, s. 189). Genel olarak Türkçede türetme *İsim Yapımı* ve *Fiil Yapımı* başlıklarında incelenmektedir. İsim yapımları *isimden isim yapımı* ve *fiilden isim yapımı* şeklinde; fiil yapımı ise *fiilden fiil yapımı* ve *isimden fiil yapımı* şeklinde gerçekleşmektedir.

İsimden isim yapımı *tuz-suz, aş-çı, soy-daş, iki-z, acı-mtırak, kır-çıl, kitap-lık, arkadaş-ça* örneklerinde olduğu gibi isim köküne ek getirilerek gerçekleşir. Fiilden isim yapımı ise *koş-mak, bak-ış, dur-ak, bas-kı, dal-ga, bil-gin, yapış-kan, süz-geç, yap-ıcı, sevin-ç, kork-u, yas-sı, tut-am, yat-alak, uç-arı, dön-emeç, uy-sal, seç-men, tut-sak* sözcüklerindeki gibi fiil kök veya gövdesine ek getirilerek yapılır.

Fiilden fiil yapımı *tka-n, kucakla-ş, acı-t, gön-der, kop-ar, kov-ala* örneklerindeki gibi fiil kök veya gövdesine yapım eki getirilerek fiil üretilmesiyle oluşur. İsimden fiil yapımı ise *su-la, yön-el, doğru-l, yaş-a, çatır-da, hay-kır* örneklerinde olduğu gibi isim kök veya gövdesine yapım eki eklenmesiyle oluşmaktadır (Ayrıntılar için bk. Ergin, 2013, ss. 154-216).

Birleştirme

Yeni sözcük oluşturmada kullanılan yöntemlerden biri de iki farklı sözcük-birimi birleştirilerek yeni bir sözcükbirim oluşturmaktır. Birleşik sözcük oluştururken *gecekondu, biçerdöver* gibi birleşen iki sözcük de kendi anlamını korurken yardım et-, namaz kıl- gibi isim + yardımcı eylem şeklinde veya *aşağı yukarı, gelgit* gibi ikileme yoluyla da birleşik sözcükler oluşturulabilir (Demir ve Yılmaz, 2012, s. 205). *İmambayıldı* örneğinde olduğu gibi cümle şeklinde de olabilen birleştirmelerin isim+isim, isim+fiil, sıfat+isim, çekimli fiil+çekimli fiil gibi onlarca çeşidi vardır ancak önemli olan birleşen unsurların en az ikisinin sözcük olmasıdır (Demirci, 2014a, s. 147). Ayrıca birleşen sözcüklerde anlam değişimleri olabileceği gibi *zannet-* (*zan+et-*) ve *hisset-* (*his+et-*) sözcüklerinde olduğu gibi ses türemesi, *niçin* (*ne için*) ve *nasıl* (*ne asıl*) sözcüklerinde olduğu gibi ses düşmesi görülebilir.

Sözcük Ailesi

Türetme ve birleştirmenin yeni sözcük oluşturmada Türkçe açısından sık karşılaşılan bir durum olduğu yukarıda belirtilmişti. Türemiş ve birleşik sözcükler, her biri farklı bir kavramı belirttiği için sözlükte ayrı maddeler olarak yer alırlar ve kavramsal ortaklıkları nedeniyle de bir sözcük ailesi oluştururlar (Balci, 2016,

s. 76). Bu noktada sözcük aileleri, aynı kökten türemiş çeşitli sözcükleri, bunların meydana getirdikleri aileyi anlatmak için kullanılır (Aksan, 2004, s. 111), her sözcük ailesi birkaç bağımsız sözcük biçimini, içerdığı kök biçimini ve türetimlerini içerir (Schmitt, N. 2008, s. 331). Örnek verecek olursak *göz, gözcü, gözlük, gözaltı* sözcükleri aynı sözcük ailesinden oluşmaktadır. Örnekten de anlaşılacağı üzere sözcük ailesindeki her bir sözcük ayrı bir sözcükbirim olmasına karşın türetimden ya da birleştirmeden kaynaklanan anlamsal yakınlık veya anlamsal bir ilgi görülmektedir. Birleşme durumlarında, birleşen iki sözcükte anlamsal farklılık oluşmasına rağmen sözcük aileleri, Türkçedeki deyim kullanımları ve anlam farklılaşmalarının öğrencide kavranmasında kolaylık sağlayabilir.

Sözcük ailesi kavramına ilişkin Ergin kök ailesi terimini kullanmış ve bir köke bazı ilaveler yapılarak kökten büyük, birbirine çok yakın kelimeler yapılp yakın varlık ve hareketlerin bir kök etrafında toplanması sağlanarak kök ailesinin oluştuğunu belirtmiştir (2013, s. 108). Kök ailesi veya sözcük ailesi terimi, sözcüklerin kavram alanlarıyla ilişkilidir. Kavram alanı birbiri ile ilişkili, birbirine yakın kavramların, eşanlamlıların, içinde düşünüldükleri alan olarak tanımlanmaktadır (Aksan, 2004, s. 111) ancak kavram alanında *kız-, darı-, gücen-* gibi anlamsal yakınlık görülürken ortak kök çoğu zaman söz konusu değildir. Sözcük öğretiminde aynı kavram alanına giren sözcüklerin bir arada öğrenciye verilmesi kullanılan bir tekniktir.

Türkçenin eklemeli bir dil olması, sözcük türetmede ve türetilen sözcüğün aynı kavram alanına girmesinden dolayı yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil öğrenenler için yeni sözcüğü anlamlandırma kolaylığı sağlamaktadır.

Kısaltma

Gündelik Türkçede kullanım sıklığı az olmakla birlikte kısaltmalar sözcük yapma yollarından biridir. Kısaltmalar MEB, YÖK gibi sözcüklerin ilk harflerinden oluşabileceği gibi *prof., doç.* gibi sözcüklerdeki bazı hecelerin atılmasıyla da oluşabilir ve MEB'li, MEB'e sözcüklerindeki gibi üzerine çekim ve yapım ekleri alabilirler (Erdem, 2013, s. 101). Kısaltmalar, daha çok yazılı dilde kullanılırken sesli dilde en az çaba yasası ile açıklanabilecek yazılı dile göre daha az sıklıktaki kullanımları vardır.

Karma

Karma iki ayrı sözcüğe uygulanan kısaltma işleminden sonra kısaltılan parçaların birleştirilmesiyle oluşturulan yeni sözcüktür. Karma sözcüklerin sıklığı teknoloji ve iletişimin gelişmesiyle artmış ve kullanıldığı dilsel alan da farklılaşmıştır.

Bugün *kanka* (*kan kardeşi*) sözcüğü gençlerin arkadaş ortamlarında kullanılırken, *gerzek* (*geri zekâli*) argoda, *elmek* (*elektronik mektup*) teknolojiye, *tansaş* (*tanzim satış*), *adidas* (*Adolf Dassler*) ise marka adları olarak kullanılmaktadır (örnekler için bk. Demirci, 2014a; Erdem, 2013). Karma sözcük yapımı, teknolojiye iki farklı özelliği birleştiren yeni buluşları adlandırmada ve iki adın kısaltılıp marka oluşturulmasında kullanıldığı görülmektedir.

Kopyalama

Tarih süreci içerisinde toplumların birbiri ile olan ekonomik, politik, dini ve kültürel ilişkileri zaman içerisinde dil ilişkilerini de beraberinde getirmiştir. Toplumsal karşılaşmalardaki karmaşık süreçler, kültürel ilişkilerle birlikte bir dilin daha çok *alıcı*, bir dilinse daha çok *verici* nitelikte olduğu dil ilişkisini de beraberinde getirmiştir. Bu dil ilişkisi sürecinde verici nitelikteki dile sosyal açıdan baskın dil, alıcı konumundaki dile de sosyal açıdan zayıf dil denilmekte, iki dil arasındaki dilsel alışverişe de bazı kaynaklar *alıntı*, *ödüncleme* gibi adlandırmalar yapsa da daha uygun görülen *kopyalama* terimi önerilmiştir (Johanson, 2014, ss. 28-29; Demir ve Yılmaz, 2012, s. 206).

Kopyalama dil ilişkileri sonucunda gerçekleşir ve dil ilişkileri Türkçe açısından Batı dilleriyle yeni kavramla karşılaşma sonucunda, coğrafi sebeplerle, sosyal sebeplerle, politik ve ekonomik sebeplerle, bilim ve teknolojiye gelişmeler gibi nedenlerle gerçekleşmiştir (Sarı, 2014, ss. 24-37). Türkçenin Doğu dilleriyle ilişkisindeyse tarihi, coğrafi, dini, kültürel, ekonomik, sosyal ve siyasi ilişkiler önemli etkenleri oluşturmaktadır.

Dil ilişkileri sonunda oluşan kopyalamalar, zaman içerisinde alıcı dilde sözlükbirimleşir. Alınan bir kopyanın veya kopya ile oluşan sözcüğün sözlükbirimleşmesi için sistematik olarak alıcı dildeki farklı kullanıcıların kullanması, kabul edilirlilik için yeterli kullanım sıklığına ulaşması ve sonrasında da alıcı dilde yaygınlaşmasına bağlıdır. Kopya edilmiş bir sözcüğün alıcı dilde yaygınlaşması ve sıklığı, karmaşık sosyal ve psikolojik nedenlere bağlı olmakla birlikte, kopyalanmış öğelerin yabancılığına dair hükümler çoğunlukla öznel değerlendirmelere ve etimoloji bilgisine bağlıdır (Johanson, 2014, s. 30). Dolayısıyla alıcı dile kopyalanmış ve toplum tarafından alıcı dilin fonetik, morfolojik, sentaktik veya semantik özelliklerine göre yeniden şekillendirilmiş bir sözcüğün "yabancılığı" öznel tartışmaların konusunu oluşturmaktadır.

Kopyalamalar çeşitli şekillerde oluşabilir. Kopyalama sürecinde farklı dile ait bir unsur aynı şekilde alınıp alıcı dilde belli uyarlamalarla kullanılabilir veya alıcı dilin söz varlığındaki bir unsur başka dilde anlamca kısmen uyduğu bir

sözcüğün etkisiyle, yabancı dildeki eşdeğerinin anlamını da içine alacak şekilde genişleyebilir (Demir ve Yılmaz, 2012, s. 206). Yapısal açıdan kopyaları Johanson *genel, seçilmiş ve karışık* olmak üzere üç biçimde ele almış ve *genel kopyaları*, verici dilden alıcı dile aynı konum ve anlam özelliklerindeki kopyalamalar; *seçilmiş kopyaları*, verici dildeki blokların belli yapı özelliklerinin ele alındığı ve alıcı dildeki birliklere kopyalandığı; *karışık kopyaları* ise orijinallerinden az veya çok oranda ayrılan, en azından bir genel kopya içeren birleşme kopyalar şeklinde değerlendirmiştir (2014, ss. 31-37). Diller arasındaki kopyalama süreçleri, toplumsal ilişkilerin oluşturduğu karmaşık dil ilişkilerini ve çok yönlü dil alışverişlerini ortaya koymaktadır. Toplumlar zaman içerisinde çok yönlü bir şekilde alışverişte bulduklarından kopyalama yoluyla sözcük üretimi her dilde görülmektedir. Örneğin 1990 yılında yapılan bir çalışmada Japoncadaki bilgisayar bilimi terimlerinin yarıdan fazlasının İngilizceden kopyalama olduğu ortaya çıkmıştır (Kageura, 2015, s. 49). Bu durumun oluşmasında bilgisayar bilimlerinde İngilizce konuşan ülkelerin (Amerika ve İngiltere) daha üretici ve üretimi başlatıcı olmasının katkısı olduğu açıktır. Türkçe için de benzer durum düşünülebilir. Ayrıca Türkçenin ilişkide olduğu Arapça ve Farsça sözcüklerin de çeviri yoluyla Türkçeye geçtiği bilinmektedir.

Örnekseme

Var olan sözcüklerden hareketle yeni sözcükler üretmek, sözcük üretim yollarından biridir. Örnekseme olarak adlandırılan bu yöntemde, dilde bir kelimenin ya da yapının şekli örnek alınarak o kelimeye/yapıya benzer yeni yapılar üretilir (Demirci, 2014a, s. 144). Benzetim tekniği olarak da adlandırabileceğimiz bu teknikte karşılaştırma esas teşkil eder. Sıklıkla kullanılan bu teknikte dil içi kullanımdan hareketle yeni kullanımlar da üretilebileceği gibi, yabancı kullanımlar örnek alınarak da benzer sözcükler üretilebilir. Karşılaştırmanın esas alındığı örnekseme tekniği kopyalamanın bir türü olarak da düşünülebilir.

SÖZCÜK TÜRLERİ

Bir dildeki sözcüklerin kullanıldığı dildeki söz dizimi içerisinde rastlantısal olarak yer alan unsurlar olmadıkları bilinmektedir. Dolayısıyla sözcük türlerini belirlemeden önce sözcükleri sınıflandırmak ve yapılan sınıflandırmaya göre sözcük türlerini belirlemek gerekmektedir. Söz dizimini, biçim bilgisini, anlam bilimini ve sözlükçülüğü ilgilendiren bir konu olan kelime türleri; kullanılan alanın bakış açısındaki ölçüte göre sınıflandırılır (Demir, N., 2017: 27). Sözcükleri sınıflandırırken sözcüklerin hangi sözcük türü içerisinde yer alacağına karar vermek için anlamlarına bakan *anlambilimsel ölçüt*; sözcüklerin öbek, tümce ya da söy-

lemde dil kullanıcılarının amacına göre yerine getirdikleri görevleri temel alan *işlevsel ölçüt*; sözcükle ilgili biçimbilimsel kanıtlar ve sözcüklerin dizimsel veya konumsal özelliklerine bakarak ait oldukları türleri bulmaya yarayan *dilbilgisel ölçütler* bulunmaktadır (Sebzecioğlu, 2016, ss. 302-308). Sözcükleri sınıflandırmada dikkate alınan ölçütlerin çeşitliliği farklı bakış açılarını ve bu bakış açılarındaki farklılık, sözcük sınıflandırmada çeşitli yorumları beraberinde getirmiştir. Demir ve Yılmaz (2012, s. 221), Türkçede sözcükleri işlevsel açıdan sınıflandırarak ad soylu kelimeler, edat soylu kelimeler ve fiiller olarak üç ana gruba ayırmıştır. Aynı çalışmada ad soylu kelimeler cümledeki işlevlerine ve anlamlarına göre adlar, sıfatlar, zarflar ve zamirler olmak üzere dört gruba ayrılmıştır.

Adlar

Terim açısından isim olarak da kullanılan adlar, varlıkları ve kavramları göstermek dilsel olarak ifade etmek için kullanılmaktadır. Adlar, ad soylu diğer sözcüklerden aldıkları ekler ve buna bağlı olarak cümledeki işlevleri açısından ayrılırlar, çekim ekleri ve ekfiil alabilirler (Demir ve Yılmaz, 2012, s. 222). Adlar dilde eksiz bir şekilde bulunabileceği gibi yapım eki alıp sözlükbirim şeklinde de olabilirler. Bununla birlikte adlar doğada tek bir varlığa veya kavrama ad olan özel ad; aynı cinsten varlıklara ad olan *cins ad*; nesne durumundaki varlıklara ad olan *somut ad*; nesne durumunda bulunmayan, var olduklarını zihnimizle kavrayabildiğimiz varlıklara ad olan *soyut ad*; ismin tek varlığı veya kavramı anlatan biçimine *tekil ad*; bir topluluğa ad olan *topluluk adı* türleri bulunmaktadır (Ediskun, 2007, ss. 104-108). Adların anlam işlevleri de temel anlam, mecaz anlam ve terim anlam kapsamında sınıflandırılmaktadır. Adların terim anlamları bu çalışma açısından ayrıca önem taşımaktadır. Bu nedenle aşağıda terimler hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Sözcüklerin taşıdıkları anlam, gündelik dile özgü ve çok anlamlı olabilir ancak günlük yaşam içinde edinilmiş anlamlar ile bilimsel yöntem izlenerek ortaya çıkarılan anlamlar tam olma, doğru olma ve ifade edilebilme açısından bazı farklılıklar gösterir (Coşkun-Karataş, 2011, s. 23). Bu açıdan terimler yalın veya karmaşık bilimsel bir tanımla, hiçbir belirsizliğin olmadığı bir kesinlikte bütünüyle içinde taşıyan sözcüklerdir (Köksal, 2014, s. 347). Terimlerin diğer sözcüklerden ayrılma en önemli noktası sahip olduğu göndergelerindeki bilimsel tanım değerleridir. Terim tanımları kısa, hedef grup odaklı ve içeriksel özellik taşıyan eş anlamlı sözcüklerle yapılmamalı, kısır döngü içeren (parlak = mat olmayan gibi) tanımlar olmamalı ve aynı şey farklı sözcüklerle ifade edilmemelidir (Bauer, vd., 2015, s. 63).

Gündelik dilde en önemli amaç bireyler arasında iletişim kurmak ve günlük ihtiyaçların iletişim boyutunu karşılamaktır. Ayrıca günlük yaşamda argo, iş hayatında jargon kullanılabilir ve bireyler arasında sözcüklere farklı anlamlar verilerek dil oyunları yapılabilir. Oysa bilimsel bilginin en önemli özelliği nesnel ve genel geçer olmasıdır. Bu nedenle bilimsel bilgilere ve kavramlara karşılık gelen terimler tam (anlam sınırları belirli), doğru ve kullanışlı (ifade edilebilir) olmalıdır. Terimler, kendine özgü birtakım özelliklerle, genel sözcük tanımından ayrılır. Terimler, sözcüksel ifadelerin işlevsel sınıflandırılmasıdır ve fazladan dilbilimsel bilgi olmadan verilen bir metindeki sözcüksel ifade terim olarak tanımlanamazken, sözcük yalnızca dilbilimsel bir ifadedir ve sözcük cümlede işlevsel bir unsurken terimler sözcüklerin belli alanlarda işaret ettikleri içerikler tarafından tanımlanır (Kageura, 2015, s. 47). Terimler özel bir alana ait kavramlar olmaları nedeniyle sözcüklerden farklıdır. Terim ve sözcük arasındaki temel farklılık göndergenin doğasındadır. Terimbilim için kavramların anlamsal tanımları çok önemlidir (Faber, 2015, s. 17) ve terim özel bir alanla veya disiplinle ilgili, sınırları oldukça belirli bir kavramdır ve sözcükbirimsel yapısı, sözdizim ve anlamsal boyutta dilbilimsel özelliklerle sınırlandırılmıştır (Khan, 2016, s. 697). İfadeyi biraz açmak gerekirse sözcükbirim olarak terim, mutlaka sınırları belirli bir bilimsel kavrama karşılık gelir ve bu nedenle cümlede "ad" durumunda yer alır. Anlamsal olarak ise kullanıldığı teknik alana göre şekil alan anlamsal değere karşılık kullanılır. Terimler bazen *eriyik, dolgu, aç* gibi tek sözcükten bazen *içbükey, bilgisayar* gibi bileşik sözcükten bazen de *katma değer vergisi, en az çaba yasası* gibi öbeklerden oluşabilir ve gönderimde buldukları anlamlar, evrensel nitelikteki kavramların karşılıkları oldukları için kendi alanlarıyla sınırlıdır (TÜBA, 2011, s. XI). Dolayısıyla terimlerin anlamları kullanım alanlarına göre şekillenir. Bir bilim dalındaki terimlerin tümüne o bilim dalının terimcesi denir (Erkaman-Akerson, 2016, s. 80). Bir bilim dalındaki terimcinin genişliği o bilim dalının kullanıldığı dildeki işlenmişliği ile ilgilidir.

Terimlerin tanımları da kullanıldığı teknik alandaki anlamlarını betimleyici şeklindedir. Terimbilimsel tanımlarda anlam için gerekli ve yeterli tanım verilir (Hacken, 2015, s. 4). Terim tanımlarının terimin işaret ettiği bilimsel kavramı tanıttığı nitelikte ve kapsamda olması ile birlikte net olması da gerekir. Örneğin *gezegen* sözcüğünün tanımı verilirken *gezegen* ile *yıldız, meteor* gibi diğer gök cisimlerinin farkının da belirtilmesi gerekmektedir. Terim tanımı ile tanıtılan kavram dil kullanıcısının özel alan birikimi ile zihinde konumlanır. Bilimsel ve teknik metinlerde özel alan bilgisi birikimi, özel alandaki dil kullanıcılarının art alan bilgisi ile uyumlu olarak belli anlamsal çerçevede etkinleşir (Faber, 2015, s. 15) ve böylece sözcüğün terim anlamı, varsa diğer anlamlarından ayrılarak, sahip olduğu teknik anlam kapsamında kodlanır.

Toplum hayatıyla beraber dil de değişir. Toplumsal ve kültürel değişimler, din, siyaset, askerlik, bilim ve teknoloji gibi alanlardaki gelişimler, öncelikle yeni (bilimsel) kavramların göstergeleri olan terimler aracılığı ile algılanmakta, kopyalanan terimler alıcı dilin söz varlığına aktarılırken toplumsal ve kültürel yeni yönelimlere de işaret etmektedir (Eker, 2013, s. 68). Terimlerin etimolojik kökenleri, ait oldukları toplumların bilimsel alanlardaki başarıları ve etkinlikleri ile yakından ilişkilidir. Bütün dillerin her düşüncüyü adlandıracak potansiyele sahip olduğu bilinmektedir. Ancak terimler bilimsel üretimlere koşut olarak üretilir, bilimsel alımlamayla da terim toplumlara geçer. Eker'e göre terimlerin üretilmesinin ve tüketilmesinin, toplumsal yaşamın uygarlık tercihinin yönünü göstermesi bakımından toplum ve bilim tarihi içinde özel bir yeri ve önemi vardır (2013, s. 69). Farklı dilden alınan bir terimin etimolojik kökeni hangi toplumların bilimsel açıdan birbirleri ile ilişkide olduklarının da göstergesidir.

Terim, bir dilin söz varlığı içinde bilim, teknik, sanat, spor, gibi değişik alanlarla ilgili özel kavramları karşılamak üzere kullanılan, bazen tek bir sözcükten bazen birleşik sözcüklerden bazen de içinde birkaç sözcük barındıran öbekler şeklinde yer alan kullanımlar olarak tanımlanmaktadır (TÜBA, 2011, s. XI). Terimler, gündelik dildeki sözcüklerden öncelikle gönderim doğaları ile ayrılırlar ve terimlerin ana karakteristik özellikleri, büyük oranda teklî gönderimlere (monoreferential) sahip olmalarıdır (Ananiadou, 1994, s. 1034). Bir terim tipik olarak belirli bir alandaki özel bir kavramı işaret eder. Bu yüzden dilbilim açısından terimsel bir tanım, varlığı konuşucuların dilbilimsel edimlerinden bağımsız olan, yeni ve soyut nesnelere oluşturur (Hacken, 2015, s. 3). Konu alanı bilgisi, doğal olarak oluşan sözcüksel, sözdizimsel ve anlamsal oranlarla sınırlandırılmış alt diller aracılığı ile takip edilir ve her alt dil, belli bir kavram alanına sahip olup bir terim bilimci bu sistemle ilişkili (türsel, rastlantısal ve parçasal) olan kavramlara göre terimi organize eder (Ananiadou, 1994, s. 1034). Aynı sözcükbiçim farklı alt dillerde farklı kavramları gösterebilirken bir sözcük gündelik dilde farklı bir anlamı, bilimsel alanda ise bir terim anlamı taşıyabilir. Söz gelimi *aracı* sözcüğü günlük dilde farklı, pazarlama alanında farklı, ilahiyat alanında farklı anlamlarda kullanılabilir. Ayrıca terimler, telefon, radyo, enflasyon, demokrasi sözcüklerinde olduğu gibi toplumun her kesimince tanınır bilinir ve kullanılabilir duruma gelirse terimliğini yitirmiş sayılır ancak ilgili alan sözlüklerinde bulunur (Aksan, 2015, s. 171). Dildeki terim kullanımları üzerine çalışan bilim dalı terimbilimdir. Kageura, terimbilimin çalışma alanlarını şu şekilde belirtmektedir: (1) terimlerin toplanması, betimlenmesi ve sunumu için yöntem ve etkinlik hazırlamak, (2) kavramlar ve terimler arası ilişkilerin açıklanması için gerekli belge, sonuç ve ifadelerin hazırlanması, (3) özel alan söz varlığı (2015, s. 45). Çeşitli bilim dallarının

daki terimlerin belirlenip sınıflanması işlemi için yöntem ve etkinlik geliştirmek, dildeki terimsel söz varlığının doğru ve nesnel betimlenmesi için bir gerekliliktir. Ayrıca terimbilimin, terimlerin toplanması, analiz edilmesi ve dağılımını incelemesi, teknik yazma ve iletişim, bilgi edinimi, özel alan çevirileri, bilgi kaynakları gelişimi ve bilgilerin zenginleştirilmesi gibi etkinlik çeşitlerinin yaygınlaşması için temeldir (Faber, 2015, s. 14). Kavramlar ve terimler arası ilişkiler, üretilen terimin toplumda kullanan bireylerce benimsenmesini ve bilimsel faaliyetlerdeki işlevselliğini ifade etmektedir. Özel alan söz varlığı (teknik söz varlığı) ve daha özelinde terimsel sözcük varlığı, toplumun bilimsel alandaki gelişmişliğini gösterir. Çünkü dil, karşılaştığı ve bireylerinin kullanma zorunluluğu taşıdığı her kavrama çeşitli yollarla bir dil göstergesi oluşturur.

Özel alan (teknik) söz varlığının belirlenmesi, akademik dil öğretiminde de gerek öğrencilere gerekse öğrencilere önemli katkılar sağlayacaktır. Bu noktada özel kavram, alan ve disipline ait terim ile sözcük arasındaki anlamsal ayrımı araştıran akademik bir disiplin olan terimbilimin öğretimi, sözcüksel, anlamsal problemleri ve belirsizlikleri öğrencilerin kavramasına yardım eder ve sonuçta öğrencilere amaçlanan dilde daha açık düşünsel canlandırma aktarımını gerçekleştirir (Khan, 2016, ss. 703-704). Terim öğretiminde, öğrencilerde düşünsel canlandırma oluşturmak öğrenciler açısından kolaylık sağlayacaktır. Çünkü terimler bilimsel kavramları işaret ettiğinden soyut nitelikteki göndergelere sahiptirler, bu durum da hem ana dili eğitiminde hem yabancı dil öğretiminde birtakım zorluklara neden olmaktadır.

Bilim ve teknolojinin gelişmesi, hayatımıza birçok yeni ürün ve kavram getirmiştir. Bu kavram ve ürünlerin adlandırılması da üretimi yapan toplumca gerçekleştirilecektir. Dolayısıyla bilimsel ve düşünsel açıdan üretici olan toplumların dili, terim açısından da zenginlik göstermektedir. Üretilen yeni ürün, farklı dil ve kültürlerdeki toplumlarca kullanılmaya başlandığında ürün, ilgili olduğu alandaki kavramsal anlamlandırılması ile birlikte alınmaktadır. Bilimsel ve kavramsal açıdan alıcı konumundaki toplumlar, terimsel açıdan da alıcı konumunda olmaktadır. Her düşünce veya ürün, farklı toplumlara giriş yaptığında, alıcı konumundaki toplum karşılaştığı yeni ürünü adlandırırken birtakım yollara başvurmaktadır. Karşılaşılan yeni düşünce veya ürünü adlandırmada da toplumlar terim yapma yollarından yararlanmaktadır.

Terim oluşturma yöntemlerinde, terim üretilecek dilin sahip olduğu anlamsal ve yapısal esnekliğinden yararlanılarak birtakım değişikliklerle terim üretme çalışmaları yapılabilir. Ayrıca dilin sahip olduğu kaynaklardan anlam genişlemesi yoluyla genel dilde kullanılan bazı sözcükler, *jeoloji* nehir yatağı, *mimarlık* köprü ayağı gibi, özel alan diline geçerek terimleşebilir (Karaman, 2009, s. 46) veya terim

olarak dile geçen bazı sözcükler, *medya* radyo, televizyon gibi genel dildeki kullanıma dönebilir (Aksan, 2015, s. 173). Alanyazında terim yapma yolları sıkıştırma, örneksene, türetme, birleştirme, canlandırma, ödünçleme/çeviri başlıkları altına sunulmaktadır (Karaman, 2009, s. 50; Zülfikar, 2011, ss. 159-175). Ancak terimler de sözcük niteliği ve işlevi taşıdığından belirtilen bu terim yapma yolları esasında sözcük yapma yollarıyla aynıdır ve çalışmanın ilgili bölümünde tanımlarına yer verilmiştir. Bunların dışında *aktarma* yoluyla ve *canlandırma* yoluyla da terim yapılabilmektedir. Aktarma yönteminde *burun*, *boğaz*, *güç*, *takım*, *kök* örneklerinde olduğu gibi gündelik dilde veya *köken* sözcüğünde olduğu gibi halk ağzlarında kullanılan bir sözcük, herhangi bir bilim dalında terim kullanılabılır (Zülfikar, 2011, ss. 173-175). *Canlandırma* yoluyla terim yapımında ise bir dönem Türkçede kullanılmış olan ancak zamanla yabancıları yerleşen bazı sözcükler çıkarılarak yeniden kullanıma sunulmaktadır (Aksan, 2015, s. 173).

Sıfatlar

Adların çeşitli özelliklerini gösteren kelimeler olan sıfatların sözlükbirim olarak adlardan ayrılan yönleri yoktur (Demir ve Yılmaz, 2012, s. 223). Antik çağdan beri sözcük kategorileri üzerine yapılan düşünceler isim ve fiil olmak üzere iki temel kategori üzerine yoğunlaşmıştır. Bu bakımdan sıfatın tek başına bir kategori olup olmadığı tartışılan bir noktadır. Ergin de sıfatları vasıf ve belirtme isimleri olarak tanımlamaktadır (2013, s. 244). Ancak her ismin (-*mAk*, -(*y*)*Xş*, -*GX* ekleri ile türemiş olan ve özel isimlerin) sıfat olarak kullanılamaması ve hem sıfat hem isim olarak kullanılan kelimelerin sıfat olarak kullanıldıklarında ek alamamaları gibi özellikleriyle sıfatlar, adlardan ayrılmaktadırlar (Demir ve Yılmaz, 2012, s. 223). Sıfatlar, anlamları bakımından, varlıkların nasıl olduklarını gösteren *niteleme sıfatları* ve varlıkları işaret, sayı, belirsizlik ve soru yoluyla belirten *belirtme sıfatları* olmak üzere ikiye ayrılırlar (Ediskun, 2007, s. 133). Sıfatlar adlarla birlikte kullanılır ve adlarla niteleme veya belirtme açısından anlamsal ilişki kurarlar.

Zarflar

Bir fiili herhangi bir çekim eki almadan zaman, yer, durum, azlık-çokluk soru gibi çeşitli açılardan niteleyen ad soylu kelimeler olan zarflar kullanılırken çekim eki almazlar ve tek başlarına zarf olarak kullanılmazlar (Demir ve Yılmaz, 2012, s. 224). Zarflar cümledeki anlamsal işlevlerine göre beş kategoriye ayrılmaktadır. Fiillerin ya da fiilimsilerin anlamlarını zaman bakımından etkilediğinde *zaman zarfları*; yer-yön bakımından etkilediğinde *yer-yön zarfları*; bir fiilin ya da fiilimsinin hangi yöntemde, nasıl ya da niçin yapıldığını belirttiğinde *durum zarfları*; bir

sıfatın, bir fiil veya fiilimsinin ya da başka bir zarfın anlamını azlık çokluk bakımından belirlediğinde *nicelik zarfları*; soru bakımından belirleyen zarflara ise *soru zarfları* denilir (Ediskun, ss. 273-282). Belirtildiği üzere zarflar cümlede fiillerle anlamsal ilişki kurarlar.

Zamirler

Türkçede sayıca az ancak işlevce en geniş grubu oluşturan zamirler, sözdizimsel ve anlamsal ölçüte göre ad olmadıkları hâlde adların yerini tutan kelimeler olarak tanımlanabilir (Demir ve Yılmaz, 2012, s. 224). Ayrıca zamirler kendi başlarına ortaya çıkıp bir nesneyi gösterme veya bir ismin yerine geçme özelliğine doğrudan sahip olan bir kelime türü olmayıp ancak öncesi bilinen durumlarda sonrayı idare edebilen kelimelerdir (Demirci, 2014b, s. 41). Bu tanım dikkate alındığında zamirler cümle içerisinde adların yerini tutma özelliğinin yanı sıra cümlede önceden belirtilen veya sonrasında bahsedilecek olan adlara gönderimde bulunmaktadır. Zamirlerin cümledeki genel özelliklerine bakıldığında zamirler, kolaylaştırma unsurlarıdır, vurgu yapabilir, yapım eki alabilir, ekleşebilir, çekim eki alabilir, özneyi gizleyebilir, mesafe bildirir, saygı, tevazu veya kabalık bildirebilir (Demirci, 2014b, ss. 91-116). Zamirlerin türleri ise varlıkları şahıslar halinde gösteren şahıs zamirleri; asıl şahıs zamirlerinden daha kuvvetli bir ifadeye sahip bulunan, onların anlam bakımından daha kuvvetlileri olan *dönüşlülük zamirleri*; işaret etmek, göstermek suretiyle nesnelere karşılaman *işaret zamirleri*; nesnelere soru şeklinde temsil eden *soru zamirleri*; nesnelere belirsiz bir şekilde temsil eden *belirsizlik zamirleri* ve bir kelimeyi, kelime grubunu veya bir cümleyi bir kelimeye, bir cümleye, temsil ifadesi içinde bağlayan *bağlama zamirleridir* (Ergin, 2013, ss. 265-280).

Edatlar

Edatlar tek başlarına cümlede öge olamayan, çekim eki alamayan, kendi başlarına anlamlı tamlamalardan, kelime ve öbeklerden sonra gelip bunların başka kelimelerle söz dizimsel ve anlamsal ilişkilerini gösteren, bu kelimelerin anlamlarını güçlendirip sınırlayan kelimelerdir (Demir ve Yılmaz, 2012, s. 237). Türkçede edatlar yapı, köken ve içerik açısından *fiilden türeyenler* (*isterse, bakalım gibi*), *isimden türeyenler* (*sonra gibi*), *yapısı ve kökeni bilinmeyenler* (*ara gibi*), *taklidi söz mahiyetinde olanlar* (*ah, vah gibi*) ve *yabancı asıllı olanlar* (*fakat güya gibi*) olmak üzere beş tipe ayrılabilir (Hacıeminoğlu, 2015, ss. XIV-XV).

Edat gruplarında edattan önceki kelime *araba ile, okul için* örneklerindeki gibi *yalın durumda*; *senin ile, onun için* örneklerindeki gibi *ilgi durumunda*; *bize karşı,*

eve doğru örneklerindeki gibi yönelme durumunda; *dünden beri, benden yana* örneklerindeki gibi *ayırılma* durumunda bulunabilir (Demir ve Yılmaz, 2012, s. 238).

Bağlaçlar

Bir metnin anlamsal bir bütünlük taşıması ve iletisini alıcıya iletebilmesi için barındırdığı dil birimlerinin (ses, biçimbirim gibi) belli bir sistematik içerisine yerleşmesi gerekmektedir. Ayrıca metindeki düşüncelerin de birbiriyle anlamsal ve sözdizimsel bağlantısı gereklidir. Metindeki önermelerin uyumluluğunu sağlayan bağdaşıklık ölçütü, çeşitli bağlantı öğeleri ile sağlanmaktadır (Onursal, 2003, ss. 124-128). Metindeki yapısal ve anlamsal bağlantıyı sağlayan bağlantı öğelerini, söylemdeki önermeleri birbirine bağlayan sözcük ya da öbekler olan bağlayıcılar oluşturmaktadır (Çetinkaya, vd., 2016, s. 201). Metindeki bağlayıcı unsurlardan olan ve alanyazında bağlama edatları olarak da gösterilen bağlaçlar, sözcük ya da tümce gibi iki bağımsız birimi birbirine bağlar (Bozkurt, 2004, s. 74) ve bağladıkları birimler arasında anlam ve kimi zaman da biçim bakımından bağlantı sağlamaya yarayan unsurlardır (Eker, 2015, s. 314). Bağlaçlar, bağımsız sözcükbirim olarak tümcede tek başlarına anlam taşıyamalarına rağmen bağladıkları sözcük/sözcük öbeği, tümce gibi birimler arasında sıra, denklik, karşılaştırma, karşıtlık gibi anlam ilişkileri kurarlar ve sıralama bağlaçları, denkleştirme bağlaçları, karşılaştırma bağlaçları, tümce başı bağlaçları, sona gelen bağlaçlar gibi türlere ayrılabilirler (Eker, 2015, s. 314).

Fiiller

Fiiller anlamca hareket, oluş, kılınış vb. gösteren kelimelerdir ve aldıkları çekim eklerine göre cümle içerisinde bitmiş veya bağımlı cümlelerin yüklemi olarak işlev görürler (Demir ve Yılmaz, 2012, s. 226). Bir fiilin anlam kazanması için o fiilin kip ve kişi unsuru ile cümledeki diğer kelimelere bağlanması gerekir (Bal-yemez, 2016, s. 34). Ayrıca fiiller aldıkları birtakım eklerle kipsel anlamla birlikte zaman, görünüş açısından da değer taşırlar. Özellikle çalışmamız açısından önem taşıyan fiillerde zaman, görünüş, kılınış, kip, kişi ve birleşik fiil kavramlarıyla ilgili açıklamalar aşağıda verilmiştir.

Fiillerde Zaman

Zaman kavramı başlangıcı ve bitişi olmayan, sınırsız ve soyut bir kavramdır. Dil açısından düşünüldüğünde yapılan iş, oluş ve hareketlerin başlangıç ve bitiş zamanları da dil sistemi içerisinde bildirilmektedir. Dolayısıyla bir gerçek zamandan, bir de dilbilgisel zamandan söz etmek mümkündür ve çoğu durum-

da da bu iki zaman kavramı, dil kullanımında örtüşmeyebilir. Zaman, Türkçede sözcüksel ve sözdizimsel unsurlarla da belirtilebileceği gibi fiillerdeki ek sistemi içerisinde de gösterilmektedir. Bu nedenle zaman kavramı sadece yüklemdeki eklerle sınırlandırılmayacak bir konudur (Sebzecioğlu, 2016, s. 246; Demirci, 2014a, s. 133). Alanyazında Türkçe dilbilgisel zamana bakış, zaman kavramını ele alışla ilişkilidir. Zaman kavramı başı ve sonu belli olmayan bir çizgi şeklinde düşünüldüğünde eğer zaman şu anki konumumuza göre değerlendirilirse, dilbilgisel zaman kavramı şu anki zamandan önce yapılan eylemleri belirten *geçmiş zaman*; şu anki eylemleri bildiren *şimdiki zaman* ve şu andan sonraki eylemleri bildiren *gelecek zaman* olmak üzere üç ana zamana ayrılabilir. Ayrıca Türkçede geçmişteki eylemlerin *kesin* ya da şüpheli yapıldığını bildiren iki *geçmiş zaman* ve geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanı kapsayan *her zaman* ya da *geniş zaman* da var olduğu düşünülürse Türkçede her eylem beş zamana bağlanabilir (Ediskun, 2007, s. 171). Bu görüşe göre Türkçede fiil çekim ekleri zaman ve tasarlama kipleri olarak ikiye ayrılmakta ve zaman ekleri görülen *geçmiş zaman* -DX, *şimdiki zaman* -(X)yor, *geniş zaman* -(A)r/(X)r ve *gelecek zaman* eki -(y)AcAk zaman ekleri olarak kabul edilirler. Ancak bu görüş söz konusu eklerin gerçek zamanla ilişkisinin olmadığı, bazı durumlarda aynı bağlamlarda kullanılabilmeleri yönünden eleştirilmektedir ve dilde zaman konusuna fiilin gösterdiği oluş ile konuşma anı arasındaki ilişki açısından bakıldığında oluş ile konuşma anı aynı ve oluş önce konuşma anı sonra gerçekleşebilir (Demir ve Yılmaz, 2012, s. 213). Bu açıdan bakıldığında dilbilgisel zaman, olayların konuşma anına göre gerçek dünya zamanındaki konumlanışını göstermektedir ve konuşma anına göre belirlenen gönderim noktasından zaman bölümlenmesi yapıldığında doğal olarak üç temel zamanın, *geçmiş*, *şimdi* ve *gelecek zamanın* varlığından söz edilebilir (Sebzecioğlu, 2016, s. 247).

Şimdiki Zaman

Şimdiki zaman geleneksel dilbilgisi anlayışına göre hareketin şimdiki zamanda, konuşma anında yapılmakta olduğunu veya yapılmaya başlanacağını (Ergin, 2013, s. 295; Ediskun, 2007, s. 177) bildirir. Diğer bir ifadeyle olay anı ile konuşma anı örtüşmektedir. Türkçede şimdiki zaman ekleri -(X)yor ve -mAktA olarak kabul edilmektedir. Bu iki ek şimdiki zamanda gerçekleşen eylemleri anlatırken kullanım açısından bakıldığında -mAktA eki daha güçlü bir odaklılık taşıırken -(X)yor eki ise planlılıkla birlikte eylemin zaman açısından daha esnek bir süre zarfında gerçekleşeceğini bildirmektedir (Aydemir, 2010, s. 19). Bununla beraber -(X)yor eki gerçek olayla anlatılan olayın eş zamanlı olduğu şimdiki zamanla birlikte *Ali yarın Ankara'ya gidiyor* örneğindeki gibi planlılıkla işlevinde ve -DXr ekfiil ekiyle birleşerek -(X)yordur biçimiyle *Bunları kardeşine yaptırıyordur* örne-

ğindeki gibi olasılık işlevinde de kullanılmaktadır (Aydemir, 2010, s. 33). Eylemin gerçekleştiği zamanda kullanılan *-mAktA[dlr]* yapısı ise kesinlik kipinin ve onunla bağıntılı nesnel bilimsel dilin ağırlıklı olduğu akademik ve resmi metinlerde kullanılmaktadır (Sebzecioğlu, 2016, s. 262).

Geçmiş Zaman

Geçmiş zaman başlamış ve konuşma anından önce sonlanmış olayları aktarmada kullanılmaktadır. Türkçede konuşma anı temel alınarak olaylarla anlatılıyor-
sa *-DX*, *-mXş*, *-mXştX* yapıları kullanılarak aktarım gerçekleşir, zaman çizgisinin belli noktalarındaki iki olay arasında öncelik sonralık aktarılabilir ve farklı türlerdeki birleşik cümlelerde (mesela zarf-fiil cümlelerinde) kullanılabilir (Aydemir, 2010, s. 20). Geçmiş zaman eklerinden *-DX*'nın konuşma anından önce sonlanan olayları anlatmada kullanıldığı bilinmektedir. Bu ek, hem geçmiş zamanı hem de bitmişlik görünüşünün altında görev yapmasıyla birlikte şahit olunan olayları aktarmada kullanıldığı için kesinlik kipini de belirginleştirmektedir (Sebzecioğlu, 2016, s. 250). Aynı şekilde geçmiş zaman bildiren *-mXş* ise konuşanın eylemin yapıp bittiğini kesin olarak bilmediğini, sonradan fark ettiğini ya da başkasından duyduğunu ifade ederken öğrenme, küçümseme, olumsuzluk anlatabilir (Banguoğlu, 2007, ss. 176-177). Ayrıca *-mXş* yapısı *-DX*'dan farklı olarak öncelik anlamı yanında *Baksanıza, kadın masayı hazırlamış* örneğindeki gibi kanıtsallık; *beş yıl önce bir Türk'le tanışmış* örneğindeki gibi dolaylılık bildirirken *-mXştXr* yüklemleştiricisi *-mXş* ve *-DXr* yapılarının birleşimiyle resmi yazılarda ve gazetelerde bildirme işlevli bir geçmiş zaman işaretleyicisi olarak ve konuşma dilinde ise tahmin/olasılık bildirmektedir (Aydemir, 2010, s. 41). Geçmiş zamanda gerçekleşen ancak ifade ettiği eylem biçimi açısından farklılık gösteren diğer yapılar ise *-(X)yordu*, *-mAktAydI* ve *-(X)rdX/-(A)rdI* yapılarıdır ve bu iki yapı da geçmiş zaman diliminde gerçekleştirilen eylemin belli bir süre devam ettiğini belirtir. Ancak *-(X)yordu* ve *-mAktAydI* yapıları anlamca birbirlerine benzerken *-(X)rdX/-(A)rdI* biçim-birimi *-(X)yordu* ve *-mAktAydI*'dan farklı olarak çoğunlukla sürekli veya alışkanlık haline gelen eylemleri bildirir (Aydemir, 2010, s. 51). Diğer geçmiş zaman bildiren yapı ise *-mXştX*'dir. Dilbilgisi alanyazınında *-miş'li geçmişin hikâyesi* olarak da geçen bu yapı *-mXş* yapısıyla kurulan bir eylemi sözcenin oluşturulduğu anda kesinlik taşıyan zamanlamda hikaye etme (Ediskun, 2007, s. 197), geçmiş zamanda başka bir geçmiş zaman bildirir (Aydemir, 2010, s. 55). Geçmiş zaman kullanımlarında yer alan *-(y)AcAktX* ise sözcenin oluşturulduğu andan önceki bir zaman diliminde var olan planları/öngörülerini ifade etmek için kullanılmaktadır.

Gelecek Zaman

Gelecek zaman, eylemin konuşma anından sonra yapılacağını bildirir. Gelecek zaman eki $-(y)AcAk$ yapısıdır. Bu yapı planlanmış olayların konuşma anından sonra kesin bir şekilde olacağını bildirmektedir (Ergin, 2013, s. 302; Aydemir, 2010, s. 48). Söz konusu yapının belirtilen işlevlerinden başka *varsayım/tahmin, öneri, emir* kiplerinde kullanımları da bulunmaktadır (Sebzecioğlu, 2016, s. 254). Eklendiği fiile kesinlik veya olasılık anlamları kazandıran $-AcAktır$ yapısı da gelecek zamandaki fiilleri belirtmede kullanılmaktadır.

Geniş Zaman

Geniş zaman, dil bilimsel zaman sınıflandırmasında eylemin her zaman yapıldığını, yapılacağını bildirir ve genel gerçeklerin anlatımına da elverişli bir kiptir (Gencan, 2011, s. 127). Belirtildiği gibi geniş zaman tüm zamanları kapsayan, genel-geçer bir zamandır. Geniş zaman eki $-(X)r/-(A)r$ kabul edilir ancak şimdiki zaman anlamı taşıyan ekler de geniş zaman anlamı taşıyabilir.

Fiillerde Kip/Kiplik

Pragmatik ve yapısal dilbilim açısından düşünüldüğünde ilgili alanyazında *kiplik* ve *kip* kavramlarının kullanıldığı görülmektedir. Kiplik konuşucunun önerme karşısındaki psikolojik tutumu veya olaylara kattığı yorumdur (Sebzecioğlu, 2016, s. 230). Dilbilimsel kiplik çalışmalarının temelini mantık ve felsefe disiplinleri oluşturmakta ve bu çalışmalarda dünya bilgisi *olasılıklar* ve *zorunluluklar* şeklinde ikiye ayrılmakta ve bilginin statüsünün dile nasıl yansıdığı bu iki ayrım temelinde belirtilmektedir (Aslan-Demir, 2008, s. 22). Genel olarak *kiplik*, *bilgi kipliği* ve *yükümlülük kipliği* olarak ayrılmakta ve bilgi kipliği tahmin, çıkarım gibi konuşurun önermenin gerçekliği, gerçekleştirilebilirliği konusundaki bilgi temelli ifadeleri kapsarken yükümlülük kipliği istek, emir, izin verme gibi konuşurun bilgiye dayanmayan istek çerçevesinde değerlendirilebilecek ifadelerini kapsar (Kerimoğlu, 2017, s. 88). Ancak *kip*, dil kullanıcısının veya öznenin olay, iş, fiil, durum karşısındaki tavrını veya durumunu gösteren, doğrudan doğruya zaman bildirmeyen çekimlilik halidir (Demirci, 2015, s. 154). Eylemlerin kiplik kullanımlarında zaman birimleri bulunmaz (Boz, 2015, s. 71) ancak kip ve zaman anlamları çeşitli biçimlerde keşilebilir, önce belli bir kip ayrımı bir zamanda belirtilebilir ama başka zamanda yansız kalabilir (Lyons, 1983, s. 277).

Türkçedeki kip konusuna geleneksel yaklaşımda genel olarak *bildirme (hal kipleri* ve *dilek (tasarlama) kipleri* olarak iki temel kip alanının olduğu yön

anlayış bulunmaktadır (Ediskun, 2007, ss. 175-186; Vural ve Böler, 2012, s. 214). Bu yaklaşıma göre bildirme kipleri haber bildiren *-di'li*, *-miş'li geçmiş zamanlar*, *şimdiki zaman*, *gelecek zaman* ve *geniş zamandır*; dilek kipleri ise *gereklilik kipi*, *istek kipi*, *dilek-şart kipi*, *emir kipidir* ve kipler zamandan farklı olsalar da zaman ekleriyle kendilerini belli ederler (Vural ve Böler, 2012, s. 214). Bu yaklaşımda özellikle kiplik veya zaman bildiren kimi biçimbirimlerin kip ve zaman işlevleri arasındaki ayrımın ifadesi zorlaşmaktadır.

Fiillerde Görünüş

Görünüş, zamandan farklı bir kavramı ifade etse de eylemin oluş zamanı ile yakından ilgilidir. Görünüş, Türkiye Türkçesi sisteminde temel kategorilerden biri olarak ortaya çıkmasına rağmen görünüşün gerçekleşmesi için eylemin zamanı belirleyici bir rol oynar (Johanson, 2016, s. 56). Eylemler, zaman çizelgesinde belli süreler kapsamında gerçekleşmektedir. Dolayısıyla eylemin zaman çizelgesindeki ifadesi taşıdığı kılınış değeri ve gerçekleşme zamanı ile birlikte zaman çizelgesindeki gerçekleşme konumu ile ilgilidir. Bu noktada görünüş, bir eylemin zamana dağılımını göstermekte (Demirci, 2014a, s. 134) ve eylemin bitmişlik ve bitmemişlik bildirmesiyle ilgilidir (Kerimoğlu, 2016, s. 119). Türkçede fiillerin görünüşleri genellikle çekim morfolojisiyle işaretlenmektedir (Aslan-Demir, 2016, s. 14).

Fiillerde Kılınış

Kılınış, eylemlerin içkin olarak sahip oldukları zaman içeriği ile ilgilidir. Bu noktada kılınışın konusunu biçimbirimlerle işaretlenen geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanın yanında fiillerin sözlük anlamlarından kaynaklanan sahip oldukları zaman içeriği oluşturur (Aslan-Demir, 2016, s. 14). Fiilin sahip olduğu potansiyel zamanla ilgili olan kılınışın, alanyazında sürmeyen eylemler *anlıklar*; zamanda belli süre devam eden *süreçliler*; belirli bir son noktası bulunan *sonlular*; belli bir son noktası bulunmayan *sonsuzlar* şeklinde türleri bulunmaktadır (Aslan-Demir, 2016, s. 20). Ayrıca Johanson Türkçe fiil sistemini bir eylemin başlangıç ve bitiş sınırları açısından başkalaşım evresine sahip olan *dönüşümlülere* (*sınır vurgulayanlar*) ve eylemi sadece süreci açısından ifade eden, herhangi bir bitiş sınırı vurgulamayan veya dönüşüm evresi bulunmayan *dönüşümsüzler* olarak iki ana kategoriye ayırmıştır (Aslan-Demir, 2016, s. 20; Aydemir, 2010, s. 55; Johanson, 2016, ss. 168-190).

Birleşik Fiiller

Alanyazında birleşik fiillerin tanımları, araştırmacıların birleşik fiillerin işlevleri ve oluşumlarına, bakış açısına göre farklılık göstermektedir. Hacıeminoğlu da birleşik fiil kavramının tarif ve tespitinde farklılıklar bulunduğunu belirtmiş ve isimle fiil birleşimlerinde, terkip yeni mânâ kazanıyorsa, mecazi mana oluşmuşsa birleşik fiilin oluştuğunu belirtmiştir (2016, s. 300). Ediskun'a göre, bileşik fiiller iki ya da daha çok kelimenin birleşip kaynaşarak yeni anlamlar kazanmasıyla oluşur (2007, s. 228). Birleşik fiillerin tanımlarındaki farklılıkla birlikte adlandırmalarında da farklılık görülmektedir. Birleşik fiil terminolojisi konusunda Demiral, *birleşik fiil, mürekkebe fiil, birleşik eylem, bileşik eylem, bileşik fiil, öbek fiil* terimlerinin ilgili alanyazında kullanıldığını saptamıştır (2017, s. 23). Birleşik fiili adlandırma konusunda Delice, adlandırma amaçlı yan yanlıkları *birleşik sözcükler*; anlatım amaçlı yan yanlıkları ise *sözcük öbeği* olarak görüp bu dil bilimsel kategorinin söz dizimi bağlamında düşünülüp *fiil öbeği* terimi ile karşılanmasını gerektiğini belirtmiştir (2017, s. 35).

Birleşik fiil kategorisinde hem biçimbilgisi hem de söz dizimi açısından hangi dizilerin kabul edileceği konusunda farklı görüşler olsa da *isim + yardımcı fiil* kuruluşunda ve *fiil + yardımcı fiil* kuruluşunda olmak üzere iki ana kategoride görüş birliği bulunmaktadır (Kerimoğlu, 2016, s. 155). Ayrıca Ediskun, iki veya daha çok fiilden oluşmuş; bir ortaç ile ol- yardımcı fiilinden oluşmuş; isim ve et-, eyle-, kıl-, buyur-, ol- yardımcı fiilleri ile oluşmuş ve anlamca kaynaşmış şekilde dört öbekte sınıflandırmıştır (2007, s. 228). Bu görüşe göre iki veya daha çok fiilden oluşmuş bileşik fiiller², *yeterlilik fiilleri, tezlik fiilleri, sürerlik fiilleri, yaklaşma fiilleri, beklenmezlik fiilleri, gereksinme fiilleri, yapmacık fiillerinden* oluşmaktadır. Bir ortaç ile ol- yardımcı fiilinden oluşmuş bileşik fiiller ise *biner oldu, görür oldu* örneklerindeki gibi *başlama fiilleri, yazmış ol-, okumamış ol-* örneklerindeki gibi bitirme fiilleri ve *söyleyecek oldu, gitmeyecek oldu* örneklerindeki gibi davranma fiillerinden oluşmaktadır. İsim ve et-, eyle-, kıl-, buyur-, ol- yardımcı fiilleri ile oluşmuş bileşik fiillerde ise *yolcu et-, oyun et-, iyi ol-, berbat ol-, ifade buyur-, dikkat buyur-, son bul-, şifa bul-* örneklerindeki gibi oluşmaktadır (Ediskun, 2007, ss. 228-246). Bunlarla birlikte Ediskun'un bahsedilen çalışmasında anlamca kaynaşmış bileşik fiil olarak adlandırdığı bir ya da birden çok ismin bir fiille birleşerek oluştuğu bileşik fiil türünün olduğu da belirtilmektedir. Deyimleşmiş fiil olarak da bahsedilen (Kerimoğlu, 2016, s. 157) söz konusu birleşik fiiller hakkında Hacıeminoğlu da isim ve fiil unsurlarının birleşip yeni bir anlamın ortaya çıkarak oluşturduğu bu yapıların deyim sanıldığını ancak birleşik fiil olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtir (2016, ss. 300-301).

2 Haydar Ediskun (2007), bileşik fiil terimini kullanmaktadır.

Fiillerde Çatı

Çatı yüklemle tümcenin diğer unsurları arasındaki ilişkiyi sözdizimsel, anlambilimsel ve edimbilimsel düzlemlerde düzenleyen dilbilgisel kategoridir (Sebzecioğlu, 2016, s. 268). Eylemi gerçekleştiren kişi ile eylemden etkilenen kişi ya da nesnelere arasındaki ilişki çatı konusu kapsamında değerlendirilmektedir. Bu kapsamda Türkçedeki çatı türleri, eylemi gerçekleştiren kişinin belli olduğu, özne alan fiiller etken çatılı; biçimsel olarak *-l* ve *-n* eklerine sahip, anlamsal olarak ise bu ekleri almadan önce fiilin failinin gizlenmiş olan *edilgen çatılı*; işi yapanın yaptığı işten etkilendiği ve *-l*, *-n* ve az sayıda da olsa *-ş* ekleri ile yapılan *dönüşlü*; özneler

tarafından karşılıklı veya birlikte yapılan ve *-ş* eki ile gerçekleştirilen *işteş çatılı* ve *-Dir*, *-t*, *-Ar*, *-Ir*, *-der*, *-zir* ekleri ile yapılan ve ekleri aldıktan sonra fiilin failinin değiştiği *ettirgen-oldurgan* çatılı fiiller bulunmaktadır (Kerimoğlu, 2016, ss. 128-131). Bunların dışında nesnesine göre de nesne almayan geçişsiz çatılı fiiller ve her zaman nesne alan geçişli çatılı fiiller şeklinde de ayrım bulunmaktadır (Ediskun, 2007, s. 220) fakat nesneye göre çatı gibi bir bölümlenmede, geçişlilik ve geçişsizlik fiilin dilbilgisel olmayan, sözlüksel özelliklerin dikkate alınmasından dolayı bu ayrımı kabul etmeyen görüşler de vardır (Kerimoğlu, 2016, s. 128).

Ekfiil

Divanü Lûgat-it Türk'te olmak anlamına gelen ermek mastarı Batı Türkçesine geçerken "r" düşmüş, "e" de "i" olmuş; böylece "imek" biçimini alarak ayrı yazıldığında yardımcı fiil, bitişik yazıldığında ekfiil olmaktadır (Ediskun, 2007, s. 187). Ekfiilin, Türkçede, isimleri yüklem yapmak, birleşik zaman çekiminde yer almak ve *-ken* zarf-fiili ile kullanılan biçimlerinde görevlerinin olduğu belirtilirken birleşik zaman çekimi olarak belirtilen *Ali gelmişti* ve *Ali geliyordu* örneklerindeki *-mXş* ve *-(X)yor* eklerinin görevi, bir fiilin aynı anda iki zamanda bulunamayacağı gerçeğini gözettiğimizde, görünüştür (Kerimoğlu, 2016, ss. 117-119). Kopula olarak da adlandırılan ve *-DXr* biçimibirimi ile gösterilen bildirme koşacı özne ile yüklemi bağlamakta (Çiçekdağı, 2016, s. 132) ve isim kök ya da gövdelerini yüklem yapmaktadır. Alanyazında durum birleşik zamanı olarak da belirtilen bu yapı cümledeki kullanışlarına göre *kesinlik* ya da *olasılık* anlamları katar.

AKADEMİK SÖZCÜK LİSTESİNİN ELDE EDİLDİĞİ DERLEMİN YAPISI

İlk aşama araştırma amacına uygun olan ve elde edilen sonuçların geçerli ve güvenilir olmasını sağlayan verilere ulaşmaktır. Araştırma verileri, çalışma amacına uygun olarak ULAKBİM Cahit Arf Bilgi Merkezi'ndeki sosyal ve beşeri bi-

limler alanlarından ve yine ULAKBİM veri tabanı tarafından taranan dergilerden seçilmiştir. Çalışmamızda sosyal bilimler alanı *arkeoloji, felsefe, iletişim, siyasal bilimler, spor bilimleri, ilahiyat, tarih, psikoloji, coğrafya, sanat, sosyoloji, antropoloji, şehir planlaması, turizm, eğitim, ekonomi, dilbilim, edebiyat* olmak üzere 18 alana ayrılmıştır. Belirtilen 18 alandan *ekonomi başlığı ekonometri, iktisat, işletme, maliye, sigortacılık* alt başlıklarından; *Siyasal bilimler* ise *uluslararası ilişkiler, kamu yönetimi, siyaset bilimi, yerel yönetimler* alt alanlarından oluşmaktadır. Çalışmanın araştırma dokümanları ULAKBİM veri tabanında taranan sosyal bilimler alanında bilimsel dergilerdeki 2005-2016 yılları arasında yayımlanmış makalelerdir. Çalışmanın veri tabanı 58 dergideki toplam 385 makaleden oluşturulmuştur. Araştırma örneklemini oluşturan veri tabanının sahip olduğu alt alanlar arasında nitelik ve nicelik açısından dengenin olması ve araştırma sonucunda elde edilecek bilginin amaçlanan sonuca genellenebilir olması açısından önemlidir. Bu noktada derlemin dengesi araştırma verilerinin sayısal açıdan birbirine yakınlığını; derlemin derinliği ise araştırma örnekleminin amaçlanan evrene genellenebilir olmasını sağlaması bakımından verilerin niceliğini ifade etmektedir.

Araştırmada kullanılan alt alanlar *arkeoloji, felsefe, iletişim, siyasal bilimler, spor bilimleri, ilahiyat, tarih, psikoloji, coğrafya, sanat, sosyoloji, antropoloji, şehir planlaması, turizm, eğitim, ekonomi, dilbilim, edebiyat* alanlarından oluşmaktadır. Oluşturulan her bir alt alandaki veri tabanı ortalama 100.000 (en fazla +%5) sözcükbirimden meydana gelmektedir. Araştırmanın toplam sözcükbirim sayısı ise 1854157'dir.

Çalışma kapsamında belirlenen her bir alt alanın sahip olduğu toplam sözcükbirimler sıklık sayılarına göre sıralandıktan sonra sıklığı 10 ve yukarısında olanlar değerlendirmeye alınmış ve bu sözcükbirimler, bağlamsal kullanımları kontrol edilerek, *kavram değeri taşıyan sözcükler, fiiller, edatlar ve bağlaçlar* olarak sınıflandırılmıştır. Ardından kavram değeri taşıyan sözcükler terim kullanımları ve bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar olarak sınıflandırılmıştır.

Aşağıda çalışma kapsamına alınan sosyal bilimler alanlarındaki veri tabanları ve bu veri tabanlarından elde edilen değerlendirmeler bulunmaktadır.

Antropoloji Alanındaki Değerlendirmeler

Antropoloji alanında 103655 sözcükbirimlik derlem oluşturulmuş ve bu derlemden sıklığı 10 ve üzerinde olan 632 kavram değeri taşıyan sözcük, 68 fiil, 18 bağlaç ve 9 edat belirlenmiştir. Antropoloji alt derleminde kavram değeri taşıyan sözcüklerin kullanım sayısı 29400, fiillerin kullanım sayısı 1404, bağlaçların kullanım sayısı 6762 ve edatların kullanım sayısı ise 1151'dir. Antropoloji alt derle-

minde kavram değeri taşıyan 632 sözcük, antropoloji terimleri, bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar açısından değerlendirilmiştir. Fiiller ise zaman, kişi ve çeşitli anlamsal işlevleri açısından incelenmiştir.

Antropoloji alt derlemindeki 133 antropolojik terim, insan fizyolojisi ve günlük yaşamı ile ilgili olmaları ve TÜBA bilim terimleri, insanbilim terimleri listesinde bulunmalarına göre belirlenmiştir. Terim seçiminde antropoloji biliminin araştırma alanına giren ve antropoloji alanında sınırları belli, mecazlaşmayan sözcükbirimler terim olarak alınmıştır.

Antropoloji alt derlemindeki antropolojik terimler genel olarak incelendiğinde *beden, güc, erkek, cinsiyet, boy, yaş, diş, ağırlık, kafatası* terimlerinin insanların fizyolojik özellikleri ile ilgili terimler olduğu; *kalıntı* teriminin ise antropolojik araştırmalarda verileri adlandırmada kullanılan bir terim olduğu söylenebilir. Tablodaki *nüfus, alışkanlık, dönüşüm, geçim, topluluk, dil, evlilik, kimlik, doğum, hayat, kişilik, çevre, üretim, toplum, kültür, kültürel, sosyal, akrabalık, toplumsal, ekonomik, bireysel* sözcükleri ise insanların toplum hayatları ile ilgili sözcükler ve antropolojik araştırmaların konuları ile ilgili terimlerdir. Ayrıca antropolojik çalışmaların konularını oluşturan diğer terimler de *siyasal, mülkiyet, egemen, düzen, kurumsal, kurum* gibi devlet düzeni ile ilgili terimlerle birlikte *totemsel, simgesel* gibi dini terimlerin de varlığı görülmektedir.

Antropoloji alt derleminde, *antropoloji* terimi ile birlikte onun Türkçe karşılığı olan *insanbilim* terimi de kullanılmıştır. Ancak *sosyal antropoloji, görsel antropoloji, biyolojik antropoloji* gibi sözcük grubu şeklinde terimleşen kullanımlarda, Batı kökenli terim olan *antropoloji* sözcükbiriminin tercih edildiği anlaşılmaktadır. Antropoloji alt derlemi terimler listesinde yer alan Batı kaynaklı sözcükler, *antropoloji, patolojik, antropometrik, etnografik, lezyon, seksüel, ekolojik, marjinal, etnografik, retrospektif, kronik, karakter, ekoloji, fonksiyonel asimetri, kolektif, totemsel* sözcükleri ve bu sözcüklerin varyasyonlarıdır. Bu sözcüklerin toplam kullanım sayısı 1122, antropoloji terimleri içerisindeki kullanım oranı ise %12,35'tir. Antropoloji terimleri listesindeki diğer sözcükler ise *kemik, dil* gibi Türkçe kökenli; *eklem, yapı* gibi Türkçe karşılık olarak üretilen sözcükler veya *fiziksel, vücut* gibi zamanla Türkçenin farklı alanlarında da kullanılan ve anlamlandırmak için antropoloji alanında özel uzmanlık bilgisi gerektirmeyen sözcüklerden oluşmaktadır. Bu açıdan bakıldığında antropoloji terimlerinin büyük oranda Türkçe kökenli, karşılık olarak üretilen veya zamanla Türkçenin farklı alanlarında da sıklıkla kullanılarak toplumun büyük bölümü tarafından anlaşılabilen sözcüklerden oluştuğu söylenebilir.

Antropoloji alt derlemindeki bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar incelendiğinde, genel bilimsel Türkçeye ait sözcüklerden *değişken, dağılım, ilişki, etki, anlamlı, fark, standart sapma, ortalama, ölçüm, korelasyon, regresyon, sıklık, anlamlılık, oran* sözcüklerinin varlığı antropoloji araştırmalarında istatistiksel çalışmaların yapıldığını ve verilerin nicel olarak farklı açılardan karşılaştırıldığını göstermektedir. Antropoloji alanında kullanılan *tablo* ve *grafik* sözcükleri, elde edilen bulguların sayısal değerler içerdiği konusunda fikir oluşturmaktadır. Listedeki *değişken* sözcüğü bilimsel çalışmalarda araştırılan konunun ilgili olduğu kavramları ifade eder. Bilimsel Türkçeye ait olan *dağılım, ilişki, etki, anlamlı, anlamlılık, sıklık, sayı, fark, toplam, standart sapma, ortalama, ölçüm, regresyon, oran, uygun, artış, korelasyon* sözcükleri uygulanan istatistiksel ölçme araçlarının sonuçlarını ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. Antropoloji alt derlemindeki *gözlem* sözcüğü araştırma yöntemi adı; *kaynak, literatür, referans* ise bilimsel araştırmalarda bölüm adı olarak adlandırılmakla birlikte daha genel anlamda bilimsel çalışmaların dayandığı benzer alandaki diğer çalışmalara atıfları bildirmede kullanılmaktadır. Antropoloji alt derleminde geçen *yöntem, sonuç, özet, amaç, anahtar kelimeler, bölüm* sözcükleri ise araştırma bölümlerini adlandırmada; aynı listede yer alan *tablo, grafik* sözcükleri araştırma verilerini veya sonuçlarını göstermede kullanılan sözcüklerdir. Antropoloji teknik sözcüklerindeki *araç* sözcüğü araştırma verilerini ölçmede kullanılan materyali; *veri* ve *örneklem* sözcükleri ise araştırma konusu ile ilgili malzemeyi belirten terimlerdir.

Antropoloji alt derlemindeki teknik sözcüklerinde *insan, erkek, iskelet, yaş grubu, el, kadın, çocuk, kemik, yaş, diş, cinsiyet, boy, eklem, vücut, erişkin, ayak uzunluğu, kol, genç, kız, göz, diz genişliği, parmak, ayak, dirsek genişliği, diz, bense, bacak, kalça genişliği, ağırlık, bebek, kalça, dirsek, kafatası, baş, baldır, ağız, omuz, beden, gövde, çene, omur, kadınsı, omurga, östrojen, boy uzunluğu, diş çürüğü, üst kol çevresi, bacak uzunluğu, vücut ağırlığı, deri kıvrımı kalınlığı* sözcükleri insan bedenine ait sözcüklerdir. Antropoloji alt derleminde insan bedenine ait sözcükbirimlerin toplam sayısı 4154, oranı ise %14,12'dir.

Antropoloji alt derlemindeki *toplum, grup, kültür, toplumsal, kültürel, sosyal, değer yargısı, topluluk, hırsızlık, kurumsal, toplayıcı, avcı toplayıcı, toplumsal cinsiyet, yerleşim, akrabalık, aile, sosyoekonomik, kamusal, nüfus, kamu, kurumsal ilişki, kamu malı, mübadele, bireysel ilişki, işbirliği, kolektif, paylaşım* sözcükleri de toplumsal ilişkilerde kullanılan sözcüklerdir. Bu 27 sözcüğün antropoloji alt derleminde toplam kullanım sayısı 2192 olup oranı %7,45'tir.

Antropoloji alt derlemi fiiller listesi incelendiğinde sıklığı dokuzdan fazla olan 68 fiilin toplam 1404 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Bu fiillerden 21 tanesinin *-mAktA[dır]* yapısıyla oluşturulduğu görülmüştür. Söz konusu yapının şim-

diki zaman anlamı taşımasının yanında *-(X)yor* yapısından farklı olarak eylemin kesin olarak başladığını belirten bir anlam taşıması bilimsel metinlerde tercih sebebi olmuş olabilir. Antropoloji alt derlemindeki bilimsel bulguların saptanmasını ifade etmede de *-mAktA* yapısının sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca söz konusu yapı, ... *bireylerin dişlerinde orta düzeyde aşınma görülmektedir*. örneğinde görüldüğü üzere kesinlik taşıyan, sözcenin oluşturulduğu andaki şimdiki zamanı işaret etmektedir. Antropoloji alt derleminde değerlendirilmeye alınan 68 fiilin 21'i *-mAktA[dlr]* yüklemleştiricisiyle yapılmış ve söz konusu yapının antropoloji alt derlemindeki toplam kullanım sayısı 460, antropoloji fiilleri içindeki oranı da %32,76'dır.

Antropoloji alt derlemindeki 68 fiilin 20'sinin *-mXştXr* yüklemleştirisi ile kurulduğu görülmüştür. Antropoloji alt derleminde yer alan ... *doğuda tarımın ve evcilleştirmenin geçmişe araştırmalarına başlamıştır*, ... *kurşun düzeylerinin genel olarak yükselmediğini göstermiştir*. örneklerinden de anlaşılacağı üzere *-mXştXr* yapısı kesinlik içeren bir geçmiş zaman işlevinde kullanılmıştır. Antropoloji alt derleminde *-mXştXr* yüklemleştirisi ile kurulan fiillerin toplam kullanım sayısı 410, antropoloji fiilleri içindeki oranı da %29,20'dir.

Antropoloji alt derleminde sıklığı dokuzdan fazla olan 68 fiilden dördünün *söylenbilir, olabilir, diyebiliriz, görülebilir, yeterlik fiili* ile kurulduğu görülmüştür. Söz konusu fiilin ... *büyüme geriliğinin ileri yaşlarda da devam ettiği söylenbilir*, ... *antropometrik ölçülerine uyabildiği oranda işlevseldir diyebiliriz*, ... *çevrelerde farklı kültürler arasında benzer adaptasyonlar görülebilir*, ... *Bu durum farklı yön- lere doğru olabilir*. örneklerinden de anlaşılacağı üzere yeterlik anlamında kullanıldığı görülmüştür. Antropoloji alt derleminde yeterlik fiili ile oluşturulan dört fiilin toplam kullanım sayısı 92'dir. Bulguları oran olarak değerlendirdiğimizde ise antropoloji alt derlemindeki yeterlik fiilinin toplam fiiller içindeki sayısal oranı %5,88; kullanım oranı ise %6,55'tir.

Antropoloji alt derlemindeki bileşik fiil yapıları incelendiğinde 68 fiilden 12'sinin yardımcı fiillerle kurulduğu ve bu fiillerin *tespit edil-, ifade et-, kabul edil-, ol-, yap-* kullanımları oldukları belirlenmiştir.

Antropoloji alt derlemindeki birleşik fiiller incelendiğinde *tespit et-* fiili edilgen yapıda kullanılarak ... *bu değerlerin 6,9-7,3 arasında olduğu tespit edilmiştir*. örneğinde olduğu gibi bilimsel sonuçları ifade etmek için kullanılmıştır. Söz konusu alt derlemdeki *ifade et-* bileşik fiili ise ... *eklem rahatsızlıklarının kemiğe yansıdığını ifade etmektedir*. şeklinde bulguların bilimsel anlamını belirtmede kullanılmıştır. antropoloji alt derlemindeki *ol-* fiili ise *Birey ya da kurum nesneyi tanırsa ancak o zaman o nesne var olabilmektedir*. örneğindeki gibi isimlerle birleşerek

kullanılmıştır. Ayrıca çalışmalarının sonuçları bir bütün olarak ele alınacak olursa; heterojen bir toplum olan Minnetpınarı toplumu şiddet olayları ile fazla karşı karşıya gelmemiş ... bireylerden oluştuğu söylenebilir. örneğindeki gibi şart kipindeki kullanımına da rastlanmıştır. Bununla birlikte Amerika'da yoğun bir biçimde iskân edilmiş şehirlerde, nerede olursa olsun farklı kültürleri araştırıp ortaya çıkarır ve betimler. / 25 - 35 yaş aralığında ise az da olsa bu lezyonun görülme oranında bir artış olduğu tespit edilmiştir. / 2 erkek bireyde cribrotic tipte gözlenmiş olsa bile diğer bireylerde hafif derecede rastlanmıştır. kullanımlarında olsa fiilinin olursa olsun, az da olsa, olsa bile şeklinde kalıp ifade kullanımları da görülmüştür. Antropoloji alt derlemindeki birleşik fiil kullanımlarındaki yap- fiilinin ise ... araştırmacılar tarafından varsayılan durumlara gönderme yapar. şeklinde kullanımı görülmüştür.

Antropoloji alt derlemi fiiller listesinde yer alan $-(X)r / -(A)r$ yapı 22 fiilin toplam 429 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu kullanımlar incelendiğinde genellikle ... *anthropos* -(insan) ve isim takısı- logos (bilim) Yunancadan gelir. / ...bu sert yapı iyon kayıpları sonucu yumuşamaya başlar. örneklerindeki gibi genel-geçer zaman işlevinde kullanılmıştır. Bununla birlikte Sacks, kadının ikincil konumunun anne rolleriyle ilgili olduğunu söyler. örneğindeki gibi olayların süreç anına işaret eden görünüş işlevindeki kullanımlarına rastlanmıştır. Ancak bu tip kullanımlar söyler, belirtir, görülür gibi atıf, aktarım ya da bulguların yorumlanma anına işaret eden bir zamanlamayı gösteren fiillerdir. Ayrıca antropoloji alt derlemindeki $-(X)r / -(A)r$ kullanımlarında başlar fiili Bir çingene aniden etrafınızda bir yerde biter, keman çalmaya başlar. örneğindeki gibi anlatım tabanı veya öyküleme işlevinde bir kullanıma tek örnek olarak rastlanmıştır. Bu örnek de ilgili araştırma makalesinde katılımcının anlatımında kullanıldığı belirlenmiş, dolayısıyla bilimsel dile yönelik bir kullanımdan ziyade anlatı temelli bir kullanım olduğu görülmüştür.

Antropoloji alt derlemindeki 68 fiilden 33 fiil, işi yapanın belli olmadığı edilgen yapıda olduğu belirlenmiştir. Antropoloji alt derleminde $-(X)l$ ve $-n$ eklerinin ikisi de kullanılarak edilgen yapılan 33 fiil, söz konusu derlemde toplam 679 defa kullanılmıştır. Edilgen fiiller kullanım oranı olarak ilgili alt derlemdeki fiil listesinin %48,52'sini; sayısal oran olarak ise %42,64'ünü oluşturmaktadır.

Antropoloji alt derlemi fiillerinin kişi kullanımları incelendiğinde söz konusu alt derlemdeki 68 fiilden 35'inde kişi eki kullanıldığı, bu kişilerden de 2 fiilde (*görmektEyiz*, *diyebiliriz*) 1. çoğul kişi (biz) kullanıldığı, diğer 33 fiilde ise 3. kişi (tekil) (o) ve çoğul (onlar) kullanıldığı görülmüştür.

Son olarak antropoloji alt derleminde $-DXr$ kullanımları incelenmiş ve söz konusu ekin antropoloji alt derleminde ...bu yeni yapının ardında ilk tasarımı aramak boşuna olacaktır. örneğindeki gibi kesinlik; ...taşınmasına dair vurgusunu

hatırlayarak devam etmek daha uygun olacaktır. örneğindeki gibi olasılık anlamlarında kullanıldığı görülmüştür.

Felsefe Alanındaki Değerlendirmeler

Çalışma kapsamında felsefe alanında 21 makaleden toplam 104327 sözcük-birimlik derlem oluşturulmuş ve bu derlemden kavram değeri taşıyan 548 sözcük belirlenmiştir. Felsefe alt derleminde kavram değeri taşıyan 548 sözcükten 269'u felsefe terimi ve 40 sözcükbirim ise genel bilimsel Türkçeye yönelik kullanım olarak değerlendirilmiştir. Felsefe alt derlemindeki terimlerin ve bilimsel Türkçede kullanılan sözcüklerin toplam sayısı 309, sayısal oranı ise %46,88'dir. Geriye kalan 239 sözcük diğer alt alanlarla da ortaklık gösteren, akademik dildeki kullanımlar olarak düşünülmektedir.

Felsefe alt derlemindeki terim kullanımları incelendiğinde *metafizik, kopula, argüman, kuantum, ontolojik, form, idea, teori, modern, ideoloji, kuantum teorisi, fundamental sistem, argümantasyon, atomsal problem, hermeneutik, filozof, eksistensiyalite, ideolojik, fundamental ontoloji, a priori, kategorik, epistemolojik, fenomen, klasik, argümantatif, epistemik, entelekheia, metafiziksel, atomculuk, bakhtin çevresi, kültür, analitik, labirent, objektif, pedagojik, platonculuk, doksatik, elektron, fragman, heidegger metafiziği, ontoloji, otorite, rasyonellik* sözcükleri Batı kökenli felsefi terimler olarak görülmektedir.

Bu terimlerden *kopula, kuantum, ontolojik, idea, kuantum teorisi, fundamental sistem, hermeneutik, eksistensiyalite, fundamental ontoloji, a prior, epistemolojik, fenomen, epistemik, entelekheia, bakhtin çevresi, heidegger metafiziği, platonculuk, elektron, ontoloji, fragman* sözcüklerinin felsefe alanındaki araştırma adı veya konu başlıkları olduğu görülmektedir. Listede yer alan *modern, teori, metafizik, argüman, klasik, kültür, otorite, rasyonellik, pedagojik* sözcüklerinin ise farklı alanlarda da kullanılabilen ancak felsefe alanında kullanıldığında belli tanımlar çerçevesinde terimleşen sözcüklerdir. Bu sözcüklerin toplam sayısı 45 olup felsefe alt derlemindeki toplam kullanım sayısı 1469'dur. Felsefe alt derlemindeki terimlerde Batı kökenli terim sayısının oranı %16,72'dir. Felsefe alt derlemindeki verilere göre felsefe terimlerinin %83,28 oranında Türkçeleştiğini söyleyebiliriz.

Felsefe alt derleminde bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlardaki *önerme, bilgi, konu, kabul, kuram, argüman, yaklaşım, teori, bilim, olgu, bağlam, açıklama, araştırma, soruşturma, tartışma, bilimsel, yorumlama, makale, nesnel, araştırma makalesi, uygulama, objektif, tanım* sözcükleri genel bilimsel dile yönelik sözcükler olarak düşünülebilir. Bilimsel Türkçedeki *ilişki, ilişkili, analiz* sözcükleri her ne kadar istatistiksel çalışmalarda da kullanılan terimler olsalar da felsefe alt der-

leminde yapılan bağlam kontrollerinde bu terimlerin istatistiksel araştırmaların sonuçlarını açıklamakta değil, kavramlar arası bağlantıların sorgulanması ve sonuçlarının nitel olarak ifade edilmesinde kullanıldıkları görülmüştür. Felsefe alt derleminde geçen *konu, sonuç, öz, amaç, bölüm, yöntem, giriş, anahtar sözcükler, özet* sözcükleri ise bilimsel araştırmalardaki bölümleri adlandırmada kullanılan terimlerdir. Listedeki *kaynak* ve *atıf* sözcükleri ise bilimsel çalışmalardaki alanla ilgili diğer çalışmalara gönderimleri bildiren sözcüklerdir.

Bu bulgulardan hareketle felsefe alt derlemindeki çalışmaların istatistiksel çalışmalar değil, bir konunun veya kavramın diğer konu veya kavramlarla ilişkisini sorgulayan, nitel veriler üzerinde araştırmalar yapan çalışmalar olduğunu söyleyebiliriz.

Felsefe alt derlemi fiil kullanımları incelenmiş ve sıklığı dokuzdan fazla olan 80 fiilin toplam 1481 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Belirlenen 80 fiilin 19'unu birleşik fiiller oluşturmaktadır. Bu fiil grubunu *ifade eder, kabul edilebilir, ifade etmektedir, işaret eder, ele alır, ortaya çıkmaktadır, gönderme yapmaktadır, kabul eder, mümkün kılar, söz eder, temsil eder, keşfeder, neden olur, kabul etmektedir, ne olursa olsun, hâle gelmiştir, kabul edilir, söz edilemez, karşımıza çıkmaktadır* fiilleri oluşturmaktadır. Birleşik fiiller listesindeki fiiller genel olarak incelendiğinde ... *yalın anlatımdan refleksif tarihsel anlatıma geçişi mümkün kılar.* örneğinde olduğu gibi *kıl-* yardımcı fiilinin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca *var olan şey, her ne olursa olsun, salt var olduğu için ortak-var olur* örneğindeki gibi kalıp ifade şeklindeki birleşik fiilin de kullanıldığı görülmüştür. Felsefe alt derleminde 19 fiilin toplam kullanım sayısı 269'dur. Oransal olarak ifade edersek felsefe alt derlemi fiiller listesinin sayısal açıdan %22,89'unu; kullanım açısından ise %16,47'sini birleşik fiiller oluşturmaktadır.

Felsefe alt derlemindeki 83 fiilden 21'i *-mAktA[dIr]* yüklemleştiricisiyle kurulmuştur. Bu fiiller incelendiğinde ... *pozitif özgürlüğün hedefinde etatizm (devletçilik) görünmektedir. / ...Kuantum Mekaniği'nde insan etkenine göre anlam kazandığını vurgulamaktadır.* örneklerinde görüleceği üzere kesinlik taşıyan ve sözceğin oluşturulduğu andaki bir şimdiki zamanda ve bitmemişlik görünümündedir. Felsefe alt derleminde *-mAktA[dIr]* yüklemleştiricisiyle kurulmuş 21 fiilin toplam kullanım sayısı 365'tir. Bu bilgilerden hareketle söz konusu yapı, felsefe alt derlemi fiiller listesinin kullanım açısından %22,35'ini; sayısal açıdan ise %25,30'unu oluşturmaktadır.

Felsefe alt derlemindeki fiil listesinde *hale gelmiştir* ve *olmuştur* şeklindeki iki sözcükte *-mXştXr* yüklemleştiricisi kullanılmıştır. Bu iki kullanımındaki örnekler incelendiğinde ... *iki kamp diğerlerine göre daha belirgin hale gelmiştir.* ve *Porphyry ile üç gün boyunca tartıştığı bile olmuştur.* örnekleri incelendiğinde kesinlik taşıyan

bildirme işlevli bir geçmiş zaman işaretleyicisi işlevinde kullanılmıştır. Söz konusu yapının felsefe alt derlemi fiil listesinde kullanım sıklığı 28, kullanım oranı ise %1,71'dir. Sayısal oranı ise %2,40'tır.

Felsefe alt derlemindeki fiil listesinde *olamaz, olabilir, söylenebilir* kullanımları olmak üzere üç fiilin *-Abil* yapısıyla kurulduğu belirlenmiştir. Söz konusu fiillerin bağlam kullanımları incelendiğinde yeterliliğin olmadığı anlamında *Bu tür terimler içeren önermeler, atomsal önerme olamaz.*; olasılığın olmadığı anlamında *...anlam da okuyucunun hayatına tatbik edilmeden gerçekten var olamaz.*; olasılık anlamında *... itiraf ediyorum ki, bileşenlerinin sayısı sonsuz olabilir.* ve yeterlilik anlamında *... yalnızca kesin olarak doğrulanabilen önermeler anlamlı olabilir.* kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu listede geçen *söylenebilir* sözcüğü ise *...en belirgin özelliklerinden birinin eşitlik konusunda olduğu söylenebilir.* örneğindeki gibi yeterlilik anlamında kullanıldığı olasılık anlamında ise kullanılmadığı görülmüştür.

Felsefe alt derlemi fiil listesi kişi kullanımları açısından incelendiğinde 80 fiilden 11'i eylemi yapan şahsın belli olmadığı edilgen yapıdadır. Edilgen yapı fiiller, felsefe alt derleminde *Hristiyan ve İslam Ortaçağında çok net bir biçimde görülme-**tedir.* ve *Kuantum Teorisi'ne göre var olmanın iki hali bulunmaktadır.* örneklerindeki gibi toplam 214 defa kullanılmıştır. Edilgen fiiller söz konusu alt derlemdeki fiillerin sayısal olarak %13,25'ini; kullanım açısından ise %13,10'unu oluşturmaktadır.

Felsefe alt derlemi fiil listesinde 69 fiil *Bu mülkiyet varolanın varlıkla olan özdeşliğiyle gerçekleşir.* ve *Demokrasi ortak uzamın yapılandırılmasını sağlar.* örneklerindeki gibi eylemi gerçekleştiren şahsın belli olduğu, şahıs eki kullanılan etken yapı fiillerdir. Bu fiillerin 68'inde 3. tekil şahıs (o) kullanılmıştır. Bir fiilde ise *Soykan'ın cümleleriyle ifade edecek olursak:* ... örneğindeki gibi *olursak* fiilinde 1. çoğul şahıs (biz) kullanılmıştır. Bu 69 fiilin felsefe alt derlemindeki toplam kullanım sayısı 1222'dir. Oransal açıdan incelediğimizde eylemi gerçekleştirenin belli olduğu, şahıs eki bulunduran fiiller, söz konusu alt derlemdeki fiillerin sayısal olarak %84,33'ü; kullanım açısından ise %74,83'tür.

Felsefe alt derlemi fiil listesi zaman ekleri kullanımları açısından değerlendirildiğinde bir fiilin (*olacak*) *Chimaera'nın var olmadığı söylenirken var olduğu söylenmiş olacak.* örneğindeki gibi *-AcAk* yapısıyla kurulduğu belirlenmiştir. Örnekten de anlaşılacağı üzere söz konusu yapı eklendiği fiile *tasarlama/ön görme* anlamı katmıştır. Yine bir örnekte, *gerekıyor* fiilinde, *-(X)yor* kullanımına rastlanmıştır. Çalışmada felsefe alt derlemi *gerek* kullanımları bölümünde ayrıca incelenecek olan bu kullanımındaki *-(X)yor* eki *bugün artık, çok anlamlı görünmediğinin altını çizmek gerekıyor.* örneğindeki gibi *bitmemişlik* görünümünde ve *genel-geçer bir zamanda* kullanılmıştır.

Felsefe alt derlemi fiil listesi incelendiğinde 83 fiilden 40'ının ise geniş zaman olarak adlandırılan $-(X)r/-(A)r$ morfemi ile kurulduğu görülmüştür. Bu fiiller *vazgeçmek istememesi sorumluluk fikrinin öneminden de kaynaklanır*. örneğindeki gibi *genel şimdiki zaman* işlevinde; *insani bir değer kazanması anlatsal olarak eklememesiyle gerçekleştir*. örneğindeyse eylemin başlangıç ve bitiş süresi arasındaki bir *bitmemişlik* görünümünde kullanılmıştır. Felsefe alt derlemindeki fiil listesinde $-(X)r/-(A)r$ morfemi ile oluşturulan 40 fiil, toplam 711 defa kullanılmıştır. Bu fiiller sayısal olarak söz konusu alt derlemin %48,19'unu; kullanım sayısı olarak %43,53'ünü oluşturmaktadır.

Felsefe alt derlemindeki fiil listesinde *gereklik* bildiren *gerekir, gerekmektedir, gerekiyor, gerektirir* kullanımları görülmüştür. Bu kullanımlarda *gereklik* kipinin taşıdığı iş, durum ya da olayın yapılmasındaki *gerekliğin* konuşucu açısından derecesi ve söz konusu yapıya eklenen $-(X)r$, $-mAktA[dlr]$, $-(X)yor$, $-DİrIr$ morfemlerinin kazandırdığı anlamsal işlev açısından şekillenmiştir. Örneğin *...ne ölçüde doğru olup olmadığı üzerinde düşünülmesi gerekir*. örneğinde *zorunluluk* anlamı *genel-geçer* zamanda ve *bitmemişlik* görünümünde kullanılmıştır. Söz konusu derleimde geçen *... nedenselliği bir yana bırakarak düşünmek gerekmektedir*. örneğinde ise *zorunluluğun* daha kesin bir ifade taşıdığı ve *bitmemişlik* görünümünde olduğu söylenebilir. Aynı şekilde *...bugün artık, çok anlamlı görünmediğinin altını çizmek gerekiyor*. örneğinde ise *bitmemişlik* görünüşü *zorunluluk* anlamına eklenmiştir. Son olarak ilgili alt derleimde geçen *...sorumluluk özgürlük gerektirir*. örneğinde ise *zorunluluk* anlamı başka bir kavramdan (*sorumluluk*) kaynaklandığı ve bu durumun *genel-geçer* bir zamanda olduğunu bildirir. Söz konusu yapının felsefe alt derlemi fiiller listesindeki toplam kullanım sayısı 110'dur.

Felsefe alt derlemi fiil kullanımlarında *dilek* ve *şart* kipi olarak kullanılan $-sA$ yapılarına da rastlanmıştır. Bu kullanımlar incelendiğinde en sık kullanılan birimin *ise* olduğu görülmüştür. Söz konusu yapı *şayet* tarihçi araştırmasına uygun sorular ile başlamış *ise onun eldeki sorunu yanıtlamaya yönelik olarak her şeyi kânit olarak verebilir*. örneğindeki gibi *şart* kipi olarak kullanılmıştır. Aynı şekilde derleimde yer alan *olursa* biçimi ise *yaşama tarzı* üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulacak *olursa Plotinus felsefesinin ahlak felsefesi ile doğrudan bir münasebeti vardır*. örneğinde görüleceği üzere *şart* anlamının genel-geçer bir zamanda var olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde *olursak* sözcükbirimi de Çok daha geriye gidip anlatacak *olursak Platon'un başlattığı Akademi'nin tarihi beş döneme ayrılır*. örneğindeki gibi *şart* anlamının genel-geçer bir zaman diliminde birinci çoğul şahıs (biz) tarafından kullanıldığı görülmektedir. Felsefe alt derleminde *Değer, eğitimin kendi içerisinde ürettiği bir kavram olmasa da eğitim uygulamalarında yeni de değildir*. örneğindeki gibi geçen *olmasa* sözcükbirimi *da* ile birlikte kullanılmış ve

cümleye genel yargının kabulünden farklı bir durumun var olduğunu ancak bunun genel yargıyı değiştirecek kadar güçlü olmadığı anlamını katmıştır. Bu açıdan düşünüldüğünde felsefe alt derlemindeki *ise* ve varyasyonlarının kullanımında *istek kipi* değil, *şart kipi* kullanıldığı görülmüştür.

Felsefe alt derleminde *olmalıdır* ve *olacaktır* kullanımları da belirlenmiştir. Belirlenen *olmalıdır* kullanımı ...biliminin konusu, onlara göre, edebiyat eserleri değil, "edebiyat" *olmalıdır*... örneğindeki gibi *olasılık* anlamında; *Anamlı önerme, doğrulanabilir ya da yanlışlanabilir olmalıdır* örneğindeki gibi de *kesinlik* anlamında kullanıldığı belirlenmiştir. felsefe alt derleminde yer alan *olacaktır* kullanımının ise ...bağlamında anlaşılması ve değerlendirilmesi daha doğru *olacaktır* örneğindeki gibi *kesinlik* anlamında kullanıldığı görülmüştür.

Arkeoloji Alanındaki Değerlendirmeler

Arkeoloji alt derleminde, 26 makaleden sıklığı dokuzdan fazla olan ve söz konusu alt derlemde isim, fiil, bağlaç ve edat olarak yer alan 643 sözcükbirimin toplam 39239 defa kullanıldığı görülmüştür.

Arkeoloji alt derleminde isim olarak görev yapan ve kavram değeri taşıyan 549 farklı sözcükbirim ve bu 549 sözcükbirimin 259'u terim, 36'sı ise bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar olarak belirlenmiştir. Arkeoloji alt derleminde terim ve bilimsel Türkçeye yönelik kullanımların toplam oranı %59,43'tür. Arkeoloji alt derleminde geriye kalan %40,57'lik oran ise diğer alanlarda da kullanılan ortak sözcüklerdendir.

Arkeoloji alt derlemindeki terim listesi incelendiğinde 258 sözcükten 40 tanesi Batı kökenli veya Batı kökenli sözcüklerle birleşerek terim olan ve anlamlandırılması gündelik Türkçede zor olan sözcükler olarak değerlendirilmiştir. Bu sözcüklerden *arkeoloji*, *arkeolojik*, *hipoplazi*, *lejant*, *kült*, *kalkolitik*, *tunik*, *lahit*, *ante - mortem*, *polis* (şehir), *anonim fosil*, *hellenistik dönem*, *kalkolitik çağ*, *arkeolojik kazı*, *antik çağ* sözcüklerini anlamlandırabilmek için arkeolojik uzmanlık bilgisi gerekmektedir. Arkeoloji alt derlemindeki arkeoloji terimlerinden *imparator*, *antik*, *imparatorluk*, *imparatorluk devri* sözcüklerini anlamlandırabilmek içinse daha basit bir tarih bilgisi gerekmektedir. Yine arkeoloji terimi olarak kabul ettiğimiz ancak günlük hayatta da kullanılan *kültür*, *kanalizasyon*, *kanalet*, *orijinal*, *profil*, *kanalizasyon sistemleri*, *obje*, *pozisyon*, *koridor*, *stil*, *site*, *restorasyon*, *klasik* sözcüklerinin bilinirliğinin daha fazla olduğu söylenebilir. Arkeoloji terimleri listesindeki *anonim*, *figür*, *büst*, *periyot*, *portre*, *plato*, *mozaik* sözcükleri ise arkeoloji dışında faklı alanlarda da terim olarak kullanılan sözcüklerdir.

Yukarıda belirtilen arkeoloji terimleri içerisindeki bu 40 sözcük dışındaki arkeoloji terimlerinin *kabartma, yazıt, anıt* gibi Türkçe kökenli veya *mezar, şehir* gibi gündelik dilde de sıklıkla kullanılan ve Türkçeleştiği kabul edilen sözcükler olduğu görülmektedir.

Arkeoloji terimleri listesindeki Batı kökenli 40 sözcüğün toplam kullanım sayısı 1735'tir. arkeoloji alt derlemi terim listesindeki 258 sözcükten Batı kökenli 40 sözcüğün kullanım oranı %15,50'dir. Bu verilerden hareketle arkeoloji alt derlemindeki terimlerin %84,50 oranında Türkçe kökenli veya gündelik Türkçe içerisinde de kullanılarak Türkçeleştiği kabul edilen sözcüklerden olduğu söylenebilir. Ayrıca Batı kökenli terimler arasında belirtilen *kanalizasyon, kanalizasyon sistemleri, profil* gibi sözcüklerin de gündelik dilde sıklıkla kullanıldığı bilinmektedir. Bu sözcükleri dışarda tuttuğumuzda, arkeoloji terimlerindeki Türkçeleşme oranının daha fazla olacağı açıktır.

Arkeoloji alt derlemindeki genel bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar incelendiğinde çalışma, bilgi, araştırma, inceleme, bilim, olasılık, sayı, sempozyum, literatür, bilimsel, makale, kapsam, belirgin, olasılık, veri sözcükleri bilimsel Türkçenin genel kullanım sözcükleri olarak değerlendirilebilir. Arkeoloji alt derlemindeki *bölüm, amaç, kaynak, bulgu, giriş, özet, anahtar kelimeler* sözcükleri ise bilimsel araştırma bölümlerinin adıdır. Arkeoloji alt derlemi bilim diline ait olan *tablo, toplam, ortalama, ilişki, etkili, oran, sıklık, dağılım, benzerlik, analiz* sözcükleri ise araştırma sonuçlarının sunumu ve sonucu ile ilgili terimlerdir. Listedeki *deneyssel* terimi araştırma yöntemi ile ilgili terimdir.

Arkeoloji alt derlemi, bilimsel Türkçeye ait terimlerden hareketle arkeoloji alanındaki çalışmaların nicel ve nitel verilerin çeşitli açılardan incelenmesini içeren deneysel araştırmalar olduğu söylenebilir.

Arkeoloji alt derlemi fiil kullanımları incelenmiş ve sıklığı dokuzdan fazla olan 70 fiilin toplam 1536 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Bu 70 fiilden 19'u -mAktA[dIr] yapısıyla oluşturulmuş ve söz konusu alt derleminde toplam 611 defa kullanılmıştır. Bu yapı *Hitit Kültürü ve siyasi hâkimiyeti içinde yer aldığını göstermektedir. / 11 merkezin birbirine olan mesafeleri 500 m ile 5 km arasında değişmektedir.* örneklerinden de anlaşılacağı üzere eklendiği fiile *görünüş* açısından süreklilik içeren bir bitmemişlik anlamı kazandırmaktadır. Bu nedenle de genel-geçer durumların açıklanmasında sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Arkeoloji alt derlemindeki toplam fiil listesinde -mAktA[dIr] yapısı, sayısal olarak %27,14; kullanım oranı olarak ise %39,09'unu oluşturmaktadır.

Arkeoloji alt derlemi fiil kullanımlarında belirlenen 70 fiilden 33'ü -mXşTxr yüklemleştiricisiyle kurulmuştur. Bu yapı arkeoloji alt derleminde *Pteryges* üzeri-

ne çeşitli hayvan başları yerleştirilmiştir. / Köpek resimlerinin bir kısmı kulaklı, bazıları kulaksız çekilmiştir. örneklerindeki gibi kesinlik içeren, bildirme işlevli geçmiş zaman işlevinde kullanıldığı görülmüştür. arkeoloji alt derleminde -mXşT_{Xr} yükleştiricisiyle kurulan 33 fiil söz konusu alt derlemde toplam 743 defa kullanılmıştır. İlgili yapının arkeoloji alt derlemi fiil listesindeki sayısal oranı %47,14; kullanım oranı ise %47,53'tür.

arkeoloji alt derleminde, kaynaklarda *koşaç*, *kopula* ve *bildirme eki* gibi adlar da verilen ve durum bileşik zaman kategorisinde yer alan -DX_r yapısı yalnızca *olmalıdır* şeklinde toplam 61 defa kullanılmıştır. İlgili yapının arkeoloji alt derlemindeki bağlam kontrolleri yapıldığında, ağırlıklı olarak ...*ticaret Hititler döneminde sekteye uğramış olmalıdır*. örneğindeki gibi *olasılık* anlamında kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte az sayıda da olsa *Bu iki eser şüphesiz aynı orijinale dayanıyor olmalıdır*. örneğindeki gibi *kesinlik* anlamı olan cümlelerde de kullanıldığı görülmüştür.

Arkeoloji alt derlemindeki -(X)r / -(A)r kullanımları incelendiğinde 70 fiilden *yer alır*, *işaret eder*, *oluşturur* olmak üzere üç sözcükbirimin kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanımların bağlam kontrolleri yapıldığında *Ephesos Artemis kutsal alanı deniz kıyısında yer alır*. ve ... *en önemli buluntu gurubunu pişmiş toprak hayvan heykelticileri oluşturur*. örneklerindeki gibi genel-geçer anlamı olan olayları anlatma işlevinde olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca belirtilen bu işlevinden daha az sayıda *Bunların mevsimlik yerleşim birimleri olabileceğine işaret eder*. ve *Mısır kökenli bronz heykel, silah, kaplar ve koşum takımları gibi değerli bronz objeler belki de önemli grubu oluştururlar*. örneklerindeki gibi genel-geçer anlamı olan olayları anlatma işleviyle birlikte -*Abil* ve *belki* ile *olasılık* anlamı taşıyan cümlelerde de kullanıldığı görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında söz konusu ekin kipsellik işlevi ile de bilimsel metinlerde yer alabildiğini söyleyebiliriz.

Arkeoloji alt derlemi fiil listesinde -(X)yor ekli sözcükler ise *oluşturuyor* ve *tutuyor* örneklerinde kullanılmıştır. Bu iki sözcükbirimden birincisi *Suriye-Filistin ve Kerkük tipli mühürlerle benzerlik oluşturuyor*. ve *Göğsünde bebek İsa'nın madalyonunu tutuyor*. örneklerinde görüldüğü üzere *genel-geçer zaman* işlevinde ve *süreklilik* içeren bir bitmemişlik görünümündedir.

Arkeoloji alt derleminde -(X)rdX / -(A)rdl yapısı *yer alırdı* biçiminde 10 defa kullanılmıştır. Söz konusu yükleştirici İkincil *mekanlar*, *bu avlunun çevresinde yer alırdı*. örneğinde görüldüğü üzere belirtilen olayın konuşma anının öncesindeki bir noktada gerçekleşmekte olduğunu ve bunun da belli bir süreklilik taşıdığını göstermektedir. İlgili derlemde yer alan -DX yapısının ise *devam etti* sözcükbiriminde 11 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Bu ek M.S. 7. yüzyılın ortalarına Arapların gel-

mesine kadar devam etti. örneğinde görüldüğü gibi konuşma anından önce gerçekleşen olayları anlatmada kullanılan zaman işlevinde ve bitmişlik görünümündedir.

Arkeoloji alt derleminde tek örnekte, *versin* sözcükbiriminde emir kipine rastlanmıştır. İlgili bağlam kontrolünde bu ek, tek makalede Hitit yasa sözcelerini aktarırken *Eğer bir kişi bir kabı ya da bir havuzu kirletirse 3 şekel gümüş versin!* şeklinde kullanılmıştır. Bilimsel dile yönelik bir kullanımdan ziyade bilimsel dildeki aktarım sözcelerine ait bir kullanımdır.

Arkeoloji alt derlemindeki bileşik fiiller incelenmiş ve *yer al-*, *işaret et-*, *devam et-*, *ol-*, *tasvir edil-*, *tespit edil-*, *söz edil-*, *işaret et-*, *temsil et-*, *ifade et-*, *kayıt yapılbileşik fiillerinin* kullanıldığı görülmüştür. Belirtilen bileşik fiillerden *yer al-* fiili *Kangal ovasında iki büyük boyutlu yerleşim birimi yer almaktadır*. örneğindeki gibi arkeolojik araştırmalarda bulunma anlamında kullanılmıştır. Derlemdaki *etmek* yardımcı fiili ile kurulan birleşik fiiller ise *“bölgede yerleşimin devamlılığına işaret etmektedir.”* örneğindeki gibi oluşmaktadır. Alt derlemdaki *yap-* yardımcı eylemi ise *...kısaca tapınak personelinin kayıtları yapılmıştır*. örneğindeki şekilde kullanılmıştır. Arkeoloji alt derlemindeki *ol-* yardımcı fiili ile kurulan birleşik fiiller ise sıklığı dokuzdan fazla olan *ait olabilir / tahrip olmuştur* şeklindeki kullanımlarla birlikte *... daha geç devir tapınaklarının özellikle pronaos ve nadiren de olsa naos mekânlarında karşımıza çıkmaktadır*. örneğindeki gibi *olsa* biçiminin kalıp söz şeklindeki kullanımları da görülmüştür. Benzer şekilde *olsa* biçiminin *az da olsa*, *olsa da*, *güçlülükle de olsa* kullanımlarına da rastlanmıştır.

Arkeoloji alt derlemindeki *-Abil* yeterlik fiili kullanımı incelendiğinde *söylenebilir*, *olabilir*, *görülebilir*, *söyleyebiliriz* kullanımları belirlenmiştir. Söz konusu 4 fiilin toplam kullanım sayısı 54'tür. Söz konusu kullanımlar incelendiğinde *söylenebilir/ söyleyebiliriz* kullanımları *Bizans Anadolu'sunu iyi ve doğru yansıtan bir veri grubu olduğu söylenebilir*. *ortalama diyebileceğimiz bir oranda dış taşı saptandığını söyleyebiliriz* örneklerinde görüldüğü gibi *yeterlilik* anlamında kullanılmıştır. Aynı şekilde *görülebilir* sözcükbiçimi de İncelenen dışlarla ilgili sayısal veriler Tablo 14'te *görülebilir*. ve *...gerçek seramik üretimine giden yolda önemli kazanımlar olarak görülebilir*. örneklerindeki gibi *yeterlilik* anlamında kullanıldığı görülmüştür. Fakat aynı alt derlemden *yer alan olabilir* fiili ise *...tepsiler veya evlerde kullanılan kek kalıpları gibi kullanılmış olabilir*. kullanımdaki gibi *olasılık*; *Zengin olsun, fakir olsun her vatandaş eğer isterse köle sahibi olabilir*. örneğindeki gibi *yeterlilik* anlamlarında kullanıldığı görülmüştür.

Arkeoloji alt derlemindeki *kişi* kullanımları incelendiğinde 71 fiilin 34'ünde eylemi yapan kişinin belli olmadığı edilgen yapı kullanılmıştır. Arkeoloji alt derlemindeki edilgen yapı fiiller *Ayakta duran giyimli bir erkek tasvir edilmiştir*. ve

Müze'ye getirilmiş olan yedi adet heykeltıraşlık eseri incelenmiştir. örneklerindeki gibi kullanılmıştır. Arkeoloji alt derleminde eylemi yapan kişinin belli olmadığı 34 edilgen fiil toplam 829 defa kullanılmıştır. Eldeki bulguları oran açısından değerlendirdiğimizde arkeoloji alt derleminde edilgen yapıli fiillerin kullanım oranı %53,03; sayısal oranı ise %48,57'dir.

Söz konusu alt derlemdeki 33 fiilde eylemi gerçekleştiren kişi bellidir. Etken yapıli fiillerin toplam kullanım sayısı ise 647'dir. Eylemi gerçekleştiren kişinin belli olduğu 33 eylemden 32'sinde *Papirüs rulolarından oluşan bu destek, Asklepios'un tıp bilgisine işaret etmektedir. / ...mahkemede yargıçlık yapan Karkamis prensi büyük Hitit kralını temsil etmektedir.* örneklerindeki gibi üçüncü tekil şahıs (o) kullanılmıştır. Bir fiilde *Hellenistik, Yunan-Budist ve Hindu etkilerini rahatlıkla söyleyebiliriz.* örneğindeki gibi *söyleyebiliriz* fiilinde, 1. çoğul şahıs (biz) kullanılmıştır. Eylemi gerçekleştiren şahsın belli olduğu etken fiillerin arkeoloji derlemi içindeki kullanım sayısı 647'dir. Etken fiillerin arkeoloji alt derlemindeki sayısal oranı %47,14; kullanım oranı ise %41,39'dur.

İletişim Alanındaki Değerlendirmeler

İletişim alt derleminde isim, fiil, edat ve bağlaç olmak üzere 693 sözcükbirimin toplam 35045 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Belirlenen 693 sözcükbirimden 606'sı iletişim alanında kavram değeri taşıyan sözcüklerdir. Bu 606 sözcükbirimin 264'ünün iletişim terimi, 54'ünün ise bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar olduğu belirlenmiştir. İletişim alt derleminde iletişim terimi ve bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar dışındaki 288 sözcükbirim, diğer alt alanlarda da kullanılan veya standart Türkçede de sıklıkla karşılaşılan sözcüklerdir.

İletişim alt derlemindeki iletişim terimi listesinde yer alan *internet, medya, dergi, televizyon, gazete, dizi, yayın, film, görüşme, kitap, makale, sinema, radyo, web, mesaj, ses, sosyal medya, televizyon dizisi, video* sözcükleri iletişim araçları adlarıdır. İletişim terimleri listesinde iletişim araçları toplam 1437 defa kullanılmıştır. İletişim araçlarının adları incelendiğinde 19 sözcükten *internet, medya, televizyon, video, sosyal medya, film, sinema, radyo, web* sözcükleri doğrudan alıntılama yoluyla dilimize girmiştir. Ancak gündelik hayattaki kullanım sıklığı yüksek olmasından dolayı toplumda anlaşılabilirlik oranı yüksektir. İletişim araçlarıyla birlikte iletişim terimleri listesi bu açıdan incelendiğinde, 264 iletişim teriminden *internet, medya, reklam, sistem, sosyal, televizyon, modern, politik, telekomünikasyon, teknoloji, film, sinema, problem, rol, propaganda, kılavuz, modernizm, fallogosentrik, radyo, sekreter, web, mesaj, teknolojik, kontrol, robot, siber, model, adaptasyon, sanal, sosyal medya, strateji, test, modernist, online, enformasyon, kolektif, operatör,*

politika, program, referans, reklam adaptasyonları, teknik, diyalog, lisans, protokol, dijital, etik, kod, modernite, sansür, video sözcüklerinden oluşan 51'i Batı kökenli terimlerdir. Bu sözcüklerin iletişim alt derlemindeki toplam kullanım sayısı ise 2354'tür. Ancak bu terimlerde de gündelik dilde sıklıkla kullanılan ve toplumun büyük bir bölümünün kullandığı ve anlamını bildiği sözcükler vardır. İletişim alt derlemindeki diğer 213 terim ise *algı, ağ, yayın* gibi Türkçe kökenli *mizah, tehdit* gibi Doğu kökenli dillerden dilimize geçerek uzun yıllar boyunca gündelik dilde de kullanılarak Türkçeleştiği kabul edilen sözcüklerden oluşmaktadır. İletişim alt derlemindeki Batı kökenli terimlerin sayısal oranı %19,31; kullanım oranı ise %19,08'dir.

Bu bilgiler ışığında iletişim alt derlemine göre iletişim alanındaki terimlerde Türkçeleşme oranı %80'in üzerindedir, denilebilir.

İletişim alt derlemindeki bilimsel dile yönelik sözcükler incelendiğinde *makale, kapsam, tartışma, netice, değerlendirme, teori, içerik, araştırma, bilgi, bilimsel, etki, araç, bağlam, açıklama, ayırım, kavram, düşünce, yaklaşım, çalışma, konu, sayı, problem* sözcükleri genel bilimsel Türkçeye yönelik sözcüklerdir. İletişim alt derleminde geçen *açık uçlu soru, görüşme, anket, madde, cevap, odak grup* sözcükleri ise bilimsel araştırmalarda kullanılan ölçme araçlarıyla ilgili terimlerdir. İletişim alt derlemindeki *ortalama, değer, oran, toplam, şekil, yüzde, oran* sözcükleri ise araştırma sonuçlarının sunumu ile ilgilidir. Bununla birlikte *kaynak, yöntem, sonuç, bölüm, başlık, amaç, öz, anahtar kelimeler* sözcükleri bilimsel makalelerin bölümlerini adlandırmada kullanılırken *bağımsız değişken, analiz, kontrol, faktör, anova* sözcükleri ise bilimsel araştırmalardaki verileri analiz etmede kullanılan terimlerdir. İletişim alt derlemindeki *birey* ve *katılımcı* sözcükleri araştırmalara katılan kişileri adlandırmada kullanılırken *referans* sözcüğü makalelerdeki atıfları belirtmektedir.

İletişim alt derlemindeki genel bilimsel dile yönelik kullanımlar incelendiğinde *bağımsız değişken, analiz, anova* sözcüklerinin varlığı, iletişim alanındaki çalışmalarda istatistiksel çalışmaların yapıldığını; *birey* ve *katılımcı* sözcüklerinin varlığı ise araştırmaların insanlar üzerine yapıldığını göstermektedir. Genel bilimsel Türkçeye yönelik 53 terimden *analiz, kontrol, faktör, anova, anket, teori* sözcükleri dışındaki 47 terimin Türkçe kökenli veya *netice, problem, makale* gibi gündelik dilde de sıklıkla kullanılarak Türkçeleşen sözcüklerden oluştuğu görülmektedir. Bu açıdan bakılınca iletişim alanındaki bilimsel dile yönelik terimlerin %88,67'sinin Türkçe kökenli veya Türkçeleşen sözcüklerden oluştuğunu söyleyebiliriz.

İletişim alt derlemi fiil kullanımları incelenmiş ve sıklığı dokuzdan fazla olan 62 fiilin toplam 1024 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Belirlenen bu fiillerden 22

tanisinin *-mAktA[dlr]* yapısı ile kurulduğu görülmüştür. Söz konusu yapının kullanıldığı 22 fiilin iletişim alt derlemindeki toplam kullanım sayısı 374'tür. Bu yapı Çatışma bir anda olmamakta, belirli safhaları *bulunmaktadır* ve ...*kimliğinin* kültürel bir mecburiyet olduğunu da düşünmemizi *sağlamaktadır*. örneklerinden de anlaşılacağı üzere *görünüş* açısından süreklilik içeren bir *bitmemişlik* anlamı taşımaktadır. Ayrıca söz konusu yapının benzer işlevli *-(X)yor* yapısına göre daha kesin bir anlam taşımasından dolayı bilimsel metinlerdeki tüm zamanları kapsayan, genel-geçer durumların açıklanmasında sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Belirtilen yapı ile kurulan fiiller, iletişim alt derlemindeki fiil listesinin kullanım açısından %36,52'sini; sayısal açıdan ise %35,48'ini oluşturmaktadır.

İletişim alt derlemi fiil kullanımlarında *-mXştXr* yüklemleştiricisiyle kurulmuş 16 fiil belirlenmiştir. Söz edilen 16 fiil, iletişim alt derleminde toplam 270 defa kullanılmıştır. Söz konusu yapıyla kullanılan fiillerin derlemindeki bağlam kontrolleri sonucunda *Zeki Demirkubuz sinemasındaki yeri çözümlenmeye çalışılmıştır.* / *Çeliklemez'i incelemek için 20 reklam filmi kullanılmıştır.* örneklerindeki gibi eylemin gerçekleştirilmesinde *kesinlik* içeren *bildirme* işlevli geçmiş zaman işlevinde kullanıldığı görülmüştür. Belirtilen yapı fiil listesinin kullanım açısından %22,5'ini; sayısal açıdan ise %26,36'sını oluşturmaktadır.

Ayrıca iletişim alt derleminde *olacaktır* sözcükbiriminde, *-AcAktIr* yapısı kullanılmıştır. Söz konusu yapı ...*sözcükleri veya sembolleri kullanarak konuşmak daha yararlı olacaktır.* örneğinde görüleceği üzere *kesinlik*; ...*webTV ya da akıllıTV gibi hizmetlere yerini bırakmasına neden olacaktır.* örneğindeki gibi de *olasılık* anlamları katmıştır. Belirtilen yapı tek sözcükbirimde toplam 24 defa kullanılmıştır.

İletişim alt derlemindeki fiil kullanımlarında *-(X)r / -(A)r* yapısının da kullanıldığı görülmüştür. Söz konusu yapı ...*ideolojik bir yanılmayı gizlemeye yardımcı olduğu söylenebilir.* örneğindeki gibi *genel-geçer bir zaman* ifade etmektedir. Aynı ek ...*kadının şeyler dünyasının determinizmine hapsediğini belirtir.* örneğindeki gibi eklendiği eylemin başlangıç ve bitiş sınırları arasındaki süreç aşamasını işaret eden *görünüş* işlevinde ve *tüm suskunluğu ve tepkisizliğiyle oturan karısına vurmaya başlar.* örneğindeki gibi hikayeleştirici bir anlatımda, *anlatım tabanı işlevinde* kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu yapı iletişim alt derleminde 19 farklı sözcükbirimde toplam 269 defa kullanılmıştır.

İletişim alt derlemi fiil listesinde *-DX* yapısı tek sözcükbirimde (*davrandı*) kullanılmıştır. Söz konusu yapı "*Yine 'azarladı' ifadesinde doktorlar; 'bağır'dı', 'saygısız davrandı'*" ve "*Şikayetlerinde Yer Alan İfadelerin Dağılımı (Devamı) 'Kaba Davrandı.'*" örneklerinde görüldüğü üzere bilimsel metinlerdeki katılımcıların anlatımlarını aktarmada, dolayısıyla hikayeleştirici bir *anlatım tabanı işlevinde* kullanılmıştır. Belirtilen yapı tek sözcükbirimde toplam 18 defa kullanılmıştır.

İletişim alt derlemi fiil listesinde 26 bileşik fiil belirlenmiştir. Bu 26 bileşik fiilden *olursa*, *neden olur*, *ne olursa olsun*, *olsa da*, *neden olmaktadır* kullanımları *ol-* yardımcı fiili ile ...tek yönlü bilgi aktarıcısı rolünün de dönüşmesine *neden olmaktadır* örneğindeki gibi kurulmuştur. Bu fiillerden *olursa* kullanımı *Batı Avrupa*, *Türkiye ile karşılaştırılacak olursa*, *modernleşme sürecini uzun bir süreçten geçerek tamamlamıştır* örneğinden anlaşılacağı üzere iki durum veya kavram arasında zamanın belli bir durumunda genel-geçer bir karşılaştırmayı ifade etmektedir. İlgili derlemde geçen *olsa da* kullanımı ise ...*detayda kimi farklı yorumlamalara açık olsa da*, *genel-geçer bir kabule tabidir* örneğindeki gibi *olsa* sözcükbirimi -*da* bağlacı ile birlikte kullanılarak genel yargının kabulünden farklı bir durumun var olduğunu ancak bunun genel yargıyı değiştirecek kadar güçlü olmadığını belirten bir şart kipinde ve kalıp ifade şeklinde kullanılmıştır. İletişim alt derlemi fiil listesinde geçen *ne olursa olsun* kullanımı ise bir kalıp ifade şeklinde *Hayatın her alanında yürütülen iş ve işlemlerde ne olursa olsun insan ilişkileri mutlaka önemlidir* örneğindeki gibi *her şartta* anlamı katmaktadır. Bunlardan başka söz konusu alt derlemdeki bileşik fiiller en fazla *et-* yardımcı fiili ile *ifade et-*, *bahset-*, *arz et-*, *teşkil et-*, *devam et-*, *işaret et-*, *tespit et-*, *ifade et-* şeklinde kurulduğu görülmüştür. Bunlardan farklı olarak da *ortaya çık-*, *karar ver-*, *ele al-*, *yer al-* sıklığı ondan az olmakla birlikte *analizi yapıl-*, *tahmin yapıl-*, *çözümlemesi yapıl-* ve *vurgu yap-*, *tanıtım yap-*, *yayın yap-* kullanımları görülmüştür. İletişim alt derlemindeki fiil listesinde 26 bileşik fiil toplam 334 defa kullanılmıştır. Söz konusu alt derlemde bileşik fiiller toplam fiillerin sayısal olarak %32,61'ini; kullanım açısından ise %29,24'ünü oluşturmaktadır.

İletişim alt derlemi fiil listesi kişi kullanımları açısından incelendiğinde 18 fiilin Çalışmada tek tek ilçeler kısa bilgilerle ama benzer bir sistematikte *ele alınmıştır* ve *Bu kategoriye dâhil olan 10 başlık tespit edilmiştir* örneklerindeki gibi kişi kullanımlarının belli olmadığı, edilgen yapıdaki fiillerdir. Bu fiillerin toplam kullanım sayısı 285'tir. Bununla birlikte iletişim alt derleminde sıklığı dokuzdan fazla olan fiil listesindeki 45 fiilde, Çatışma genel olarak iki varlık arasındaki olumsuz bir durumu *ifade etmektedir*. / *Birlikte gülüyor olmak ortak kültürel kodların oluşmasını sağlar* örneklerindeki gibi eylemi gerçekleştiren şahıs belli olan ve tamamında 3. tekil şahsın (o) kullanıldığı belirlenmiştir. İletişim alt derlemi fiil listesinde -*Abil* yapısı ile kurulan fiiller ise *olabilir*, *edilebilir*, *söylenbilir*, *verilebilir* kullanımlarıdır. Bu kullanımlardan *olabilir* sözcükbiriminin *Her şey doğru olabilir* örneğindeki gibi *olasılık*; *Her arkadaşımız istediği derneğe üye olabilir* örneğindeki gibi yeterlilik anlamında kullanımları belirlenmiştir. Aynı alt derlemdeki *edilebilir* kullanımını ise *ifade edilebilir*, *iddia edilebilir*, *söz edilebilir* şeklinde sözcükbirimler oluşturmuş ve bu sözcüklerin bütün kullanımları *bir perspektifle kendine ait*

bir kamusalılık oluşturduğu iddia edilebilir. örneğindeki gibi yeterlilik anlamında kullanıldığı belirlenmiştir. Aynı alt derlemedeki söylenebilir sözcükbirimi ise tüm kullanımlarında ...ideolojik bir yanılsamayı gizlemeye yardımcı olduğu söylenebilir. örneğindeki gibi yeterlilik anlamında kullanıldığı belirlenmiştir. İletişim alt derleminde yer verilebilir, örnek verilebilir şeklinde kullanımları görülen verilebilir kullanımı ise Örnek olarak şu başlıklar verilebilir; ... ve ...gizliliğine müdahaleye ancak bir mahkeme tarafından karar verilebilir. örneklerindeki gibi yeterlilik anlamında kullanıldığı görülmüştür. Söz konusu yapı ile oluşturulan 4 fiilin iletişim alt derlemindeki toplam kullanım sayısı 61'dir.

Siyasal Bilimler Alanındaki Değerlendirmeler

Siyasal bilimler alt derleminde 643 kavram değeri taşıyan sözcük, 57 fiil, 19 bağlaç ve 8 edat olmak üzere 727 sözcükbirimin toplam 39004 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Kavram değeri taşıyan 643 sözcükten 351'i siyasal bilimler terimi, 53'ü de bilimsel Türkçedeki kullanımlardır. Geriye kalan 239 sözcükbirim ise diğer alt derlemlerde veya gündelik Türkçede de kullanılan sözcükbirimler olduğu görülmüştür.

Siyasal bilimler alt derlemindeki teknik söz varlığının %48,28'inin terim olduğu belirlenmiştir. Bu terimler incelendiğinde devlet, bakanlık, başkanlık, sağlık bakanlığı, üniversite, müdürlük, cumhurbaşkanlığı, meclis, taşra teşkilatı, sağlık müdürlüğü, kamu hastane birlikleri, kamu hastaneleri, parlamento sözcüklerinin kurum adı olarak yer aldığı görülmektedir. Siyasal bilimler alt derlemindeki siyasal, politik, siyasi, siyaset, siyasal toplumsallaşma, politika, siyasi mülahazalar, siyasi katılım, siyasal iktidar, parlamento, siyasal toplumsallaşma süreci, siyasi davranış, milletvekili, muhalefet, parlamenter, sosyal demokrasi sözcükleri politika alanındaki sözcüklerdir. Ekonomi alanında ise ekonomik, ekonomi, mali, dağıtım adaleti, sermaye, iktisat, piyasa, yolsuzluk, politik ekonomi, emek, istihdam, finansal, sosyo-ekonomik sözcüklerinin kullanıldığı görülmektedir. Siyasal bilimler terimlerindeki iktidar, cumhuriyet, hükümet, anayasa, seçim, demokrasi, padişah, başbakan, imparatorluk, siyasal iktidar, özerk, parlamento, meclis, rejim, federal, milletvekili, otorite, parlamenter, yarı başkanlık sözcükleri ise devlet yapısı ve yönetimi ile ilgili terimlerdir. Siyasal bilimler terimleri listesindeki demokrat, sosyal demokrat, liberal, Marksist, komünist, nasyonal, sosyalist, kapitalist, kapitalizm sözcükleri ise çeşitli ideolojilere ait terimlerdir.

Siyasal bilimler listesinde Batı kökenli dillerden veya Doğu dillerinden Türkçeye geçen çok sayıda terim olduğu görülmektedir. Ancak bu sözcüklerden ekonomi, parti, medya, organize, cumhuriyet, siyaset, teşkilat sözcükleri gündelik Türkçe-

de de kullanılan ve toplumda bilinirliği yüksek olan sözcüklerdir. Siyasal bilimler alanındaki Batı dillerinden Türkçeye giren *etnik, sosyal demokrat, prosedür, etik, liberal, Marksist, federal, komünist, nasyonal, sosyalist, kapitalist, radikal, sosyal demokrasi, kapitalizm, parlamenter, sosyo-ekonomik, sosyalizasyon* sözcüklerinin ve Arapçadan Türkçeye giren *mülhaza* sözcüğünün bilinirliği diğer sözcüklere göre daha az olabilir. Bu sözcüklerin toplam kullanım sayısı 362'dir. Listedeki diğer sözcükler ise *bakanlık, tüketim* gibi Türkçe kökenli; *siyaset, cumhuriyet* gibi yabancı kökenli ancak kullanım sıklığından dolayı toplumun geniş bölümü tarafından bilinen ve *nezihleştirme, imparatorluk* gibi Türkçenin ek sistemi içerisinde Türkçeleşen sözcüklerdir.

Siyasal bilimler alt derlemindeki genel bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar incelendiğinde *bilgi, konu, bilim, amaç, yaklaşım, kapsam, inceleme, araştırmacı, bağlam, veri, bilimsel, belirgin, kuram, tanım* sözcükleri bilimsel araştırmalarda genel amaçlar doğrultusunda kullanılan sözcüklerdir. Siyasal bilimler alt derleminde yer alan *ilişki, etki, analiz, yüzde, değer, oran, toplam, anlamlı, ilişkili, standart sapma, örnek, tartışma, araştırma, dağılım, ortalama, pozitif, yaklaşık, birim, katsayı, korelasyon, sıklık, faktör* sözcükleri bilimsel araştırmalardaki sonuçların nitel veya nicel olarak ifadesinde; *şekil, tablo* sözcükleri ise araştırma sonuçlarının şekilsel gösteriminde kullanılmaktadır. Siyasal bilimler alt derleminde yer alan *sonuç, kaynak, giriş, bulgular, özet, anahtar kelimeler* sözcükleri ise makalelerin bölümlerini adlandırmada kullanılmaktadır. Aynı listede yer alan *araç, ölçek, soru* ve *cevap* sözcükleri araştırmada kullanılan araçlarla ilgili; *cinsiyet, değişken, yaş* sözcükleri ise araştırmaya katılan kişilerin veya araştırma nesnelерinin özellikleri ile ilgili sözcüklerdir.

Siyasal bilimler alt derlemindeki fiil kullanımları incelenmiş ve sıklığı dokuzdan fazla olan 57 fiil belirlenmiştir. Çalışma kapsamına alınan bu 57 fiil siyasal bilimler alt derleminde toplam 1157 defa kullanılmıştır.

Siyasal bilimler alt derleminde belirlenen 57 fiilden 21'inin *-mAktA[dIr]* yapısı ile kurulduğu görülmüştür. Söz konusu yapı ...*ilçesinde geniş caddeler, parklar ve düzenli siteler görülmektedir* ve ...*sosyalizasyon* sürecinin belirleyiciliğini *ortaya koymaktadır* örneklerindeki gibi *kesinlik içeren şimdiki zaman işlevinde* kullanılmıştır. Belirtilen yapıyla kurulan 21 fiil, siyasal bilimler alt derleminde toplam 451 defa kullanılmıştır. Bu bulgulardan hareketle *-mAktA[dIr]* yapısı ile kurulan fiiller siyasal bilimler alt derlemindeki toplam fiillerin sayısal açıdan %35,59'unu; kullanım açısından ise %33,73'ünü oluşturmaktadır.

Siyasal bilimler alt derlemi fiil listesinde 20 fiilin *-mXştXr* yüklemleştiricisiyle kurulduğu görülmüştür. Söz konusu yapı *Yaşam Tatmin Ölçeğinin aynı değeri*

0.8393 bulunmuştur. ve ...kitle haberleşme aracının günlük yaşantıya katılmasını sağlamıştır. örneklerinde görüleceği üzere kesinlik anlamı içeren bildirme işlevli geçmiş zaman işlevinde kullanılmıştır. Siyasal bilimler alt derlemi fiiller listesinde $-mXştXr$ yapısı ile kurulan 20 fiilin toplam kullanım sayısı 420'dir. Bu bulgulara göre $-mXştXr$ yapısı ile kurulan fiillerin sayısal oranı %33,89; kullanım oranı ise %31,41'dir.

Çalışma kapsamında belirlenen siyasal bilimler fiil listesinde $-(X)r/-(A)r$ yapısı ile kurulmuş olur, sağlar, ortaya çıkar, görülür sözcükbirimleri olmak üzere dört fiilde kullanıldığı görülmüştür. Söz konu yapı ...yozlaşmayı destekleyen önemli bir etken de önlenmiş olur. / Sorun, tersi durumlarda ortaya çıkar. ve ...toplumsal sınıflar arasında zaman içerisinde bir yer değiştirme görülür. örneklerindeki gibi genelgeçer bir şimdiki zaman işlevinde ve bitmemişlik görünümünde kullanılmıştır. Bu dört fiilin ilgili alt derlemdeki toplam kullanım sayısı 66'dır. Bu bilgiler ışığında siyasal bilimler alt derlemi fiil listesinde $-(X)r/-(A)r$ yapısı ile oluşturulan fiillerin sayısal oranı %6,89; kullanım oranı ise %4,99'dur. Siyasal bilimler alt derleminde sıklığı dokuzdan fazla olan fiillerden $-DX$ yapısı ile yalnızca oldu sözcükbiriminin kullanıldığı görülmüştür. Belirtilen yapı Türkiye'yi ziyaret eden Arapların sayısında önemli bir artış oldu. ve ...açılacak muhtemel tazminat davalarının da önünü kesmiş oldu. örneklerinden anlaşılacağı üzere bilgisellik açısından, kanıt aktaran bir işlevde kullanıldığı görülmektedir. Zaman açısından da bitmiş/tamamlanmış bir süreci ifade etmektedir. Adı geçen yapıyla oluşturulan oldu sözcükbiriminin fiil alt derlemindeki kullanım sıklığı 15'tir. Aynı alt derlemde $-mXş$ yapısı olmuş ve başlamış örneklerinde kullanılmış, ...3392 sayılı "103 İlçe Kurulması Hakkında Kanun" ile ilçe olmuş. ve ...süreyle birlikte bireysel hak düşüncesi ortaya çıkmaya başlamış. örneklerindeki gibi belli bir kanıt veya yazarın kişisel çıkarımına dayanan kanıt-sallıktaki bir geçmiş zaman işlevindedir. Söz konusu yapıdaki sözcükbirimlerin siyasal bilimler alt derlemindeki sıklığı 21'dir. Siyasal bilimler alt derlemindeki fiil kullanımlarında $-AcAK$ yapısıyla kurulan olacak sözcükbirimi görülmüştür. Bu yapı ...mevcut bilgi yönetimi uygulamalarının niteliği belirlenmiş olacak. ve ...farklı görüşleri olan insanlar seslerini duyurmada daha az istekli olacak. örneklerindeki gibi varsayım/tahmin kipsel işlevinde kullanıldığı görülmektedir. Söz konusu yapının siyasal bilimler alt derlemindeki kullanım sıklığı ise 10'dur.

Siyasal bilimler alt derlemindeki fiil kullanımlarında belirlenen 58 fiilden 15'i bileşik fiildir. Bu fiiller haline gel-, olsa da, ifade et-, neden ol-, ortaya çık-, ortaya koy-, arz et-, teşkil et-, yer al- fiillerinin farklı biçimbirimlerle oluşturulmuş şekilleridir. Söz konusu alt derlemdeki birleşik fiil yapılarından olsa da, ...önemli kısmının eski yerlerine yerleştirilmesi geç olsa da gerçekleşmiştir. örneğindeki gibi cümledeki olay veya düşüncenin gerçekleşmesinde zorlukların bulunmasına rağmen

gerçekleştiğini bildirmektedir. Diğer kullanımlar ise ...son yıllarda kongre turizmi için de elverişli bir kent haline gelmiştir, Bosna-Hersek, etnik bakımından oldukça karışık bir yapı arz etmektedir. ve ...potansiyel kaybetme olasılığı olan riskli durumlarda ortaya çıkar. örneklerindeki gibi *et-*, *ol-* yardımcı fiilleriyle ve *çık-*, *koy-*, *al-*, *gel-* fiilleriyle oluşturuldukları görülmektedir. Siyasal bilimler alt derleminde 58 fiilin 15'i birleşik yapıdadır. Belirtilen birleşik fiillerin söz konusu alt derlemdeki toplam kullanım sayısı 229'dur. Eldeki bulguları oransal olarak değerlendirdiğimizde siyasal bilimler alt derleminde birleşik fiiller, söz konusu alt derlemin sayısal açısından %25,86'sı; kullanım açısından ise %17,33'üdür.

Siyasal bilimler alt derlemi fiil listesindeki 57 fiilin 16'sı *görül-*, *bulun-*, *veril-*, *söylen-*, *kullanıl-*, *görül-*, *yapıl-*, *ifade edil-*, *belirtil-*, *alın-*, *öngörül-* fiilleri gibi eylemi gerçekleştiren şahsın belli olmadığı edilgen yapıdadır. Edilgen yapıdaki fiillerin söz konusu alt derlemdeki kullanım sayısı 394'tür. Bu fiillerin ilgili alt derlemdeki sayısal oranı %26,31; kullanım oranı ise %34,05'tir. Aynı derlemdeki 38 eylem ise şahıs eki bulunduran fiillerdir. Bu fiillerin tamamı ise 3. tekil şahıs eki (O) ile kurulmuştur. Bu eylemlerin siyasal bilimler alt derlemindeki kullanım sayısı 669; sayısal oranı %66,66; kullanım oranı ise %57,82'dir.

Siyasal bilimler alt derlemindeki fiil kullanımlarında *söylenebilir*, *olabilir* şeklinde iki sözcükbirimde *-Abil* yapısının kullanıldığı görülmüştür. Bu sözcükbirimlerden *söylenebilir* yapısının ...köylerin *-az çok- birbirinden bağımsız adacıklara benzediği söylenebilir*. örneğindeki gibi *yeterlilik* kipiyle kurulduğu görülmüştür. Aynı listede yer alan *olabilir* sözcükbirimi ise *Kosova bağımsız olursa, Sırp Cumhuriyeti de bağımsız olabilir*. örneğindeki gibi olasılık; ...*ne de herhangi bir sosyal kesim tek başına mücadelede başarılı olabilir*. örneğindeki gibi *yeterlilik* kipinde kullanılmıştır. Ancak belirtilen tek örnek dışında tamamen olasılık kipinde kullanıldığı belirlenmiştir.

Siyasal bilimler alt derleminde gereklilik bildiren *gerekmektedir* ve *gerekir* kullanımları belirlenmiştir. Bu kullanımlarda gereklilik kipinin taşıdığı iş, durum ya da olayın yapılmasındaki gerekliliğin konuşucu açısından derecesi, söz konusu yapıya eklenen *-mAktAdIr* ve *-Xr* biçimbirimlerinin yüklediği anlamsal işlevle şekillenmiştir. Belirtilen sözcükbirimlerin siyasal bilimler alt derlemindeki kullanımlarına bakıldığında ...*bu semtin devlet eliyle sermaye için güvenli hale getirilmesi gerekmektedir*. ve ...*analizlerde bu korelasyonun bir şekilde kontrol edilmesi gerekmektedir*. örneklerinden anlaşılacağı üzere söz konusu kip ve biçimbirim cümlede bitmemişlik görünümünde, kesin bir ifadeyle var olan zorunluluk durumunu belirtmektedir. Benzer şekilde aynı alt derlemdeki *gerekir* sözcükbirimi ... *için yetenek, bilgi, deneyim gibi bazı niteliklerin bulunması gerekir*. ve ...*gazeteciliğin toplum içinde oynadığı rolü de dikkate almak gerekir*. örneklerinde görüldüğü üzere

gerek sözcükbiriminin taşıdığı zorunluluk anlamının genel-geçer bir zaman diliminde geçerli olduğu görülmektedir.

Spor Bilimleri Alanındaki Değerlendirmeler

Spor bilimleri alt derleminde toplam 101402 sözcükbirimlik veri tabanı oluşturulmuş ve kavram değeri taşıyan sözcükler, fiil, bağlaç ve edat olmak üzere toplam 808 sözcüğün 46339 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Spor bilimleri alt derleminde yer alan ve kavram değeri taşıyan 702 sözcükbirimin, spor bilimleri terimi, bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar ve diğer alanlarla birlikte standart Türkçede de kullanılan sözcüklerden oluştuğu görülmüştür.

Spor bilimleri teknik söz varlığındaki spor bilimleri terimlerinden *futbolcu*, *hentbol*, *futbol*, *basketbol*, *masa tenisi*, *brans*, *oçukluk*, *basketbolcu*, *voleybol* sözcüklerinin spor dallarıyla ilgili olduğu görülmektedir. Spor bilimleri terimleri listesinde yer alan *yönetim*, *spor yönetimi*, *yönetici*, *sponsorluk*, *spor sponsorluğu*, *spor yöneticileri*, *spor kulüpleri*, *antrenör*, *basketbol federasyonu*, *yöneticilik*, *kuruluş*, *sponsor*, *spor federasyonları* sözcüklerinin de spor yönetimi ile ilgili; *beden eğitimi*, *spor yüksekokulu*, *zaman eğitimi*, *spor öğretmenliği*, *serbest zaman eğitimi*, *spor eğitimi*, *beden eğitimi öğretmeni*, *beden eğitimi öğretmenliği*, *spor kültürü* sözcüklerinin ise spor eğitimi ile ilgili terimler olduğu anlaşılmaktadır. Spor terimlerindeki *engelli*, *takım*, *puan*, *serbest*, *şiddet*, *performans*, *etik*, *tarafstar*, *rekabet*, *organizasyon*, *milli*, *izleyici*, *tekerlekli*, *müsabaka*, *tezahürat*, *çirkin*, *tezahürat*, *amatör*, *ampute*, *profesyonelce*, *spor medyası*, *sporda şiddet*, *eğlence*, *transfer*, *takım performansı*, *uluslararası*, *geleneksel*, *organize*, *saldırganlık*, *sportmence*, *olimpiyat*, *taktik*, *tribün*, *avantaj*, *zevk*, *dakika*, *bedensel engelli sporcu*, *dayanıklılık*, *oynama*, *motive* sözcükleri spor karşılaşmalarının türü, içeriği, kuralları ve etkileri ilgili sözcüklerdir.

Spor bilimleri terimlerindeki *aktivite*, *alternatif*, *amatör*, *ampute*, *antrenman*, *antrenör*, *antrenörlük*, *antropometrik*, *avantaj*, *basketbol*, *basketbol federasyonu*, *basketbolcu*, *brans*, *depresyon*, *derece*, *egzersiz*, *estetik*, *etik*, *fitnes*, *fizyolojik*, *fonksiyon*, *fonksiyonel*, *form*, *futbol*, *hentbol*, *imaj*, *kulüp*, *lider*, *madde*, *mantık*, *motive*, *olimpiyat*, *organizasyon*, *organize*, *pasif*, *performans*, *profesyonel*, *puan*, *raket*, *rehabilitasyon*, *rekreatif*, *rekreasyon faaliyetleri*, *sosyal*, *sponsor*, *spor*, *sportif*, *strateji*, *stres*, *taktik*, *tezahürat*, *tip*, *transfer*, *tribün*, *voleybol* gibi 54 sözcüğün yabancı dillerden Türkçeye geçerek spor bilimleri alanında terim olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu sözcüklerden *derece*, *mantık*, *madde*, *tezahürat*, *faaliyet* sözcüklerinin Arapça kökenli olduğu diğer sözcüklerinse Batı dilleri kökenli oldukları görülmektedir. Spor bilimleri terimleri listesindeki farklı dillerden ödünçleme yoluyla Türkçeye giren bu 54 sözcüğün toplam kullanım sayısı 3627'dir.

Spor bilimleri terimleri listesindeki diğer sözcükler ise ölçüm, oynama, yaş gibi Türkçe kökenli; *futbolcu, sportmenlik, sosyalleşme* gibi farklı dillerden Türkçeye girerek Türkçenin kendi yapısı içerisinde Türkçeleşen veya *vücut, rakip, tesis* gibi farklı dillerden Türkçeye girmesine rağmen zaman içerisinde standart Türkçede de sıklıkla kullanılarak anlamı toplumun geniş bölümü tarafından bilinen sözcükler olduğu görülmektedir.

Spor bilimleri bilimsel Türkçeyle ilgili söz varlığı incelendiğinde *çalışma, araştırma, sonuç, bilgi, amaç, konu, uygulama, bilim, bulgular, yöntem, anlam, değerlendirme, süreç, giriş, incelenme, özet, tartışma, araştırmacı, yayın, literatür, bağlam, teorik, method, işlem, proje* sözcüklerinin bilimsel çalışmalarla ilgi sıklıkla kullanılan sözcükler olduğu bilinmektedir. Listede yer alan *tablo, şekil, sayfa, sıklık, frekans, yüzde* sözcükleri ise bilimsel çalışmaların sunumu ve gösterimi ile ilgili sözcükler olduğu söylenebilir. Spor bilimleri alt derlemindeki *birey, grup, kişi, erkek, katılımcı, denek, cinsiyet, bireysel, kadın, araştırmacı, veri, değişken, örneklem, evren, örnekleme* sözcükleri bilimsel çalışmalara katılan kişilerle ilgili sözcüklerdir. Spor bilimleri alt derlemindeki *anlamalı, ilişki, fark, ortalama, farklılık, değer, oran, etki, anlam, dağılım, standart, kontrol, aritmetik, istatistiksel, pozitif, sürekli, korelasyon, bağımsız, uygunluk, ilişkili, yığılmalı* sözcükleri ise bilimsel çalışmalarda kullanılan verilerin nitel gösterimi veya nicel işlemlerle ilgili sözcükler olduğu söylenebilir. Spor bilimleri alt derleminde kullanılan *ölçek, görüşme, analiz, faktör, anket, nitel, pearson, korelasyon, sontest, öntest, anova, gözlem* sözcükleri, bilimsel çalışmalarda kullanılan araçlar ve uygulanan nitel veya nicel işlemlerle ilgili sözcüklerdir.

Spor bilimleri alt derlemindeki fiil kullanımları incelenmiş ve söz konusu alt derlemde sıklığı dokuzdan fazla olan 79 fiilin toplam 1790 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Bu fiillerden 26'sı *-mAktA[dIr]* yapısı ile kurulmuştur. Söz konusu yapının ilgili alt derlemdeki kullanım sıklığı ise 665'tir. Belirtilen yapı *... bireyin özel ve ayırıcı davranışları kişilik olarak tanımlanmaktadır.* ve *...olumlu yönde motivasyonla kişilikleri üzerine katkı sağlamaktadır.* örneklerindeki gibi eklendiği fiile *bitmemişlik* görünümü ile *kesinlik* anlamı taşıyan ve tüm zamanları kapsayan *genel-geçer bir zaman işlevi* katmaktadır. Spor bilimleri alt derleminde *-mAktA[dIr]* yapısı ile kurulan fiillerin söz konusu alt derlemdeki sayısal oranı %31,70; kullanım oranı ise %36'dır.

Spor bilimleri alt derleminde 34 fiilin *-mXştXr* yüklemleştircisiyle kurulduğu belirlenmiştir. İlgili fiillerin bağlam kontrolleri sonucundaki kullanım örneklerine baktığımızda öğrenciler arasında düzen ihtiyacı bakımından bir fark olmadığı *bulunmuştur.*, *...kolaylıklar BESYO web sayfalarında yeterli düzeyde kullanılmamıştır.* ve *...elde edilen bulgulara göre; anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.*

örneklerinden de anlaşılacağı üzere söz konusu yapı, olumlu ve olumsuz şekilde *kesinlik* anlamı içeren *bildirme işlevli geçmiş zaman işlevinde* kullanılmıştır. Adı geçen yüklemleştirici ile kurulan 34 fiilin spor bilimleri alt derleminde toplam kullanım sayısı 765'tir. Bu sayıyı oran açısından değerlendirdiğimizde spor bilimleri alt derleminde *-mXşTxr* yüklemleştiricisiyle kurulan fiillerin sayısal oranı %41,46; kullanım oranı ise %41,41'dir.

Spor bilimleri alt derleminde *-(X)r/-(A)r* yapısı ile kurulmuş fiiller ise *söylenbilir, söyleyebiliriz, olabilir, sağlar, ifade eder, kapsar, olur, gösterilebilir* fiilleridir. Bu fiiller *...ekonomik ödüllere birlikte emeklilik şeklinde gelecek güvencesi sağlar.* ve *...entegrasyon ve rehabilitasyon açısından ideal bir yapı oluşmuş olur.* örneklerindeki gibi *bitmemişlik* görünümünde ve tüm zamanları kapsayan *genel-geçer bir zaman işlevinde* kullanılmıştır. Spor bilimleri alt derleminde belirtilen yapıyla kurulan fiillerin sayısı 8; kullanım sayısı ise 198'dir. Söz konusu alt derlemde sıklığı dokuzdan fazla olan iki sözcükbirimde, *katılıyorum, oluyor, -(X)yor* kullanımı görülmüştür. Söz konusu kullanımlar *...şartların kötü olması sahalardaki şiddeti körüklemektedir (Katılıyorum %38.3).* ve *...hangi tarafa evrilmek isterse stratejilerini ona göre belirlemiş oluyor.* örneklerindeki gibi zaman açısından geçmişi, şimdiki ve geleceği kapsadığı gibi *bitmemişlik* görünüşünün altında *süreklilik* anlamı taşımaktadır. Söz konusu yapı ile oluşturulan ve yukarıda belirtilen iki fiilin kullanım sayısı 25'tir. Spor bilimleri alanındaki fiil kullanımlarında sıklığı dokuzdan fazla olan bir fiilde, *uygulanmış, -mXş* yapısı kullanıldığı görülmüştür. Söz konusu yapı *...uzanma testi, bilateral uzanma testi ve lateral uzanma testi uygulanmış.* ve *...spor yüksekokulu öğrencilerine Edwards kişisel tercih envanteri uygulanmış.* örneklerindeki gibi *kanıtsallık* içeren geçmiş zaman işlevinde kullanılmıştır. Söz konusu yapıyla oluşturulan *uygulanmış* sözcükbiriminin spor bilimleri alt derlemi fiil listesinde kullanım sayısı 11'dir.

Spor bilimleri alt derlemindeki fiil listesinde farklı çekimlenmeleriyle birlikte 34 fiilin eylemi gerçekleştiren kişinin belli olmadığı edilgen yapıda olduğu görülmüştür. Bu fiiller spor bilimleri alt derleminde *Vücut yağ yüzdesi (VYY) Jackson ve Pollock formülü ile belirlenmiştir.* ve *...işlemler için SPSS for Windows Paket Programı uygulanmıştır.* örneklerindeki gibi kullanılmıştır. Söz konusu alt derlemde edilgen fiillerin kullanım sayısı 933'tür. Bu bulguları oran açısından değerlendirdiğimizde edilgen yapıdaki fiiller spor bilimleri alt derleminde kullanım oranı açısından %52,12; sayısal oran açısından ise %43,03'tür. Spor bilimleri alt derleminde 37 fiil, eylemi gerçekleştiren kişinin belli olduğu etken yapıdaki fiillerdir. Bu fiiller *Bu eğitim, serbest zaman programlarının verimli kullanımını sağlar,* Bayda (2007) *sponsorluğun halkla ilişkiler faaliyetlerini bütünlük için önemli olduğunu vurgulamıştır.* örneklerindeki gibi kullanılmıştır. Belirtilen bu 37 fiilden

36'sı 3. tekil şahıs eki (o) ile kurulmuştur. Bir fiil ise (*söyleyebiliriz*) ...*denek gruplarının spor ortamını yeterince yaşamadıklarını söyleyebiliriz*. örneğindeki gibi 1. çoğul kişi (biz) ile kurulmuştur. Spor bilimleri alt derleminde eylemi gerçekleştiren şahsın belli olduğu fiillerin toplam kullanım sayısı 689'dur. Bu bulgular oran olarak değerlendirildiğinde söz konusu fiillerin kullanım oranı %38,49; sayısal oranı ise %46,83'tür.

Spor bilimleri alt derleminde *-Abil* yapısının da *söyleyebiliriz, söylenebilir, olabilir, gösterilebilir* olmak üzere dört fiilde kullanıldığı görülmektedir. Bu fiillerin bağlam kontrollerinde *söylenebilir, söyleyebiliriz* ve *gösterilebilir* fiillerinin ...*gerçek dışı haber sorununun çözümüne katkı sağlayacağı söylenebilir*. ve ...*en önemli etkenin basketbolun geniş kitlelere hitap etmesi ve seyir oranın yüksek olması özellikleri gösterilebilir*. örneklerindeki gibi yeterlilik; *olabilir* fiilinin ise ...*bağlı olmanın birey açısından belirli olumsuz sonuçları da olabilir*. örneğindeki gibi olasılık; ... *spor yöneticileri, toplumun her kesiminden ve meslek gruplarından olabilir*. örneğindeki gibi yeterlilik anlamında kullanıldığı görülmüştür. Bu bulgulardan fiilin kip işlevinin fiilin taşıdığı anlam değeri ile de ilintili olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu yapının spor bilimleri alt derleminde toplam kullanım sayısı 146'dır.

Spor bilimi alt derlemindeki fiil listesinde *tespit edilmiştir, elde edilmiştir, yer almaktadır, ifade etmektedir, ne olursa olsun, yer almıştır, ifade eder, ifade edilmektedir, olsa da* örneklerindeki gibi dokuz birleşik fiil belirlenmiştir. Bu dokuz birleşik fiilden beşi *et-* yardımcı fiili ile ...*kaynak yatırımında izlenecek yolu işaret etmektedir*. örneğindeki gibi kullanılmıştır. Söz konusu alt derlemdeki diğer birleşik fiil yapıları incelendiğinde *al-* yardımcı fiili *Anketin ilk bölümünde kişisel bilgiler ile ilgili sorular yer almaktadır*. örneğindeki gibi kullanılmıştır. Aynı alt derlemdeki *ne olursa olsun* ve *olsa da* kalıplaşmış fiiller ise *Sporcuların branşı ne olursa olsun performans için belli bir kaygı düzeyine sahip olmaları gerekir*. örneğindeki gibi eylemin belirttiği durumun gerçekleşmesine engel olabilecek farklı bir durumun olmadığını belirtmek; *Değişen çevre koşullarının etkisi ile uzun bir zaman diliminde olsa da örgüt kültürünün kısmen yada tümüyle değişimi için, esneklik unsurunun önemi dikkate alınmalıdır*. örneğindeki gibi de eylemin mevcut durumun gerçekleşmesini zorlaştırabilecek farklı durumlar olsa da bunların eylemin gerçekleşmesini engelleyecek güçte olmadığı düşüncesini oluşturmaktadır.

İlahiyat Alanındaki Değerlendirmeler

İlahiyat alt derleminde, 12 makaleden sıklığı dokuzdan fazla olan 558 kavram değeri taşıyan sözcük, 53 fiil, 7 edat ve 21 bağlaç olmak üzere toplam 639 sözcükten 32537 sözcükbirimlik veri tabanı elde edilmiştir.

İlahiyat alt derlemi kavram değeri taşıyan sözcükleri, ilahiyat terimleri, bilimsel dile yönelik kullanımlar ve ilahiyat alt derlemi ile diğer alt derlemlerdeki ortak sözcük sayıları açısından incelenmiştir. İlahiyat alt derlemi ilahiyat terimleri listesi incelendiğinde 83 sözcükbirimin İslam diniyle ilgili olduğu ve bunların toplam 4323 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Dolayısıyla ilahiyat alt derleminde İslam diniyle ilgili terimlerin ilahiyat terimleri listesinin %46,11'ini oluşturduğu, kullanım açısından ise %53'ünü oluşturduğu belirlenmiştir. Bu bilgiler ışığında ilahiyat alanındaki çalışmalarda İslam dinine yönelik çalışmaların ağırlıkta olduğu anlaşılmaktadır. İlahiyat terimleri listesinde felsefe ile ilgili *varlık, tanrı, işaret, yaratma, akıl, sembolik, değer, felâsife, ahlak* sözcükleri yer almaktadır. İlahiyat alt derlemine göre ilahiyat alanındaki çalışmalarda felsefe terimlerinin kullanım sayısı terim olarak azdır. İlahiyat alt derlemindeki *din, dindarlık, peygamber, ibadet, ilahî, dini, müzik, tanrı, yaratma, yaratılış, ilahiyat, kutsal, dindarlık olgusu, diyanet, dindar, yaratan, nebî, dindarlığın ölçülmesi, dini hayatı anlamlandırmak, dinsel, kıyamet, kâfir, mezhep, şeytan, yaratıcı, dua, kurban, peygamberlik, sekülerleşme* sözcükleri genel olarak dini terimler olarak düşünülmektedir. Yukarıda belirtilen ilahiyat alt derlemindeki genel dini terimlerin sayısı 28 olup kullanım sayısı 1698'dir. İlahiyat terimlerinin %15,55'ini genel dini terimler oluşturmaktadır.

İlahiyat alt derlemindeki teknik söz varlığı incelendiğinde *diyanet vakfı, diyanet işleri başkanlığı, ilahiyat fakültesi, Kur'an kursu* gibi kurum ve kuruluş adlarına da rastlanmıştır.

Çalışma kapsamında ilahiyat alt derlemi teknik söz varlığında bilimsel Türkçeye yönelik 18 sözcükbirim belirlenmiştir. Bu sözcüklerden *amaç, metot, yöntem, anahtar sözcükler, öz, sonuç* sözcükleri bilimsel çalışmaların bölüm başlıkları olarak da kullanılmaktadır. Eş anlamlı olan, Batı kökenli *metot* ve Türkçe kökenli *yöntem* sözcüklerinin ikisinin de kullanıldığı görülmektedir. Bilimsel çalışmalara yönelik sözcüklerden *açıklama, araştırma, bilgi, bilim, bilimsel, çalışma, örnek* sözcükleri ise bilimsel yazılarda geçen genel açıklamalarda kullanılan sözcükler olarak değerlendirilebilir. Yine ilahiyat alt alanında kullanılan *birey* ve *bireysel* sözcüklerinin ise araştırma konularının kişilerle olan ilgileri açıklanırken *kişi* ve *kişisel* anlamlarında kullanıldığı görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle ilahiyat alt derlemindeki makalelerde bilimsel dile yönelik kullanımlar azınlıkta, ilahiyat alanında teknik sözcükbirimlerinse daha fazla oranda kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Çalışma kapsamında ilahiyat alt derlemi fiil kullanımları incelenmiş ve sıklığı dokuzdan fazla olan 53 fiilin toplam 942 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Bu fiillerden 13'ü *-mAktA[dlr]* yapısı ile kurulmuştur. Belirtilen yapının ilahiyat alt derlemindeki kullanım şekilleri *Anlatılan bu olayda siyer-i Nebî'nin ahkâmı'l-Kurân'a şu yönleriyle ışık tuttuğu görülmektedir.* ve *Her tekrarlanan bayramda*

aynı kutsal zaman yeniden ortaya çıkmaktadır. örneklerinden de görüleceği üzere *-mAktA[dır]* yapısı ile kurulan fiiller tüm zamanları kapsayan genel-geçer bir zamanda, bitmemişlik görünümde ve eylemin gerçekleşmesinde *kesinlik* olan bir anlamda kullanılmıştır. Söz konusu yapıyla kurulan 13 fiil ilahiyat alt derleminde toplam 240 defa kullanılmıştır. Bu bulgular oran olarak yorumlandığında *-mAktA[dır]* yapısı ile kurulan fiiller söz konusu alt derlemin kullanım açısından %25,47'sini; sayısal açıdan ise %24,52'sini oluşturmaktadır.

İlahiyat alt derleminde *-mXştXr* yüklemleştiricisiyle kurulan 8 fiil görülmüştür. Belirlenen bu 8 fiil *Yaşın ilerlemesi ile dini pratiklere ilgi ve uygulamaların artış arasında da doğru bir orantı tespit edilmiştir.* ve *Bu manada İslâmiyet de sembol ve mecazları kullanmıştır.* örneklerindeki gibi *kesinlik* anlamı içeren *bildirme işlevli geçmiş zaman işlevinde* kullanılmıştır. Olumsuz biçimlerine rastlanılmayan söz konusu yapı, ilahiyat alt derleminde toplam 127 defa kullanılmıştır. Oran açısından değerlendirdiğinde ise söz konusu yapının oranı, sayısal olarak %15,08; kullanım açısından ise %13,48'dir. Ayrıca ilahiyat alt derleminde *-AcAktIr* yapısının tek örnekte (*olacaktır*) kullanıldığı görülmüştür. Bu sözcüğün bağlamsal kullanımları incelendiğinde, *...aynı davranışı sergilemeyeceğine dair Allahâ söz vermek, başka bir ifadeyle tevbe etmek olacaktır.* ve *...insanların dini yönelimlerinin nasıl sınırlandırılacağı sorunları çözülmüş olacaktır.* örneklerindeki gibi belli durumlar gerçekleştiğinde kesin olarak gerçekleşecek durumları veya olayları anlatmak amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Söz konusu yapının ilahiyat alt derleminde kullanım sıklığı 21'dir. İlahiyat alt derleminde *-(X)rdX/-(A)rdI* yapısıyla kurulmuş tek örnekte, *olurdu* sözcüğünde kullanılmıştır. Söz konusu yapının bağlam kontrolleri incelendiğinde Şâfi'i mezhebine mensup Horasanlı insanlardan *olurdu.* ve *Ezelde kelâm sıfatına sahip bulunmadığı durumda ise ancak şu iki ihtimal söz konusu olurdu:* ... örneklerindeki gibi gerçekleşmemiş, gerçekleştiği farz edilen bir olayın olası sonuçlarını açıklamak için kullanılan *kipsellik işlevinde* kullanılmıştır. Söz konusu yapıyla kurulmuş olan sözcüğün toplam kullanım sayısı 11'dir.

İlahiyat alt derleminde *-(X)r/-(A)r* yapısı ile kurulmuş 22 fiil belirlenmiştir. Bu 22 fiilin bağlam kontrolleri incelendiğinde *Cins ve ayırmadan oluşan bir bilgi önermesi ise mahiyeti ifade eder.* ve *Rodsey Stark, Voltaire'nin de dinin sonunun 1750'li yıllarda olacağını iâdia ettiğini belirtir.* örneklerindeki gibi *bitmemişlik görünümünde* ve tüm zamanları kapsayan genel-geçer bir zaman işlevinde kullanılmıştır. Belirtilen yapıyla kurulan fiillerin söz konusu alt derlemdeki toplam kullanım sayısı 385'tir. Oran açısından ise söz konusu yapının kullanım oranı %40,87; sayısal oranı ise %41,50'dir. Ayrıca ilahiyat alt derleminde bir örnekte (*geldi*) *-DX* yapısının kullanıldığı belirlenmiştir. Bu yapı ile kurulan *geldi* fiili *Babam Ebu Bekir (ra) bana geldi.* ve *...İslam dünyasının ilk asırlarında önemli ilim merkezlerinden*

biri olan Cürcanda dünyaya geldi. örneklerinde görüleceği üzere hikayeleştirici anlatım tabanı işlevinde kullanıldığı görülmektedir. Söz konusu yapının ilgili derlemedeki kullanım sayısı 13'tür.

İlahiyat alt derleminde anlamına gel-, ifade et-, işaret et-, kabul et-, ortaya çık-, öne sür-, tespit et-, vefat et-, yer al- sözcüklerinin, farklı çekimlenmeleriyle birlikte, 14 sözcükbirimin birleşik sözcük olarak kullanıldığı görülmüştür. Belirtilen birleşik fiiller "...savaşlarda müsiki icra edildiği ve raks yapıldığı tarih ve hadis ilmi kaynaklarında yer almaktadır.", "mesele, dini inanç olan ya da dini inançlara dayanan bir biline ait aklı hükümler anlamına gelir.", "Gazâli ontolojik sistemin tepesinde, diğer varlıkları önceleyen olarak Allah'ı kabul etmektedir.", "Her tekrarlanan bayramda aynı kutsal zaman yeniden ortaya çıkmaktadır." ve "...şiddetinin çok daha yoğun olduğunu öne sürmektedir." kullanımlarındaki şekliyle gel-, et-, çık-, sür- ve al- eylemleriyle yapılmıştır. İlahiyat alt derleminde birleşik fiillerin sıklık sayısı 167'dir. Bulgular oran olarak incelendiğinde sayısal açıdan %26,41; kullanım açısından ise %18,25'tir.

İlahiyat alt derlemi fiilleri kişi kullanımları açısından incelendiğinde tespit edil-, görül-, söylen-, kabul edil-, ifade edil-, çalışıl-, anlaşıl-, düşünül-, kullanıl-, değerlendiril-, öne sürül- şeklindeki 11 fiil, eylemi gerçekleştiren kişinin belli olmadığı edilgen yapıdaki fiillerdir. Söz konusu fiillerin alt derlemedeki bağlam kullanımları ise Böyle bir yaşayışım, bundan sonraki hayat için insanda derin izler bırakacağı düşünülmemektedir. ve Şiirle istidlâle ilk başvuran kimsenin Abdullah b. Abbas olduğu söylenmektedir. örneklerindeki gibidir. İlahiyat alt derleminde edilgen yapıdaki fiillerin toplam sayısı 183'tür. Söz konusu yapıdaki fiillerin kullanım oranı %20; sayısal oranı ise %20,75'tir. Aynı alt derleminde 37 fiil ise eylemi gerçekleştiren kişinin belli olduğu etken yapıdaki fiillerdir. Etken yapıdaki fiillerin bağlamsal kullanımları ise İnsanlık tarihi dinin, insan, toplum ve kültür üzerinde çok geniş kapsamlı etkilerinin bulunduğunu göstermektedir. ve O, hayat sıfatının kemâl sıfatlarından, ölümün ise noksanlık sıfatlarından olduğunu söyler. örneklerindeki gibidir. İlahiyat alt derlemindeki etken fiiller kişi açısından incelendiğinde bir fiilin görmekteyiz 1. çoğul kişi (biz) ile kurulduğu; diğer 36 fiilin ise 3. tekil kişi (o) ile kurulduğu görülmüştür. İlgili alt derleminde 1. çoğul kişi kullanılan fiilin bağlam kullanımları ise ...bu bilim hakkında araştırma yapanların çoğunun aklının karıştığını ve şaşır-dığını görmekteyiz. Örneğindeki gibidir. Söz konusu yapının ilgili alt derlemindeki kullanım sıklığı ise 10'dur.

İlahiyat alt derleminde -Abil yapısıyla kurulmuş 6 fiil söylenebilir, olabilir, düşünülebilir, olamaz, değerlendirilebilir, öne sürülebilir belirlenmiştir. Bu kullanımların bağlam kontrolleri yapıldığında söylenebilir, düşünülebilir, değerlendirilebilir, öne sürülebilir fiillerinin birey için değişimin, toplumun beklentilerinden ziyade

kendi istediği için gerçekleştiği söylenebilir. ve ... şeklinde *dua etmesi, bu zorluğun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir*. örneklerindeki gibi yeterlilik kipinde kullanıldığı görülmüştür. Listedeki *olabilir* sözcüğünün ise ...*kayı duymaları, sonuca ulaşma açısından daha işlevsel olabilir*. örneğindeki gibi olasılık; *Ayetle ilgili ikinci bir izah da şöyle olabilir*. Örneğindeki gibi yeterlilik kipinde kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu ol- fiilinin -*Abil* yapılı olumsuz biçimi *olamaz* sözcüğü ise *Zira ateş cansızdır, cansız bir şeyin gerçekten fiili olamaz*. örneğindeki gibi olasılığın olmadığını ya da gerçekleşme yeterliliğinin bulunmadığını göstermektedir. İlahiyat alt derleminde söz konusu yapıyla kurulmuş 6 fiilin kullanım sıklığı 93'tür.

İlahiyat alt derleminde gereklilik kipi *gerekir, gerekmektedir, olmalıdır* sözcüklerinde görülmüştür. Belirtilen fiillerden *gerekir* sözcüğü *gerek* ve -*ir* biçimbirimlerinin birleşmesiyle oluşmuş ve ...*dini araştırmaların her zaman metodolojik bir kimlik krizi içinde olduğunu hatırlatmak gerekir*. örneğindeki gibi zorunluluk anlamının tüm zamanları kapsayan, genel-geçer bir zamanda olduğunu belirtmektedir. Aynı listedeki *gerekmektedir* sözcüğü ise *Aristo'nun zorunluluk fikrini ay-üstü ve ay-altı âlem şeklinde ayırmak gerekmektedir*. örneğindeki gibi *gerek* ve -*mektedir* biçimbirimlerinin birleşmesiyle oluşmuş ve *Aristo'nun zorunluluk fikrini ay-üstü ve ay-altı âlem şeklinde ayırmak gerekmektedir*. örneğindeki gibi zorunluluk anlamının yine genel-geçer bir zamanda kesinlik taşıyan bir anlamda olduğunu göstermektedir. Listede yer alan *olmalıdır* sözcüğü ise *Hz. Peygamber'i (s.a.s.) tanımak için başvurulacak ilk kaynak Kur'an olmalıdır*. ve *Ona göre âlemin yaratıcısı tek olmalıdır*. örneklerindeki gibi genel-geçer bir zamandaki gerekliliği belirtmektedir. Söz konusu alt derleminde gereklilik kipi kullanımlarının toplam kullanım sayısı 87'dir.

Tarih Alanındaki Değerlendirmeler

Çalışma kapsamında 2007-2016 yılları arasında yayımlanmış 25 tarih makalesinden, kavram değeri taşıyan 500 sözcük, 50 fiil, 21 bağlaç ve 10 edat olmak üzere toplam 581 sözcükbirim belirlenmiştir. Belirlenen 581 sözcükbirimin tarih alt derlemindeki toplam kullanım sıklığı 26792'dir. Çalışma kapsamında, tarih alt derleminde kavram değeri taşıyan 500 sözcük elde edilmiş ve bu 500 sözcük, tarih terimleri, bilimsel Türkçeye yönelik sözcükler açısından incelenmiştir.

Tarih alt derlemi terim kullanımları incelendiğinde *grifon, kont, muhasıl, ms (milattan sonra), mö (milattan önce), antik, latin, sömürge, nâib, kanunnâme, evkaf, reform* sözcükleri tarih uzmanlığı bilgisine dayalı, günlük Türkçede kullanım sıklığı fazla olmayan sözcükler olarak değerlendirilmekte ve bu sözcükleri anlamlandırmak için tarih uzmanlık bilgisi gerektiği düşünülmektedir. Listedeki

diğer terimler ise (*vefat, yapı, politika, vezir, sistem* gibi) tarih alanı dışında da sıklıkla kullanıldığından uzmanlık alanı tarih olmayan kişiler tarafından da anlamlandırılabilen sözcükler olarak düşünülmektedir. Yukardaki liste incelendiğinde tarih alanındaki terimlerin büyük bölümü Türkçe kökenli veya güncel Türkçede sıklıkla kullanılan sözcükler olması nedeniyle Türkçeleştiği sözcükler olduğu anlaşılmaktadır. Tarih alt derlemindeki tarih terimleri listesi incelendiğinde *ms, mö* gibi kısaltmaların, *dönem-period, vefat-ölüm, vakit-zaman, vuku-olay, kent-il, hâkimiyet-egemenlik, sene-yıl* gibi eş anlamlı sözcüklerin birlikte kullanıldıkları da görülmüştür. Ayrıca listede *yapıt, buluntu, egemenlik, ulusal, yazıt, ölçü* gibi Türkçeye son dönemlerde kazandırılan sözcüklerin de kullanıldığı görülmektedir. Tarih alt derlemi terim listesi incelendiğinde, *tarih, yüzyıl, dönem, zaman, mö, tarihiçi, tarihsel, ms, kaynak, sene, yıl, buluntu, buluntu yeri, canlandırma, yeniden canlandırma, arkeolojik, tarih felsefesi, period, arkeolog, antik kaynaklar, tarih yazımı* sözcükleri tarih alanındaki genel kullanımlar olarak düşünülmektedir. Tarih terimleri listesinde *paşa, sultan, kral, imparator, sadrazam, padişah, nâzır, nâib, vali, yüzbaşı, kont, vezir, silahtar, papa, Ortodoks patriği, elçi* gibi unvan adlarının bulunduğu görülmektedir. Tarih terimleri listesinde *büyük taarruz, büyük taarruz süreci, harf inkılabı, kurtuluş savaşı, ermeni sorunu, reform* gibi tarihi olayların adları da görülmektedir.

Çalışma kapsamında tarih alt derlemi, kavram değeri taşıyan sözcükler listesindeki bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar belirlenmiştir. Bu sözcüklerden *çalışma, bilgi, bilim, araştırma, bilimsel, makale, kapsam, tartışma* sözcükleri bilimsel açıdan genel kullanım sözcükleri olarak değerlendirilebilir. Tarih alt derlemindeki *konu, anahtar sözcükler, bölüm, kısım, amaç, sonuç, başlık, giriş, özet* sözcükleri makale bölümleri ile ilgili sözcüklerdir. Derlemden geçen *sayı* sözcüğü ise bilimsel yayınların künye bilgisi ile ilgilidir. Listede yer alan *şekil, örnek, toplam, tablo* sözcükleri verilerin sunumuyla; *ilişki, soru* ve *önkabul* ise araştırmaların içerikleri ve analizleri ile ilgili sözcüklerdir.

Tarih alt derleminde sıklığı dokuzdan fazla olan 50 fiilin toplam 848 defa kullanıldığı belirlenmiş ve belirlenen fiillerden 17'sinin *-mAktA[dIr]* yapısı ile kurulduğu görülmüştür. Söz konusu yapının ilgili alt derlemden *Küçük Asya'daki en iyi ırmaqlardan biri olduğunu da söylemektedir.* örneğindeki gibi eklendiği fiilin oluş anındaki zamanı ve eylemin kesinlik anlamı içeren bir şekilde gerçekleştiğini işaret ederken *Pek çok alanda ticari ilişkilere girildiği de görülmektedir.* örneğindeki gibi tüm zamanları kapsayan genel-geçer bir zamanda yine kesinlik içeren anlamsal işlevde kullanılmıştır. Söz konusu yapıyla kurulan fiillerin ilgili alt derlemdenki toplam kullanım sayısı 281'dir. Oran açısından ele alındığında kullanım oranı %31,89; sayısal oranı ise %32,69'dur.

Tarih alt derlemi fiil listesindeki 22 fiilin $-mXştXr$ yapısıyla kurulduğu belirlenmiştir. Söz konusu yapıyla kurulan fiillerin ilgili alt derlemdeki bağlamsal kullanımları *Doğu dünyasında bağımsızlık ve milli egemenlik kavramları giderek yayılmaya başlamıştır. ve ... yerinden ayrılıp ayrılmadığının kontrol edilmesi istenmiştir.* örneklerindeki gibidir. Örneklerde de görüleceği üzere söz konusu yapıyla kurulan fiiller *kesinlik* içeren *geçmiş zaman* işlevinde kullanılmıştır. Söz konusu yapının tarih alt derleminde toplam kullanım sayısı 405'tir. Bu sayı kullanım oranı olarak ilgili alt derlemdeki fiillerin %45,97'sini; sayısal olarak ise %42,30'unu oluşturmaktadır.

Tarih alt derlemi fiil listesi incelendiğinde iki sözcükbirimde, *oldu* ve *geldi*, $-DX$ yapısının kullanıldığı görülmüştür. Söz konusu yapı ilgili alt derlemde ... *onunla birlikte olanlar geldi.*, ... *Askerî Ataşesi oldu.* örneklerindeki gibi hikayeleştirici bir anlatımda ve geçmiş zaman işlevinde kullanılmıştır. Söz konusu yapıyla kurulan iki fiilin derlemdeki toplam kullanım sayısı 40'tir.

Bununla birlikte ilgili alt derlemde üç fiilin (*olabilir, olur, gelir*) $-(X,r)/(A)r$ yapısı ile kurulduğu görülmüştür. Söz konusu yapıyla kurulan fiiller tarih alt derleminde ... *yerel ağ bağlantılarının güçlü olduğunun bir kanıtı olabilir.* ve *Sorduğu soru, "bu ifadenin anlamı nedir?" olur.* örneklerinde tüm zamanları kapsayan, *genel-geçer bir zamanda* kullanılmıştır. Ancak ... *adlandırılan (Arnavutköy) yere gelir.* örneğinde ise anlatılan zamana yönelik olayların hikayeleştirici bir tarzda anlatılması söz konusudur. Dolayısıyla buradaki kullanım günümüz zamanını kapsamamaktadır. Söz konusu yapıyla kurulan fiillerin alt derlemdeki kullanım sayısı 44'tür. Aynı şekilde söz konusu alt derlemde *gelmiş* ve *olmuş* sözcükbirimlerinde de $-mXş$ yapısı kullanılmıştır. Adı geçen yapı ... *13 Ağustos akşamı Viyana'ya gelmiş.* ve ... *1270 yılında şeyhülislâm olmuş.* örneklerinde görüleceği üzere hikayeleştirici anlatımdaki geçmiş zaman işlevinde kullanılmıştır. Söz konusu yapıyla kurulmuş fiillerin ilgili alt derlemdeki kullanım sayısı 23'tür. Tarih alt derleminde iki örnekte *gelmişti* ve *olmuştu*, $-mXştX$ yapısının kullanıldığı görülmüştür. Söz konusu yapılar ... *devlet yönetimine en sıkıntılı zamanda gelmişti.* / ... *ispat edilmediği konusunda söylentiler olmuştu.* geçmiş zamanda bitmişlik olarak da değerlendirilen bu yapı örneklerde uzak geçmiş zaman işlevinde ve hikayeleştirici bir anlatımda kullanılmıştır. Söz konusu yapı tarih alt derleminde iki örnekte toplam 22 defa kullanılmıştır.

Tarih alt derlemindeki fiil listesinde kişi kullanımları incelendiğinde 12 fiilin eylemi gerçekleştiren kişinin belli olmadığı edilgen yapıda olduğu görülmektedir. Belirtilen fiillerin söz konusu alt derlemdeki bağlamsal kullanımları ise *Müslüman halk dışında diğer unsurların göçlerinde bahsi geçen dönemin şartlarının da etkili olduğu anlaşılmalıdır.* ve *Kırgızlar arasında İslamlaşmanın devam ettiği ve bunun daha çok mutasavvıflar marifetiyle olduğu görülmektedir.* örneklerindeki gibidir.

Tarih alt derleminde edilgen yapıyla kurulan 12 fiilin ilgili alt derlemdeki toplam kullanım sayısı 235'tir. Bu bulguları oran olarak değerlendirdiğimizde edilgen eylemlerin tarih alt derlemindeki kullanım oranı %27,71'dir; sayısal oranı %24'tür. Aynı alt derlemde 38 fiilin, eylemi gerçekleştiren şahsın belli olduğu, etken yapıda olduğu belirlenmiştir. Bu fiillerin tamamının 3. tekil şahıs (o) ile kurulduğu görülmüştür. Bu etken fiillerin söz konusu derlemdeki bağlamsal kullanımları ise *Aynı kaynak Alaeddin Keykubat'ın Eyyubi Melikesi, Adiliye Hatun ile evliliğini uzun uzun anlatmaktadır.*, *Tilkof mahalli-i Arnavud ileri gelenlerinden Usturamov nâm şahsa şu sözleri söylemiştir:* ... örneklerindeki gibidir. Tarih alt derleminde etken fiiller toplam 613 defa kullanılmıştır. Oransal açıdan ise %72,28; kullanım açısından ise %76'dır.

Tarih alt derleminde *-Abil* yapısı yalnızca *olabilir* sözcüğünde kullanılmıştır. Söz konusu yapının bağlamsal kullanımları *Acemoğlu'nun hanesi ve ailesi çok geniş olmalı ki altı tane Arap cariye ev hizmetlerinde kullanılmak için satın alınmış olabilir.* ve *Selçuklu döneminde Akşehir'e bağlı Iğın kazasının bir köyü de olabilir.* örneklerinde de görüleceği üzere *olasılık* anlamında kullanılmıştır. Söz konusu yapının tarih alt derlemindeki kullanım sayısı ise 16'dır. Aynı şekilde *olmalıdır* yapısının da 12 defa *...bu mezar için gereken parayı köleliği sırasında biriktirmiş olmalıdır.* *Hımta dağıtımının Acemoğlu'nun elinde olması onun kaza halkı üzerinde etkinlik kurma yollarında biri olmalıdır.* örneklerindeki gibi *olasılık* anlamında kullanıldığı görülmüştür.

Tarih alt derleminde farklı çekimlenmeleriyle birlikte 8 birleşik fiil kullanılmıştır. Bu birleşik fiiller *ifade et-*, *anlamına gel-*, *bahset-*, *devam et-*, *dikkat çek-*, *yer al-*, *zorunda kal-* eylemleridir. Söz konusu fiiller *...bir başka ifadeyle görüş alanını engellemek olduğunu ifade etmiştir.*, *... Rum kelimesi "Anadolu" anlamına gelmektedir.*, *...milletin işleri hakkındaki kayıtsızlığı ile dikkat çekmiştir.*, *...hemen hemen hepsinde Osmanlı Devleti'ni temsilen yer almıştır.*, *... havaalanında beklemek zorunda kalmıştır.* örneklerindeki gibi *et-*, *al-*, *kal-*, *çek-* ve *gel-* fiillerinin birleşimi ile oluşturulmuştur. Söz konusu alt derlemde birleşik fiillerin kullanım sıklığı 97'dir. Oransal açıdan bakarsak tarih alt derleminde bileşik fiillerin kullanım oranı %11,43; sayısal oranı %16'dır.

Psikoloji Alanındaki Değerlendirmeler

Psikoloji alt derleminde 17 makaleden kavram değeri taşıyan 661 sözcük, 62 fiil, 8 edat ve 17 bağlaç olmak üzere 748 sözcük belirlenmiş ve bu sözcüklerin ilgili alt derlemde toplam 43196 defa kullanıldığı görülmüştür. Psikoloji alt derlemi kavram değeri taşıyan sözcük listesi psikoloji terimleri ve bilimsel Türkçeye yönelik kullanımları açısından değerlendirilmiştir.

Psikoloji alt derlemindeki psikoloji terimleri listesi incelendiğinde *narsizm, psikolojik, psikoloji, entegrasyon, test, sistem, travma, terapi, patolojik, risk, travmatik, stres, faktör, klinik, otoriter, depresyon, narsist, etnik, tip, disiplin, mental, normatif, sosyoekonomik, aktivasyon, farmakolojik, depresif* sözcüklerinin Batı kökenli dillerden Türkçeye girdiği bilinmektedir. Psikoloji alanındaki 286 terimden 26'sının Batı kökenli olması ve az sayıda ses değişimi ile kullanılması, psikoloji alanındaki terimlerin önemli ölçüde Türkçeleştiğinin veya Türkçe karşılık üretilmediğinin bir göstergesidir. Psikoloji alt derlemindeki Batı kökenli 26 sözcükbirimin psikoloji alt derlemindeki toplam kullanım sayısı 1686'dır. Psikoloji alt derlemine göre psikoloji terimlerinin sayısal oranı %9,09, kullanım oranı ise %11,91'dir. Bu bilgilerden hareketle, psikoloji alt derlemine göre, sayısal açıdan psikoloji terimlerinin %90,91 oranında Türkçeleştiğini söyleyebiliriz.

Psikoloji alt derlemi, bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar incelendiğinde *kapsam, bağlam, çalışma, araştırma, bilgi, literatür, sayı, düşünce, açıklama, makale, tanım, saptama, görgül, deney, ölçme, olasılık, veri, deneyim, anlam* sözcükleri bilimsel Türkçeye yönelik genel kullanımlar olarak düşünülmektedir. Listedeki *ilişki, ilişkili, etki, analiz, anlamlı, farklılık, oran, ortalama, standart sapma, ölçüm, korelasyon, istatistiksel, alfa katsayısı, dağılım, regresyon, ilişkisiz, ölçme, değer* sözcükleri ise bilimsel araştırmalardaki nicel ölçümlerin ve verilerin sonucunu açıklamak için kullanılan terimlerdir. Listedeki *katılımcı, birey ve örnek* sözcükleri ise bilimsel araştırmaların uygulandığı kişi veya nesnelere ifade etmektedir. Ayrıca *şekil, tablo, toplam ve sıklık* sözcükleri de araştırma bulgularının sunumları ile ilgili sözcüklerdir. Listede yer alan *ölçek, test, yanıt, anket, soru, güvenilirlik, likert* (likert tipi ölçek), *envanter* sözcükleri ise araştırmalarda kullanılan ölçme araçları ile ilgili terimlerdir. Listedeki *sonuç, bulgu, işlem, yöntem, amaç, özet, kaynak* sözcükleri de bilimsel makalelerdeki bölüm adlarıdır. Psikoloji alt derlemindeki *özellik, örnek, bağımsız değişken, değişken, cinsiyet, hipotez, sayı, olay, deneysel yordam, ortam, dağılım* sözcükleri ise bilimsel makalelerin içeriğiyle ilgili sözcükler olduğu görülmektedir.

Psikoloji alt derlemi fiil kullanımları açısından incelenmiş ve 62 fiilin 1377 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Psikoloji alt derleminde 25 fiil *-mAktA[dlr]* yapısı ile kurulmuştur. Söz konusu yapıyla kurulan fiiller *...bulgular çeşitli deneysel manipülasyonlar nedeniyle farklılık göstermektedir, Sayıl Zamanlama Modeli ve Davranışsal Zamanlama Kuramı arasındaki temel fark ortaya çıkmaktadır.* örneklerindeki gibi genel-geçer bir zamanda kesinlik taşıyan anlamsal işlevde kullanılmıştır. Söz konusu yapıyla kurulan fiiller psikoloji alt derleminde toplam 546 defa kullanılmıştır. Bu bulguları oransal olarak değerlendirdiğimizde *-mAktA[dlr]* yapısı

ile kurulan fiiller psikoloji alt derleminin kullanım açısından %39,65'ini; sayısal açıdan ise %40,32'sini oluşturmaktadır.

Çalışmada psikoloji alt derlemi fiil listesindeki *-mXşT₁Xr* yapısıyla kurulan 27 fiil belirlenmiştir. Söz konusu yapıyla kurulan fiillerin psikoloji alt derlemindeki bağlamsal kullanımları ... *tepki* süresinin uyarın süresinin doğrusal bir fonksiyonu olarak standart süreye kadar artış gösterdiği bulunmuştur”, *Araştırmada gönüllülük esasına dayalı olarak yer alan lisans öğrencileri katılımcı olarak yer almıştır*. örneklerindeki gibi kesinlik içeren geçmiş zamanda kullanılmıştır. Söz konusu yüklemleştiriciyle kurulan fiillerin ilgili alt derlemdeki toplam kullanım sayısı 658'dir. Bulgular oransal olarak değerlendirildiğinde *-mXşT₁Xr* yapısının söz konusu alt derlemdeki toplam kullanım sayısı %47,78; sayısal oranı ise %43,54'tür.

Psikoloji alt derleminde *olabilir, söylenebilir, gösterir, beklenir, içerir, düşünülebilir, destekler* sözcüklerinde *-(X)r/-(A)r* yapısı kullanılmıştır. Söz konusu yapı psikoloji alt derlemi fiil listesinde ... *sözel tahminlerinde farklılıklar olabilir*, *Sürüklenme-yayılm modeline göre hakkında karar verilen duysal bilgiler değişkenlik içerir*. örneklerindeki gibi tüm zamanları kapsayan, genel-geçer bir zamanda ve bitmemişlik görünüşündedir. Söz konusu yapıyla kurulan 7 fiilin toplam kullanım sayısı 152'dir.

Psikoloji alt derleminde 31 fiil eylemi gerçekleştiren şahsın belli olmadığı edilgen yapıdadır. Psikoloji alt derleminde edilgen yapı fiiller ... *Türkçede ilk olarak 2 örnekte birden test edilmiştir*, ... *bu analize ilişkin bulgular Tablo 1'de gösterilmiştir*. örneklerindeki gibi kullanılmıştır. Söz konusu alt derlemdeki edilgen yapıdaki fiillerin toplam kullanım sayısı 758, kullanım oranı %55,03; sayısal oranı ise %50'dir. Aynı alt derlemde eylemi gerçekleştiren kişinin belli olduğu etken fiillerin sayısı ise 26'dır. Bu 26 fiilin tamamı *bireyde bu davranış sistemine özgü korku tepkileri ortaya çıkmaktadır*, *örneklem birbiri destekler*. örneklerindeki gibi 3. tekil şahıs (o) ile kurulmuştur. Psikoloji alt derleminde etken fiillerin toplam kullanım sayısı 500, kullanım oranı %36,31, sayısal oranı ise %41,93'tür.

Psikoloji alt derleminde *-Abil* yapısı ile *olabilir, söylenebilir, düşünülebilir* fiillerinin kullanıldığı görülmüştür. Söz konusu fiillerden *olabilir* fiili ... *göçmen öğrencilerin ayrımcılığa uğradığı ve kimliklerinin kabul görmediği yerler de olabilir*. ve ... *negatif yönde ilişkili bulunmuş olabilir*. örneklerindeki gibi olasılık anlamında kullanılmıştır. Aynı alt derlemde geçen *söylenebilir* fiili ise ... *elde edilen bulguların çeliştiği söylenebilir*. ve ... *bu çalışmaların değişim körlüğünün nedenine ilişkin birkaç sonuca birden vardığı söylenebilir*. örneklerindeki gibi yeterlilik anlamında kullanılmıştır. Benzer şekilde *düşünülebilir* fiili de ... *cinsiyetçi ideolojinin ürünü olduğu düşünülebilir*. örneğindeki gibi yeterlilik anlamlarında kullanılmıştır. Bu

bulgulardan hareketle söz konusu yapının eklemlendiği fiilin olasılık mı yoksa yeterlilik anlamı mı taşıdığı cümlelerin bağlamı ile birlikte fiilin taşıdığı anlam potansiyeli ile de ilgili olduğu görülmüştür. Psikoloji alt derleminde -Abil yapısı ile kurulan fiillerin toplam kullanım sayısı 94'tür.

Psikoloji alt derlemindeki fiil listesinde birleşik fiiller de görülmüştür. Söz konusu birleşik fiiller *olsa da, ne olursa olsun, elde edil-, ele al-, ifade et-, işaret et-, ortaya çık-, ortaya koy-, test edil-, yer al-* fiilleridir. Bu birleşik fiillerin kullanımları incelendiğinde *olsa da* ve *ne olursa olsun* birleşik fiilleri ... *ağrı düzeyine genellikle olumlu bir etkisi olsa da bazı sosyal destek türleri olumsuz sonuçlara da yol açmaktadır.* ve ...*sistemler ve koşullar ne olursa olsun bir grup öğrenci başarılı olmaktadır.* örneklerindeki gibi kalıp ifade şeklinde yer almıştır. Söz konusu birleşik fiiller ...*daha fazla göçmen yerlilerden daha fazla segregasyonu ifade etmektedir.* Kohut, narsisistik gelişimi iki hat üzerinden *ele almaktadır.* Böylelikle, gelişimsel duraklamalar *ortaya çıkmaktadır.* ...*bu özelliklere bağlı olarak kısıtlamalara tabi olduğunu ortaya koymaktadır.* Belçika iki uç arasında *yer alır.* örneklerindeki gibi *et-, al-, çık-, koy-, al-* fiillerinin birleşmeleri ile oluşmaktadır. Psikoloji alt derleminde birleşik fiillerin kullanım sayısı 185, kullanım oranı %13,43, sayısal oranı ise %16,12'dir.

Son olarak psikoloji alt derleminde gereklilik kipinde *gerekir* ve *gerekmektedir* kullanımları görülmüştür. Söz konusu yapı ...*göçmen öğrencilerle yerli öğrenciler arasındaki farkın giderek artması gerekir. örneğindeki gibi zorunluluk kipi olan gerek sözcüğü ile -ir biçimbirimi birleşerek oluşan şartların ortaya çıkardığı, beklenen sonucu genel-geçer bir zamanda belirtmektedir.* Aynı listede yer alan *gerekmektedir* sözcüğü ise *gerek* ve *-mektedir* biçimbirimlerinin birleşmesiyle ... *okul kariyerlerini anlattıklarından bu çalışmaların başka boylamsal çalışmalarla desteklenmesi gerekmektedir. örneğindeki gibi belli zorunluluğun kesinlik kipinde ve genel-geçer zamanda kullanıldığı görülmüştür.* Söz konusu iki sözcüğün ilgili alt derlemdeki kullanım sayısı 41'dir.

Coğrafya Alanındaki Değerlendirmeler

Çalışma kapsamında coğrafya alanında 21 makaleden toplam 103896 sözcükbirimlik coğrafya alt derlemi oluşturulmuş ve bu derlemde 779 kavram değeri taşıyan sözcük, 67 fiil, 12 bağlaç ve 9 edattan toplam 867 sözcük ve 48327 sözcükbirimlik coğrafya alt derlemi elde edilmiştir.

Coğrafya alt derlemi isim listesi coğrafi terim kullanımları ve bilimsel Türkçeye yönelik kullanımları açısından incelenmiştir. Coğrafya alt derleminde 522 sözcükbirimin coğrafi terim olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu alt derlemin terim listesi incelendiğinde *plato, tafoni, jeomorfolojik, jeomorfoloji, ektonik,*

morfolojik, sosyal, kültür, kültürel, jeolojik, formasyon, alüvyal, figür, lokal, faktör, model, drenaj, sektör, erozyon, neojen, miyosen, sit, ekstrem, litolojik, abrazyon, kuvaterner, rekreasyonel, karstik, topografya, endeks, bazalt, risk, modern, kanyon, element, dekar, lagün, paralel, tipik, stratigrafik, lagün, global, paleozoyik, materyal, lokasyon, jeoloji sözcükleri Batı kaynaklı dillerden Türkçeye geçen ve anlaşılmadıkları için uzmanlık bilgisi gerektiren sözcükler olarak görülmektedir. Coğrafya terimleri listesinde bu sözcüklerin sayısı 46 olarak belirlenmiştir. Listede ayrıca otomobil, tipik, not, proje, piyasa, materyal, maksimum, plaj, elektrik, lisans, tip, test, risk, modern, paralel, saha, harita, ekonomik, vadi, kültür, baraj, hane, ekonomi, ihracat, mera, pozitif, rapor, politika, turist, planlama, etap, puan, park, spor, fiziki, sistem, turistik, yayın, ithalat, planlı, enerji, sertifikalı sözcükleri görülmektedir. Bu sözcükler dilimize ödünçleme yoluyla girmiş olmalarına rağmen zamanla Türkçenin farklı alanlarında da kullanılarak Türkçeleştikleri söylenebilir.

Coğrafya alt derleminde bilimsel alana yönelik kullanımlar incelendiğinde toplam 34 sözcükbirimin 2989 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Liste incelendiğinde coğrafya alt derleminde bilimsel dile yönelik kullanılan sözcükbirimler coğrafya alt derlemi isim listesinin %7,21'ini oluşturmaktadır. Bilimsel dile yönelik terim listesi incelendiğinde *çalışma, sayı, inceleme, bilgi, araştırma, kapsam, değerlendirilme, veri, bilimsel, açıklama* sözcükleri genel bilimsel dile yönelik kullanılan sözcüklerdir. Listede yer alan *sonuç, amaç, bölüm, giriş, anahtar kelimeler, bulgu, yöntem* sözcükleri ise bilimsel makalelerin bölüm adlarıdır. Coğrafya alt derlemindeki bilimsel dile yönelik söz varlığındaki *ortalama, dağılım, analiz, regresyon, faktör, regresyon modeli* ise araştırmaların yöntem bölümlerinde kullanılan istatistiksel terimler olduğunu söyleyebiliriz. Listedeki *tablo* ve *toplam* sözcükleri bilimsel araştırmalardaki sonuçları belirtmede kullanılan sözcüklerdir. Yukarıdaki listede yer alan *anket* sözcüğü bilimsel araştırmalarda kullanılan bir ölçme aracıken *kısmen* sözcüğü bu ölçme aracında kullanılan bir ifadedir.

Coğrafya alt derlemi fiil kullanımları incelenmiş ve 70 fiilin 1750 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Belirlenen bu 70 fiilden 30'u *-mAktA(dIr)* yapısıyla kurulmuştur. Söz konusu yapı *...karstik alanlarda da yer yer bozulmuş drenaj örnekleri görülmektedir.* ve *...sahanın önemli bir bölümü tarım alanı olarak kullanılmaktadır.* örneklerindeki gibi ifadenin oluşturulduğu zamanı işaret eden şimdiki zaman ve kesinlik içeren bir bitmemişlik görünümündedir. Bununla birlikte söz konusu yapının kullanıldığı *Kocaavşar Boğazı içinden akışını sürdürmekte, Necip Köyü'nün güneyinde geniş tabanlı vadisine ulaşmaktadır.* ve *...rekreasyonel faaliyetler kapsamında değerlendirilebilecek alanların sınırlı kalmasına neden olmaktadır.* örneklerindeki gibi yine kesinlik içeren ancak tüm zamanları kapsayan, genel-geçer bir zamanda ve bitmemişlik görünüşünde kullanıldığı örnekler de görülmüştür. Söz

konusu yapı coğrafya alt derleminde toplam 970 defa kullanılmıştır. Oran açısından bakacak olursak adı geçen yapının coğrafya alt derlemi fiil listesindeki kullanım oranı %55,42; sayısal oranı ise %42,85'tir.

Coğrafya alt derleminde 26 fiil, *-mXştXr* yapısıyla kurulmuştur. Söz konusu yapıyla kurulan fiiller ...*tafonilerin önemli bir kısmının birleşik tafoni yapısı gösterdiği tespit edilmiştir*, *Ömerli Formasyonu kapsamında Sultanbeyli Üyesi olarak değerlendirilmiştir*. örneklerindeki gibi *kesinlik* bildiren *geçmiş zaman* işlevinde ve *bitmişlik* görünümündedir. Adı geçen yapının coğrafya alt derlemi fiil listesindeki toplam kullanım sayısı 551, kullanım oranı %31,48, sayısal oranı ise %37,14'tür.

Coğrafya alt derlemindeki fiil listesi incelendiğinde *yer alır, oluşur, gösterir, bulunur, olur, oluşturur* fiillerinin *-(X)r/-(A)r* yapısı ile oluşturulduğu belirlenmiştir. Söz konusu yapı *Kuzeyinde Küre dağları, güneyinde ise Ilgaz dağları yer alır*, *Okul bahçeleri okul sınırları içinde kalan, okul binaları dışındaki açık alanlardan oluşur*. örneklerindeki gibi *bitmemişlik* görünüşü ve tüm zamanları kapsayan *genel-geçer bir zaman* işlevinde; *Bu rakamlar, Müslüman nüfustaki büyüme oranla şehrin toplam nüfusunun sabit kaldığını gösterir*. örneğinde ise sözcenin oluşturulduğu *andaki genel-geçer bir zaman* işlevinde ve *bitmemişlik* görünüşünde kullanılmıştır. Adı geçen yapı ile oluşturulan altı fiilin coğrafya alt derlemindeki toplam kullanım sayısı 103'tür.

Coğrafya alt derleminde 27 fiil eylemi gerçekleştiren kişinin belli olmadığı, edilgen yapıdadır. Belirtilen fiiller ...*ilçe merkezine uzaklıklarına ilişkin veriler Tablo 2'de verilmiştir*, ...*damızlıkların veriminin çok yüksek olacağı şeklinde genel bir kanaate ulaşılmıştır*. örneklerindeki gibi eylemi gerçekleştiren kişinin belli olmadığı, edilgen yapıda kullanılmıştır. Söz konusu yapıdaki fiillerin belirtilen alt derlemdeki toplam kullanım sayısı 711'dir. Oran açısından bakacak olursak coğrafya alt derlemi fiil listesinde edilgen yapıdaki fiillerin kullanım oranı %41,55; sayısal oranı ise %41,17'dir. Aynı alt derleminde eylemi gerçekleştiren şahsın belli olduğu etken yapıda 38 fiil belirlenmiştir. Bu fiillerin coğrafya alt derleminde kullanım şekilleri *Kireçsiz kahverengi topraklar ise, önceki toprak tipinde olduğu gibi yarıf katmanlaşma gösterir*. ve *Pleistosen başından günümüze kadar seviyesinde görülen alçalıp yükselmeler zamanla bir kapalı havza hüviyetine bürünmesini sağlamıştır*. örneklerindeki gibidir. Coğrafya alt derlemi fiil listesinde eylemi gerçekleştiren şahsın belli olduğu etken yapıdaki 38 fiilin toplam kullanım sayısı 919, kullanım oranı %53,71, sayısal oranı ise %55,88 olarak belirlenmiştir.

Coğrafya alt derleminde yedi birleşik fiilin *tespit edilmiştir, inşa edilmiştir, takip etmektedir, devam etmektedir, yer almaktadır, neden olmaktadır, yer alır* kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu birleşik fiiller coğrafya alt derleminde ...*baraj*

gölünün hala çeşitli kirleticilerin baskısı altında bulunduğu tespit edilmiştir., Ilıca ve Göbel beldeleri, inceleme alanı sınırları içinde yer almaktadır., ...rekreasyonel faaliyetler kapsamında değerlendirilebilecek alanların sınırlı kalmasına neden olmaktadır. örneklerindeki gibi *et-*, *ol-* ve *al-* yardımcı fiilleriyle oluşturulmuştur. Birleşik fiillerin coğrafya alt derleminde toplam kullanım sayısı 210'dur. Oran açısından bakacak olursak söz konusu yapının ilgili alt derlem fiil listesindeki kullanım oranı %12,27, sayısal oranı ise %10,29'dur.

Coğrafya alt derleminde *olabilmektedir* örneğinde *-Abil* yapısı kullanılmıştır. Söz konusu yapı ... farklı kupa organizasyonlarından elenmesine kadar giden bir sürecin başlangıcı *olabilmektedir.* örneğindeki gibi *olasılık*; ...küçük yeşil meyve döneminde -100C'den düşük sıcaklıklar zararlı *olabilmektedir.* örneğindeki gibi *yerterlilik* anlamında kullanılmıştır. Belirtilen yapının coğrafya alt derlemindeki kullanım sıklığı 10'dur.

Coğrafya alt derleminde gereklilik kipi kullanımları incelendiğinde *-malı*dır, *-malı*, *gerekmektedir* biçimbirimlerinin kullanıldığı görülmüştür. Bu yapıların kullanımı incelendiğinde İstanbul Adalarının doğal yapısını da bozmadan belirli önlemler alınmalı ve planlamalar *yapılmalıdır.* örneğindeki gibi *kesinlik* bildiren bir *gereklilik*; *Bunlarla birlikte turizm havzaları oluşturulmalı.* örneğindeki gibi *gereklilik* ve *Avrupa Birliği'ne defalarca hatırlatılması gerekmektedir.* örneğindeki gibi *kesinlik* içeren gerekliliğin sözcenin oluşturulduğu *genel-geçer bir zamanda* kullanıldığı belirlenmiştir. Coğrafya alt derleminde gereklilik kipi kullanımları sıklık sayısı 88'dir.

Sanat Alanındaki Değerlendirmeler

Çalışma kapsamında sanat alt alanına yönelik 24 makaleden 103928 sözcük-birimlik bir derlem oluşturulmuş ve bu alt derleminde kavram değeri taşıyan 649 sözcük, 71 fiil, 17 bağlaç ve 7 edat olmak üzere 744 sözcükbirimin toplam 38837 defa kullanıldığı belirlenmiştir.

Sanat alt derleminden elde edilen ve kavram değeri taşıyan 649 sözcük, sanat alanındaki terim kullanımları ve bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar açısından değerlendirilmiştir. Sanat alt derlemi terim listesi incelendiğinde çoğunlukla Türkçe kökenli veya Türkçeleşen sözcüklerin varlığı görülmektedir. Bununla birlikte liste incelendiğinde *figür*, *form*, *konservatuvar*, *dekoratif*, *eskiz*, *mit*, *motifler*, *koleksiyon*, *kompozisyon*, *sistemantik*, *sembol*, *mobil*, *puantilizm*, *tip*, *dekor*, *nörofizyolojik*, *model*, *alternatif*, *repertuar*, *plaka*, *net*, *minimalist*, *materyal*, *figüratif*, *fonksiyon*, *lego*, *fonksiyonel*, *ideolojik*, *endüstriyel*, *modelaj*, *opera*, *grifon* sözcükleri gibi Batı dillerinden Türkçeye geçen ve anlamlandırmak için özel alan bilgisine ihtiyaç

duyulan sözcükler görülmektedir. Listede ayrıca dijital, tekstil, video, geometrik, modern, teknoloji, endüstri, estetik, teknolojik, senaryo, profesyonel, sembolik sözcükleri gibi sanat alanı dışında güncel Türkçede de kullanılan ve bilinirliği daha geniş olan sözcükler de vardır.

Sanat alt derleminde bilimsel Türkçeye yönelik çalışma, bilgi, sayı, araştırma, yaklaşım, bilim, veri, değerlendirme, kapsam, bilimsel, makale, yorum, bilim insanları, olgu, problem sözcükleri genel bilimsel dile yönelik kullanımlardır. Listedeki konu, sonuç, yöntem, amaç, bölüm, metot, giriş, öz, işlem, proje, anahtar kelimeler sözcükleri ise bilimsel çalışmaların bölüm adları olarak kullanılmıştır. Bu sözcüklerden şekil, sıklık, tablo sözcükleri ise elde edilen bulguların sunumu ile ilgili kavramlardır. Listede yer alan örnek ve grup sözcükleri bilimsel araştırmalardaki katılımcı veya deneklerin adı olarak kullanılırken etki, ilişki, analiz sözcükleri araştırmalardaki ölçme işlemi sonucunun açıklanması için kullanılan, alan araştırması ise bilimsel araştırma yönteminin adı olan kavramlardır.

Çalışma kapsamında sanat alt derlemi fiil listesi incelenmiş ve sıklığı dokuzdan fazla olan 71 fiilin toplam 1494 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Sanat alt derlemi fiil listesinde 22 fiilin -mAktA[dlr] yapısıyla kurulduğu saptanmıştır. Söz konusu yapı sanat alt derleminde ...toplumun geçmişten günümüze kadar getirdiği sanatsal unsurların, filmlerde gösterilmesi hatırlamanın yaşanmasına neden olmaktadır. Üç boyutlu yazıcılar ... tasarlanan ürünü tek hamlede yapabilmeyi sağlamaktadır. örneklerinde kesinlik içeren bir genel-geçer zamanda, bitmemişlik görünüşünde ve ...galerinin içerisinde bulunan eserlerin kökenine dair bilgi verilmektedir. Alanyazında yer alan görsel algı kuramları tasarım süreçlerinin yapılandırılmasını kimi değişkenler çerçevesinde farklı bakış açıları ile açıklamaktadır. örneklerindeki gibi kesinlik içeren şimdiki zamanda ve bitmemişlik görünüşünde kullanılmıştır. Belirtilen yapıyla kurulan 22 fiilin söz konusu alt derlem fiil listesindeki sıklığı 529, kullanım oranı %35,40 sayısal oranı ise %30,98'dir.

Sanat alt derleminde 24 fiil -mXşTxr yapısıyla kurulmuştur. Söz konusu yapıyla kurulan fiiller ...teknolojik gelişmeler sosyal, kültürel, ekonomik değişimlere sebebiyet vermiştir. ve ... 'duvar halısı' terimleriyle eş anlamlı olarak literatüre yerleştiği görülmüştür. örneklerindeki gibi kesinlik bildiren geçmiş zamanda ve bitmişlik görünüşünde kullanılmıştır. Belirtilen yapının sanat alt derlemindeki kullanım sıklığı 516, kullanım oranı %34,53, sayısal oranı ise %33,80'dir.

Sanat alt derleminde fiil listesi incelendiğinde -(X)r/-(A)r yapısı ile oluşturulan 18 fiil belirlenmiştir. Söz konusu yapıyla kurulan 18 fiil sanat alt derleminde Cross (2006:7) ise tasarım problemlerinin çözüm için gerekli tüm bilgiyi içinde barındırmadığını ve kesin "doğru" çözümlerinin olmadığını söyler. örneğindeki gibi

sözcenin oluşturulduğu andaki *genel-geçer zamanı* ve *bitmemişlik* görünüşünü; ...*kimi kuramların farklı bakış açıları ile tasarım sürecini açıkladığı* söylenebilir. örneğindeki gibi tüm zamanları kapsayan *genel-geçer zamanı* ve *bitmemişlik* görünüşünü ve ...*kraliyet koleksiyonları modern müzelere dönüşmeye* başlar. örneğindeki gibi *hikayeleştirici anlatım* işlevinde kullanılmıştır. Söz konusu yapıyla kurulan fiillerin sanat alt derlemindeki kullanım sıklığı 274; kullanım oranı %18,34 ve sayısal oranı ise %25,35'tir. Ayrıca sanat alt derleminde *olacaktır* fiili - *AcAktır* yapıyla kurulmuş ve ... *olabilecek olumsuz uygulamalar da kontrol altına alınmış* olacaktır, ... *aynı teknolojik alt yapıya sahip yöntemin seçilmesi uygun* olacaktır. örneklerindeki gibi *kesinlik* kipinde kullanılmıştır. Söz konusu fiilin sanat alt derlemindeki kullanım sıklığı 22'dir.

Sanat alt derleminde 26 fiil, eylemi gerçekleştiren şahsın belli olmadığı edilgen yapıda kurulmuştur. Bu fiiller ... *motifte* görülen birimler farklı aralıkta ve yönlerde yerleştirilerek değişen tekrar ilkesi uygulanmıştır, ve ... *koleksiyonlarda (8-10) dijital baskı teknikleri* görölmüştür. örneklerindeki gibi kullanılmıştır. Sanat alt derleminde edilgen yapı fiillerin toplam kullanım sayısı 643; kullanım oranı %43,03; sayısal oranı ise %36,11'dir. Aynı alt derlemde 42 fiilin ise eylemi gerçekleştiren şahsın belli olduğu etken yapıda kurulduğu görölmüştür. Söz konusu etken yapı fiiller *Kredi kartı ödemelerinin varlığı, buranın bir müze değil, bir mağaza olduğunu açıkça gösterir*, ve ...*bu kesimle yeni bir dönem başlar*." örneklerindeki gibi kullanılmaktadır. örneklerindeki gibi kullanılmıştır. Sanat alt derleminde etken yapı 42 fiilin sıklık sayısı 764, kullanım oranı %51,13; sayısal oranı ise %58,33 olarak belirlenmiştir.

Sanat alt derleminde *söylenebilir, olabilir, tanımlanabilir* fiilleri -*Abil* yapısı ile kurulmuştur. Söz konusu yapı ile kurulan fiillerden *söylenebilir* ve *tanımlanabilir* fiilleri, ... *etkileşimli e-kitabın oldukça yalın bir dille tasarlandığı* söylenebilir, ve *Kişiselleştirme, "oyuncunun kendi benliğinden bulduğu şeyleri kullanması"* olarak tanımlanabilir. örneklerindeki gibi *yeterlik* kipinde kullanılmıştır. Aynı alt derlemde kullanılan *olabilir* fiili ise *Oyuncunun oynadığı karakter, babası tarafından takdir edilmek istiyor* olabilir. örneğindeki gibi *olasılık*; *Tüketiciler için işaretleme bir ürünü diğer ürünlerden kolayca ayırt etme aracı iken, el sanatı ustaları için ise pazarda kendilerine yer edinme, ulaşılabilirlik aracı* olabilir. örneğindeki gibi *yeterlilik* kiplerinde kullanılmıştır. Sanat alt derleminde söz konusu yapıyla kurulan 3 fiilin toplam kullanım sayısı 56'dır.

Sanat alt derleminde bileşik yapı *olsa da, ne olursa olsun, yer almaktadır, ortaya çıkmıştır, yer alır, devam etmektedir, temsil eder, neden olmaktadır, ortaya çıkar, dikkat çekmektedir* fiillerinin kullanıldığı görölmüştür. Söz konusu fiiller *Gri-fonların, aslan cinsinden yırtıcı gövdeleri, kıvrık gagaları, kulakları, kartal kanatları*

dikkat çekmektedir, ...ürün de kavramların peşinden *ortaya çıkar*. Kavramsal tasarımların aşamasında alınan hatalı kararlar son üründe büyük kusurlara *neden olmaktadır*. Geleneksel giysilerin moda evrilmesi aşaması bir geçiş dönemini *temsil eder*. Mogan Çömlek atölyesindeki bir senelik çalışmanın sonucunda *ortaya çıkmıştır*. 20. yüzyılın ikinci yarısına ait pek çok sanatçı müze koleksiyonunun içerisinde *yer alır*. örneklerindeki gibi *al-*, *çık-*, *et-*, *ol-*, *çek-* fiillerinin birleşimi ile oluşmuştur. Bununla birlikte *Dokunan ürünler diğer dokumalara göre fiyatı yüksek olsa da el dokuması kumaşlara sahip olmanın tüketiciye avantajları anlatılmalıdır*. ve *Konu ne olursa olsun fotoğrafı çekilen nesne artık geçmişte kalmıştır*. örneklerindeki gibi kalıp ifade şeklinde kullanılan fiillerden oluşmaktadır. Birleşik fiillerin sanat alt derlemindeki toplam kullanım sayısı 152'dir.

Sanat alt derleminde gereklilik kipindeki *gerekmektedir*, *gerekir* ve *olmalıdır* sözcüklerinin kullanıldığı görülmüştür. Bu sözcüklerden *olabilir* fiili ...*dansçıların hareketlerindeki rahatlığın giysinin formundan kaynaklı olduğunu düşünmüş olmalıdır*. örneğindeki gibi olasılık kipinde; *Korumada ilk hedef kültür varlığının doğru kullanımı ve doğru aktarımı olmalıdır*. örneğindeki gibi gereklilik kipinde kullanılmıştır. Aynı alt derlemdeki *gerekmektedir* fiili ise *Mekikli dokumaların üretiminin özendirilmesi gerekmektedir*. örneğindeki gibi *gerek* ve *-mektedir* biçimbirimlerinin birleşimiyle *kesinlik* bildiren bir *gereklilik* kipinde ve çalışma prensipleri bir çalışma yapısı içinde birleştirilerek tüm genel çözümlerin oluşturulması *gerekir*. örneğindeki gibi *gerek* ve *-Ir* biçimbirimlerinin birleşimiyle tüm zamanları kapsayan bir zamanda, bitmemişlik görünümdeki gerekliliği bildirmektedir. Söz konusu yapının sanat alt derlemindeki toplam kullanım sayısı 82'dir.

Sosyoloji Alanındaki Değerlendirmeler

Çalışma kapsamında sosyoloji alt derlemi için sosyoloji alanında 16 makaleden 102397 sözcükbirimlik derlem oluşturulmuş ve bu derlemden kavram değeri taşıyan 611 sözcük, 58 fiil, 18 bağlaç ve 10 edat olmak üzere 697 sözcükbirim elde edilmiştir. Elde edilen 697 sözcükbirimin toplam 39648 defa kullanıldığı belirlenmiştir.

Sosyoloji alt derleminde kavram değeri taşıyan 611 sözcükbirimlik teknik söz varlığı sosyoloji terimleri, bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar açısından sınıflandırılmıştır. Sosyoloji alt derlemi sosyoloji terimleri açısından incelendiğinde sosyoloji terimi olarak düşünülen Batı kaynaklı *klan*, *feminist*, *kapitalist*, *sosyolojik*, *rol*, *kriminal*, *elit*, *Marksist*, *kapitalizm*, *ideal*, *rejim*, *popüler*, *kolektif*, *pozitivist*, *sosyalist*, *demografik*, *rasyonel*, *global*, *ekol*, *lisans*, *teorisyen*, *analiz*, *postmodern*, *perspektif*, *sosyolog*, *net*, *konsensüs* sözcüklerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu söz-

cüklerin anlamlandırılması için alan uzmanlığı gerekmektedir. Yukarıdaki listede geçen, Batı dilleri kaynaklı *politika, otoriter, demokratik, kılavuz, model, psikolojik, sosyalleşme, pasif, profesyonel, ideolojik, program* sözcükleri ise farklı alanlarda da sıklıkla kullanıldığından toplum içerisinde bilinirliği daha fazla olan sözcükler olarak değerlendirilmektedir.

Sosyoloji alt derlemi bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar incelendiğinde *çalışma, araştırma, bilim, sayı, bilgi, kavram, yöntem, amaç, kuram, olgu, araştırmacı, bilimsel, tespit, veri, işlev, kapsam, metodoloji, not* sözcükleri bilimsel dile yönelik genel kullanımlar olarak dikkat çekmektedir. Listedeki *grup, örnek, özellik, katılımcı, örnekleme* sözcükleri ise araştırmalara konu olan kişi veya nesnelere ilgili sözcüklerdir. Yukarıdaki *ilişki, oran, etki, etkili, dağılım, ortalama* sözcükleri ise araştırmalardaki ölçme işlemi sonrasında sonucun açıklanması için kullanılan sözcüklerdir. Listede geçen *sonuç, yöntem, amaç, tartışma, kaynak, işlev, bulgu, özet, giriş* sözcükleri de bilimsel araştırmalardaki bölüm adları olarak kullanılmaktadır. Listedeki *analiz ve faktör* sözcükleri, araştırmalardaki nicel işlemlerle ilgili; *frekans* ve *tablo* sözcükleri bilimsel araştırma sonuçlarının sunumu ile ilgili sözcükler; *nitel* sözcüğü ise araştırma türü ile ilgili bir sözcük olarak değerlendirilebilir.

Çalışma kapsamında sosyoloji alt derlemi fiil listesi kullanılmış ve 58 fiilin toplam 1263 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu fiil listesinde *-mAktA[dIr]* yapıyla kurulmuş 28 fiil belirlenmiştir. Belirtilen yapıyla kurulan fiiller *...aday, seçmenlerin oy verme davranışının şekillenmesinde çok önemli bir unsur olarak dikkat çekmektedir* ve *Klanlar, ... asli akrabalık ve kurgusal akrabalık kimliklerine dayanan bireysel ilişkiler ağı içermektedir*. örneklerindeki gibi kesinlik içeren bir anlamda ve tüm zamanları kapsayan genel-geçer bir zamanda, bitmemişlik görünümünde kullanılmıştır. Aynı yapı ayrıca *Ziya Gökalp ise ... güçlü aileyi güçlü millet ve devletin temeli olarak düşünmektedir*. örneğindeki gibi kesinlik içeren, sözcenin oluşturulduğu zamandaki şimdiki zamanda ve *bitmemişlik* görünüşündedir. Söz konusu yapıyla oluşturulan 28 fiilin sıklık sayısı 743; kullanım oranı %58,09; sayısal oranı ise %47,45'tir.

Sosyoloji alt derleminde 15 fiil *-mXştXr* yapıyla kurulmuştur. Söz konusu yapıyla oluşturulan fiiller *...alternatif çözümler bulma bireyler için günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir, ... Sultanizm, Niyazov (Türkmenbaşı) döneminde gerçekleşmiştir* örneklerindeki gibi 3. tekil şahısta (o), *kesinlik* bildiren geçmiş zamanda ve *bitmişlik* görünümünde kullanılmıştır. Aynı yapıdaki iki fiilde ise *"beş vakit namazın kılınması gerektiğine inandığını"* söyleyerek namazı kabul ettiklerini ifade etmişlerdir, *"Cinayet suçunu işlemiş olanlar içerisinde 16 suçlu (%80'i "her zaman" ve "bazen" diyenlerin toplamı olarak) dini ibadetleri yerine getirdiklerini belirtmişlerdir*. örneklerindeki gibi 3. çoğul şahıs (onlar) kullanılmıştır. Söz konu-

su yapı sosyoloji alt derleminde toplam 286 defa kullanılmıştır. Oran açısından değerlendirildiğinde ise belirtilen yapının kullanım oranı %22,36; sayısal oranı ise %28,81'dir.

Sosyoloji alt derleminde 9 fiil $-(X)r/-(A)r$ yapısı ile kurulmuştur. Söz konusu yapıyla oluşturulan fiiller *Ali Garkın Dede, mülakatta meleklerin Allah'a karşı devamlı ibadet halinde, nurdan görünme varlıklar olduğunu söyler.* ve *Bu durum, 1937 yılındaki Türkiye - Sovyetler Birliği ilişkilerindeki gerginliklerin ortaya çıkmasına kadar devam eder.* örneklerindeki gibi hikayeleştirici bir anlatım işlevinde; *Yapılan işe bağlı olarak değişen gelir, sağlık ve hastalık söz konusu olduğunda çok önemli bir değişken olarak görülür.* ve *...hırsızlık suçunu işleyenlerin önemli bir oranının, meşru olmayan bir kazanç peşinde oldukları söylenebilir.* örneklerinde ise tüm zamanları kapsayan genel-geçer bir zamanda ve bitmemişlik görünüşünde kullanılmıştır. Söz konusu yapıyla kurulan 8 fiil sosyoloji alt derleminde toplam 155 defa kullanılmıştır.

Sosyoloji alt derleminde $-DX$ yapısıyla kurulmuş *başladı* ve *oldu* fiillerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu yapı *Bilgi teknolojilerini merkez alan teknoloji devrimi, ivme kazanan bir hızla toplumun maddi temelini yeniden şekillendirmeye başladı., ...son yirmi yılın en çok yazılan konularından birisi oldu.* örneklerindeki gibi görülen geçmiş zamanda ve bitmişlik görünüşünde; *Kayıyla birlikte tırcılık başladı., Ticaret açısından çok iyi oldu, güzel oldu.* örneklerindeki gibi hikayeleştirici bir anlatım işlevinde kullanılmıştır. Söz konusu yapının kullanım sıklığı 33'tür.

Sosyoloji alt derleminde 43 fiil eylemi gerçekleştiren kişinin belli olduğu etken yapıları fiillerdir. Söz konusu fiiller *Bu son dönem, soylulaştırmanın küresel bir strateji olarak geç kapitalist ülkelerde de yaygınlık kazandığını göstermektedir.* ve *...hırsızlık suçunu işlemiş olanlar içerisinde uyuşturucu madde kullanma sıklığı cinayet suçlularına nispeten daha yüksek olarak gerçekleşmiştir.* örneklerindeki gibi kullanılmıştır. Sosyoloji alt derlemindeki 43 etken fiilin 41'i 3. tekil şahıs (o) ile kurulmuş, 2 fiil ise 3. çoğul şahıs (onlar) ile kurulmuştur. Söz konusu alt derlemde etken yapıları fiillerin kullanım sıklığı 901, kullanım oranı %71,33, sayısal oranı ise %75,86'dır. Aynı alt derlemde 12 fiil ise eylemi gerçekleştiren şahsın belli olmadığı edilgen yapıları fiillerdir. Söz konusu edilgen fiiller *Bu farklılık açıkça güç ve kaynakları ele geçirme vesilesi olarak kullanılmaktadır., Kentler, artık, kentsel ötesi dinamiklerin dünyası olarak anlaşılmaktadır.* örneklerindeki gibi kullanılmıştır. Sosyoloji alt derleminde edilgen yapıları fiillerin toplam kullanım sıklığı 316, kullanım oranı %25, sayısal oranı ise %20,68'dir.

Sosyoloji alt derleminde $-Abil$ yapısıyla kurulan *söylenebilir* ve *olabilir* fiillerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Belirtilen fiillerden *söylenebilir* fiili *Bu çerçeve-*

de, suç mağdurunun ev ve arabasını kilitlememiş olması, suçun meydana gelmesinin kolaylaştırıcı bir etken olduğu söylenbilir. ve ...cinayet suçularının mağdurlarının salt bir sınıfa özgü olmaktan uzak bir görünüm sergiledikleri söylenbilir. örneklerindeki gibi yeterlilik kipinde; olabilir fiili ise ...çeşitli kentsel alt disiplinler, önemli sosyolojik sorulara katkıda bulunmada bir fırsat olabilir. örneğindeki gibi olasılık; Özbeklerin daha önce kurduğu devletlerin önemi ayrıca inceleme konusu olabilir. örneğindeki gibi yeterlilik kipinde kullanılmıştır. Belirtilen yapıların sosyoloji alt derlemindeki sıklık sayısı 53'tür.

Sosyoloji alt derlemi fiil listesinde birleşik yapı tespit edilmiştir, ortaya çıkmaktadır, devam eder, ifade eder, ifade etmektedir, yer almaktadır, ifade etmiştir, ortaya koymaktadır, olsa da, dikkat çekmektedir, haline gelmiştir, ifade etmektedirler, ifade etmişlerdir fiillerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu fiiller ...hırsızlık suçunu işleyenler içerisinde önemli bir oranın, arkadaşlarının da kendileri gibi suçlu bireylerden oluştuğu tespit edilmiştir, ...ona göre suç, bireylerin içinde buldukları sosyal konumlarına/sınıflarına karşı bir tepki olarak ortaya çıkmaktadır, ...sosyal sınıf ve suç ilişkisi arasındaki ilişki tartışmalı konular içerisinde yer almaktadır, ... araştırma alternatif tıbbın erkeklere kıyasla kadınlar arasında daha yaygın olduğunu ortaya koymaktadır. ve ...hüküm giyen suçlulardan 3'ünün köyde ikamet ettiği dikkat çekmektedir. örneklerindeki gibi et-, çık-, al- koy- ve çek- fiillerinin birleşiminden oluşmuştur. Ayrıca söz konusu alt derleminde Marx bu grup için yedek emek ordusu kavramsallaştırmasını kullanmış olsa da eleştirilere maruz kalmaktan kurtulamamıştır. ve ...sağlıklı olabilmek için gereken önlemleri içermesiyle çok boyutlu ve farklı bakış açılarını gerektiren bir olgu haline gelmiştir. örneklerindeki gibi kalıp ifade şeklinde oluşturulmuş fiiller de bulunmaktadır. Sosyoloji alt derleminde kullanılan 13 birleşik fiilin kullanım sıklığı 247, kullanım oranı %19,55, sayısal oranı ise %22,41'dir.

Sosyoloji alt derleminde gerekmektedir ve gerekir sözcüklerinde gereklilik kipi kullanımları belirlenmiştir. Bu kullanımlar gerek ve -mektedir biçimbirimlerinin birleşiminde ...nasıl bir ortam içinde yapıldıklarına ve uygulamalarına da bakılması gerekmektedir. örneğindeki gibi zorunluluk anlamının kesin bir biçimde ve şimdiki zamanda; ...ciddi bir rehabilitasyon programının yürütülmesi gerekmektedir. örneklerindeki gibi zorunluluk anlamının yine kesinlik içerdiği ve genel-geçer bir zamanda kullanıldığı görülmektedir. Sosyoloji alt derleminde söz konusu yapıdaki iki fiilin toplam kullanım sıklığı 34'tür.

Şehir Planlaması Alanındaki Değerlendirmeler

Çalışma kapsamında şehir planlaması alanı için 2015-2016 yılları arasında yayınlanmış 20 makaleden toplam 103835 sözcükbirimlik derlem oluşturulmuştur. Şehir planlaması alt derleminden 730 sözcükbirimlik teknik sözcük listesi belirlenmiş ve sonuçlar şehir planlaması alt derlemindeki terim kullanımları, bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar açısından değerlendirilmiştir.

Şehir planlaması alt derlemindeki terim kullanımları incelendiğinde *sektör, ekolojik, teknoloji, destinasyon, ekolojik, diyagram, restorasyon, estetik, parsel, karkas, ekoturizm, perspektif, peyzaj, parametre, megaron karakteristik, sit, tipoloji, affektif, inovasyon, topografya, entegre, metropoliten* sözcükleri Batı dillerinden ödünçleme yoluyla Türkçeye giren ve anlaşılması için uzmanlık bilgisi gerektiren sözcükler olarak düşünülmektedir. Listede yer alan *tablo, politika, tedarik, kültürel, sistem, proje, planlama, enerji, firma, konfor, tip, şema, endüstriyel, sosyoekonomik, potansiyel, sanayileşme, piyasa, detay, volkanik, politik, geometrik, organik, sektörel, strateji, ekonomi* sözcükleri ise Batı dillerinden Türkçeye geçip şehir planlaması alanında terimleşmiş ancak farklı alanlarda da kullanıldığı için bilinirliği daha fazla olan sözcüklerdir.

Şehir planlaması alt derleminde geçen *çalışma, sayı, örnek, kapsam, bağlam, araştırma, değerlendirme, bilim, veri, literatür, bilimsel* sözcükleri genel bilimsel dile yönelik kullanımlardır. Şehir planlaması teknik söz varlığındaki *şekil, analiz, ortalama, faktör, etki toplam* sözcükleri ise bilimsel araştırmalardaki verilere yapılan istatistiksel işlemlerle ve verilerin gösterimi ile ilgili kavramlardır. Şehir planlaması alt derlemindeki *sonuç, amaç, giriş, bölüm, bulgu* sözcükleri ise bilimsel araştırma makalelerinin bölümlere ayrılmasında kullanılan sözcüklerdir. Şehir planlaması alt derleminde yer alan *anket* sözcüğü bilimsel araştırmalarda kullanılan ölçme aracı ile ilgili, *katılımcı* ise bilimsel çalışmaya katılan kişileri adlandıran kavramlardır.

Şehir planlaması alt derlemindeki fiil kullanımları incelenmiş ve sıklığı dokuzdan fazla olan 55 fiilin 1251 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Şehir planlaması alt derlemindeki fiillerin 24'ü *-mAktA[dIr]* yapısıyla kurulmuştur. Söz konusu yapı ... *konutun giriş açıklığının üstünde '1928' tarihi görülmektedir, Yaşam birimi, yükseltilmiş giriş üzerine oturan tek ya da iki katlı prizmatik kütleden oluşmaktadır* örneklerindeki gibi *kesinlik* içeren *genel-geçer* bir zamanda ve *bitmemişlik* görünümündedir. Bununla beraber *Geç Osmanlı döneminde yaptırılmış olan konut yapısı Osmanlı yapı tipolojisinden çok Bölgedeki çok programlı Levanten evlerinin yapım karakterine uyum sağlamaktadır, Çalışma alanındaki baba mesleği grupları ise; işçi, memur, emekli, şoför, esnaf kesiminden oluşmaktadır* örneklerindeki gibi

yine kesinlik içeren ancak sözcenin oluşturulduğu şimdiki zaman işlevinde ve bitmişlik görünümündedir. Söz konusu yapıyla kurulan fiillerin şehir planlaması alt derlemindeki sıklığı 695, kullanım oranı %53,13, sayısal oranı ise %41,37'dir.

Şehir planlaması alt derlemi fiil listesinde 24 fiil $-mX\text{ş}tXr$ yapıyla kurulmuştur. Belirtilen yapıyla kullanılan fiiller Üçüncü grup konutlarda, 'T' şeklinde bir sofa ile sofanın her iki yanında birer oda olduğu tespit edilmiştir, Kalkınmada Öncelikli Yörelere kavramı ülkemizde 1970'li yıllardan itibaren kalkınma planlarına girmiştir. örneklerindeki gibi kesinlik içeren geçmiş zamanda ve bitmişlik görünümündedir. Şehir planlaması alt derleminde $-mX\text{ş}tXr$ yapıyla kurulan 24 fiilin toplam sıklık sayısı 475, kullanım oranı %36,54, sayısal oranı ise %41,37'dir.

Şehir planlaması alt derlemindeki söylenebilir, gerekir, sıralanabilir, olabilir sözcüklerinde $-(X)r)/(A)r$ yapısının kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu yapı 1937'de üretime başlamasının Aydın'ın gelişmesine büyük katkısı olduğu söylenebilir, ...beklenenler şu şekilde sıralanabilir. örneklerindeki gibi $-(X)r)/(A)r$ yapısındaki fiillerin $-Abil$ yapıyla birlikte kullanılarak belirtilen yapının taşıdığı kiplik işlevinin genel-geçer bir zamanda ve bitmişlik görünümünde kullanıldığı görülmektedir. Şehir planlaması alt derleminde $-(X)r)/(A)r$ yapısı ile kurulan fiillerin kullanım sıklığı 49'dur.

Şehir planlaması alt derleminde 29 fiil eylemi gerçekleştiren şahsın belli olmadığı edilgen yapı fiilleridir. Söz konusu yapıdaki fiiller ...bazı yapıardan, Caddenin gösterişli yapılarla donatıldığı anlaşılmaktadır, ...odun alabilmek için zemin döşemesinden açılan bir kapakla gizlenen merdiven ile düşey bağlantı sağlanmıştır. örneklerindeki gibi kullanılmıştır. Şehir planlaması alt derleminde edilgen yapıdaki fiillerin toplam sıklığı 653, kullanım oranı %52,19, sayısal oranı %52,72'dir.

Şehir planlaması alt derleminde 23 fiil eylemi gerçekleştiren şahsın belli olduğu etken yapı fiilleridir. Söz konusu fiiller Üst katlarda ise pencere sayısı artmaktadır, Odaların bağlandığı sofa ise her katta aynı şekilde devam etmektedir. örneklerindeki gibi 3. tekil şahısta (o) kullanılmıştır. Belirtilen fiillerin şehir planlaması alt derlemindeki kullanım sıklığı 544, kullanım oranı %43,48, sayısal oranı ise %41,81'dir.

Şehir planlaması alt derleminde $-Abil$ yapıyla söylenebilir, sıralanabilir, olabilir fiillerinin oluşturulduğu görülmektedir. Söz konusu fiillerden söylenebilir, sıralanabilir fiillerinin Gazi Paşa Caddesi ve Hükümet Caddesi'nin yeni kurulan Cumhuriyet'in çağdaş ve modern yüzünün temsil edildiği önemli güzergâhlar olarak kurgulandığı söylenebilir, Dersliklerde kamaşma olayının oluşmaması için alınması gereken önlemler aşağıdaki gibi sıralanabilir. örneklerindeki gibi yeterlilik; Derslik-

lerde bakılan alan,... duvar üzerinde bir yazı tahtası ya da pano üzerinde sergilenen öğrenci etkinlikleri de olabilir. örneğindeki gibi yeterlilik; *Mutfak olarak kullanılacak en uygun yer de genelde sofa olabilir*. örneğindeki gibi olasılık anlamında kullanılmıştır. Söz konusu fiillerin şehir planlaması alt derlemindeki kullanım sıklığı 36'dır.

Şehir planlaması alt derleminde ifade edilmiştir, tespit edilmiştir, ifade etmektedir, devam etmektedir, tercih etmektedir, ortaya çıkmaktadır, ortaya çıkmıştır, olsun olmasın / olursa olsun sözcükleri birleşik fiil olarak kullanılmıştır. Söz konusu birleşik fiiller incelendiğinde "B" iki pencereci oda modülünü, "C" ise üç pencereci oda modülünü ifade etmektedir. örneğindeki gibi et-; Ürünün kaliteli ve ücretin düşük olması da diğer önemli tedarikçi seçim kriterleri olarak ortaya çıkmaktadır. örneğindeki gibi çık- fiillerinin birleşimi ile oluşurken; Tarihi çevre korumada, özgün olsun ya da olmasın sosyal yapı verileri büyük önem taşımaktadır. örneğindeki gibi olsun ya da olmasın; Türü ya da sınıflandırması ne olursa olsun bir sahne sanatları yapısının tasarım sürecindeki temel hedef, yapının işlevine uygun olarak planlanması olmalıdır. örneğindeki gibi ne olursa olsun şeklinde kalıplaşmış ifade şeklinde fiil olarak kullanılmıştır. Belirtilen birleşik fiillerin şehir planlaması alt derlemindeki kullanım sıklığı 109'dur.

Şehir planlaması alt derleminde gereklilik kipi olarak gerekir sözcüğünün kullanıldığı görülmüştür. Söz konusu sözcük gerek + -ir biçimlerinin birleşiminden, Bu yapılardan bazılarının ülkenin inşaat sektöründe tanınmış ünlü mimar ve mühendisler tarafından yapıldığının belirtilmesi gerekir. örneğindeki gibi sözce- nin oluşturulduğu andaki gerekliliği; Renklerin iyi ve doğru görünmesi açısından, seçilen ışık kaynaklarının renksel geriverim indislerinin, daha önce de belirtildiği gibi en az 80 olması gerekir. örneğindeki gibi genel-geçer bir zamandaki gerekliliği belirtmektedir. Belirtilen yapının kullanım sayısı 13'tür. Ayrıca olacaktır sözcüğü ol + -acaktır biçimlerinin birleşiminden Tek yapı yerine tarihi çevre koruma yönündeki çalışmalar daha başarılı olacaktır. örneğindeki gibi gelecek zamandaki kesinlik kipinde kullanılmıştır. Belirtilen yapının söz konusu alt derlemindeki kullanım sayısı 11'dir. Son olarak şehir planlaması alt derleminde sağlanmalıdır sözcüğünde sağlan +malıdır biçimlerinin birleşiminden ...düzgün yansıma yapan camlı ya da cilalı bir yüzey kullanılması gerekiyorsa, bu nesnelerin bakılan alan dışında yer alması sağlanmalıdır. örneğindeki gibi kesinlik bildiren gereklilik kipinde kullanılmıştır. Belirtilen sözcüğün şehir planlaması alt derlemindeki kullanım sayısı 10'dur.

Turizm Alanındaki Değerlendirmeler

Çalışma kapsamında, turizm alanına yönelik 20 makaleden toplam 100510 sözcükbirimlik derlem oluşturulmuş ve bu derlemden turizm alanında kavram değeri taşıyan 697 sözcükbirim, 68 fiil, 14 bağlaç ve 8 edat olmak üzere toplam 787 sözcükbirim elde edilmiştir. Turizm alt derlemindeki teknik söz varlığı turizm terimleri ve bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar açısından değerlendirilmiştir.

Turizm terimleri listesinde belirtilen *yöre, otel, tesis, otel işletmeleri, turizm işletmeleri, hotel, otelcilik, müze, işletme belgeli tesis, doğal çevre, şehir merkezi, termal kaynaklar, kumsal, konaklama tesisleri, kilise, kaplıca, içme, seyahat acentaları* sözcükleri turizmle ilgili tesis ve yer isimleri; turizm terimleri listesinde yer alan *termal, kongre, inanç, kongre turizmi, inanç turizmi, termal turizm, sağlık hizmetleri, kültürel turizm, mesleki turizm, hac, spor, sportif faaliyetler* ise turizm türleri ile ilgili terimlerdir. Turizm alt derlemindeki *işletme, sektör, gelir, turizm sektörü, yatırım, turizm geliri, yatırımcı, istihdam, pazarlama, kalkınma, fiyat, turizm yatırımları, işletmecilik, döviz, ticaret, otel yatırımcıları, tanıtım harcamaları, bahşiş, turizm tanıtım harcamaları, kâr, ücret, ekonomi, inanç tabanlı pazarlama, maliyet, ortalama harcama* sözcükbirimleri ise turizm alanındaki finansal terimler olarak değerlendirilmiştir. Turizm alt derlemindeki *demografik, rekreasyon, destinasyon, profesyonel, fast food, motivasyon, lisans, hijyen, performans, enformasyon, bürokrasi, sportif, sendikal, telekomünikasyon, ekonometrik, profil, propaganda, rekreasyonel, termal* sözcükleri de Batı dillerinden Türkçeye geçerek turizm ve ilgili alanlarda terim olarak kullanılan sözcüklerdir. Bu sözcüklerin sayısı 19 olup kullanım sayısı ise 706'dır.

Turizm alt derlemindeki bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlarda ise *araştırma, çalışma, konu, bilgi, veri, literatür, hipotez, kapsam, bilim, değerlendirme, kavram, bağlam, araştırmacı, amaç, incelenme* sözcükbirimleri genel bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar olarak değerlendirilmektedir. Turizm alt derleminde yer alan *sonuç, kaynak, bölüm, örneklem, yöntem, bulgular, giriş, özet, anahtar kelimeler* sözcükbirimleri ise bilimsel çalışmalardaki bölümleri adlandırmada kullanılan sözcüklerdir. Turizm alanında bulgular bölümündeki listede yer alan *ortalama, oran, analiz, değer, anlamlı, cevap, yüzde, frekans, anlamlılık düzeyi, regresyon, korelasyon, aritmetik ortalama, sıralama, negatif, katsayı, kontrol, anova, katılım, pozitif, faktör analizi, örnekleme, standart sapma* sözcükleri ise bilimsel çalışmalarda uygulanan ölçme teknikleri ile ilgili terimlerdir. Turizm alt derleminde kullanılan *nicel, nitel, değişken, veri toplama, bağımsız değişken, bağımlı değişken, örnek, yaş grupları, istatistiki, istatistik, istatistiksel, ampirik, ampirik değerlendirme* sözcükbirimleri ise araştırma türlerinin ve araştırmalardaki verilerin niteliği ile ilgili söz-

cüklerdir. Turizm alt derlemindeki *likert*, *anket* sözcükleri araştırma araçları ile ilgili; *tablo*, *şekil*, *toplam* sözcükleri ise araştırma sonuçlarının sunumu ile ilgili sözcüklerdir.

Turizm alt derleminde sıklığı dokuzdan fazla olan 69 fiilin toplam 1593 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu fiillerin 25'i, *-mAktA[Dir]* yapısıyla kurulmuştur. Belirtilen yapıyla kurulan fiiller *R2 değerinin oldukça yüksek bir değer aldığı (0,97) görülmektedir.* örneğindeki gibi *kesinlik* içeren *şimdiki zamanda*; 2016 yılında bu rakamın 89,485,000 kişiye ulaşarak toplam istihdamın % 2.9'unu oluşturacağı belirtilmektedir. örneğindeki gibi yine *kesinlik* içeren, sözcenin oluşturulduğu andaki *şimdiki zamanda* ve *turizm yatırımlarının ülkeye gelen yabancı turist sayısını doğrudan etkilediği ve artırdığı görülmektedir.* örneğindeki gibi *kesinlik* içeren bir *genel-geçer* zamanda kullanıldığı görülmüştür. Belirtilen yapıyla kurulan 25 fiilin turizm alt derlemindeki kullanım sıklığı 774; kullanım oranı %48,58; sayısal oranı ise %36,23'tür.

Turizm alt derlemi fiil listesinde 29 fiilin *-mXştXr* yapısıyla kurulduğu belirlenmiştir. Adı geçen yapıyla kurulan fiiller *...araştırmanın evreni içerisinde yer alan işletme sayılarına ilişkin veriler Tablo 2'de yer aldığı şekliye tespit edilmiştir.* ve *Her sorunun beklenti ortalamaları algılama ortalamalarının üzerinde gerçekleşmiştir.* örneklerindeki gibi *kesinlik* içeren bir geçmiş zamanda kullanılmıştır. Belirtilen yapının turizm alt derlemindeki kullanım sayısı 563; kullanım oranı %35,34; sayısal oranı ise %42'dir.

Turizm alt derleminde *söylenabilir, sağlar, sağlanabilir, olabilir, verilir, yorumlanabilir* fiillerinde *-(X)r/(A)r* yapısının kullanıldığı görülmüştür. Belirtilen yapıyla kurulan fiiller *Buradan beklentilerin karşılanamadığı söylenebilir., Yapılan görev değişikliklerinde çalışanlara eğitim verilir* örneklerindeki gibi tüm zamanları kapsayan, *genel-geçer bir zamanda* ve *bitmemişlik* görünümünde kullanılmıştır. Belirtilen yapıyla kurulan fiillerin turizm alt derlemindeki kullanım sayısı 85'tir. Aynı şekilde iki örnekte *katılıyorum* ve *katılmıyorum* fiillerinde *-(X)yor* yapısının kullanıldığı görülmüştür. Belirtilen fiiller *...ifadesine ilişkin olarak da yönetici görüşleri %86 oranında katılıyorum* olumlu seçeneklerinde *yoğunlaşmış bulunmaktadır.* örneğindeki gibi anket sorularındaki ifadelerle katılımcıların o andaki düşüncesini belirtmede kullanılmıştır. Söz konusu yapının toplam kullanım sayısı 37'dir. Aynı zamanda iki örnekte *olacaktır* ve *sağlayacaktır* fiilleri *... farklı sektörlerde faaliyet gösteren işletmelere yönelik yapılacak araştırmalarla, karşılaştırma imkanı sunması bakımından faydalı olacaktır., ... yetki ve sorumlulukları arasında denge kurmalarını sağlayacaktır.* örneklerindeki gibi *kesinlik* içeren bir *gelecek zamanda* ve *bitmemişlik* görünümündedir.

Turizm alt derleminde *söylenabilir, sağlanabilir, olabilir, yorumlanabilir* fiilleri –Abil biçimbirimi ile kurulmuştur. Belirtilen fiiller ... kız ve erkek öğrencilerin, ankette yer alan sorular hakkında aynı düşüncelere sahip oldukları *söylenebilir*, ... elde edilen sonuçlar aşağıdaki şekilde *yorumlanabilir*. fiilleri örneklerindeki gibi yeterlilik kipinde; *sağlanabilir* ve *olabilir* fiilleri ise ... diğer teşvikler sayesinde bu bölgelerdeki turizm hareketlerinin canlandırılması *sağlanabilir*, ... bu kişilerin tedavilerinin Türkiye'deki termal tesislerde hazırlanacak program çerçevesinde yürütülmesi söz konusu *olabilir*, Türk kış turizminde 2014 yılında yapılacak kış olimpiyatları için gerekli yatırım hamlesini başlatarak ev sahipliğine aday *olabilir*. örneklerindeki gibi olasılık ve yeterlilik kipinde kullanılmıştır. Belirtilen fiillerin turizm alt derlemindeki kullanım sıklığı 63'tür.

Turizm alt derleminde 27 fiil, *Ülkemize gelen turist sayısında da artışlar görülmüştür*, Veri toplamak için anket ve görüşme teknikleri *kullanılmıştır*. örneklerindeki gibi eylemi gerçekleştiren şahsın belli olmadığı edilgen yapıyla kurulmuştur. Turizm alt derleminde edilgen yapı fiillerin sıklık sayısı 592; kullanım oranı %37,49; sayısal oranı ise %39,70'tir. Eylemi gerçekleştiren şahsın belli olduğu etken yapı fiillerin sayısı ise 39'dur. Turizm alt derlemindeki etken yapı fiil ... tüketicilerin tecrübeleri hizmeti algılamalarını doğrudan *etkilemektedir*, Horner, & Swarbrooke (1999), inanç turizminin Hristiyanlık öncesi Eski Mısır ve Hellen kültürlerinde de var olduğunu *belirtmektedir*. örneklerindeki gibi 3. tekil şahıs (o) ile oluşturulmuştur. Söz konusu fiiller 20 ile 40 yaş arasındaki turistler daha çok otelde konaklamayı *tercih etmektedirler*. örneklerindeki gibi 3. çoğul şahıs (onlar) ile kurulmuştur. Etken yapı fiillerin turizm alt derlemindeki sıklık sayısı 913; kullanım oranı %57,82; sayısal oranı ise %57,35'tir.

Turizm alt derleminde ilan edilmiştir, tespit edilmiştir, ifade etmektedir, takip etmektedir, ortaya çıkmıştır, tahmin edilmektedir, ortaya çıkmaktadır, tercih etmektedirler, ifade etmişlerdir, olsa da, olursa olsun fiilleri birleşik fiil olarak kullanılmıştır. Söz konusu fiiller ... Hristiyan görevlilerce hac yerleri olarak *ilan edilmiştir*, ...önceki karşılaştırmaların tersine bir durum *ortaya çıkmaktadır*. örneklerindeki gibi et- ve çık- yardımcı fiili ile oluşturulmuştur. Bununla birlikte söz konusu alt derleminde AB müktesebatı çerçevesinde diğer sektörlerle nazaran daha avantajlı bir durumda olsa da, turizmde de yapması gereken ev ödevleri *bulunmaktadır*, Bu da ancak hangi düzeyde veya türde olursa olsun, eğitim ve geliştirmeye *sağlanabilir*. örneklerindeki gibi *olsa da* ve *olursa olsun* sözcükleri kalıp ifade şeklinde oluşturulmuştur. Turizm alt derleminde birleşik fiillerin toplam sıklık sayısı 132'dir.

Son olarak turizm alt derleminde *gerekir* ve *gerekmektedir* sözcüklerinde gereklilik kipi kullanımları görülmektedir. Söz konusu a:lt derleminde *gerekir* sözcüğü ...araştırmacının bunu önceden tahmin etmesi *gerekir*. örneklerindeki gibi *gerek + ir*

sözcükbiçimlerinin birleşiminden *genel-geçer* bir zamandaki bir *gereklilik* işlevinde kullanılmıştır. Bununla birlikte *Sosyo-kültürel tanıtım faaliyetleri sürdürülürken şu unsurlara dikkat etmek gerekmektedir.* örneğindeki gibi *gerek + -mektedir* biçimbirimlerinin birleşiminden kesinlik içeren *zorunluluk* anlamında ve *genel-geçer* bir zamanda kullanılmıştır. Söz konusu yapının derlemdeki kullanım sıklığı 74'tür.

Eğitim Bilimleri Alanındaki Değerlendirmeler

Eğitim bilimleri alt derlemi, 2006-2016 yılları arasında yayınlanmış 26 makaleden ve 104498 sözcükbirimden oluşmaktadır. Çalışma kapsamında eğitim bilimleri alt derlemi sözcük birimlerinin unsurları kavram değeri taşıyan sözcükler, fiiller, edat ve bağlaçlar olarak sınıflandırılmış ve kavram değeri taşıyan sözcükler eğitim bilimleri terimleri ve bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar açısından değerlendirilmiştir. Fiil kullanımları ise kişi, zaman ve kip kullanımları açısından ele alınmıştır.

Eğitim bilimleri alt derlemi eğitim bilimleri terimleri listesi incelendiğinde öğrenci, okul, öğretmen, eğitim, sınıf, grup, öğretim, problem, ders, okul öncesi, etkinlik, performans, *problem çözme*, *puan*, *başarı*, *soru*, *program*, *teknoloji*, *ortam*, *akademik*, *süreç*, *öğrenme*, *değerlendirme*, *okuma*, *dosya*, *lise*, *ilköğretim*, *ölçme*, *müzik etkinliği*, *engelli öğrenciler*, *defter*, *okul öncesi öğretmenleri*, *öğretmenlik*, *problem çözme becerileri*, *çocuk edebiyatı*, *kitap*, *disiplin*, *oyun*, *ortaöğretim*, *çocuk edebiyatı dersi*, *rehberlik*, *kişisel başarı*, *mezun*, *kitap okuma*, *sınıf öğretmenleri*, *sınıf yönetimi*, *değişim*, *lisans*, *matematik*, *eğitim fakültesi*, *ilköğretmen*, *genel eğitim*, *test puanları*, *okul iklimi*, *seçki dosyası*, *ürün seçki dosyası*, *okuma alışkanlığı*, *eğitim öğretim*, *çatışma çözme becerileri*, *öğretme*, *akıl yürütme*, *anlatım*, *örgün*, *tartışma*, *akran şiddeti*, *müzik etkinlikleri*, *performans teknolojisi*, *teknoloji dersi*, *coğrafi bilgi*, *okul öncesi eğitimi*, *engelli öğrenci*, *ortaokul*, *fen bilimleri*, *okul öncesi dönem*, *atatürkçülük dersi*, *sınıf öğretmeni*, *milli eğitim*, *kitap okuma alışkanlığı*, *eğitim düzeyi*, *ölçme araçları*, *sınıf düzeyi*, *matematik öğretmenliği*, *eleştirel düşünme*, *resim iş*, *öğrenci takip defteri*, *drama*, *etüd*, *planlama*, *yanıt*, *müze eğitimi*, *akademik danışmanlık*, *akademik başarı*, *hata*, *eğitimci*, *eğitimsel*, *eğitsel* terimlerinin eğitim ile (ortam, başarı, kişiler vb.) doğrudan ilgili terimler olduğu görülmektedir. Belirtilen 94 terimin toplam kullanım sıklığı 10580'dir. İlgili sözcüklerin eğitim bilimleri alt derlemi eğitim terimlerindeki sayısal oranı %52,51'dir.

Eğitim bilimleri alt derlemindeki *çocuk*, *gelişim*, *davranış*, *arkadaş*, *aile*, *yaş*, *benlik*, *birey*, *zihin*, *saygı*, *sosyal beceri*, *benlik saygısı*, *alışkanlık*, *eleştirel düşünme*, *anne*, *bireysel*, *fiziksel*, *baba*, *duygusal tükenme*, *kişisel başarı*, *bilişsel*, *işbirliği*, *rol*, *çocuk gelişimi*, *kişilik*, *genç*, *akran şiddeti*, *eleştirel akıl*, *eleştirel akıl yürütme*, *akran ilişkileri*, *çocukluk* terimlerinin ise kişilerin fizyolojik, psikolojik veya sosyal özel-

likleri ile ilgili terimlerdir. Belirtilen 31 terim eğitim bilimleri alt derleminde 2608 defa kullanılmıştır ve bu terimlerin ilgili terim listesindeki sayısal oranı %32,97'dir.

Eğitim bilimleri alt derleminde yer alan *puan, model, disiplin, aktif, rol, test puanları, drama, etüd* sözcükleri Batı dillerinden giren ve toplumca kullanım oranının daha az olduğu düşünülen terimlerdir. Ancak eğitim tüm bireyleri ve aileyi ilgilendirdiğinden bu terimlerin de anlaşılabilirliğinin yüksek olduğu söylenebilir. Bu 8 sözcüğün eğitim bilimleri alt derlemi terim listesindeki kullanım sayısı 509'dur. Belirtilen 8 terim dışındaki 86 terimin toplumun geneli tarafından sıklıkla kullanılarak zamanla Türkçeleşen veya karşılık olarak üretilen Türkçe sözcüklerden oluştuğu görülmektedir.

Eğitim bilimleri alt derleminde bilimsel Türkçeye yönelik 131 sözcük belirlenmiş ve bu 131 sözcüğün ilgili alt derlemde toplam 10828 defa kullanıldığı görülmüştür. Söz konusu terimlerden *çalışma, araştırma, bilgi, uygulama, problem, konu, bilim, veri, amaç, yöntem, bilimsel, bulgu, faktör, değerlendirme, yaklaşım, kapsam, araştırmacı, bağlam, çalışmacı bilimsel araştırma, kuram, kuramsal, açıklama, bilimsel araştırma yöntemleri, literatür, rapor* terimlerinin bilimsel çalışmalarda genel ifade olarak kullanıldığı bilinmektedir. Belirtilen 26 sözcüğün toplam kullanım sayısı 3682'dir.

Eğitim bilimleri alt derleminde yer alan *test, ölçek, madde, geçerlik, görüşme, t testi, regresyon, istatistiksel, anket, lojistik regresyon, geçerlik güvenilirlik, varyans, faktör analizi, ölçme aracı, varyans analizi, test puanları, doğrulayıcı faktör, güvenilir, laboratuvar, tutum, ölçeği, veri toplama aracı, lojistik regresyon analizi, regresyon analizi, tutarlılık, doğrulayıcı faktör analizi, t testi sonuçları, tek faktörlü varyans, anova, kruskal Wallis, gözlem, iç tutarlılık, likert, görüşme formu, anket formu, başarı testi, test sonuçları, ölçeğin alt boyutları* sözcükleri ise bilimsel araştırmalardaki ölçme aracıyla ilgili terimlerdir. Belirtilen 37 terim ilgili alt derlemde 1971 defa kullanılmıştır.

Eğitim bilimleri alt derleminde yer alan *yöntem, amaç, bulgu, bölüm, giriş, özet, kaynak, öz, anahtar kelimeler, anahtar sözcükler* terimleri bilimsel araştırmalarda bölüm adı olarak kullanılmaktadır. Söz konusu sözcüklerin toplam kullanım sayısı 667'dir. Eğitim bilimleri alt derleminde yer alan *deney, tablo, toplam, ortalama, sayı, frekans, şekil, yüzde, rapor* terimleri ise araştırma bulgularının sunumu ile ilgili terimlerdir. Bu terimlerin toplam kullanım sayısı ise 1463'tür.

Eğitim bilimleri alt derlemi fiil listesi incelenmiş ve sıklığı dokuzdan fazla olan 75 fiilin 1799 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Eğitim bilimleri alt derleminde 19 fiil *-mAktA[dır]* yapısıyla kurulmuştur. Belirtilen yapı ... *yetersizlik gösterilen becerileri belirleyebilmelerinde oldukça önem taşımaktadır. ... fiziksel açıdan öğ-*

rencinin gelişimini olumsuz yönde *etkilemektedir*. örneklerindeki gibi kesinlik içeren bir genel-geçer bir zamanda ve ... *alkol kullanım oranları yakınlık göstermektedir*, ... *dil yeterliğine karar verirken daha adil ve güvenilir bir sonuç ortaya çıkardığı belirtilmektedir*. örneklerindeki gibi sözcenin oluşturulduğu anı işaret eden şimdi ki zamanda ve kesinlik içeren bir anlamda kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu yapıyla oluşturulan 19 fiilin eğitim bilimleri alt derlemindeki toplam kullanım sayısı 490; ilgili alt derlemdeki fiil listesinde kullanım oranı %27,04; sayısal oranı ise %24,67'dir. Aynı alt derlemde 36 fiil ise *-mXştXr* yapısıyla kurulmuştur. Belirtilen yapıyla oluşturulan fiiller, ... *mesleki tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır*, ... *her birinden 19'ar kız ve 19'ar erkek olmak üzere toplam 152 öğrenci yer almıştır*. örneklerindeki gibi kesinlik içeren bir geçmiş zamanda ve bitmişlik görünümünde kullanılmıştır. Adı geçen yapıyla oluşturulan 36 fiilin eğitim bilimleri alt derleminde toplam 923 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu fiillerin aynı alt derlem fiil listesindeki kullanım oranı %50,93; sayısal oranı %46,75'tir.

Eğitim bilimleri alt derleminde 10 fiil *-(X)r/(A)r* yapısıyla oluşturulmuştur. Söz konusu yapıyla oluşturulan fiiller *Ürün yanında sürecin de değerlendirmesini yapmaya fırsat verir*, *Aile, öğrenme için gerekli olan modelleri sağlar*. örneklerindeki gibi genel-geçer bir zamanda ve bitmemişlik görünümünde kullanılmıştır. Belirtilen yapıyla oluşturulan 10 fiil eğitim bilimleri alt derleminde toplam 186 defa kullanılmış; ilgili alt derlemdeki kullanım oranı %10,33; sayısal oranı ise %13,15'tir.

Eğitim bilimleri alt derleminde kullanılan *katılıyorum*, *katılmıyorum*, *hissediyorum*, *istiyorum*, *oluyor* fiillerinde ise *-(X)yor* yapısının kullanıldığı belirlenmiştir. Belirtilen fiillerden *katılıyorum*, *katılmıyorum*, *hissediyorum*, *istiyorum* fiilleri öğrencilerin cevaplarının ortalaması "*katılıyorum* ve *kısmen katılıyorum*" aralığındadır, ... *evde de yapmalarını istiyorum*. örneklerindeki gibi araştırmalarda kullanılan anket sorularında kullanılmıştır. Bu kullanımlar genel-geçer bir zamanda bitmemişlik görünümündedir. Yukarıda belirtilen *oluyor* fiili ise ... *kullanımında ve öğreniminde bir araç oluyor mu?* örneğindeki gibi makalelerin araştırma soruları bölümünde ve ... *öğrenmeye % 90 faydası oluyor*. örneğindeki gibi makalelerin sonuç bölümünde yer almaktadır. Her iki kullanım da genel-geçer bir zamanda ve bitmemişlik görünümündedir. Söz konusu yapıyla kurulan beş fiilin eğitim bilimleri alt derlemindeki toplam kullanım sıklığı 88'dir.

Eğitim bilimleri alt derlemi fiil listesinde *-AcAktır* yapısıyla kurulmuş *olacaktır* fiilinin kullanıldığı görülmüştür. Söz konusu fiil ilgili alt derlemde ... *ölçeğin dört faktörlü ya da boyutlu olarak kullanılması daha uygun olacaktır*, ...ülkenin kalkınması için ve yetişen her bir çocuk için büyük bir fırsat *olacaktır*. örneklerindeki gibi kesinlik içeren gelecek zaman işlevinde kullanılmıştır. Belirtilen yapının söz konusu alt derlemdeki kullanım sıklığı 14'tür.

Eğitim bilimleri alt derleminde 38 fiil eylemi gerçekleştiren şahsın belli olmadığı edilgen yapıdadır. Söz konusu fiiller ... *programı kullanılarak analiz edilmiştir*, ... *derste ise katılımcıların kaygısının azaldığı ve akademik başarısının arttığı saptanmıştır*. örneklerindeki gibi kullanılmış ve eğitim bilimleri alt derleminde toplam kullanım sayısı 1084; ilgili fiil listesinde kullanım oranı %60,25; sayısal oranı ise %50,66'dır.

Eğitim bilimleri alt derleminde eylemi gerçekleştiren şahsın belli olduğu etken yapıdaki fiil sayısı 33'tür. Söz konusu alt derlemde etken yapıdaki fiiller ... öğrencilerin %55'inin bir bilgisayara sahip olmadığı *ortaya çıkmıştır*. ... *kuruma olan bağlılık düzeyinin farklılık gösterdiğini işaret etmektedir*. örneklerindeki gibi kullanılmıştır. eğitim bilimleri alt derlemindeki etken yapıdaki fiil listesinde yukarıda belirtilen *istiyorum, hissediyorum, katılıyorum, katılmıyorum* fiillerinde birinci tekil şahıs (ben) kullanılmıştır. Bununla birlikte *söylemişlerdir, isterler, ifade etmişlerdir, belirtmişlerdir* fiillerinde ise ... *arkadaş tanımında sevdiği arkadaşlarının isimlerini söylemişlerdir*, ... *sosyal olgunlaşmanın yaşanamayacağını ifade etmişlerdir*. örneklerindeki gibi 3. çoğul şahıs (onlar) kullanılmıştır. Etken yapıdaki fiillerin eğitim bilimleri derlemindeki kullanım sıklığı 624; aynı alt derlemdeki fiil listesinde kullanım oranı %34,68; sayısal oranı ise %44'tür.

Eğitim bilimleri alt derleminde *yer verilmiştir, tespit edilmiştir, yer almaktadır, ifade etmiştir, önem taşımaktadır, analiz edilmiştir, fırsat verir, yer almıştır, ortaya çıkmıştır, kabul edilmektedir, işaret etmektedir, kabul edilebilir, ifade etmişlerdir, olsa da* birleşik fiillerinin kullanıldığı görülmüştür. Eğitim bilimleri alt derleminde birleşik fiiller ... *sınıf öğretmenliği öğrencilerinin ortalamalarından da anlamlı düzeyde düşük olarak ortaya çıkmıştır*, ... *yetersizlik gösterilen becerileri belirleyebilmelerinde oldukça önem taşımaktadır*, ... *yeterlik sınavlarının ön denemelerini yaptıkları görüşmeler sonucunda tespit edilmiştir*, ... *makalelerin künyesine (başlığı, yazarlar, ülke, yayın yılı, dergi adı ve cilt no/ sayısı) ilişkin bilgilere yer verilmiştir*. örneklerindeki gibi *et-* yardımcı fiili ve *ver-, al-, taşı-, çık-* fiillerinin isimlerle birleşiminden oluşmuştur. Ayrıca *olsa da* fiili de IPT modellerinde kullanılan terimler açısından farklılıklar *olsa da* bütün modellerin dört temel aşamada ilerlediği görülmektedir. örneğindeki gibi kalıp ifade şeklinde kullanılmıştır. Eğitim bilimleri alt derleminde 14 birleşik fiil toplam 222 defa kullanılmıştır. Birleşik fiillerin söz konusu alt derlemdeki kullanım oranı %12,34; sayısal oranı ise %18,66'dır.

Eğitim bilimleri alt derleminde *söylenbilir, yapılabilir, yorumlanabilir, kabul edilebilir, olabilir* fiillerinin -Abil yapısıyla kurulduğu belirlenmiştir. Belirtilen fiillerden *söylenbilir, yorumlanabilir, kabul edilebilir* fiilleri ... *ön bilgilerde farklılıklar olduğu söylenbilir*, ... *risk taşıyacak durumda olmadıkları şeklinde yorumlanabilir*. örneklerindeki gibi yeterlik kipinde; *yapılabilir* ve *olabilir* fiili ise ... *daha kalabalık*

örneklem gruplarıyla yeni geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılabilir, ...o işi yapmakla görevlendirebileceğimiz arkadaşlarla yapılabilir. örneklerindeki gibi olasılık ve yeterlilik kiplerinde kullanılmıştır. Alt derlemede yer alan olabilir fiili ise *Onlar da dahil olabilir*, *Okullardan sonra da çalışmalarını sürdürebileceği bir çalığıya gereksinimi olabilir*, örneklerindeki gibi *olasılık* anlamında kullanılmıştır. Söz konusu yapıyla kurulan fiillerin eğitim bilimleri alt derlemindeki toplam kullanım sayısı 108'dir.

Eğitim bilimleri alt derleminde *gereklilik kipi* kullanımları, *gerekmektedir*, *olmalıdır* ve *gerekir* sözcüklerinde ... *okuldaki* tüm personelin sosyal beceriler hakkında bilgilendirilmesi *gerekmektedir*. örneğindeki gibi *gerek* ve *-mektedir* biçim-birimlerinin birleşiminden ve *gerekliliğin kesinlik* içeren bir *genel-geçer zamanda* yer aldığı; ...*değişken mekânlar olmalıdır*. örneğindeki gibi *-malı* biçimbiriminin kopula (-dır) ile birleşiminden yine *kesinlik* içeren bir *genel-geçer zamanda* olduğunu; ... *deneylerin yapılabilir olması gerekir*. örneğindeki gibi *gerek* ve *-ir* biçimbirimlerinin birleşiminde *genel-geçer bir zamandaki gerekliğin* olduğunu bildirmektedir. Eğitim bilimleri alt derleminde *gereklilik kipi* kullanımlarının toplam kullanım sayısı 66'dır.

Ekonomi Alanındaki Değerlendirmeler

Ekonomi alanında 2006-2016 yılları arasında yayımlanmış 10 iktisat, 6 işletme ve 4 maliye alanında olmak üzere toplam 20 makaleden ve 17846 farklı sözcükbirimden oluşan toplam 100097 sözcükbirimlik ekonomi alt derlemi oluşturulmuştur. Ekonomi alt derlemindeki bulgular ekonomi alanında kavram değeri taşıyan sözcükler, edatlar, bağlaçlar ve fiiller açısından; ekonomi alanında kavram değeri taşıyan sözcükler ise ekonomi terimleri ve bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar açısından değerlendirilmiştir. Ekonomi alt derlemindeki fiiller ise kişi, zaman ve kip kullanımları açısından ele alınmıştır.

Ekonomi alt derlemi söz varlığında 307 terimin toplam 14785 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Ekonomi alt derlemi teknik söz varlığındaki *ekonomik*, *ekonomi*, *mali*, *gelir*, *piyasa*, *sermaye*, *faiz*, *döviz*, *kayıt dışı ekonomi*, *harcama*, *endeks*, *yatırım*, *kaynak*, *ücret*, *borç*, *gsmh*, *kur*, *finansal*, *enflasyon*, *fiyat*, *ticaret*, *dışı ekonomi*, *gelir grubu*, *ekonomik büyüme*, *getiri*, *milyar*, *reel değer*, *kredi*, *pay*, *vade*, *dolar*, *borçlanma*, *hesap*, *kâr*, *gelir dağılımı*, *iç borç*, *sermaye miktarı*, *sermaye piyasası*, *kârlılık*, *hisse*, *döviz kuru*, *finans*, *gsyh*, *ödeme*, *kamu harcamaları*, *reel kur*, *yabancı sermaye*, *hazine*, *bütçe açıkları*, *birikim*, *pazarlama*, *ihracat*, *düşük gelir*, *nominal faizler*, *bakiye*, *sermaye birikimi*, *borsa*, *net sermaye*, *reel piyasa*, *kişi başına gelir*, *pazarlama*, *ihracat*, *düşük gelir*, *nominal faizler*, *sermaye birikimi*, *borsa*, *net sermaye*, *reel piyasa*, *kişi başına gelir* terimleri doğrudan parayla veya parasal işlemlerle ilgili terimlerdir.

Ekonomi alt derlemi terim listesinde geçen *vergi, işletme, kurumsal, hizmet, bankacılık, kayıt dışı, örgüt, internet bankacılığı, kamu, şirket, bütçe, faaliyet, vergi kamasi, üretim, yatırım, banka, mülkiyet, varlık, mülkiyet hakları, yönetsel, gelir vergisi, denetçi, personel, reel değer, vergi sistemi, anayasal, patent başvuruları, girişimcilik, vergi kaçakçılığı, mali müşavir, fikri mülkiyet hakları, gümrük, firma, şirket performansı, kurumsal yönetim endeksi, kurumsal yönetim ilkeleri, mülkiyet haklarının korunması* terimleri ise kamu ve özel sektör kurumları ve işlemleri ile ilgili sözcüklerdir.

Ekonomi alt derlemindeki *sektör, faktör, piyasa, ekonomik, ekonomi, faiz, döviz, endeks, reel, motivasyon, norm, kriz, mobil internet, enflasyon, finansal, regülasyon, nominal, risk, negatif, mevduat, dinamik, personel, rassal, sektörel, teorik, reel değer, kredi, aktör, liberal, makro, stres, patent başvuruları, data, ekonomik performans, ekonometrik, kritik, kübik, menkul, finans, reel kur, firma, form, imaj, motivasyon faktörleri, market, paket, pilot, sigorta, nominal faizler, şirket performansı, yabancı patent, borsa, kuadratik, moral, plan, referans, tedriç, telekomünikasyon, net sermaye, reel piyasa, yönetim endeksi* terimlerinin yabancı sözcükler veya yabancı sözcüklerle kurulan sözcük grupları olduğu görülmektedir. Bu sözcüklerin ekonomi alt derlemi teknik söz varlığındaki sayısı 62, toplam kullanım sayısı ise 2772'dir. Ekonomi alt derlemi yabancı terim kullanımları incelendiğinde *mevduat, tedriç faiz, menkul* terimlerinin Arapça kökenli, *sermaye* sözcüğünün ise Farsça kökenli olduğunu görmekteyiz. Belirtilen Arapça kökenli sözcüklerle birlikte *ekonomi, ekonomik, şirket performansı, market, paket, pilot, sigorta* gibi sözcüklerin gündelik dilde sıklıkla kullanılarak anlaşılabilirliğinin yüksek olduğu ve Türkçeleştiği söylenebilir. Ekonomi terimleri listesindeki diğer söz varlığı unsurları *varlık, vergi, pay* gibi Türkçe kökenli veya *tüketim, çekim, ölçüm* gibi karşılık olarak üretilen Türkçe sözcüklerden oluşmaktadır.

Ekonomi alt derleminde 51 sözcük genel bilimsel Türkçeye yönelik sözcüklerdir. Bu sözcüklerden *çalışma, analiz, konu, veri, araştırma, sayı, bilgi, amaç, uygulama, önem, bağlam, kapsam, yaklaşım, literatür, değerlendirme, data, açıklama, tartışma* sözcükleri bilimsel çalışmalarda genel ifade olarak yer alan sözcüklerdir. Aynı listede yer alan *değişken, bağımlı değişken, cinsiyet, bağımsız değişken* sözcükleri ise araştırma analizi ve sonucuna etki edebilecek veri özellikleri ile ilgili sözcüklerdir. Ekonomi terimleri listesinde yer alan *etki, ilişki, hipotez, ilişkili, regresyon, regresyon analizi* sözcükleri bilimsel çalışmalarda kullanılan analiz yöntemi ilgili sözcükler; *yüzde, oran, ortalama, değer, sayı, toplam* sözcükleri ise araştırma sonuçlarının sayısal ifadesi; *şekil ve tablo* sözcükleri ise araştırma sonuçlarının gösteriminde kullanılan sözcüklerdir. Listede yer alan *gözlem, ampirik* sözcükleri araştırma türünü; *anket, ölçek* sözcükleri ise araştırma araçlarını ifade etmektedir.

Ekonomi alt derlemi genel bilimsel Türkçeye yönelik sözcükler listesinde geçen yöntem, bulgu, bölüm, anahtar kelimeler, özet, tartışma sözcükleri ise araştırmaların bölümlerini adlandırmada kullanılmaktadır. Belirtilen 51 sözcüğün söz konusu alt derlemdeki kullanım sıklığı 5266; ekonomi teknik sözcüğündeki kullanım oranı %14,27; sayısal oranı ise %7,72'dir.

Ekonomi alt derleminde fiil kullanımları incelenmiş ve sıklığı dokuzdan fazla olan 70 fiilin toplam 1561 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu alt derlemde geçen fiillerden 26 fiilde *-mAktA[dlr]* yapısı kullanılmış ve söz konusu yapı *GFI*, verilen modelin açıkladığı varyans oranını göstermektedir. Buna göre, Avrupa Birliği ülkeleri Türkiye'nin ilaç ithalatını arttırmaktadır. örneklerindeki gibi sözce nin oluşturulduğu andaki şimdiki zamanı ve ...etkileşime girmeden hizmet alma imkanı veren teknolojik birimler olarak tanımlanmaktadır, ...bulgulara göre Ermenistan, Yunanistan ve Rusya için enerji harcamaları ve GSYH birbirini karşılıklı olarak etkilemektedir. örneklerindeki gibi genel-geçer bir zamanı göstermektedir. Belirtilen yapıyla kurulan fiillerin sayısı 26, toplam kullanım sayısı 676; kullanım oranı %40,10; sayısal oranı ise %37,14'tür.

Ekonomi alt derlemi fiil listesinde, 31 fiilin *-mXştXr* yapısıyla kurulduğu belirlenmiştir. Söz konusu yapıyla oluşturulan fiiller ilgili alt derlemde ...DİBS satışlarından elde edilmiştir, ...kullanım tutumu ve kullanım niyeti arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu bir modele ulaşılmıştır. örneklerindeki gibi kesinlik içeren bir geçmiş zamanda kullanılmıştır. Söz konusu yapıyla kurulan fiillerin ilgili alt derlemdeki kullanım sayısı 626; kullanım oranı %40,10; sayısal oranı ise %44,28'dir.

Ekonomi alt derleminde yer alan söylenebilir, sağlar, kabul edilebilir, ifade eder, elde edilir, oluşur fiilleri *-(X)r/(A)r* yapısıyla kurulmuştur. Söz konusu fiiller ... değerlerin ortalaması alınarak elde edilir, ... iş aletleri, üretken binalar, toprak ıslahı ve kazanılan yararlı yeteneklerden oluşur. örneklerindeki gibi tüm zamanları kapsayan genel-geçer bir zamanda kullanılmıştır. ekonomi alt derleminde, belirtilen yapıyla kurulan beş fiilin toplam kullanım sayısı 96'dır.

Ekonomi alt derleminde 31 fiil eylemi gerçekleştiren şahsın belli olduğu etken yapıları fiillerdir. Söz konusu etken fiiller ... 'Siyasetin iktisadi' ortaya çıkmıştır, ... hem değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisinin araştırılabilmesine hem de revizyonist görüşün test edilebilmesine olanak sağlar. örneklerindeki gibi kullanılmıştır. Ekonomi alt derlemindeki etken fiillerin tamamı 3. tekil şahıs (o) ile kurulmuştur. Söz konusu alt derlemdeki 31 etken fiilin toplam kullanım sayısı 697, kullanım oranı %45,08; sayısal oranı ise %44,92'dir.

Ekonomi alt derleminde eylemi gerçekleştiren şahsın belli olmadığı edilgen yapıları 32 fiil belirlenmiştir. Söz konusu edilen yapıları fiiller Bu sonuç, İtalya'nın bu

tür dış politika girişimlerinde gücünün sınırlarını göstermesi açısından hem içerde hem de dışarıda önemli bir gösterge olarak kabul edilmiştir. Tutundurmanın birçok tanımı yapılmıştır ve tutundurma tanımlarından bazıları aşağıda belirtilmiştir. Örneklerindeki gibi kullanılmıştır. Söz konusu alt derlemdeki edilgen yapıllı fiillerin toplam kullanım sayısı 712; kullanım oranı %46,05; sayısal oranı ise %46,37'dir.

Ekonomi alt derleminde yer almaktadır, ifade etmektedir, elde edilmiştir, neden olmaktadır, ortaya çıkmıştır, ele alınmıştır, olsa da, ortaya çıkmaktadır, kabul edilmektedir, ortaya koymuştur, kabul edilmiştir, temsil etmektedir, neden olmuştur, kabul edilebilir, tahmin edilmektedir, olursa olsun, elde edilir birleşik fiillerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu birleşik fiiller ... Kanununda bazı maddelerinde düzenlemeler yer almaktadır, ...faiz farklılığı, spread, döviz kuru ve borsa endeksinin logaritmik değerini ifade etmektedir, ... borsa endeksinin düşmesine neden olmaktadır, ...bağımsızlık taleplerini dile getiren milliyetçi hareketler ortaya çıkmıştır, ...tanıtım faaliyetleri pazarlama alt karması olarak ele alınmıştır, Etiyopya savaşı, Mussolini'nin ifade ettiği kazançları getirmediği gibi çok büyük maliyetler ortaya koymuştur. örneklerindeki gibi al-, et-, ol-, çık-, al- fiillerinin isimlerle birleşiminden oluşmaktadır. Ayrıca Batı Avrupa daha istikrarlı bir görünüme sahip olsa da savaş sonrası gelişmeler bu bölgedeki ülkeler için de hayati önem taşımaktadır. örneğindeki gibi olsa ve da biçimlerinin birleşiminden oluşan ve kalıp ifade görünümündeki birleşik fiiller de vardır. Ekonomi alt derleminde birleşik fiil olarak kullanılan 17 fiilin ilgili alt derlemdeki kullanım sayısı 408; kullanım sıklığı %26,39 ve sayısal oranı ise %24,63'tür.

Ekonomi alt derlemi fiil kullanımlarında söylenbilir, olabilir, kabul edilebilir fiilleri -Abil yapısıyla kurulmuştur. Söz konusu fiiller ...temel argümanın toplumsal işbirliği olduğu kabul edilirse, devletin yaklaşık on bin yıllık geçmişi olduğu söylenebilir, ...şüphesiz bazıları diğerlerine göre daha sık tartışma konusu olabilir, ...yaklaşım, yazında en çok kabul gören ürün sınıflandırması olarak kabul edilebilir. örneklerindeki gibi yeterlilik; Kitabın bu vargıları sol için bir sapma olabilir. örneğindeki gibi olasılık anlamında kullanılmıştır. Belirtilen üç fiilin ilgili alt derlemdeki toplam kullanım sayısı 61'dir.

Ekonomi alt derlemi gereklilik kullanımları olmalıdır, gerekmektedir, gerekir sözcüklerinde -malı + dir / gerek + mektedir / gerek + ir biçimleriyle oluşturulmuştur. Söz konusu yapı ...ilgili unsurlarının da araştırılması öncelikli hedeflerden birisi olmalıdır, ...elde ettikleri temel faydaların neler olduğuna odaklanılması ve bunların ortaya çıkartılması gerekmektedir. örneklerindeki gibi kesinlik içeren zorunluluk; ...sürdürmek için iletişim becerilerine sahip olmak gerekir. örneğindeki gibi genel-geçer bir zamandaki zorunluluğu içermektedir. Belirtilen fiillerin ilgili alt derlemdeki toplam kullanım sayısı 78'dir.

Dilbilim Alanındaki Değerlendirmeler

Dilbilim alt derleminde 2006-2011 yılları arasında 25 makalede sıklığı dokuzdan fazla olan toplam 103800 sözcükbirimlik derlem oluşturulmuş ve bu derlemde sıklığı dokuzdan fazla olan toplam 34978 defa kullanılan 668 kavram değeri taşıyan sözcük, 57 fiil, 18 bağlaç ve 10 edat değerlendirilmeye alınmıştır. Değerlendirilmeye alınan 668 sözcükbirimin 581'i isim, 58'i fiil, 10'u edat ve 19'u bağlaç görevli sözcüklerdir.

Dilbilim alt derleminde yer alan 581 sözcükbirimin 212'si dilbilim terimi, 35'i ise bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar olarak belirlenmiştir. Dilbilim alt derlemi dilbilim terimleri listesinde yer alan *ağız, dil, ifade, Türkiye Türkçesi, Türk Dili, anadili, yazı dili, yazma, Anadolu Ağızları, lehçe, standart, Türkçe Ağızları, Doğu Grubu Ağızları, Türkiye Türkçesi Ağızları, Batı Grubu Ağızları, Anadolu Türkçesi, Kuzeydoğu Grubu Ağızları, Eski Anadolu Türkçesi, beyan, lehçeleşme, söylem, sözce, basın dili, Eski Türkçe, anlatım, ağız özellikleri, halk ağzı* terimlerinin dilin kullanımı ile ilgili terimler olduğu görülmektedir. İlgili alt derlemdeki dilin kullanımı ile ilgili 27 terimin sıklık sayısı 2112'dir. Dilbilim alt derleminde 98 sözcükbirim ise *kelime, tamlama, ek, isim, metin, sözcük, fiil, zaman, ad, yapı, hâl, biçim, durum, öge, isim tamlaması, baş, iyelik, ses, yönelme, belirtme vb.* dilbilgisi kavramları olarak kullanılmıştır. İlgili alt derlemde dilbilgisi kavramlarının kullanım sayısı 6617'dir. Ayrıca ilgili alt derlemde yer alan *dilbilgisi, dilbilim, semantik, anadili, anlambilim, dil bilgisi, yazı dili, gramer, dilbilgisel, sözdizimsel, anlambilimsel, metin-dilbilim, bilişsel dilbilim, bilgisayar dilbilim, edimibilim, morfolojik, sesbilim* terimleri ise dilbilim alt alan isimleri olarak bilinmektedir. İlgili alt derlemde dilbilim alt alanlarının sayısı 17; toplam kullanım sayısı 617'dir. Dilbilim alt derlemi terimler listesindeki *gramer, leksik, semantik, spot, gramatikal, jest, ekoleştirme, morfolojik, fonetik* terimlerinin de Batı kaynaklı dillerden kopyalama yoluyla Türkçeye giren terimler olduğu ve anlamlandırmak için özel alan bilgisinin gerektiği sözcüklerdir. Söz konusu 9 sözcüğün ilgili alt derlemdeki toplam kullanım sayısı 226'dır. Dilbilim alt derleminde dilbilim terimlerinin sayısı 212, toplam kullanım sayısı 12261'dir. Bulgular oransal olarak değerlendirildiğinde, dilbilim terimlerinin ilgili alt derlemdeki kavram değeri taşıyan sözcükler içerisinde kullanım oranı %44,57; sayısal oranı %36,48'dir.

Dilbilim alanında bilimsel Türkçeye yönelik bulgular incelenmiş ve 35 sözcüğün toplam 2088 defa kullanıldığı belirlenmiştir. İlgili alt derlemdeki *çalışma, bilgi, araştırma, amaç, bağlam, veri, örnek, önem, inceleme, analiz* sözcükleri bilimsel araştırmalarda genel ifadeler için kullanılmaktadır. Bu sözcüklerin toplam kullanım sayısı 854'tür. Aynı listede yer alan *örnek* ve *veri* sözcükleri ise araştırma-

ya konu olan birey veya nesnelere genel olarak adlandırılmada kullanılırken *cinsiyet* sözcüğü araştırmaya katılan bireylerin özelliklerine ilişkin adlandırmadır. Bu üç sözcüğün ilgili alt derlemdaki kullanım sayısı 282'dir. Listede yer alan *ilişki, anlamlı, değer, oran, ortalama* sözcükleri ise araştırma sonuçlarının ifadesinde kullanılan sözcüklerdir ve bu sözcüklerin toplam kullanım sayısı 360'tur. Dilbilim alt derlemi bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlarda yer alan *sonuç, yöntem, giriş, kısım, bölüm, özet, kaynak, anahtar kelimeler* sözcükleri bilimsel araştırma bölümlerini adlandırmada kullanılırken; *evet, cevap, kısmen, memnun, ölçek* sözcükleri ise bilimsel araştırma aracı ve araçlarındaki maddelerde geçen sözcüklerdir. Dilbilim alt derleminde bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar ilgili alt derlemdaki isim listesinin kullanım açısından %17,02'sini; sayısal açıdan ise %16,50'sini oluşturmaktadır.

Dilbilim alt derleminde fiil kullanımları incelenmiş ve sıklığı dokuzdan fazla olan 56 fiilin toplam 1360 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Dilbilim alt derlemi fiil kullanımları incelendiğinde 20 fiilin *-mAktA[dlr]* yapıyla kurulduğu ve söz konusu yapıyla kurulan fiillerin ... *en üst düzeyde birimler olarak karşımıza çıkmaktadır*, ... *yazı dilindeki ünsüzlerin yanında şu ünsüzler kullanılmaktadır*. örneklerindeki gibi genel-geçer bir zamanda ve bitmemeşlik görünümünde; "*Nehir*" sözcüğü iyelik ekli olmasına rağmen burada aitlik değil, özellik belirtmektedir. Bu başlık altında her iki fakülteye ait ikişer etkinlik *bulunmaktadır*. örneklerindeki gibi sözcenin oluşturulduğu andaki şimdiki zamanı belirtmektedir. Belirtilen yapıyla oluşturulan 20 fiilin ilgili alt derlemdaki toplam kullanım sayısı 388; fiiller içindeki kullanım oranı %28,25; sayısal oranı ise %34,48'dir.

Dilbilim alt derleminde 12 fiil ise *-mXşTAr* yapıyla kurulmuştur. Söz konusu yapıyla oluşturulan fiiller ... *bunların harita üzerinde dağılımı gösterilmiştir*, ... *bazısında ise iki gruba ayrılarak incelenmiştir*, ... *köylerinden derlenen yerel ifadeler bir araya getirilmiştir*. örneklerindeki gibi kesinlik bildiren geçmiş zamanda ve bitmişlik görünümünde kullanılmıştır. Söz konusu yapıyla kurulan 12 fiilin dilbilim alt derlemindeki toplam kullanım sayısı 270; kullanım oranı %19,66 ve sayısal oranı ise %20,68'dir.

Dilbilim alt derleminde sıklığı dokuzdan fazla olan 18 fiil *-(X)r/(A)r* yapıyla kurulmuştur. Bu 18 fiil ... *bir eser olduğunu belirtir*, ... *eş anlamlılığın farklı yönlerine işaret eder*. örneklerindeki gibi sözcenin oluşturulduğu andaki bir genel-geçer zamana ve ... *söz dizimi özelliklerine göre yapılan gruplandırmada Batı Grubu Ağızları içerisinde yer alır*, ... *bugün ise her türden ayakkabı için kullanılır*. örneklerindeki gibi tüm zamanları kapsayan bir genel-geçer zamanda ve bitmemeşlik görünümünde kullanılmıştır. Dilbilim alt derleminde ilgili yapıyla kurulan fiillerin toplam sayısı 449'dur. Ayrıca söz konusu alt derlemda sıklığı 145 olan *demiş* fiilinin

-mXş yapısıyla kurulduğu ve söz konusu yapının - *Bu neci ğiz? demiş.*, - *Nölacek buba demiş.* örneklerindeki gibi araştırmaya konu olan metinlerde, hikayeleştirici anlatım işlevindeki geçmiş zamanda ve bitmişlik görünümünde kullanılmıştır. Bununla birlikte *görüyoruz* fiilinde -(X)yor yapısının kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu yapıyla kurulan fiiller ... *kelime sonunda bir örnekte görüyoruz.* örneğindeki gibi genel-geçer şimdiki zaman olarak da adlandırılan tüm zamanları kapsayan bir işlevde ve bitmemişlik görünüşünde kullanılmıştır. Söz konusu yapıyla oluşturulan fiilin ilgili alt derlemdeki kullanım sıklığı 21'dir. Bununla birlikte *dedi* ve *verdi* örneklerinde -DX yapısı ...*yüzünü bile görmek istemediğim Murat değil, Osman'dır" dedi.*, ... *zirveye ilgili Türkiye'nin şartlarını ileten resmi bir yazı verdi.* örneklerindeki gibi yine araştırma konusu yapılan metinlerde kullanılan hikayeleştirici bir anlatım işlevinde ve bitmişlik görünüşünde kullanılmıştır. Söz konusu yapının ilgili alt derlemdeki toplam kullanım sayısı 26'dır.

Dilbilim alt derleminde *ifade eder*, *yer alır*, *karşımıza çıkmaktadır*, *kabul edilebilir*, *işaret eder*, *ortaya çıkmaktadır*, *ortaya çıkar*, *yer almaktadır* birleşik fiillerinin kullanıldığı görülmektedir. Söz konusu birleşik fiiller ...*sandalye temel düzeyi, eşya üst, mutfak sandalyesi ise alt düzeyi ifade eder.*, ...*gruplandırma Batı Grubu Ağzları içerisinde yer alır.*, ...*kendi biçiminde uyuma girmiş biçimde karşımıza çıkmaktadır.* örneklerindeki gibi *et-*, *al-*, *çık-* fiillerinin isimlerle birleşmesiyle oluşmuştur. Dilbilim alt derlemindeki birleşik fiillerin toplam kullanım sayısı 146; söz konusu alt derlemdeki fiiller içindeki kullanım oranı %10,73'tür.

Dilbilim alt derleminde 20 fiilin eylemi gerçekleştiren şahsın belli olmadığı edilgen yapıda olduğu görülmüştür. Söz konusu edilgen fiiller ...*ve küreselleşmenin paralelinde kuşaklar arası iletişimin zayıflamaya başladığı görülmektedir.*, ... *eseri yazış tarzına bakıldığında çok iyi bir müstensih olmadığı söylenebilir.* örneklerindeki gibi kullanılmıştır. Edilgen yapı fiillerin dilbilim alt derlemi fiil listesindeki kullanım sayısı 511; kullanım oranı %37,57; sayısal oranı ise %35,08'dir. Dilbilim alt derleminde eylemi gerçekleştiren şahsın belli olduğu etken yapı fiillerin toplam sayısı 36'dir. Bu etken yapı fiillerden 34 tanesi *CONTEXT bağlam/durum bilgilerini gösterir.* örneğindeki gibi 3. tekil şahıs (o) kullanılarak; 2 fiilde ...*isim tamlaması tarif ve tasnif edilirken tamlamanın morfolojik özelliklerine bakıldığını söyleyebiliriz.* örneğindeki gibi birinci çoğul şahıs (biz) kullanılarak oluşturulmuştur. Dilbilim alt derleminde etken yapı fiillerin toplam kullanım sayısı 848; kullanım oranı %62,35; sayısal oranı ise %64,28'dir.

Edebiyat Alanındaki Değerlendirmeler

Edebiyat alt derleminde 2008–2016 yılları arasında yayınlanmış 19 makale çalışma kapsamına alınmış ve sıklığı dokuzdan fazla olan kavram değeri taşıyan sözcükler, fiil, edat ve bağlaç olmak üzere toplam 578 akademik sözcük elde edilmiştir. Belirlenen 578 sözcükbirimin edebiyat alt derleminde toplam kullanım sayısı ise 29934'tür.

Edebiyat alt derleminde 166 sözcükbirimin edebiyat terimi olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Bu terimlerden *şair, eser, roman, edebiyat, öykü, hikâye, kısa öykü, destan, film, divan edebiyatı, divan edebiyatı araştırmaları, milli folklor, makale, folklor, fahname, Türk edebiyatı, halk edebiyatı, tasavvuf, yazıt, eleştiri* terimleri edebi türler olarak değerlendirilebilir. Aynı listedeki *şair, yazar, kişi, özne, okuyucu, anlatıcı, nesne, okur* sözcükleri ise edebi eserlerde kişileri belirtmektedir. Edebiyat alt derlemi terim listesindeki *metin, zaman, aşk, cönk, olay, anlatı, dünya, kahraman, kavram, sözcük, âh, kurmaca, beyit, kurgu, nazım, hece, söylem, imge, tezkire* terimleri ise edebi eserlerle ilgili unsurlar olarak değerlendirilebilir. Genel olarak terim listesi incelendiğinde edebiyat alt derlemi terimlerinde *neokoros, psikolojik, hellenistik, alegorik, kültür, model, film, kompozisyon, romantik, kült, postmodern, folklor* sözcüklerinin, ağırlıklı olarak Fransızca olmak üzere, Batı kökenli sözcükler; diğer 154 sözcüğün ise *destan, kahraman* sözcükleri gibi Farsça, *mekân, hikâye* sözcükleri gibi Arapça, *cönk, yazar* gibi Türkçe kökenli sözcüklerden oluştuğu görülmektedir. Ayrıca edebiyat alt derlemi edebiyat terimleri listesinde *falname, ekoeleştirir* gibi Arapça + Farsça, Fransızca + Türkçe kökenli sözcüklerin birleşimi ile oluşan birleşik sözcükler de bulunmaktadır. Ancak genel olarak edebiyat alt derleminde Arapça kökenli sözcüklerin ağırlıklı olarak yer aldığı görülmektedir. Edebiyat alt derlemi teknik sözcüklerinde edebiyat terimleri kullanım açısından %33,73; sayısal olarak ise %39,80'dir.

Edebiyat alt derlemi teknik sözcüklerindeki *konu, örnek, çalışma, ilişki, sayı, bağlam, bölüm, sonuç, araştırma, bilgi, öz, amaç, bilim, önem, makale, giriş, bilimsel, analiz, anahtar sözcükler, çözümleme, yöntem* sözcükleri genel bilimsel dile yönelik sözcükler olarak değerlendirilmiştir. Belirtilen bu 21 sözcükten *konu, örnek, çalışma, sayı, bağlam, araştırma, bilgi, amaç, bilim, önem, makale, bilimsel, çözümleme, analiz* sözcükleri bilimsel makalelerdeki ifadelerde genel olarak kullanılan sözcüklerdir. Listede yer alan *bölüm, sonuç, öz, giriş, anahtar sözcükler, yöntem* sözcükleri ise bilimsel araştırmalarda bölüm adları olarak kullanılmaktadır. Yine ilgili listede yer alan *ilişki, analiz, çözümleme* sözcükleri ise bilimsel araştırma teknikleri olarak kullanılmaktadır. Edebiyat alt derleminde genel bilimsel dile yönelik kullanılan 21 sözcüğün toplam kullanım sayısı 1132; kullanım oranı %5,34; sayısal oranı %4,26'dır.

Edebiyat alt derlemi fiil kullanımları incelenmiş ve sıklığı dokuzdan fazla olan 58 fiilin toplam 1152 defa kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu fiillerin 13'ü *-mAkA[dlr]* yapısıyla kurulmuştur. Belirtilen yapı edebiyat alt derleminde *Tutku temasının, ... toplumsal kimlik inşası sürecinde başrolü oynadığı görülmektedir*, Türkiye'de bir el yazması ve 2-3 matbu nüshası *bulunmaktadır*. örneklerindeki gibi kesinlik içeren genel-geçer bir zamanda kullanılmıştır. Söz konusu yapıyla 13 fiil kurulmuş ve ilgili alt derlemde toplam 273 defa kullanılmıştır. Bu sayı, edebiyat alt derlemi fiil listesinin sayısal olarak %23,69'unu; kullanım açısından %22,41'ini oluşturur. Ayrıca beş fiilin ise *-mXştXr* yapısıyla kurulduğu görülmüştür. Söz konusu yapıyla kurulan fiiller *Bu beyitte nahifi ya da nahif biçiminde geçen kelime de tevazu için kullanılmıştır*, ...*hazine açık vermeye başlamıştır*. örneklerindeki gibi kesinlik bildiren bir geçmiş zamanda ve bitmişlik görünüşünde kullanılmıştır. Belirtilen yapıyla kullanılan fiillerin edebiyat alt derlemindeki toplam kullanım sayısı 118'dir.

Edebiyat alt derleminde sıklığı dokuzdan fazla olan 25 fiil *-(X)r/(A)r* yapısıyla kurulmuştur. Bu 25 fiil ilgili alt derlemde *Eser şu şekilde başlar*. örneğindeki gibi hikayeleştirici bir anlatımda, *Naima'nın kurguya kayan üslubuna bir de Livaneli'nin sübjektif bakış açısı eklenince şöyle bir tablo ortaya çıkar*:... örneğindeki gibi sözce- nin oluşturulduğu andaki genel-geçer zamanda ve "*ben*"-"*biz*"; "*sen*"-"*siz*" adlıları belirttik biçimde metnin yüzeyinde *yer alır*. örneğindeki gibi tüm zamanları kapsayan bir genel-geçer zamanda kullanılmıştır. Edebiyat alt derleminde belirtilen yapıyla kurulan 25 fiilin toplam kullanım sayısı 500; kullanım oranı %43,40; sayısal oranı ise %43,10'dur.

Edebiyat alt derleminde *diyor*, *geliyor* örneklerinde *-(X)yor* yapısının kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu yapılar *Beyte dönelim*, *ne diyor şair?* ve *Öyle ki bütün erkeklerden nefret edecek seviyeye geliyor*. örneğindeki gibi hikayeleştirici bir anlatımla şimdiki zaman anlamında ve *Günümüz Türkçesiyle söylemek gerekirse*, *şair diyor ki*:... ve *Çekiç sesleri geliyor doklardan*. örneğindeki gibi sözcenin oluşturulduğu ana gönderimde bulunan bir şimdiki zaman işlevinde kullanılmıştır. Söz konusu yapı ilgili alt derlemde toplam 26 defa kullanılmıştır. Edebiyat alt derleminde *oldu*, *dedi*, *geldi* sözcükbirimlerinde *-dX* yapısının kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu yapı ilgili alt derlemde ...*yani bir hayvan olmadığını kendine ve yarattığı "uygarlığa" göstermiş oldu*., *Tetiği çekip*, *Alo*, *dedi*., *Geldi bir dem ki hasta oldu cihân*. örneklerindeki gibi hikayeleştirici anlatımda kullanılmıştır. Adı geçen yapının ilgili alt derlemdeki toplam kullanım sayısı 38'dir. Son olarak tek örnekte, *olacak* sözcüğünde *-AcAk* yapısı kullanılmış ve bu yapı *Çünkü ulaşması için şartları yerine getirmiş olacak*. ve *Yeryüzünde bulunan her canlı yok olacak*. örneklerin-

deki gibi gelecek zamanda ve bitmemişlik görünüşünde kullanılmıştır. Belirtilen yapının ilgili alt derlemedeki kullanım sıklığı 13'tür.

Edebiyat alt derleminde 6 fiil eylemi gerçekleştiren şahsın belli olmadığı edilgen yapıdadır. Söz konusu fiiller ...*eskatolojik veya apokaliptik açıdan hakkında çok şey söylenebilir*, ...*antikçağ yazarları ve eserleri Lexikon der Alten Welt (1990) esas alınarak kullanılmıştır*, *Türk Edebiyatında 13. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar birçok Yusuf ve Züleyha hikâyesi yazılmıştır*. örneklerindeki gibi eylemi gerçekleştiren şahsın belli olmadığı, edilgen yapıda kullanılmıştır. Söz konusu yapıların edebiyat alt derlemindeki toplam kullanım sayısı 196'dır. Edebiyat alt derleminde 48 fiil ise eylemi gerçekleştiren şahsın belli olduğu etken yapıdaki fiillerden oluşmaktadır. İlgili alt derlemedeki etken yapı fiiller *Heredot bu selamlama biçimini şu şekilde anlatır: ... ve o küçücük kitap dev bir olanak haline geldi*. örneklerindeki gibi 3. tekil şahıs (o) ve *Bu dönemde yaşam koşullarının dramatik bir biçimde değiştiğini görmekteyiz*. örneğindeki gibi 1. çoğul şahıs (biz) kullanıldığı belirlenmiştir. Edebiyat alt derleminde etken yapı fiillerin toplam kullanım sayısı 851; kullanım oranı %73,87; sayısal oranı ise %82,75'tir.

Edebiyat alt derleminde *söylenebilir* ve *olabilir* örneklerinde -Abil yapısının kullanıldığı görülmüştür. Söz konusu yapı ...*ergenler için bir izlek işlevi gördüğü söylenebilir*, *Bu değişimin çok kısa öykünün ortaya çıkmasına uygun bir zemin hazırladığı söylenebilir*. örneklerindeki gibi yeterlilik; cönklerde *sayfalar yeniden ciltlenme esnasında birbirine karışmış da olabilir*. örneğindeki gibi olasılık ve *Tarih ne kadar nesnel olabilir?* örneğindeki gibi yeterlilik anlamlarında kullanıldıkları belirlenmiştir. Söz konusu yapının ilgili alt derleminde toplam kullanım sayısı 47'dir.

Edebiyat alt derleminde *ne/nasıl olursa olsun, olsa da/bile, ortaya çıkar, karşınıza çıkmaktadır, dikkat çeker, işaret eder, yer alır, işaret etmektedir, dile getirir, yer almaktadır, dikkat çekmektedir* birleşik fiillerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu birleşik fiiller ...*subjektif bakış açısı eklenince şöyle bir tablo ortaya çıkar*, ...*her şeyi her şeyle ilişkilendiren bir yorumun aşırılığına dikkat çeker*. *Julian Barnes'in meşhur romanındaki anlatıcının sözleri tam da bu gerçeğe işaret eder: ..., İkinci şiir, Hüseyin Bayaz'ın Gaziantep derlemesinde yer alır*. örneklerindeki gibi *çık-*, *çek-*, *et-*, *al-* fiillerinin isimlerle birleşmesi sonucunda oluşmuştur. Bunlarla beraber ...*okuyucuyu sarsacak, şok etkisi yaratacak bir söylemle dile getirir*, *Bir takım imlâ yanlışları olsa da amaç duyguları iletme*. ve ...*tek başına ilahilerin, içeriği nasıl olursa olsun, tanrı-kral inancını temellendiremeyeceği açıktır*. örneklerindeki gibi kalıp ifade şeklinde fiillerin de kullanıldığı görülmektedir. Edebiyat alt derlemindeki 11 birleşik fiilin toplam kullanım sayısı 155; kullanım oranı %13,45; sayısal oranı ise %18,96'dır.

Edebiyat alt derleminde *gerekir* ve *olmalıdır* sözcüklerinin gereklilik kipinde kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu iki yapı *bel kelimesi ilk hecesinde ye ile yazılması gerekir*, ...*çok kısa öykü yaklaşık dört sayfa olmalıdır*, örneklerindeki gibi *gerek + ir* ve *olmalı + dır* biçimbirimlerinin birleşiminden oluşarak zorunluluk anlamında kullanılmaktadır. Belirtilen iki sözcükbirimin edebiyat alt derlemindeki toplam kullanım sayısı 51'dir.

SOSYAL BİLİMLER İÇİN AKADEMİK SÖZCÜK LİSTESİ

Çalışma kapsamında sosyal bilimlerdeki arkeoloji, felsefe, iletişim, siyasal bilimler, spor bilimleri, ilahiyat, tarih, psikoloji, coğrafya, sanat, sosyoloji, antropoloji, şehir planlaması, turizm, eğitim, ekonomi, dilbilim, edebiyat alanlarından kavram değeri taşıyan sözcükler, fiiller, edatlar ve bağlaçlardan teknik söz varlığı derlenmiş ve derlenen bu teknik söz varlıklarının toplamında sosyal bilimler için akademik söz varlığı oluşturulmuştur. Akademik söz varlığından ayrıca aşağıda belirtilen aşamalardan genel olarak sosyal bilimler alanını kapsayan eğitim amaçlı bir akademik sözcük listesi elde edilmiştir. Sosyal bilimler için akademik Türkçe sözcük listesini hazırlamadaki amaç, bu alanda çalışan veya eğitim alanlar için sosyal bilimlerin tüm alt alanlarını kapsayan çekirdek bir sözcük listesi oluşturmaktır. Söz konusu akademik sözcük listesinin oluşturulmasında ilk aşamada teknik söz varlığını oluşturan arkeoloji, felsefe, iletişim, siyasal bilimler, spor bilimleri, ilahiyat, tarih, psikoloji, coğrafya, sanat, sosyoloji, antropoloji, şehir planlaması, turizm, eğitim, ekonomi, dilbilim, edebiyat alanlarındaki sözcük listeleri karşılaştırılmış ve tüm alanlarda ortak olarak kullanılan 75 sözcükbirim belirlenmiştir. Aşağıdaki listede teknik söz varlığındaki 18 alanda ortak olarak kullanılan sözcükbirimler yer almaktadır.

Tablo 1. Teknik Sözvarlığındaki Ortak Sözcükler Listesi

iş	tercih	eğitim
da	gelir	özel
dünya	hem	göz
tespit	insan	ya
ve	görülmetedir	durum
gelmetedir	bulunmaktadır	olsa
gerekse	bağlam	ise
rağmen	çünkü	amaç
ilişki	yer	bilgi
örneğin	dönem	ancak

tarih	mümkün	konu
yıl	yüksek	alan
fakat	gibi	etkili
yani	zaman	sıra
hareket	temel	devam
süreç	olabilir	önem
son	bilim	araştırma
anlam	çalışma	sayı
ifade	kültürel	genel
üzere	kadar	göstermektedir
anahtar sözcükler	veya	uygun
sosyal	üniversite	ile
ki	ekonomik	önemli
sürekli	sonuç	grup
olmuştur	örnek	söz

Yukarıdaki liste incelendiğinde *rağmen, örneğin, yani, üzere, gibi, kadar* edatlarının; *da, ve, fakat, ki, hem, çünkü, veya, ya, ise, ancak, ile* bağlaçlarının; *gelmektedir, olmuştur, gelir, görülmektedir, bulunmaktadır, olabilir, olsa* fiillerinin teknik sözcüklüğünde ortak olarak kullanıldığı görülmektedir. İsim türündeki 58 sözcükten *ilişki, anahtar sözcükler, son, bağlam, bilim, çalışma, sonuç, örnek, amaç, bilgi, konu, araştırma, sayı* sözcüklerinin bilimsel dile yönelik kullanımlar olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca *kültürel* sözcüğünün tüm alanlarda ortak olarak kullanıldığı görülmüştür ve bu durum da kültürün sosyal bilimlerde önemli bir değişken olduğunun bir göstergesidir. Araştırma derleminde *ekonomik, süreç* ve *zaman* sözcüklerinin ortak olarak kullanılması, bu kavramların sosyal bilim araştırmalarında önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Eğitim amaçlı akademik sözcük listesi oluşturmada ikinci aşama olarak, teknik söz varlığındaki 18 alanın her birindeki sıklığı 100 ve yukarısında olan sözcüklerden, tekrarlarından arındırılarak, 617 sözcükbirim elde edilmiştir. Belirlenen bu 617 sözcükbirim aşağıdaki listede belirtilmiştir.

Tablo 2. Araştırma Derleminde Sıklığı 100'den Fazla Olan Sözcükler Listesi

açı	ara	beden eğitimi	cinayet
açık	araç	bedensel	cinsiyet
ad	araştırma	beklenti	coğrafya
ada	arazi	belediye	cönk
adalet	arkadaş	belge	çağ
aday	arkeoloji	bellek	çalışan
ağız	arkeolojik	benlik	çalışma
ağrı	artış	biçim	çatışma
ahi	asker	biçimsel	çevre
ahşap	askeri	bilgi	çocuk
aile	aşk	bilgi teknolojileri	çözme
akademik	avcı	bilim	çünkü
akarsu	ayak	bilimsel	çürük
akıl	aydınlatma	bilinç	da
akran	aydınlık	bilişsel	davranış
alan	âyet	birey	dede
algı	aygıt	biri	değer
allah	aynı	birlik	değer yargısı
alt	az	birlikte	değerlendirme
alternatif	bağımsız	boy	değişim
alternatif tıp	bağlı	boyut	değişken
amaç	bağlılık	bölge	demiş
analiz	bahçe	bölüm	denek
ancak	bahçe alanı	bulgu	denetim
anket	bakanlık	bulunmaktadır	deney
anlam	bankacılık	bulunmuştur	deniz
anlamlı	baraj	buluntu	dere
anlamlı farklılık	baş	büyük	dergi
anlamsız	başarı	büyüme	ders
anlatı	başkanlık	camii	destek
anne	başkanlık sistemi	cephes	devlet
antlaşma	batı	cevap	dış
antropoloji	beceri	ceviz	dil
antropolojik	beden	cilt	din

dindarlık	etkinlik	görsel	içerik
dini	ev	görülmedir	için
diş	evren	görüş	ifade
doğa	eylem	grup	ihtiyaç
doğal	faaliyet	güç	iktidar
doğu	faiz	gün	il
doku	faktör	güney	ilaç
dönem	fakülte	güven	ilçe
dönüşüm	fark	güzel	ile
döviz	farklı	güzel sanatlar	iletişim
durum	farklılık	güzel sanatlar fakültesi	ilgili
duygusal	fazla	haber	ilişki
dünya	felsefe	hac	ilişkili
düşük	felsefi	hak	ilişkin
düşünce	feminist	hâl	ilk
düşünme	fen	halk	ilke
düzey	fiil	halkla ilişkiler	imparator
ebru	figür	hanefi	incele
edebiyat	film	harcama	inceleme
eğitim	fiziksel	hareket	inceleme alanı
ek	fotoğraf	harf	insan
ekonomi	frekans	harita	internet
el	futbol	hastalık	internet bankacılığı
elektronik	gazete	havza	ise
emek	geleneksel	hayat	isim
en	gelir	hem	isim tamlaması
engelli	gelişim	hem... hem...	iskelet
erkek	gelişmişlik	heykel	islam
eser	genel	hırsızlık	iş
eski	gerek... gerekse...	hırsızlık suçu	işgüvencesi
eş	gibi	hizmet	işletme
eş anlamlılık	giysi	ışık	işlev
etki	göç	ibadet	iyelik
etkileşimli	göçmen	iç	iyi
etkili	göl	içeri	jeomorfoloji

jeomorfolojik	kişilik	manşet	olumlu
kabul	kitap	mantık	olumsuz
kadar	klan	mantıksal	oran
kadın	km	medya	oranlılık
kahraman	konaklama	mekân	organize
kalite	kontrol	mekânsal	organize sanayi
kalkınma	konu	merkez	organize sanayi bölgesi
kamu	konut	mesele	orman
kanal	kopula	meslek	orta
karadeniz	korku	metafizik	ortalama
karakter	koruma	metin	ortam
karşı	koşul	metre	osmanlı
kat	köle	mezar	osmanlı devleti
katılımcı	köy	mimari	otel
kavram	kral	mimarlık	oyun
kayıt	kullanıcı	mobil	oyuncu
kayıt dışı	kullanım	model	öge
kayıt dışı ekonomi	kulüp	modern	öğrenci
kaynak	kuram	mutfak	öğrenme
kazı	kur'an	mümkün	öğretim
kelam	kurs	müşteri	öğretmen
kelime	kurum	müze	öğretmen adayları
kemer	kurumsal	müzik	ölçek
kent	kurumsal yönetim	namus	ölçü
kentsel	kuzey	narsizm	önce
kesim	küçük	nasıl	önem
kısa	küfür	neden	önemli
kısım	kültür	nesne	önerme
kıyı	kültürel	nesneleştirme	örgüt
kız	küreselleşme	niyet	örgütsel
ki	m ö	nüfus	örneğin
kimlik	m s	oda	örnek
kişi	madde	okul	öykü
kişilerarası	mali	okul öncesi	öz
kişilerarası iletişim	malzeme	olay	özdeşlik

özel	sanat	sosyoloji	tatmin
özellik	sanayi	söz	tefsir
özerklik	sanayi bölgesi	sözcük	teknik
özgün	satın	sözlük	teknoloji
özgürlük	satın alma	sponsorluk	televizyon
özne	savaş	spor	temel
para	sayı	spor yönetimi	temsil
parti	seçki	sporcu	tepe
paşa	seçmen	su	teпки
patrikhane	sektör	suç	tercih
performans	sendika	suçlu	termal
personel	seramik	süre	terör
peygamber	serbest	süreç	tespit
piyasa	serbest zaman	sürgün	test
plan	sermaye	şair	tıp
plato	ses	şehir	tip
polis	seyahat	şekil	toplama
politik	sınıf	şey	topluluk
problem	sınır	şiddet	toplum
problem çözme	sıra	şiir	toplumsal
program	sigara	taban	turist
psikoloji	sikke	tablo	turist sayısı
psikolojik	sinema	tafoni	turistik
puan	sistem	takım	turizm
rekabet	siyasal	tamlama	turizm geliri
reklam	siyasi	tanıtım	turizm sektörü
renk	siyer	tanrı	tutum
rol	sol	tapınak	tükenmişlik
roman	son	taraf	tüketim
ruh	sonuç	tarım	tüm
rüya	soru	tarih	tür
sağ	sorun	tarihsel	türbe
sağlık	sosyal	tasarım	Türkiye Türkçesi
saha	sosyal antropoloji	tasvir	uluslararası
sahip	sosyal bilimler	taş	uygulama

uygulamalı	yazı
uygun	yazıt
uyuşturucu	yeni
uzun	yenilik
uzunluk	yer
ülke	yerel
üniversite	yerleşim
üretim	yıl
üretken	yok
ürün	yol
üzere	yozlaşma
vadi	yönelik
vakıf	yönetici
var	yönetim
varlık	yöntem
ve	yöre
vergi	yüksek
veri	yüzde
veya	yüzey
ya	yüzyıl
ya da	zaman
ya... ya...	zekâ
yakın	zemin
yaklaşık	zihin
yan	zihin engelli
yani	ziyaret
yapı	
yaratıcılık	
yaş	
yaşam	
yaşlı	
yatırım	
yatırımcı	
yayın	
yazar	

özel	sanat	sosyoloji	tatmin
özellik	sanayi	söz	tefsir
özerklik	sanayi bölgesi	sözcük	teknik
özgün	satın	sözlük	teknoloji
özgürlük	satın alma	sponsorluk	televizyon
özne	savaş	spor	temel
para	sayı	spor yönetimi	temsil
parti	seçki	sporcu	tepe
paşa	seçmen	su	tepki
patrikhane	sektör	suç	tercih
performans	sendika	suçlu	termal
personel	seramik	süre	terör
peygamber	serbest	süreç	tespit
piyasa	serbest zaman	sürgün	test
plan	sermaye	şair	tıp
plato	ses	şehir	tip
polis	seyahat	şekil	toplam
politik	sınıf	şey	topluluk
problem	sınır	şiddet	toplum
problem çözme	sıra	şiir	toplumsal
program	sigara	taban	turist
psikoloji	sikke	tablo	turist sayısı
psikolojik	sinema	tafoni	turistik
puan	sistem	takım	turizm
rekabet	siyasal	tamlama	turizm geliri
reklam	siyasi	tanıtım	turizm sektörü
renk	siyer	tanrı	tutum
rol	sol	tapınak	tükenmişlik
roman	son	taraf	tüketim
ruh	sonuç	tarım	tüm
rüya	soru	tarih	tür
sağ	sorun	tarihsel	türbe
sağlık	sosyal	tasarım	Türkiye Türkçesi
saha	sosyal antropoloji	tasvir	uluslararası
sahip	sosyal bilimler	taş	uygulama

uygulamalı	yazı
uygun	yazıt
uyuşturucu	yeni
uzun	yenilik
uzunluk	yer
ülke	yerel
üniversite	yerleşim
üretim	yıl
üretken	yok
ürün	yol
üzere	yozlaşma
vadi	yönelik
vakıf	yönetici
var	yönetim
varlık	yöntem
ve	yöre
vergi	yüksek
veri	yüzde
veya	yüzey
ya	yüzyıl
ya da	zaman
ya... ya...	zekâ
yakın	zemin
yaklaşık	zihin
yan	zihin engelli
yani	ziyaret
yapı	
yaratıcılık	
yaş	
yaşam	
yaşlı	
yatırım	
yatırımcı	
yayın	
yazar	

Yukarıdaki listede çalışma kapsamına alınan sosyal bilimlerdeki 18 alanın her birinde sıklığı 100 ve yukarısında olan sözcükler alfabetik sıraya göre belirtilmiştir. Üçüncü aşamada teknik varlığını oluşturan 18 alandaki bilimsel Türkçeye yönelik kullanılan sözcükler alınmış ve tekrarlarından arındırılarak 254 sözcük elde edilmiştir. Söz konusu liste aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3. Araştırma Derleminde Bilimsel Türkçeye Yönelik Kullanımlar Listesi

açık uçlu soru	atıf	cinsiyet değişkeni
açıklama	ayrım	çalışma
akademik	bağımlı değişken	çalışma grubu
alan araştırması	bağımsız	çalışmacı
alfa katsayısı	bağımsız değişken	çözümleme
amaç	bağımsız örneklem	çözümleme yöntemi
ampirik	bağlam	dağılım
ampirik değerlendirme	başarı puanları	data
anahtar	başarı testi	değer
anahtar kelimeler	başlık	değerlendirme
anahtar sözcükler	belirgin	değişim
analiz	belirsizlik	değişken
anket	benzerlik	denek
anket formu	betimsel	denek grupları
anlam	bilgi	deney
anlamlı	bilim	deney grubu
anlamlı farklılık	bilim insanları	deneyim
anamlılık	bilimsel	deneysel
anamlılık düzeyi	bilimsel araştırma	deneysel yordam
anova	bilimsel araştırma yöntemleri	doğrulamalı faktör
aracı değişken	birey	doğrulamalı faktör analizi
araç	bireysel	doğruluk
araştırma	birim	düşünce
araştırma sahası	bölüm	envanter
araştırma yöntemleri	bulgu	erkek
araştırmacı	bütüncül	eşitlik
araştırmacının evreni	cevap	etki
argüman	cilt	etkili
aritmetik ortalama	cinsiyet	evet

evren	işlev	nitel araştırma
faktör	kabul	nitelik
faktör analizi	kadın	not
fark	kapsam	objektif
farklılık	katılan	odak
frekans	katılım	olasılık
geçerlik	katılımcı	olay
geçerlik güvenilirlik	katsayı	olgu
giriş	kavram	oran
görgül	kaynak	ortalama
görüş	kısım	ortam
görüşme	kısmen	ölçeğin alt boyutları
görüşme formu	kişi	ölçek
gözlem	kontrol	ölçme
grup	kontrol grubu	ölçme aracı
güvenilir	konu	ölçmek
güvenirlik	korelasyon	ölçüm
hata	kruskal wallis	ön test
hipotez	kuram	önem
iç tutarlılık	kuramsal	önerme
içerik	laboratuvar	önkabul
içerik analizi	likert	öntest
ilişki	literatür	örnek
ilişkili	lojistik regresyon	örnekleme
ilişkin	lojistik regresyon analizi	örnekleme grubu
ilişkisel	madde	örnekleme
ilişkisiz	makale	öz
inceleme	memnun	özellik
inceleme alanı	metodoloji	özet
istatistik	metot	pearson
istatistiki	negatif	pearson korelasyon analizi
istatistiksel	nesnel	performans değerlendirme
istatistiksel olarak anlamlı	netice	pozitif
işlem	nicel	problem
işlemsel	nitel	proje

puan	test
puan ortalamaları	test puanları
rapor	test sonuçları
referans	toplam
regresyon	tutarlılık
regresyon analizi	tutum ölçeği
regresyon modeli	uygulama
saptama	uygun
sayı	uygunluk
sempozyum	uyum
sıklık	varyans
sınıflandırma	varyans analizi
sınıflandırma oranı	veri
sıralama	veri toplama
son	veri toplama aracı
son test	yaklaşık
son test puanları	yaklaşım
sonuç	yanıt
soru	yaş
soruşturma	yaş grubu
sözcükler	yayın
standart	yığılmalı
standart sapma	yığılmalı yüzde
standart sapma puanları	yorum
süreç	yorumlama
sürekli	yöntem
şekil	yüzde
t testi	
t testi sonuçları	
tablo	
tanım	
tartışma	
tek faktörlü varyans	
teorik	
tespit	

Eğitim amaçlı akademik sözcük listesi oluşturmada dördüncü aşama olarak teknik söz varlığındaki fiiller alınmış ve tekrarlarından arındırılarak 174 fiil elde edilmiştir. Eğitim amaçlı akademik Türkçe listesi fiil seçiminde, fiiller zaman, kişi gibi çekim eklerinden arındırılarak sözlükselleşmiş fiiller listeye alınmıştır. Bu kapsamda belirlenen 174 fiilden 74'ü edilgen, 100 fiil ise etken yapıdadır. Belirlenen fiiller aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 4. Eğitim Amaçlı Akademik Sözcük Listesi Fiilleri

açıkla-	bulun-	etkile-
açıklan-	çalışıl-	fırsat ver-
aç-	çalış-	geç-
alın-	çekil-	gel-
al-	çek-	geliş-
amaçlan-	çıkartıl-	geliştiril-
analiz edil-	çıkart-	gerçekleş-
anlamına gel-	çık-	gerçekleştiril-
anlaşıp-	davran-	gerektil-
anlat-	dayan-	getiril-
artır-	de-	getir-
art-	değerlendiril-	gir-
arttır-	değiş-	giy-
arz et-	den-	gönderil-
atıl-	destekle-	gör-
ayrıl-	devam et-	görül-
bahset-	dikkat çek-	görün-
bakıl-	dile getir-	gösteril-
basıl-	dinle-	göster-
başla-	dokun-	gözlemlen-
başlan-	dönüş-	gözük-
beklen-	dur-	haline gel-
belirlen-	düş-	hazırlan-
belirtil-	düşün-	hesaplan-
belirt-	düşünül-	hisset-
betimle-	elde edil-	içer-
bilin-	ele alın-	ifade et-
bul-	ele al-	ilgilen-

incelen-	ortaya koy-	uygulan-
inşa edil-	öne sürül-	uzatıl-
iste-	önem taşı-	vefat et-
işaret et-	öngörül-	ver-
işlen-	rastlan-	veril-
izle-	sağla-	vurgula-
izlen-	sağlan-	vurgulan-
kabul et-	saptan-	yap-
kal-	sarkıtıl-	yapıl-
kapsa-	savun-	yararlanıl-
karar ver-	seçil-	yayımlan-
karşımıza çık-	sıralan-	yazıl-
katıl-	söyle-	yer al-
kayıt yapıl-	söylen-	yer veril-
kaynaklan-	söz et-	yer al-
kazan-	söz edil-	yerleştiril-
keşfet-	sun-	yorumlan-
konul-	sunul-	yürütül-
koy-	sür-	zikret-
körükle-	sürül-	zorunda kal-
kullan-	tahmin edil-	
kullanıl-	takip et-	
kur-	tamamlan-	
kurul-	tanımlan-	
mümkün kıl-	tasarlan-	
ne olursa olsun	tasvir edil-	
neden ol-	taşı-	
oku-	temsil et-	
ol-	tercih et-	
olsa da	tespit edil-	
olsun olmasın / olursa olsun	test edil-	
oluş-	teşkil et-	
oluştur-	tut-	
oluşturul-	ulaşıl-	
ortaya çık-	ulaş-	

Beşinci aşamada, teknik söz varlığındaki bağlaç kullanımları tekrarlarından arındırılmış *ama, ancak, bile, çünkü, da, dahi, eğer, fakat, gerek... gerekse..., hem... hem..., ile, ise, ister... isterse, ki, oysa, ve, veya, ya da, ya... ya..., yahut, yani, yoksa, zira* bağlaçlarının kullanıldığı belirlenmiştir. Altıncı aşamada, teknik söz varlığındaki edat kullanımları tekrarlarından arındırılmış *başka, beri, değin, dek, denli, evet, gibi, göre, hayır, için, kadar, karşın, örneğin, peki, rağmen, üzere, yönünde* edatlarının kullanıldığı belirlenmiştir.

Yedinci ve son aşamada çalışmanın alt derlemlerindeki toplam teknik söz varlığından derlenen tüm alanlar için ortak sözcükler, sıklığı 100 ve yukarisından olan sözcükler, bilimsel Türkçedeki sözcükler, fiiller, bağlaçlar ve edatlar, tekrarlarından arındırılarak, 972 sözcükbirim elde edilmiş ve sosyal bilimler alanında akademik Türkçe dersi alan öğrencilerin, ders veren eğitimcilerin ve materyal tasarımcılarının kullanımına sunulmuştur. Eğitim amaçlı akademik sözcük listesi ekler bölümünde verilmiştir.

Tablo 5. Eğitim Amaçlı Akademik Sözcük Listesi

aç-	alan	anket
açı	alan araştırması	anket formu
açık	alfa katsayısı	anlam
açık uçlu soru	algı	anlamına gel-
açıkla-	alın-	anlamlı
açıklama	allah	anlamlı farklılık
açıklan-	alt	anlamlilik
ad	alternatif	anlamlilik düzeyi
ada	alternatif tıp	anlaşıl-
adalet	ama	anlat-
aday	amaç	anlatı
ağız	amaçlan-	anne
ağrı	ampirik	anova
ahşap	ampirik değerlendirme	antlaşma
aile	anahtar	antropoloji
akademik	anahtar kelimeler	ara
akarsu	anahtar sözcükler	aracı değişken
akıl	analiz	araç
akran	analiz edil-	araştırma
al-	ancak	araştırma sahası

araştırma yöntemleri	bağlılık	beri
araştırmacı	bahçe	betimle-
araştırmanın evreni	bahçe alanı	betimsel
arazi	bahset-	biçim
argüman	bakanlık	biçimsel
aritmetik ortalama	bakıl-	bile
arkadaş	bankacılık	bilgi
arkeoloji	baraj	bilgi teknolojileri
arkeolojik	basıl-	bilim
art-	baş	bilim insanları
artır-	başarı	bilimsel
artış	başarı puanları	bilimsel araştırma
arttır-	başarı testi	bilimsel araştırma yöntemleri
arz et-	başkanlık	bilin-
asker	başkanlık sistemi	bilinç
askeri	başla-	bilişsel
aşk	başlan-	birey
atıf	başlık	bireysel
atıl-	batı	birim
avcı	beceri	birlik
ayak	beden	birlikte
aydınlatma	beden eğitimi	boy
aydınlık	bedensel	boyut
âyet	beklen-	bölge
aygıt	beklenti	bölüm
aynı	belediye	bul-
ayrıl-	belge	bulgu
ayrım	belirgin	bulun-
az	belirlen-	bulunmaktadır
bağımlı değişken	belirsizlik	bulunmuştur
bağımsız	belirt-	buluntu
bağımsız değişken	belirttil-	bütüncül
bağımsız örneklem	bellek	büyük
bağlam	benlik	büyüme
bağlı	benzerlik	camii

cephe	dayan-	dile getir-
cevap	de-	din
ceviz	dede	dindarlık
cilt	değer	dini
cinayet	değer yargısı	dinle-
cinsiyet	değerlendiril-	diş
cinsiyet değişkeni	değerlendirme	doğa
coğrafya	değin	doğal
cönk	değiş-	doğrulayıcı faktör
çağ	değişim	doğrulayıcı faktör analizi
çalış-	değişken	doğruluk
çalışan	dek	doğu
çalışıl-	demiş	doku
çalışma	den-	dokun-
çalışma grubu	denek	dönem
çalışmacı	denek grupları	dönüş-
çalışma	denetim	dönüşüm
çek-	deney	döviz
çekil-	deney grubu	dur-
çevre	deneyim	durum
çık-	deneysel	duygusal
çıkarm-	deneysel yordam	dünya
çıkartıl-	deniz	düş-
çocuk	denli	düşük
çözme	dere	düşün-
çözümleme	dergi	düşünce
çözümleme yöntemi	ders	düşünme
çünkü	destek	düşünü-
çürük	üstekle-	düzey
da	devam	edebiyat
dağılım	devam et-	eğer
dahi	devlet	eğitim
data	diş	ek
davran-	dikkat çek-	ekonomi
davranış	dil	ekonomik

el	felsefi	giysi
elde edil-	feminist	göç
ele al-	fen	göçmen
ele alın-	fırsat ver-	göl
elektronik	figür	gönderil-
emek	fiil	gör-
en	film	göre
engelli	fiziksel	görgül
envanter	fotoğraf	görsel
erkek	frekans	görül-
eser	futbol	görün-
eski	gazete	görüş
eş	geç-	görüşme
eş anlamlılık	geçerlik	görüşme formu
eşitlik	geçerlik güvenilirlik	göster-
etki	gel-	gösteril-
etkile-	geleneksel	göz
etkileşimli	gelir	gözlem
etkili	geliş-	gözlemlen-
etkinlik	gelişim	gözük-
ev	gelişmişlik	grup
evet	geliştiril-	güç
evren	gelmektedir	gün
eylem	genel	güney
faaliyet	gerçekleş-	güven
faiz	gerçekleştiril-	güvenilir
fakat	gerek... gerekse...	güvenirlik
faktör	gerekse	güzel
faktör analizi	gerektir-	güzel sanatlar
fakülte	getir-	haber
fark	getiril-	hac
farklı	gibi	hak
farklılık	gir-	hâl
fazla	giriş	haline gel-
felsefe	giy-	halk

halkla ilişkiler	ilçe	işlem
hanefi	ile	işlemsel
harcama	iletişim	işlen-
hareket	ilgilen-	işletme
harf	ilgili	işlev
harita	ilişki	iyelik
hastalık	ilişkili	iyi
hata	ilişkin	izle-
havza	ilişkisel	izlen-
hayat	ilişkisiz	jeomorfoloji
hayır	ilk	jeomorfolojik
hazırlan-	ilke	kabul
hem... hem...	imparator	kabul et-
hesaplan-	incele	kadar
heykel	inceleme	kadın
hırsızlık	inceleme alanı	kahraman
hırsızlık suçu	incelen-	kal-
hipotez	insan	kalite
hisset-	inşa edil-	kalkınma
hizmet	internet	kamu
ışık	internet bankacılığı	kanal
ibadet	ise	kapsa-
iç	isim	kapsam
iç tutarlılık	isim tamlaması	karakter
içer-	iskelet	karar ver-
içeri	islam	karşı
içerik	istatistik	karşımıza çık-
içerik analizi	istatistiki	karşın
için	istatistiksel	kat
ifade	istatistiksel olarak anlamlı	katıl-
ifade et-	iste-	katılan
ihtiyaç	ister... isterse	katılım
iktidar	iş	katılımcı
il	işaret et-	katsayı
ilaç	işgüvencesi	kavram

kayıt	kopula	lojistik regresyon analizi
kayıt dışı	korelasyon	m ö
kayıt dışı ekonomi	korku	m s
kayıt yapıl-	koruma	madde
kaynak	koşul	makale
kaynaklan-	koy-	mali
kazan-	köle	malzeme
kazı	körükle-	manşet
kelam	köy	mantık
kelime	kral	mantıksal
kemer	kruskal wallis	medya
kent	kullan-	mekân
kentsel	kullanıcı	mekânsal
kesim	kullanıl-	memnun
keşfet-	kullanım	merkez
kısa	kulüp	mesele
kısım	kur-	meslek
kısmen	kuram	metafizik
kıyı	kuramsal	metin
kız	kur'an	metodoloji
ki	kurs	metot
kimlik	kurul-	metre
kişi	kurum	mezar
kişilerarası	kurumsal	mimari
kişilerarası iletişim	kurumsal yönetim	mimarlık
kişilik	kuzey	mobil
kitap	küçük	model
klan	küfür	modern
km	kültür	mutfak
konaklama	kültürel	mümkün
kontrol	küreselleşme	mümkün kıl-
kontrol grubu	laboratuvar	müşteri
konu	likert	müze
konul-	literatür	müzik
konut	lojistik regresyon	namus

narsizm	organize	önkabal
ne olursa olsun	organize sanayi	öntest
neden	organize sanayi bölgesi	örgüt
neden ol-	orman	örgütsel
negatif	orta	örneğin
nesne	ortalama	örnek
nesnel	ortam	örneklem
nesneleştirme	ortaya çık-	örneklem grubu
netice	ortaya koy-	örnekleme
nicel	osmanlı devleti	öykü
nitel	otel	öz
nitel araştırma	oysa	özdeşlik
nitelik	oyun	özel
niyet	oyuncu	özellik
not	öge	özerklik
nüfus	öğrenci	özet
objektif	öğrenme	özgün
oda	öğretim	özgürlük
odak	öğretmen	özne
oku-	öğretmen adayları	para
okul	ölçeğin alt boyutları	parti
okul öncesi	ölçek	paşa
ol-	ölçme	patrikhane
olasılık	ölçme aracı	pearson
olay	ölçmek	pearson korelasyon analizi
olgu	ölçü	peki
olsa da	ölçüm	performans
olsun olmasın / olursa olsun	ön test	performans değerlendirme
olumlu	önce	personel
olumsuz	öne sürül-	peygamber
oluş-	önem	piyasa
oluştur-	önem taşı-	plan
oluşturul-	önemli	plato
oran	önerme	polis
oranlılık	öngörül-	politik

pozitif	satın	son test puanları
problem	satın alma	sonuç
problem çözme	savaş	soru
program	savun-	sorun
proje	sayı	soruşturma
psikoloji	seçil-	sosyal
psikolojik	seçki	sosyal antropoloji
puan	seçmen	sosyal bilimler
puan ortalamaları	sektör	sosyoloji
rağmen	sempozyum	söyle-
rapor	sendika	söylen-
rastlan-	seramik	söz
referans	serbest	söz edil-
regresyon	serbest zaman	söz et-
regresyon analizi	sermaye	sözcük
regresyon modeli	ses	sözlük
rekabet	seyahat	sponsorluk
reklam	sıklık	spor
renk	sınıf	spor yönetimi
rol	sınıflandırma	sporcu
roman	sınıflandırma oranı	standart
ruh	sınır	standart sapma
rüya	sıra	standart sapma puanları
sağ	sıralama	su
sağla-	sıralan-	suç
sağlan-	sigara	suçlu
sağlık	sikke	sun-
saha	sinema	sunul-
sahip	sistem	sür-
sanat	siyasal	süre
sanayi	siyasi	süreç
sanayi bölgesi	siyer	sürekli
saptama	sol	sürgün
saptan-	son	sürül-
sarkıtıl-	son test	şair

şehir	televizyon	tüketim
şekil	temel	tüm
şey	temsil	tür
şiddet	temsil et-	türbe
şiiir	teorik	Türkiye Türkçesi
t testi	tepe	ulaş-
t testi sonuçları	tepki	ulaşıl-
taban	tercih	uluslararası
tablo	tercih et-	uygulama
tahmin edil-	termal	uygulamalı
takım	terör	uygulan-
takip et-	tespit	uygun
tamamlan-	tespit edil-	uygunluk
tamlama	test	uyum
tanım	test edil-	uyuşturucu
tanımlan-	test puanları	uzatıl-
tanıtım	test sonuçları	uzun
tanrı	teşkil et-	uzunluk
tapınak	tıp	ülke
taraf	tip	üniversite
tarım	toplam	üretim
tarih	topluluk	üretken
tarihsel	toplum	ürün
tartışma	toplumsal	üzere
tasarım	turist	vadi
tasarlan-	turist sayısı	vakıf
tasvir	turistik	var
tasvir edil-	turizm	varlık
taş	turizm geliri	varyans
taşı-	turizm sektörü	varyans analizi
tatmin	tut-	ve
tefsir	tutarlılık	vefat et-
tek faktörlü varyans	tutum	ver-
teknik	tutum ölççeği	vergi
teknoloji	tükenmişlik	veri

veri toplama	yer al-
veri toplama aracı	yer veril-
veril-	yerel
veya	yerleşim
vurgula-	yerleştiril-
vurgulan-	yiğilmalı
ya da	yiğilmalı yüzde
ya... ya...	yıl
yahut	yok
yakın	yoksa
yaklaşık	yol
yaklaşım	yorum
yan	yorumlama
yanıt	yorumlan-
yani	yozlaşma
yap-	yönelik
yapı	yönetici
yapıl-	yönetim
yararlanıl-	yöntem
yaratıcılık	yönünde
yaş	yöre
yaş grubu	yüksek
yaşam	lyürütül-
yaşlı	yüzde
yatırım	yüzey
yatırımcı	yüzyıl
yayımlan-	zaman
yayın	zekâ
yazar	zemin
yazı	zihin
yazıl-	zihin engelli
yazıt	zikret-
yeni	zira
yenilik	ziyaret
yer	zorunda kal-

SONUÇ

Çalışma kapsamında Türkçenin teknik ve akademik alandaki söz varlığı sosyal bilimler açısından ele alınmış ve pedagojik amaçlı akademik sözcük listesi oluşturularak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, öğrencilerin ve öğreticilerin kullanımına sunulmuştur. Bu kapsamda sosyal bilimler *arkeoloji, felsefe, iletişim, siyasal bilimler, spor bilimleri, ilahiyat, tarih, psikoloji, coğrafya, sanat, sosyoloji, antropoloji, şehir planlaması, turizm, eğitim, ekonomi, dilbilim, edebiyat* alt alanlarında, 2005-2016 yılları arasındaki bilimsel makaleler kullanılmıştır. Bilindiği gibi bilimsel makalelerde genel şablon olarak giriş, yöntem ve sonuç bölümleri yer almaktadır. Bilimsel makalelerin giriş bölümlerinde araştırma konusunun ilgili olduğu alan bilgisi ve önceki çalışmalar hakkında bilgiler verilmektedir. Bu nedenle giriş bölümlerinde kullanılan dil, söz konusu alanla ilgili genel bilgiler aktaran, öğretici bir yapıdadır. Bilimsel makalelerin yöntem bölümlerinde, araştırma türüne göre uygulanan bilimsel yöntem, veri toplama ve analiz araçları ve teknikleri ile ilgili bilgiler de verilebilmektedir. Buna uygun olarak da bilimsel makalelerin yöntem bölümlerinde evrensel nitelikte, nesnellik taşıyan ve yöntembilim terimleri içeren bir söz varlığı kullanılmaktadır. Bilimsel araştırmaların sonuç bölümünde ise araştırma bulgularına uygun olarak sonuç, tartışma, öneri içeren, gerekçelendirmeli anlatım yer almaktadır. Dolayısıyla bilimsel makaleler belirtilen üç tür anlatımı bir bütünlük içinde sunmaktadır ve akademik Türkçe derslerinde öğrenme materyali olarak kullanılacak metinlerde, makalelerde geçen ve belirtilen üç farklı anlatımdaki metinlerin kullanılması yararlı olacaktır. Bu çalışmada da bilimsel makalelerin veri olarak alınması akademik Türkçenin yukarıda belirtilen türdeki anlatımlarını içeren farklı sözvarlığı unsurlarını barındırması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca her makalenin yazar sayısı dikkate alındığında makaleleri veri olarak değerlendirdiğimizde, 365 makaleden 500'den fazla yazarın dil kullanımına da ulaşılmıştır. Bu durumun da araştırma verilerinin çeşitliliği açısından değer taşıdığı söylenebilir. Çalışma sonucunda bilimsel makalelerdeki Türkçe söz varlığı unsurlarının *kavram değeri taşıyan sözcükler, fiiller, bağlaçlar ve edatlar* olmak üzere dört kategoride sınıflandırmanın mümkün olduğu görülmüştür.

Türkçe bilimsel makalelerdeki kavram değeri taşıyan sözcükler incelendiğinde ilk olarak ilgili alandaki terim kullanımlarına rastlanmıştır. Öncelikle bir sözcüğün terim olup olmadığı ya da hangi alanda terim olarak kullanıldığı sorusunu yanıtlamak için terimler konusundaki dil uzmanlığı ile birlikte ilgili alan uzmanlığının da gerektiği bilinmektedir. Çalışmada sözcüklerin terim anlamları üzerine karar verebilmek için TÜBA bilim terimleri sosyal bilimler terimleri sözlüğü terim listesinden ve TDK bilim ve sanat terimleri sözlüğü listesinden yararlanılmıştır. Ancak bazı sözcükbirimlerin seçiminde bu sözlüklerden farklılaşmıştır. Örne-

ğin *bilgi* sözcükbirimi TÜBA bilim terimleri sözlüğünde insanbilim terimi olarak yer alırken çalışmamızda aynı kavram genel bilimsel Türkçeye yönelik kullanım olarak değerlendirilmiştir. Yine *evrimcilik*, *yeni evrimcilik* kavramları TÜBA insanbilim terimleri sözlüğünde antropolojik terim olarak kullanılırken *evrim* kavramı aynı sözlükte terim olarak yer almamaktadır. Antropoloji alt derlemindeyse *evrim*, *evrimsel* ve *kültürel evrim* kavramları terim olarak değerlendirilip ilgili listeye alınmıştır. Listede yer alan *sınıf* terimi, her ne kadar sosyoloji alanında terim olarak kullanıldığı bilirse de, TÜBA bilim terimleri sözlüğünde insanbilim terimi olarak yer almaktadır. Çalışmamızda *sınıf* sözcüğü sosyoloji ve antropoloji ortak alan terimi olarak değerlendirilerek terim listesine alınmıştır. Terim seçiminde, ilgili terim sözlükleri ile birlikte söz konusu disiplinin araştırma alanına giren ve o disiplinde sınırları belli, mecazlaşmayan sözcükbirimler terim olarak alınmıştır. Yabancı dil olarak akademik Türkçe öğretimi açısından değerlendirildiğinde terim öğretimi alan uzmanlığı da gerektirdiğinden dil öğreticisinin karşılaşılabileceği ancak bilgi bakımından yeterli uzmanlık bilgisine çoğu durumda sahip olmadığı bir konu olarak görünmektedir. Ayrıca ana dili eğitiminde de lise eğitiminin ardından üniversiteye devam eden öğrenciler de ilgili alan terimlerinin büyük çoğunluğunu üniversitedeki lisans eğitimleri sürecinde öğrenmektedirler. Yabancı öğrenciler içinse yükseköğretime hazırlık basamağı olan akademik Türkçe derslerinde, öğrencilerin terimlerin açıklamalarını kavrayabilecekleri dil yeterliliğine ulaşmaları temel hedef olmalıdır. Bu noktada çalışmamızdaki akademik sözcükler listesi yardımcı olacaktır.

Teknik söz varlığındaki terim kullanımları genel olarak incelendiğinde sosyal bilim alanındaki terimlerin Türkçeleşme durumları hakkında fikir yürütme olanağı elde edilmiştir. Alt derlemlerdeki terimler incelendiğinde Batı dillerinden Türkçeye geçen, Doğu dillerinden Türkçeye geçen, Türkçe kökenli olan veya Türkçe karşılık üretilen terimlerin olduğu görülmektedir. Farklı kültürler arasında sözcük "alışverişleri" her dilde görülen, olağan durumlardır. Ancak terim alışverişlerinde genel olarak alıcı dilin bilimsel açıdan "pasif"; verici dilin ise bilimsel açıdan "aktif" olduğuna yönelik genel bir düşüncenin olduğu bilinmektedir. Bu bakımdan bilimsel kavramların göstergeleri konumundaki terimlerin "Türkçe" kökenli olmaları veya "Türkçeleşmeleri", Türkçenin bilim dili olarak işlenmişliğinin göstergesi sayılabilir.

Bir sözcüğün hangi dile ait olduğu konusu diller arasındaki sözcük alışverişlerinin doğallığı ve fazlalığı nedeniyle tartışmalı bir konudur. Çalışmanın giriş bölümünde de kopyalanmış bir ögenin yabancılığına dair hükümlerin çoğunlukla öznel değerlendirmelere ve etimoloji bilgisine bağlı olduğu belirtilmişti (bk. kopyalama). Bu düşünceden hareketle bir sözcüğün ait olduğu dil konusunu, sadece

o sözcüğün etimolojik kökenine indirgenmemesi gerektiğini söyleyebiliriz. Çalışmanın alt derlemlerindeki terimlerin incelenmesinde Türkçe kökenli olan veya Türkçe karşılık üretilen sözcüklerle birlikte *ekonomi*, *vücut* gibi Türkçeden farklı bir etimolojik kökene sahip olmasına rağmen standart Türkçede de kullanılan ve toplumun geniş bir bölümü tarafından anlaşılan sözcüklerin de kullanıldığı görülmüştür. Eğer bu tip sözcüklerin Türkçeleştiğini kabul edersek; ilahiyat alt derlemi dışında 17 alt derlemdeki terimlerin %11,48'inin yabancı sözcük olduğunu ve %88,52'sinin Türkçeleştiğini söyleyebiliriz. İlahiyat alt derleminde sıklıkla İslam dinine yönelik terim kullanımlarının olduğu görülmüştür. Din, sosyal hayatı da şekillendiren bir olgu olduğundan ilahiyat terimlerinin günlük Türkçede de sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle ilahiyat alt derlemindeki terim kullanımları, diğer alt derlemlerdeki terimlerin Türkçeleşme oranları değerlendirilmesinde dışarda tutulmuştur.

Sosyal bilimler alanında bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar incelendiğinde sosyal bilimlerdeki disiplinlerin istatistiksel teknikler uygulanarak değişkenler arasında *fark* veya *ilişki* arayan araştırmalarla; araştırma olgusunu çeşitli yönlerden değerlendirip betimsel bir kapsamda sunan araştırmalar olarak iki temel kategoriye ayrıldığı söylenebilir. Çalışma kapsamına alınan sosyal bilimler alanlarından *antropoloji*, *arkeoloji*, *iletişim*, *siyasal bilimler*, *spor bilimleri*, *psikoloji*, *coğrafya*, *sanat*, *sosyoloji*, *şehir planlaması*, *turizm*, *eğitim*, *ekonomi* disiplinlerinin *ilişki*, *ilişkili*, *etki*, *analiz*, *anlamlı*, *farklılık*, *oran*, *ortalama*, *standart sapma*, *ölçüm*, *korelasyon*, *istatistiksel*, *alfa katsayısı*, *dağılım*, *regresyon*, *ilişkisiz*, *ölçme*, *değer* gibi terimleri kullanan ve istatistiksel tekniklerle değişkenler arası ilişki arayan ve nicel veriler üzerine yoğunlaşan alanlar olduğu görülmüştür. Çalışma kapsamındaki *fel-sefe*, *edebiyat* ve *ilahiyat* alanlarınınsa ilişki ya da fark arayan istatistiksel tekniklere dayalı araştırmalardan ziyade *argüman*, *yaklaşım*, *teori*, *bilim*, *olgu*, *soruşturma*, *örnek* gibi sözcüklerin kullanıldığı, araştırma konusu yapılan olgunun çeşitli argümanlarla desteklenerek araştırıldığı ve değerlendirildiği betimsel çalışmalar olduğu görülmüştür. Tarih ve dilbilim alanlarının genel bilimsel dile yönelik sözcüklerle birlikte *şekil*, *örnek*, *toplam*, *tablo* sözcüklerinin kullanılmasıyla verilerin nicel olarak sunulduğu ve *ilişki*, *soru* ve önkabul gibi sözcüklerin kullanılmasından da araştırma süreçlerinde istatistiksel tekniklerle beraber çeşitli belge ve argümanlar kullanılan araştırmalar olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle akademik Türkçe derslerinde istatistiksel ve betimsel çalışmalarla ilgili bilimsel Türkçeye yönelik sözcüklerin öğretimi yapılmalıdır. Özellikle Türkiye'de yüksek lisans ve doktora eğitimi alacak olan öğrenciler için bilimsel Türkçedeki kullanımlar ayrıca önem taşımaktadır.

Çalışma kapsamında değerlendirilmeye alınan sosyal bilimler alt alanları ortak sözcük sayıları açısından karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda arkeoloji alanı 11 alanla en az ortaklık gösterirken 5 alanla da en az ortaklığı ilahiyat alanı göstermiştir. Ancak 11 alanda, en az ortaklığı arkeolojiden sonra ilahiyat alanı göstermiştir. Bu bulgularda, arkeoloji ve ilahiyat alanlarının diğer alanlarla ortak sözcük sayıları arasında belirgin bir azlık görülmektedir. Arkeoloji alanı "insanlığın geçmişte bıraktığı, günümüze dek koruna gelmiş tüm maddesel kalıntıları yorumlayan, toplumları ve yaşam süreçlerini araştıran, inceleyen bilim dalı" olarak tanımlanmaktadır (<http://www.tubaterim.gov.tr/>). Dolayısıyla arkeolojinin geçmiş bilimi olarak tarihle; eski yerleşimleri incelemesiyle de şehir planlaması alt derlemiyle ortaklıkları beklenmektedir. Derlemede de arkeoloji alanı 231 ortak sözcükle şehir planlaması, 225 ortak sözcükle de antropoloji alanı ile ortaklık göstermektedir. Tarih alanıyla da ortaklıkları 183'tür. Bu bulgulardan arkeoloji alanının alt derleminde daha çok şehir ve insan kalıntıları üzerine yoğunlaştığı görülmektedir ve arkeolojinin diğer alanlara göre daha özel bir çalışma alanının olduğu anlaşılmaktadır. Diğer en az ortaklık gösteren alan ise ilahiyattır. İlahiyat alt derleminde İslam diniyle ilgili sözcüklerin ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu durum da arkeoloji gibi eski çağları inceleyen bilim dalıyla daha az ortak sözcük sayısına sahip olmasını açıklamaktadır. Genel olarak ise ilahiyat alt derlemi felsefe ve sosyolojiyle daha fazla ortak sözcük sayısına sahip olmasına rağmen diğer alanlarla ortak sözcük sayısı 200'ün çok fazla üzerine çıkamamıştır. Bu durumun da ilahiyat alt alanındaki sözcüklerin Arapça kökenli ve dini terminolojiyle oluşması nedeniyle açıklanabilir. Felsefe ve sosyoloji açısından ilahiyat alt derleminin felsefe alanıyla yakın ilişkisi bilinmektedir. Bunun da ortak sözcük sayılarına yansıdığı görülmektedir. Sosyoloji alanının ise toplumlar arası ve toplum içi insan ilişkilerini araştırdığı bilinmektedir. Dinin de insan ilişkilerini ve yaşamını etkileyen bir olgu olması, sosyoloji ve ilahiyat alanlarındaki sözcük ortaklıkları sayısını açıklamaktadır. En fazla ortak sözcük sayılarının ise alanlar arası ilişkilere göre değiştiği görülmektedir. Mesela spor bilimleri ve eğitim alanlarındaki ortak sözcük sayılarındaki fazlalık spor eğitimi ile ilgili veri tabanındaki makalelere bağlanabilir. Yine sosyoloji alanının genel olarak diğer alanlarla ortak sözcük sayılarındaki farklılık da sosyal bilimlerdeki sosyoloji alanının etkisini göstermektedir. Bu bulguları yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından ele aldığımızda tüm alanlarda bilimsel Türkçeye yönelik sözcüklerde ortaklıklar sergilendiği görülmüştür. Bu durumun da akademik Türkçe derslerinde sosyal bilimler alanındaki bilimsel Türkçeye yönelik sözcüklerin öğretiminin yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Çalışma kapsamında sosyal bilimler alt alanlarındaki fiil kullanımları incelenmiş ve sosyal bilimler alanında sıklığı dokuzdan fazla olan fiillerin *-mAktA[dlr]*,

-mXştXr, -Abil, -(X)r/-(A)r, -AcAk, -AcAktır, -(X)yor, -(X)rdX/-(A)rdX, -DX, -mXş, -mXştX yapılarıyla birlikte kuruldukları görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle akademik Türkçe derslerinde belirtilen yapıların zaman, görünüş ve anlatım açısından işlevleri öğrencilere kavratılmalıdır. Sosyal bilimler alanındaki fiil kullanımlarında kesinlik içeren yapıların sıklığı göze çarpmakla birlikte özellikle edebiyat ve tarih alanında araştırma verilerinin doğasından kaynaklı, hikâyeleştirici anlatım özelliklerine rastlanmıştır. Bu durum da akademik Türkçe derslerindeki metin yapılarında dikkate alınmalıdır. Kişi kullanımı açısından bakıldığında çalışma kapsamındaki antropoloji arkeoloji, spor bilimleri, psikoloji, şehir planlaması, ekonomi ve eğitim alanlarında etken ve edilgen yapı fiil kullanımları küçük farklara rağmen dengeli bir ayırım göstermektedir. Ancak çalışmadaki felsefe, siyasal bilimler, ilahiyat, tarih, sosyoloji, edebiyat ve dilbilim alanlarında edilgen yapı kullanımının azlığı bariz bir şekilde görülmektedir. Bu alanlardaki bilimsel çalışmalarda araştırmacı öznesi, kendini metinde gösterme eğiliminde olduğu söylenebilir. Çalışma kapsamına alınan sosyal bilimler alanlarından eğitim, şehir planlaması, ekonomi, psikoloji ve arkeoloji alanlarında edilgen yapı fiil kullanımı az da olsa fazlalık göstermiştir. Çalışma kapsamındaki diğer 13 alanda ise etken yapı fiil kullanımı edilgen yapıya göre fazladır. Fiildeki iş veya hareketi gerçekleştiren şahsın belli olduğu etken yapı fiillerin çok büyük bölümü 3. tekil şahıs (o) ile kurulmuştur. Alanlara göre bir veya iki örnekte 1. çoğul (biz) ve 3. çoğul (onlar) kullanımı görülmüştür. 1. tekil şahıs (ben) kullanımı ise çalışmalardaki anket metinlerindeki ifadelerde geçtiği görülmüştür. Bu durumun da akademik Türkçe dersi metinlerinde kişi kullanımı açısından dikkate alınması gereken bir bulgu olduğu düşünülebilir.

Son olarak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sosyal bilimler için akademik sözcük listesi oluşturulmuştur. Yabancı dil olarak akademik Türkçe derslerinde sosyal bilimler alanında yükseköğretim alacak öğrencilerin akademik ders, seminer, toplantı gibi etkinliklerdeki dinleme, konuşma, okuma ve yazma faaliyetleri kapsamında kullanacakları akademik sözcük listesi belirlenmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sosyal bilimler için akademik sözcük listesi hazırlanırken öğrencilerin anlatma ve anlama etkinliklerinde kullanabilmeleri amaçlanmıştır. Her ne kadar sözcük sıklığı, sözcük işlevliği açısından önemli bir gösterge olsa da sıklığı az olmasına rağmen metin anlamlandırma sürecinde önem taşıyan ve sıklığı belli bir sınırın altında olan sözcükler de bulunmaktadır. Bu nedenle eğitim amaçlı akademik sözcük listesi oluştururken sözcüklerin kullanım sıklığıyla birlikte farklı özellikleri de değerlendirilmeye alınmıştır. Eğitim amaçlı akademik sözcük listesi oluşturma sürecinde ilk olarak teknik sözcükleri oluşturan 18 alanda ortak olarak kullanılan 75 sözcük birim belirlenmiştir. Sözcük

sıklıklarının sözcük kullanışlılığı açısından önemli bir gösterge olmasından dolayı alt derlemlerde sıklığı 100'den fazla olan sözcükbirimler de alınmıştır. Ardından bilimsel makalelerin genellikle yöntem bölümlerinde yer alan bilimsel Türkçeye yönelik kullanımlar alınmıştır. Bu öğeler, metinlerde kullanım sıklıkları düşük olmasına rağmen, bilimsel metinleri anlamlandırma sürecinde büyük önem taşımaktadırlar. Üçüncü aşamada ise fiil kullanımları zaman ve kişi eklerinden arındırılarak kök veya gövde halinde alfabetik olarak sıralanmıştır. Fiillerin akademik metinlerde kılınış değerlerine bağlı olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu durumda akademik Türkçedeki fiil kullanımlarının genel iletişim amaçlı Türkçedeki fiil kullanımlarından farklılık göstermesine neden olmaktadır. Dördüncü aşamada bağlaç ve edat kullanımları da belirlenmiştir. Bilindiği gibi edat ve bağlaçlar diğer sözcük türleri içinde daha fazla kullanım yoğunluğuna sahiptir. Ancak Türkçenin akademik söz varlığında kullanılan edat ve bağlaçların belirlenmesi ve öğrencilere öğretilmesi yine öğrencilerin akademik metin anlamlandırma süreçlerine katkı sağlayacaktır.

Son olarak *ortak sözcüklerden, sıklığı 100'den fazla olan sözcüklerden, bilimsel Türkçede kullanılan sözcüklerden, fiillerden, edat ve bağlaçlardan* oluşan 972 sözcükbirimlik eğitim amaçlı akademik sözcük listesi oluşturulmuş ve yabancı dil olarak akademik Türkçeye ihtiyaç duyan öğrencilerin, öğreticilerin, araştırmacıların ve materyal tasarımcılarının kullanımına sunulmuştur. Çalışma kapsamında belirlenen akademik sözcük listesi Türkçenin bilim dili olarak geldiği önemli noktanın somut olarak belirlenmesine ve yabancı dil olarak akademik Türkçe öğretimine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Adzmi, N. A., Bidin, S. and Ibrahim, S. (2009). The Academic English Language Needs of Industrial Design Students in UiTM Kedah, Malaysia. *English Language Teaching*, Vol.: 2, No: 4, pp: 170-178.
- Aksan, D. (2004). *Dilbilim ve Türkçe Yazıları*. Multilingual: İstanbul.
- Aksan, D. (2015). *Türkçenin Sözvarlığı*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Ananiadou, S. (1994). A methodology for automatic term recognition. *Published in Proceeding COLING '94 Proceedings of the 15th conference on Computational linguistics*, 2, 1034-1038.
- Aslan-Demir, S. (2008). *Türkçede İsteme Kipliği Semantik-Pragmatik Bir İnceleme*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Aslan-Demir, S. (2016). *Görünüş Kategorisi Türkmençe Örneği*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ayata-Şenöz, C. (2014). *Bilimsel Metin Üretimi*. Ankara: Papatya Yayıncılık.
- Aydemir, A. İ. (2010). *Türkçede Zaman ve Görünüş Sistemi*. Ankara: Grafiker Yayınları
- Balcı, A. (2016). (Ed. Özsoy, S. ve Erk-Emeksiz, Z.). *Genel Dilbilim I*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Balyemez, S. (2016). *Dil Bilgisi Üzerine Açıklamalar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bauer, S. C., Drewer, P., Fähndrich, U., Herwartz, R., Massion, F., Mayer, F., Pultano, D., Scmitz, K.-D. (2015). Modül 2 İlkeler ve Yöntemler. İçinde *Terminoloji Çalışması*. (Hz. Deutscher Terminologie-Tag e. V., çev. Ateşman, E.). ss: 45-75. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Beach, K. D., Sanchez, V., Flynn, J. L. & O'Connor E. (2015). Teaching academic vocabulary to adolescents with learning disabilities. *Teaching Exceptional Children*, Vol. 48, No. 1, pp: 36-44.
- Billuroğlu, A. & Neufeld, S. (2005). In search of the critical lexical mass: How 'general' is the GSL? How 'academic' is the AWL? Retrieved 30-8-13 from www.lex tutor.ca
- Bondi, M. (2009). Polyphony in academic discourse A cross-cultural perspective on historical discourse. in (83-108) *Cross-Linguistic and Cross-Cultural Perspectives on Academic Discourse*. (Haz. Dervin, F/Suomela-Salmi, E.) Amsterdam: John Benjamins Publishing Co.,
- Boz, E. (2015). *Türkiye Türkçesi Biçimsel ve Anlamsal İşlevli Biçimbilgisi*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Bozkurt, F. (2004). *Türkiye Türkçesi Türkçe Öğretiminde Yeni Bir Yöntem*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Bozkurt, F. (2017). *Sözlükselleşme: Genel Sözlükler İçin Sözlük Birim Seçimi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Bunch, G. C. (2014). The language of ideas and the language of display: Reconceptualizing "academic language" in linguistically diverse classrooms. *International Multilingual Research Journal*, 8: 70-86.
- Cevizci, A. (2015). *Bilgi Felsefesi*. İstanbul: SAY yayınları.

- Coxhead, A. (2000). A New Academic Word List. *TESOL QUARTERLY* Vol. 34, No. 2, pp: 213-238.
- Coxhead, A. (2011). The Academic Word List 10 Years On: Research and Teaching Implications. *TESOL QUARTERLY*, Vol. 45, No. 2. Pp:355-362.
- Cummins, J. (2000). *Language, Power, and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire*. Clevedon, England: Multilingual Matters
- Çalışkan, N. (2014). *Yüksek Sıklıktaki Adlar: Zaman Sözcükbiçimi Üzerine Derlem Temelli Bir İnceleme*. Ankara: Pegem Akademi
- Çetinkaya, G., Ülper, H. ve Bayat, N. (2016). Bağlayıcı Kullanımına İlişkin Yanlıkların Çözümlemesi. *AKU, Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 9(2), 198-213.
- Çiçekdağ, C., (2016). Kopula Üzerine. *Kaygı*, sayı: 26, Bahar, ss: 131-141.
- Çotuksöken, B. (2010). Dış dünya-düşünme-dil ilişkisi olarak bilgi. *İçinde Bilgi Felsefesi*. (Ed. Çotuksöken, B. ve Tunçel, A.). ss: 17-31). İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Çotuksöken, Y. (2012). *Türkçe Dil ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Dang, Y. N. and Webb, S. (2014). The lexical profile of academic spoken *English*. *English for Specific Purposes*. 33 (2014). Pp: 66-76.
- Demir, N. ve Yılmaz, E. (2012). *Türk Dili El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayıncılık.
- Demiral, A. (2017). Birleşik Fiil Konusundaki Yaklaşımlar. Haz. Gürses, R. ve Balta, N.) içinde *Türk Dil Bilgisi Toplantıları Birleşik Fiil Bildiriler ve Tartışmalar*. Ankara: TDK yayınları.
- Demirci, K. (2014a). *Türkoloji İçin Dilbilim Konular, Kavramlar, Teoriler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demirci, K. (2014b). *Zamirler Dilbilimsel Bir Yaklaşım*. Akçağ yayınları: Ankara.
- Demirci, K. (2015). *Kelime Bilgisi El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Demir, N. (2017). Kelime Türleri. *Türkçe Biçim Bilgisi*, (Pilancı, H. ed), içinde (ss. 26-51). Eskişehir: Anadolu Üni. Yay.
- Delice, H. İ. (2014). *Sözcük Türleri*. Sivas: Asitan Kitap.
- Delice, H. İ. (2017). Birleşik Fiil Sorunu. (Haz. Gürses, R. ve Balta, N.) içinde *Türk Dil Bilgisi Toplantıları Birleşik Fiil Bildiriler ve Tartışmalar*. Ankara: TDK yayınları.
- Diani, G. (2009). Exploring the polyphonic dimension of academic book review articles in the discourse of linguistics. in (135-149) *Cross-Linguistic and Cross-Cultural Perspectives on Academic Discourse*. (Haz. Dervin, F/Suomela-Salmi, E.) Amsterdam: John Benjamins Publishing Co.,
- Doğan, A. (2004). *Dilbilim ve Türkçe Yazıları*. İstanbul: Multilingual.
- Dolmacı, M. (2015). *Akademik Türkçe Kelime Bilgisi Üzerine Bir Derlem Çalışması: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimine Dair Çıkarımlar*. Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Heller, Vivien and Morek, Miriam. (2015). Academic discourse as situated practice: An introduction. *Linguistic and Education*. 31 ss: 174-186.

- Ediskun, H. (2007). *Türk Dilbilgisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Eker, S. (2013). Overall review of the development of terminological science of Turkey during transient process to modernization. *Altaistics and Turkology journal of the Turkic Academy*, No: 1, 2013 • JANUARY-MARCH. Pp: 68-95.
- Eker, S. (2015). *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Erdem, M. (2013). Biçim Bilgisi. *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, (N. Demir, ve E. Yılmaz, Ed.) içinde (ss. 92-101). Ankara: Nobel Yayınları.
- Ergin, M. (2013). *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İçin Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Erkman- Akerson, F. (2016). *Göstergebilime Giriş*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Erkuş A. (2009). *Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Faber, P. (2015). Frames as a framework for terminology. *Handbook of Terminology*, (H. J. Kockaert, F. Steurs, Ed.) içinde (ss. 13-33). Philadelphia: John Benjamins Publishing co.
- Fisher, D. ve Frey, N. (2014). Content area vocabulary learning. *The Reading Teacher*, Vol. 67 Issue 8 pp. 594–599.
- Flottum, K. (2009). Academic voices in the research article. *Cross-Linguistic and Cross-Cultural Perspectives on Academic Discourse*, (F. Dervin, E. Suomela-Salmi, Ed.) içinde (ss. 107-122). Amsterdam: John Benjamins Publishing Co.
- Gencan, T. N. (2011). *Eylemler – I. Türkçe Biçim Bilgisi*, (H. Pilancı, Ed.), içinde (ss. 120-143), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Göz, İ. (2003). *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Günay, D. (2007a). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual yayınları.
- Günay, D. (2007b). *Sözcükbilime Giriş*. İstanbul: Multilingual yayınları.
- Günay, D. (2013). *Söylem Çözümlemesi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Hacıeminoğlu, N. (2015). *Türk Dilinde Edatlar*. Bilge Kültür Sanat: İstanbul.
- Hacıeminoğlu, N. (2016). *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller, En Eski Türkçe Metinlerden Zamanımıza Kadar,- Yazı Dilinde-*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Hacken, P. T. (2015). Terms and Specialized Vocabulary: Taming the prototypes. *Handbook of Terminology*, (Kockaert, H. J., Steurs, F., Ed.), içinde (ss: 3-13). Philadelphia: John Benjamins Publishing co.
- Huber, E. (2008). *Dilbilime Giriş*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Hyland, K. (2006). *English for Academic Purposes*. London: Routledge Applied Linguistics.
- Hyland, K. (2015). Genre, discipline and identity. *Journal of English for Academic Purposes*. Vol. 19, pp: 32-43.
- İmer, K., Kocaman, A. ve Özsoy, S. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

- Johanson, L. (2014). *Türkçe Dil İlişkilerinde Yapısal Etkenler*. (N. Demir, Çev.). Ankara: TDK yayınları.
- Johanson, L. (2016). *Türkçede Görünüş*. (N. Demir, Çev.). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kageura, K. (2015). Terminology and Lexicography. *Handbook of Terminology*, (H. J. Kockaert, F. Steurs), içinde (ss. 45-59). Philadelphia: John Benjamins Publishing co.
- Kantar, D. (2003). Mihail Bakhtin'e Göre Dilde ve Roman Dilinde Söyleşimlilik. *Günümüz Dilbilim Çalışmaları* içinde. (A. Eziler-Kıran, E. Korkut ve S. Ağildere, Ed.), içinde (ss. 156-164). İstanbul: Multilingual Yayıncılık.
- Karabulut, F. (2011). *Türk Dillerinde ve Dünya Dillerinde Edilgen Yapı Tipolojisi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Karaman, B. İ. (2011). Terim oluşturma yöntemleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 2009/II.
- Karataş-Coşkun, M. (2011). *Kavram Öğretimi*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Kazakova, O. (2015). Language for specific purposes: Methodological Problems, trends and perspectives. *Procedia - Social and Behavioral Science* 214, 977-982.
- Kerimoğlu, C. (2009). Türkiye Türkçesinde Ettirgenlik. *Turkish Studies*, 4-8: 1735-1745.
- Kerimoğlu, C. (2016). *Dilbilgisi Yazımı ve Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kerimoğlu, C. (2017). *Dilbilgisi ve Dilbilim Yazıları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Khani, R. & Tazik, K. (2013). Towards the Development of an Academic Word List for Applied Linguistics Research Articles. *RELC Journal*, 44(2) 209-232.
- Kıran, A. (2015). Anlambilim ve Dil Öğretimi. *Dilbilimleri ve Dil Öğretimi*, (Korkut, E. ve E. Onursal-Ayrır, Ed.), içinde (ss. 57-95). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Kıran, Z. ve Eziler-Kıran, A. (2013). *Dilbilime Giriş*. Akara: Seçkin Yayıncılık.
- Khan, S. A. (2016). The Distinction between Term and Word: A Translator and Interpreter Problem and the Role of Teaching Terminology. *International Conference on Teaching and Learning English as an Additional Language, GlobELT 2016, 14-17 April 2016, Antalya, Turkey*.
- Kocaman, A. ve Osam, N. (2000). *Uygulamalı Dilbilim-Yabancı Dil Öğretimi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Hitit basım yayın tic. Ltd. şti.
- Köksal, A. (2014). Türkçe bilim sözlere: Bir deneyim. *Türk Dili Ders Notları 1*, (Türkçe Dersleri Koordinatörlüğü, Hz.), içinde (ss. 344-352), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Nation, P. & Newton, J. (1997). Teaching vocabulary. *Second Language Vocabulary Acquisition*, (H. Coady and T. Huckin, Ed.), içinde (ss. 238-255). Cambridge.
- Lyons, J. (1983). *Kuramsal Dilbilime Giriş*. (Çev. Kocaman, A.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Onursal, İ. (2003). Türkçe metinlerde bağdaşıklık ve tutarlılık. *Günümüz Dilbilim Çalışmaları*. (A. Eziler-Kıran, E. Korkut, S. Ağildere), içinde (ss. 121-132). İstanbul: Multilingual yayınları.
- Ölker, G. (2011). *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü (1945 - 1950)*. Konya: Kömen Yayınları.

- Özkan, B. (2012). *Türkiye Türkçesinde Belirteçlerle Fiillerin Birlikte Kullanılması ve Eş Dizimlilikleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Roessingh, H., Kover, P. and Watt, D. (2005). Developing Cognitive Academic Language Proficiency: The Journey. *TESL Canada Journal/Revue Tesl Du Canada*. Vol. 23 No: 1. Ss: 1-27.
- Sarı, M. (2014). *Türkçenin Batı Dilleriyle İlişkisi*. Ankara: TDK yayınları.
- Sebzecioğlu, T. (2016). *Dilbilim Kavramlarıyla Türkçe Dilbilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları
- Schmitt, N. (2008). Instructed Second Language Vocabulary Learning. *Language Teaching Research* 12, 3 pp: 329-363.
- Schleppegrell, J. M. (2001). Linguistic Features of the Language of Schooling. *Linguistics and Education* 12(3): 431-459.
- Temizyürek, F., Çangal, Ö. ve Yörüsün, S. (2015). Yabancılar Türkçe Öğretiminde İş Türkçesi Öğretim Programı, Ders Kitabı Ve Terimler Sözlüğü Denemesi: Bankacılık Örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, Vol. 7, No: 2. Ss: 87-111.
- Tok, M. (2014). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sınavlardaki Akademik Yazma Durumları. *Türkçe Eğitiminde Kuramsal ve Uygulamalı Çalışmalar*. Ankara: Pegem A.
- Turan, Ü. D. (2013). Edimbilim II: Bilgi değeri, bilgi yapısı, ve dilde kibarlık ve kabalık. *Genel Dilbilim-II*, (Özsoy, S. ve Erk-Emeksiz, Z.), içinde (ss. 116-151). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- TÜBA (2011). *Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü Sosyal Bilimler*. Ankara: TÜBA yayınları.
- Uzun, N. E. (2006). *Biçimbilim Temel Kavramlar*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Vardar, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Vardar, B. (2014). Türkçe bilim sözleri: Bir deneyim. *Türk Dili Ders Notları 1*, (Türkçe Dersleri Koordinatörlüğü, Hz.), içinde (ss. 253-364), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Vongpumivitch, V., Huang, J. and Chang, Y. C. (2009). Frequency analysis of the words in the Academic Word List (AWL) and non-AWL content words in applied linguistics research papers. *English for Specific Purposes*, 28 33-41.
- Vural, H. ve Böler, T. (2012). *Ses ve Şekil Bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Yang, M.-N. (2015). A nursing academic word list. *English for Specific Purposes*, 37, 27-38.
- Yılmaz, E. (2014). *Temel Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, E. (2017). *Sözlük Bilimi Üzerine Araştırmalar*. Ankara: Pegem A.
- Zülfikar, H. (2011). *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*. Ankara: TDK yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&view=bilimsanat&kategori1=yenisozluky
- <http://www.tubaterim.gov.tr/>
- istatistik.yok.gov.tr

Dil, günlük ve akademik hayatta en önemli iletişim aracıdır. Bu bağlamda akademik amaçlı dil öğretimi; günlük iletişim amaçlı dil öğretimi gibi dil becerileri olarak adlandırılan okuma, dinleme, konuşma ve yazma etkinlikleri kapsamında yürütülmektedir. Ancak günlük iletişim amaçlı dil öğretimiyle akademik amaçlı dil öğretimi arasında öğrencilerin karşılaştıkları dil materyalleri, bu materyallerin içerikleri ve özellikle kullanılan sözcükler bazında önemli farklılıklar bulunmaktadır.

Bu çalışmada sosyal bilimler alanı arkeoloji, felsefe, iletişim, siyasal bilimler, spor bilimleri, ilahiyat, tarih, psikoloji, coğrafya, sanat, sosyoloji, antropoloji, şehir planlaması, turizm, eğitim, ekonomi, dilbilim, edebiyat olmak üzere 18 alt alana ayrılmış ve toplam 1.854.157 sözcükbirimlik derlem oluşturulmuştur. Oluşturulan derlemdeki akademik sözcükler incelenmiş ve sosyal bilimler alanındaki ortak sözcüklerden, alt derlemlerde sıklığı 100'den fazla olan sözcüklerden, bilimsel yöntem sözcüklerinden, fiillerden, edat ve bağlaçlardan oluşan 972 sözcükbirimlik eğitim amaçlı akademik sözcük listesi elde edilmiştir. Çalışma kapsamında belirlenen akademik sözcük listesi Türkçenin bilim dili olarak geldiği önemli noktanın somut olarak belirlenmesine ve yabancı dil olarak akademik Türkçe öğretimine katkı sağlayacaktır.

yayınlamıza ilişkin
eleştirilerinizi ve önerilerinizi için,

elestiri@pegem.net
oneni@pegem.net

PEGEM.NET
...bi dünya kitap için.

ISBN/BARKOD: 978-605-241-245-9